

2021
3.

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

ÉBERHARDT GÁBOR: Magyarország az újabb tömeges nemzetközi migráció kapujában

PÓCZIK SZILVESZTER – SÁRIK ESZTER – VASS PÉTER – BOLYKY ORSOLYA: A COVID-19 pandémia egyes kriminológiai aspektusai

HERKE-FÁBOS BARBARA KATALIN: A bírói útról való elterelés lehetőségei Magyarországon a Gyermekjogi Egyezmény 40. cikkének tükrében

MÁTYÁS SZABOLCS – FRIGYER LÁSZLÓ – PRILENSZKY GÉZA: A virtuális fizetőeszközök szerepe és jelentősége a vagyonvisszaszerzés során

SANDRA SÁNDOR: A COVID-19 (koronavírus okozta megbetegedés) kezelési lehetőségei a fizioterápia eszközeivel, kiemelt figyelemmel a fototerápia eddigi eredményeire

NÉMETH VIKTOR: Magyarországi szervezeti participációs döntéshozatali jó gyakorlatok az integrátsmenedzsment területén

LIPPAI ZSOLT – KARDOS SÁNDOR: A Becsületbíróság működésének helye és szerepe a fegyelemkezelés rendszerében

ROTLER VIOLETTA: Magánbiztonsági tevékenységek végzésének engedélyezése az Egyesült Királyságban, valamint a magyar magánbiztonsági szakirányítás működésének vázlata

KÖNYVISMERTETÉS: A közelség végtelen. A mediáció mint problémamegoldó a PTC tükrében

INTERJÚ: Vízügyi igazgatás a mindennapokban. Interjú Láng Istvánnal, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetőjével

69.
évfolyam

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

69. ÉVFOLYAM

2021/3. SZÁM

BELÜGYI SZEMLE

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK	Dr. Felkai László, közigazgatási államtitkár, Belügyminisztérium
TITKÁR	Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
TAGOK	Prof. dr. Finszter Géza, a Magyar Tudományos Akadémia doktora
	Prof. dr. Haller József, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Prof. dr. Herke Csongor, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Prof. dr. Kecskés László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
	Prof. dr. Kerezi Klára, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár
	Prof. dr. Koltay András, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem rektora, egyetemi tanár
	Prof. dr. Korinek László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
	Prof. dr. Maróth Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
	Prof. dr. Mezey Barna, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Dr. Nyiri Sándor, ny. vezető ügyész, c. egyetemi docens
	Prof. dr. Patyi András, kúriai bíró, tanácselnök, egyetemi tanár
	Prof. dr. Polt Péter, legfőbb ügyész, egyetemi tanár
	Prof. dr. Sándor István, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Prof. dr. Tóth Mihály, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Dr. Ludek Michalek, a Cseh Rendőrakadémia tagja, egyetemi tanár
	Dr. habil. Philipp Fluri ügyvezető, Genfi Biztonságpolitikai Központ
	Detlef Schröder igazgató, Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynökség
	Dr. Ciprian Maftci, belügyi attasé, Románia Magyarországi Nagykövetsége

SZAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET

	Bakai Kristóf püör. ezredes, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszakmai szakfőigazgatója
	Dr. Balogh János r. altábornagy, az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője
	Dr. Bárdos Szabolcs nb. vezérőrnagy, az Alkotmányvédelmi Hivatal főigazgatója
	Dr. Bolcsik Zoltán r. altábornagy, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója
	Dr. Frech Ágnes, a Fővárosi Bíróság büntető kollégiumvezetője, az Országos Bírósági Hivatal szaktanácsadója
	Dr. Góra Zoltán tü. vezérőrnagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője
	Hajdu János r. altábornagy, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója
	Dr. Hatala József ny. r. altábornagy, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács elnöke
	Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, a Belügyminisztérium oktatási főszemléltője
	Dr. Kiss Attila r. dandártábornok, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság vezetője

Láng István, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője
Prof. dr. Ruzsonyi Péter bv. dandártábornok, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem,
Rendészettudományi Kar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár
Prof. dr. Sallai János r. ezredes, Nemzeti Közszerológiai Egyetem, tanszékvezető egyetemi tanár
Dr. Szabó Hedvig nb. altábornagy, a Nemzetbiztonsági Szakszerológiai Főigazgatóság vezetője
Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró, nemzetközi jogász
Dr. Takács Tibor r. vezérőrnagy, a Terrorrelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ
főigazgatója
Dr. Tóth Tamás bv. vezérőrnagy, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság vezetője
Dr. Túrós András ny. r. altábornagy, az Országos Polgárőr Szövetség elnöke

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ	Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES	Dr. Hornyik Zsuzsanna
FELELŐS SZERKESZTŐ	Dr. Szabó Csaba PhD r. alezredes
OLVASÓSZERKESZTŐ	Végh Zsuzsanna
IDEGENNYELVISZAKLEKTOR	Prof. dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár
MUNKATÁRSÁK	Dr. Hertelendi Lajos r. alezredes Luda Henrietta Csala Károly r. ezredes Havasi József Varga Anita
SZERKESZTŐSÉG	2090 Remeteszőlős, Nagykovácsi út 3. Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600 szerkesztoseg@belugyiszemle.hu www.belugyiszemle.hu
ISSN	ISSN 2062-9494 (Nyomtatott) ISSN 2677-1632 (Online) LXIX. évfolyam
FELELŐS KIADÓ	Belügyminisztérium www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium 1051 Budapest, József Attila utca 2-4.
KÉPSZERKESZTŐ	Botlik László
NYOMDA	Duna-Mix Kft.
FELELŐS VEZETŐ	Szakolczai Lóránt bv. ezredes Megjelenik havonta

TARTALOM

	Szerkesztőségi előszó	339
	TANULMÁNYOK	
ÉBERHARDT GÁBOR	Magyarország az újabb tömeges nemzetközi migráció kapujában	345
PÓCZIK SZILVESZTER – SÁRIK ESZTER – VASS PÉTER – BOLYKY ORSOLYA	A COVID-19 pandémia egyes kriminológiai aspektusai	375
HERKE-FÁBOS BARBARA KATALIN	A bírói útról való elterelés lehetőségei Magyarországon a Gyermejkjogi Egyezmény 40. cikkének tükrében	397
MÁTYÁS SZABOLCS – FRIGYER LÁSZLÓ – PRILENSZKY GÉZA	A virtuális fizetőeszközök szerepe és jelentősége a vagyonvisszaszerzés során	417
SANDRA SÁNDOR	A COVID-19 (koronavírus okozta megbetegedés) kezelési lehetőségei a fizioterápia eszközeivel, kiemelt figyelemmel a fototerápia eddigi eredményeire	431
NÉMETH VIKTOR	Magyarországi szervezeti participációs döntéshozatali jó gyakorlatok az integritásmenedzsment területén	447
LIPPAI ZSOLT – KARDOS SÁNDOR	A Becsületbíróság működésének helye és szerepe a fegyelemkezelés rendszerében	469
ROTTLER VIOLETTA	Magánbiztonsági tevékenységek végzésének engedélyezése az Egyesült Királyságban, valamint a magyar magánbiztonsági szakirányítás működésének vázlata	487
	KÖNYVISMERTETÉS	
SZABÓ CSABA	A közelség végtelen A mediáció mint problémamegoldó a PTC tükrében	505
	INTERJÚ	
HORNYIK ZSUZSANNA	Vízügyi igazgatás a mindennapokban Interjú Láng Istvánval, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetőjével	511

ÉBERHARDT GÁBOR

rendőr ezredes, kirendeltség vezető
rendőrségi főtanácsos
Kiszombori Határrendészeti Kirendeltség
eberhardt.gabor@uni-nke.hu

PÓCZIK SZILVESZTER

Dr. PhD, tudományos főmunkatárs
Országos Kriminológiai Intézet,
Bűnözéskutatási és Elemzési Tudományos
Osztály
poczik@okri.hu

SÁRIK ESZTER KATALIN

Dr. PhD, tudományos főmunkatárs
Országos Kriminológiai Intézet,
Bűnözéskutatási és Elemzési Tudományos
Osztály
sarik@okri.hu

VASS PÉTER

Dr. beosztott bíró
Igazságügyi Minisztérium,
Büntetőjogi Jogalkotásért Felelős Helyettes
Államtitkárság

BOLYKY ORSOLYA

Dr. PhD, tudományos főmunkatárs
Országos Kriminológiai Intézet,
Bűnözéskutatási és Elemzési Tudományos
Osztály
bolyky@okri.hu

**HERKE-FÁBOS
BARBARA KATALIN**

Dr. tanársegéd
Pécsi Tudományegyetem, Állam- és
Jogtudományi Kar
fabos.kata@ajk.pte.hu

MÁTYÁS SZABOLCS

Dr. PhD, rendőr őrnagy, adjunktus
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
matyas.szabolcs@uni-nke.hu

FRIGYER LÁSZLÓ	Dr. rendőr őrnagy, tanársegéd Nemzeti Közszerológati Egyetem, Rendészettudományi Kar frigyer.laszlo@uni-nke.hu
PRILENSZKY GÉZA	osztályvezető, rendőr alezredes Készenléti Rendőrség, Nemzeti Nyomozó Iroda
SANDRA SÁNDOR	Prof. dr. ny. orvos ezredes, rendelésvezető főorvos, egyetemi tanár Magyar Honvédség, Egészségügyi Központ drsasa18@gmail.com
NÉMETH VIKTOR	Dr. PhD, egyetemi oktató Nemzeti Közszerológati Egyetem nemeth.viktor@communication.hu
LIPPAI ZSOLT	rendőr alezredes, mesteroktató Nemzeti Közszerológati Egyetem, Rendészettudományi Kar lippai.zsolt@uni-nke.hu
KARDOS SÁNDOR	Dr. PhD, rendőr alezredes, osztályvezető Országos Rendőr-főkapitányság, Személyügyi Főigazgatóság, Humánigazgatási Szolgálat, Fegyelmi Osztály kardoss@orfk.police.hu
ROTTLER VIOLETTA	Dr. rendőr őrnagy, tanársegéd Nemzeti Közszerológati Egyetem, Rendészettudományi Kar rottlervioletta@uni-nke.hu
SZABÓ CSABA	Dr. PhD, rendőr alezredes, felelős szerkesztő Belügyminisztérium, Belügyi Szemle Szerkesztősége csaba.szabo3@bm.gov.hu
HORNYIK ZSUZSANNA	Dr. főszerkesztő-helyettes Belügyminisztérium, Belügyi Szemle Szerkesztősége zsuzsanna.hornyyik@bm.gov.hu

SZERKESZTŐSÉGI ELŐSZÓ

„*Omnia mea mecum porto - Mindenemet magammal viszem.*”

Priénéi Biasz, a hét görög bölcsek egyike

Kedves Olvasó!

A ránk maradt ókori hagyomány szerint az éles eszű, igazságos és békeszerető Biasz, Thalész és Szolón mellett a hét görög bölcsek egyike, sok híres mondása közül a fent idézett gondolatot akkor fogalmazta meg, amikor a görög-perzsa háború idején Priéne városának ostroma során, a támadó perzsák szabad elvonulást engedtek a város lakóinak és mindenki annyi kincset vihetett magával, amennyi a két kezében elfért. Biasz azonban üres kézzel távozott, és amikor emiatt kérdőre vonták, a fent idézett mondattal válaszolt. Biasz mindegyike a fejében fölhalmozott tudás és ismeret volt, amelyet soha nem veszíthetett el, és amelynek segítségével a legsanyarúbb körülmények között is boldogulni volt képes. Vajon a jelenkor embereként belegondoltunk-e valaha abba, hogy a megszerzett tudás valódi kincsünk, igazi érték, amelynek birtoklása többet ér a könnyen elveszthető anyagi javaknál. Az elhúzódozó pandémia következtében kialakult helyzet elviselése továbbra is igazi megpróbáltatás valamennyiünk számára, de annak tudata, hogy vannak olyan szegmensei az életünknek, amelyeket igazából nem érint még egy ilyen világot rengető esemény sem, erőt adnak a további nehézségek kezeléséhez. A tudás erő, a releváns társadalmi folyamatok nélkülözhetetlen motorja. A tudomány és a szakmai világ képviselői által felhalmozott tudás egyik rendeltetése, hogy minél több mindenkire eljusson. Ebben közvetítő szerepet vállalva gyűjtöttük össze e havi lapszámunk cikkeit, számtalan érdekesebbnél érdekesebb aktuális témákból válogatva.

Éberhardt Gábor „*Magyarország az újabb tömeges nemzetközi migráció kapujában*” című tanulmányában a nemzetközi migráció rövid távú prognosztizációját befolyásoló egyes faktorok vizsgálatával mutatja be az emberiséget veszélyeztető kockázati elemeket. Adat- és forrásirodalmi elemzéssel vizsgálja, hogy a COVID-19 globális járvány nemzeti szintű egyedi és eseti kezelése generálhat-e tömeges, nemzetközi irreguláris migrációt, okozhat-e ismételt járványveszélyt a tranzit- és befogadó országok társadalmi számára? A nemzetközi migráció és a közegészségügyi járvány összefüggésének lehetőségét a történelem és az orvostudomány már igazolta, a kialakult helyzeteket

az érintett országok és szervezetek érdemben kezelték. A jelenkori társadalmi viszonyok között ugyanakkor a rendkívüli helyzetre tekintettel, a cikkben is bemutatott egyes nemzetközi példák szerint, rendkívüli/vitatható módon (is) történnek intézkedések. Ilyen problematikus humán járvány megelőzési módszerként vált ismertté a globális járvány során a fogvatartottak szabadon bocsátása, amely új típusú irreguláris kibocsátó faktorként jelenhet meg.

Póczik Szilveszter–Sárik Eszter–Vass Péter–Bolyky Orsolya „*A COVID-19 pandemia egyes kriminológiai aspektusai*” címet viselő írásukban az Országos Kriminológiai Intézetben (OKRI) 2020 szeptemberében létrehozott COVID-munkacsoport kutatásainak eddigi eredményeit mutatják be. Az elévített desk research eredménye egy kriminológiai szempontú helyzetfelmérés, ennek megállapításait teszik közzé. A tanulmány egyúttal tervezetként is szolgál a 2021-re tervezett átfogó kutatásokhoz. Az eredmények minden kétséget kizáróan rámutatnak, hogy a COVID-járvány strukturális változásokat hozott a társadalomban. Új jelenségek mutatkoztak a bűnözés területén is globálisan és Magyarországon egyaránt. Bár Magyarországon, a nyugat-európai országokkal ellentétben nem voltak erőszakos tiltakozó mozgalmak, és az erőszakos cselekmények összes száma a járvány idején csökkenni látszott, a gyűlölet új, a bűncselekményi szintet el nem érő, de mindenképpen fenyegető formái jelentek meg.

Herke-Fábos Barbara Katalin „*A bírói útról való elterelés lehetőségei Magyarországon a Gyermekjogi Egyezmény 40. cikkének tükrében*” címmel megjelent tanulmánya a fiatalkorúak igazságszolgáltatásával kapcsolatban a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt vagy bűnösnek nyilvánított gyermekekkel foglalkozik. Az egyezmény kifejezetten kiemeli az eljárás során érvényesülő gyermekjogi garanciák között a bírói útról való eltérés lehetőségét. A magyar jogrendbe 2015-ben bekerült megelőző pártfogás intézménye egy új lehetőség az elterelés eszközei között. A megelőző pártfogás 2015. január 1-jétől hatályos, a hazai jogéletben büntetőjogi gyökerekkel rendelkező új jogintézmény, amely az 1430/2011. (XII. 13.) kormányhatározat felhatalmazása alapján a gyermekvédelem rendszerében került elhelyezésre, annak ellenére, hogy életre hívásának oka elsősorban a gyermek- és fiatalkorú bűnözés visszaszorítása és az elkövetők hatékony reintegrálása volt. A tanulmány bemutatja a megelőző pártfogás és a fiatalkorú elleni büntetőeljárás egymáshoz való kapcsolatát. A szerző vizsgálja a megelőző pártfogás elrendelése és végrehajtása során érvényesülő gyermeki jogokat, és felhívja a figyelmet a túl korai beavatkozás és a megbélyegzés veszélyeire.

Sandra Sándor „*A COVID-19 (koronavírus okozta megbetegedés) kezelési lehetőségei a fizioterápia eszközeivel, kiemelt figyelemmel a fototerápia eddigi eredményeire*” címmel készült tanulmányában megállapítja, hogy a koronavírus az egész emberiséget érinti, és a járvány az életünk minden pontját befolyásolja. Egyelőre a jelenlegi kezelési lehetőségek igen szerények. A kórházakban és a különböző szociális intézetekben a COVID-19 kockázata lényegesebben fokozott. A hon- és rendvédelmi, valamint az egészségügyi dolgozóknak a magasabb víruskoncentrációval való kitettsége különösen súlyos betegek kezelése esetén jelentős. Jelenleg minden egészségügyi dolgozó a frontvonalban tevékenykedik. Mindenki sokat dolgozik, kimerült és állandó stressz hatás alatt van. Az utóbbi néhány hónapban a nemzetközi szakirodalomban több cikk jelent meg, hogy a kezelésben, valamint profilaktikusan a lágylézer terápia lehetőségét célszerű igénybe venni. A betegség és a járvány terjedését a korai felismerés, az izoláció, a vakcina és a betegek gyors terápiás ellátása akadályozhatja meg.

Mátyás Szabolcs – Frigyer László – Prilenszky Géza „*A virtuális fizetőeszközök szerepe és jelentősége a vagyonszerezés során*” címet viselő tanulmánya olyan jelenségekkel foglalkozik, mint a virtuális fizetőeszközök (például kriptovaluták) felderítésének és lefoglalásának területe. Ez olyan terület, amivel a vagyonszerezésben járatos szakemberek közül is csak kevesen foglalkoznak, mivel a hagyományos nyomozati cselekményektől gyökeresen eltérő ismereteket követel. A statisztikai adatok alapján látható, hogy a virtuális fizetőeszközök terjedése különösen a szervezett bűnelkövetői csoportok körében ölt egyre nagyobb méretet. A sikeres rendészeti fellépés érdekében ezért nélkülözhetetlen, hogy az érintett hatóságok állománya köréből minél többen birtokában legyenek az ezzel kapcsolatos speciális ismereteknek.

Németh Viktor „*Magyarországi szervezeti participációs döntéshozatali jó gyakorlatok az integritásmenedzsment területén*” című írásában a közösségi (participációs) mediáción keresztül mutatja be a közös döntéshozatali folyamatok felépítését, fejlesztését, és az általuk elérhető és fenntartható jó gyakorlatok mintázatait. A közösségi hálózat erőforrásainak, azaz a szervezet saját erőforrásainak felhasználása – vezetett körülmények között – adekvát megoldási alternatívák kidolgozására képes. A tanulmány a folyamat lépéseit és annak hatásait, előnyeit mutatja be az egyes résztvevők szemszögéből. Párhuzamot von az állami fenntartású intézmények döntéshozatalával, illetve vizsgálja a bemutatásra kerülő jó gyakorlat ottani bevezetésének lehetőségét.

Az írás két konkrét esetet dolgoz fel. Az esztergomi esetben külső szakértők által vezetett közösségi mediáció, a nagymányoki esetben egy komplexebb, képzéssel egybekötött mediációs modellprojekt kerül bemutatásra. Az utóbbiban a jó gyakorlat fenntartható szintű elsajátítása is cél volt. A két magyarországi jó gyakorlat két különböző elméleti és gyakorlati megoldási utat szemléltet részletesen, amelyek – szükséges változtatásokkal – jól alkalmazhatóak az integritásmenedzsment területén is.

Lippai Zsolt és Kardos Sándor „*A Becsületbíróság működésének helye és szerepe a fegyelemkezelés rendszerében*” címmel megjelent tanulmányában bemutatja a rendvédelmi szerveknél 2016-tól bevezetett Becsületbíróság feladat körét, rendszerét, valamint a szerzők – személyes szakmai tapasztalataik alapján – értékelik a jogintézmény első időszakának működését.

Rottler Violetta „*Magánbiztonsági tevékenységek végzésének engedélyezése az Egyesült Királyságban, valamint a magyar magánbiztonsági szakirányítás működésének vázlata*” című írásában arra tett kísérletet, hogy miután tanulmányozta az ORFK által végzett hazai szakirányítás, valamint az engedélykiadás rendszerét, működését és nehézségeit, megkísérelte összevetni az angliai gyakorlattal, és összegyűjtötte a bűnmegelőzés, hatékonyság, tehermentesítés szempontjából a „legjobb gyakorlatokat”. Ezen gyakorlatok átvételét érdemes lenne fontolóra venni, kidolgozni és megvalósítani a hazai viszonyok között is. A tanulmányból az is kiderül, hogy az angol gyakorlathoz képest Magyarországon szigorúbb a jogi szabályozás és a magánbiztonsági tevékenységekhez kapcsolódó engedélykiadás, mert a jogalkotó nálunk több szűrőt is beépített. Az Egyesült Királyságban is a szigorítás felé kívánnak elmozdulni az engedélykiadás vonatkozásában. Jelenleg csak a természetes személyek számára kötelező az engedély kiváltása, a vállalkozásoknak önkéntes alapú a regisztrációjuk, de a jóváhagyotti listán szereplő cégek szolgáltatási színvonala megfelel a kialakított brit sztenderdeknek, tehát ez, a szolgáltatás színvonalát illetően, egyfajta minőségi garanciát szavatol a megrendelői oldal felé.

Márciusi könyvismertetésünket **Szabó Csaba** jegyzi „*A közelség végtelen – A mediáció mint problémamegoldó a PTC tükrében*” címmel. A szerző a recenzióban kifejti, hogy az interperszonális megegyezés egyidős az emberiség történetével. A formája azonban végtelenül sokszínű. Kontinensről-kontinensre, korszakokról-korszakokra változott és jelenleg is folyamatosan változik. A mediáció, azaz a harmadik fél általi közvetítés és támogatás a megegyezés folyamatában, már szintén évezredek múlta tekint vissza. Jelenleg is

választhatjuk, mint teljesen legális, a magyar és az EU-s jogszabályokhoz illeszkedő, legitim hivatalos megegyezési formát. A könyv ennek az alternatív vitarendezési és megegyezési formának a történetiségét mutatja be, gyakorlati példákon keresztül.

Márciusi interjúnk Láng Istvánval, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetőjével készült, „*Vízügyi igazgatás a mindennapokban*” címmel, amelyet **Hornyik Zsuzsanna** készített. A vízügyi igazgatás speciális terület, amely nem a hagyományos értelemben vett közigazgatási egységekre, hanem a vízgyűjtőkre szerveződik. Arról, hogy milyen összetett feladatokat jelent mindez a hétköznapiakban, hogyan készülnek a téli hónapokra a vízvédelem terén, valamint milyen kihívások elé állította a 2020. év és a járványhelyzet a szervezetet, kérdeztük főigazgató urat.

Reményeink szerint sikerült e havi lapszámunkat is sikerült úgy összeállítanunk, hogy változatos, aktuális témák kerültek összegyűjtésre, amelyek olvasásához jó szórakozást kívánunk!

Szerkesztőség

Éberhardt Gábor

Magyarország az újabb tömeges nemzetközi migráció kapujában¹

Hungary at the door of another massive international migration

*„Nem szabad engedni, hogy a történelem döntsön.
Mert akkor nincs jövő, csak ismétlés.”*
Janne Teller

Absztrakt

Tanulmányomban a nemzetközi migráció rövid távú prognosztizációját befolyásoló egyes faktorok vizsgálatával mutatom be az emberiséget veszélyeztető kockázati elemeket. Adat- és forrásirodalmi elemzéssel vizsgálom, hogy a COVID-19 globális járvány nemzeti szintű egyedi és eseti kezelése generálhat-e tömeges, nemzetközi irreguláris migrációt, okozhat-e ismételt járványveszélyt a tranzit- és befogadó országok társadalma számára? A nemzetközi migráció és a közegészségügyi járvány összefüggésének lehetőségét a történelem és az orvostudomány már igazolta, a kialakult helyzeteket az érintett országok és szervezetek érdemben kezelték. A jelenkori társadalmi viszonyok között ugyanakkor a rendkívüli helyzetre tekintettel, a cikkben is bemutatott egyes nemzetközi példák szerint, rendkívüli/vitatható módon (is) történnek intézkedések. Ilyen problematikus humán járványmegelőzési módszerként vált ismertté a globális járvány során a fogvatartottak szabadon bocsátása, amely új típusú irreguláris kibocsátó faktorként jelenhet meg.

Kulcsszavak: COVID-19, járványveszély, kockázatelemzés, migráció, rendszeret, szabadon engedés a börtönből

1 A tanulmány szövegezésének lezárási időpontja: 2020. 07. 20.

Abstract

In my study, I present the risk factors that threaten humanity by examining some of the elements affecting the short-term projection of international migration. I examine by data and source literature analysis whether the specific and the ad hoc management of the COVID-19 global epidemic at national level can generate a massive international irregular migration and cause a repeated epidemic threat to the society of transit and host countries. The possibility of a link between international migration and public health epidemic has already been demonstrated by history and medicine, and the situations developed have been addressed in a meaningful way by the countries and organisations concerned. At the same time, in the present social context, also exceptional/arguably measures are taken to the special situation. Such a problematic human disease prevention method could be the release of detainees, which may appear as a new type of irregular release factor.

Keywords: COVID-19, epidemic risk, risk analysis, migration, policing, release from prison

Bevezetés

A 2019-es év végén, a 2020-as esztendő első hónapjaiban olyan média hírek, kormányzati és szervezeti tájékoztatások jelentek meg, amelyek nemzetközi humán járványveszély lehetőségére hívták fel a figyelmet. Tekintettel arra az általánosan elfogadott tételre, amely szerint a migráció napjainkban egyfajta globális jelenség, így csak az volt a kérdés, hogy Magyarországon mikor jelenik meg az első igazoltan fertőzött COVID-19 beteg. A globalizáció maga a 2020-as évre olyan mértéket öltött, hogy a gazdasági és politikai interdependencia már az élet számos területén is kézzelfogható (például a globális ellátási láncok, a logisztika terén, az emberi mozgás szabadsága és képessége terén, amelynek része a globális mértékű turizmus, de a globális nemzetközi migráció is). Nem megkerülhető tény, hogy a fertőző betegséget ugyanúgy behurcolhatja a külföldi turista, a világ másik feléből hazatérő magyar turista, de a külföldi, Magyarországon dolgozó, vagy a hazatérő magyar vendégmunkás, akik a klasszikus migráns definíció határán helyezkednek el. 2019. december 31-én az Egészségügyi Világszervezet (WHO) tájékoztatást kapott egy addig ismeretlen okú tüdőgyulladás nagy létszámot érintő megjelenéséről, amelyet először Kínában, Hubei tartományban, Vuhan városában azonosítottak hivatalosan. 2020. január 23-ig globálisan már közel 1000 fő,

2019-nCoV azonosítóval leírt betegségtünnettől szenvedő pácienszt regisztráltak. Magyarországon az első ilyen betegség hordozóiról 2020. március 4-én jelentek meg hírek (URL1). Magyarország Kormánya az új típusú, összetársadalmi érdekeket és emberéleteket is veszélyeztető helyzet érdemi kezelésére Operatív Törzsset állított fel [1012/2020. (I. 31.) Korm. határozat], amely az irányító és koordinátori feladatain túl folyamatos kormányzati tájékoztatást teljesített a védekezés helyzetéről (URL20). Országunkban az egészségügyi veszélyhelyzet kihirdetése a 40/2020. (III. 11.) kormányrendelettel történt meg, majd az Országgyűlés 2020. március 30-i ülésnapján elfogadta a koronavírus elleni védekezésről szóló, úgynevezett felhatalmazási, a 2020. évi XII. törvényt.

A tanulmány készítésének időszakában a hivatkozott nemzeti normák visszavonásra, módosításra kerültek a járvány hatásainak függvényében, a prognosztizált második hullám esetében a behurcolás megelőzésére.²

Országunk legújabb, biztonságpolitikáját megalapozó stratégiai dokumentuma, a Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról (MNBS) szóló 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat kockázatelemzéseken és értékeléseken alapuló stratégiai tervezési dokumentum, amely kiemelten kezeli mind a migráció, mind a járványveszély állami feladatait, azok kezelésének irányelveit (Csiki & Tóth, 2020, 13–14.).

A súlyos tünetekkel, esetlegesen halálos következménnyel járó légúti megbetegedés terjedése az ismertté vált vizsgálati adatok szerint emberről emberre történik (bár eredetileg állatokról emberre terjedt a betegség, azaz zoonózis). A humán vándorlás és a COVID-19 betegség terjedése közötti tényleges összefüggést tényként kezelhetjük. Az emberiség történelmében több nagy kiterjedésű, egy egész földrészt vagy akár a teljes populációt érintő pandémia is lezajlott, ezért a források vizsgálata során ezek kezelésére, felszámolására alkalmazott intézkedéseket tanulmányoztam (Megléczy, 2012, 92–98.). Úgy vélem, hogy a múlt számos olyan tanulsággal szolgálhat és adhat útmutatást a jelenhez, jövőnk formálásához, amelyeknek az aktuális viszonyaink átiratára képzett információk valós segítséget nyújthatnak (például Fővárosi Közlöny, 1918; Sallai, 2020, 91–100.). Erre a gondolatmenetre építve azt feltételezem, hogy a történelem nem csak arra képes, hogy legitimálja az eseményeket, azok megítélését, de meg is ismételheti önmagát, elutasítva Feyerabend (2002, 57.) ellentétes tartalmú megfogalmazását.

2 2020. évi LVIII. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről; 1324/2020. (VI. 17.) Korm. határozat a koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs felállításáról szóló 1012/2020. (I. 31.) Korm. határozat visszavonásáról; 341/2020. (VII. 12.) kormányrendelet a járványügyi készültségi időszak utazási korlátozásairól.

Hipotézisem és az ahhoz kapcsolódó prognózis szerint felmerül annak a lehetősége, hogy Magyarország külső határain a COVID-19 járvány hatásaként kialakult új típusú push faktor a felgyorsult (Szigetvári et al., 2015, 42–44.) és globális (Giddens 1990. 64.; Sassen, 1996, 40–45.) irreguláris migráció elemeként 2020-ban jelentős nyomást gyakoroljon. Ennek az új push faktornak a szereplői nem kizárólagosan a tipológiai keretek közé tartozó környezeti menekültek, mivel az ő elsődleges motivációjuk továbbra is a megélhetés feltételeinek elérése. Ugyanakkor ők is potenciális betegséghordozókként azonosíthatók (Boda, 2014, 35–47.). A filozófiai alaptételek szerint egy adott gondolat sokszínű, másféle megközelítése nem zárhat ki újabb és eltérő elméleti megközelítést, tudományra támaszkodó értelmezést és magyarázatot (Kirk, Raven & Schofield, 1998, 29–37.). Ezt a tételt a tanulmányban szereplő kockázatelemzési és értékelési következtetések leírásakor is helytállónak vélem.

Alkalmazott migrációelméleti megközelítés

A tanulmánynak nem képezi tárgyát a migrációelmélet alapfogalomra irányuló kutatási eredményeinek és vitáinak bemutatása, a publikált értelmezések vizsgálata. Tanulmányomban irányadó mértéknek kezelem a felelős nemzetközi szervezetek, azok képviselőinek, a nemzetállam jogalkotójának közismert megfogalmazását a migrációról, a szociológiai folyamat alanyairól. A humán migráció, mint a globalizálódó világra is jellemző társadalmi jelenség (Sassen, 2005, 35–45.), annak fogalmi keretei, tipológiája, módszertana, hatásai az elmúlt években egyre nagyobb teret, kommunikációs felületet kapott nemzeti és nemzetközi viszonylatban is. Kutatási eredmények mutatják be, hogy a 20. században felgyorsult migráció vizsgálatával új kifejezések, jellemzők váltak felismerhetővé, így kutathatóvá, majd leírhatóvá (Hautzinger, Hegedűs & Klenner, 2014, 7–19.; Tóth, 2015).

A migráció tömeges megjelenése jogi kategóriaként alkalmazott fogalom, amely a magyar jogi terminológiában a „*Tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet*” szabályozásában is megjelent (Metv, 2007).³ A Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) a globalizálódóértelmezés kiterjesztésével alkalmazza a migráns, a migráció kifejezését. A szervezet szerint a migráció a személy vagy azok csoportja államhatárokon keresztül (nemzetközi migráció)

3 A menedéjgról szóló 2007. évi LXXX. törvény IX/A. fejezet 80/A. §; Beiktatta: 2017. évi XX. törvény 5. §. Hatályos 2017. III. 28-tól.

vagy egy államon belül (belső migráció) bármilyen mozgása függetlenül annak időtartamától, céljától és okától. Ez a kiterjesztett meghatározás lefedi a migráció formáit (önkéntes/kényszerű, belső/nemzetközi, hosszú/rövid távú); a migráció különböző motivációit (a politikai üldöztetés, konfliktusok, gazdasági problémák, a környezet romlása vagy ezek kombinációja miatt bekövetkező). Ez az értelmezés magába foglalja a menekülteket, a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyeket, a gazdasági migránsokat és a más célokból – ideértve a család egyesítést is – mozgó személyeket egyaránt (IOM, 2020; URL22).

Az Európai Unió (EU) által elfogadott értelmezés szerint a migráció az az emberi cselekvés, amely során valamely személynek a szokásos tartózkodási helye legalább 12 hónapig egy EU tagállam területe úgy, hogy korábban egy másik EU tagállamban vagy harmadik országban tartózkodott (European Commission, 2020; URL21).

Az ENSZ főtitkárának fogalmi értelmezést segítő megközelítése szerint „*a migráció az egyén bátor akarátának kifejeződése a nehézségek túllépése és egy jobb élet megélése felé*” (Annan, 2006). A tipológiailag semleges jelentés lefedi a spontán és kényszer migráció push, valamint pull faktorjait is. A tudomány által egységesen elfogadott terminológia hiányában is megállapítható, hogy a vándorlás olyan összetett társadalmi jelenség, amelyet az egyén(ek) azok csoportja(i) által végzett különböző típusú mozgások és azok olyan jellemzői alkotják, amelyek önmagukban és hatásaikban is eltérők.

A migráció az emberiség történetének része, ideértve a Föld benépesítését (Ness, 2015). A történelmi korszakok peregrinus, idegen, vándor (wanderer) kifejezését a társadalmi fejlődés sem hagyta módosítás nélkül (Park, 1928, 887–889.). Jelen tanulmányomban is a vándor kifejezést preferálom, mivel annak értelmezése takarja a reguláris és az irreguláris migráció (Chimienti & Solomos, 2011, 344–345.) alanyait egyaránt, valamint független a személy aktuális jogi státuszától. A migráció az összetettsége mellett és a globalizált jellege miatt többségében társadalmi jelenség, számos olyan kísérő jellemzővel, amelyek konfliktusok és kísérő hatások alapjait képezhetik (Gazdag, 2013, 111–113.; Szép, 2016, 299–313.). Amennyiben ezek a konfliktusok térben kiterjednek és időben elhúzódnak a hatékony megelőzés vagy kezelés hiányában, úgy súlyos társadalmi, gazdasági feszültségeket generálhatnak (Ritecz & Sallai, 2016, 23–29.). A migrációtípológia elemei között jelen tanulmányban súlyozott a tömeges migráció jelensége, ami nagyszámú ember mozgásaként értelmezhető az egyik földrajzi területről a másikra. További jellemzőjeként eltér a nagylétszámú szezonális vándorlástól abban, hogy az utóbbit annak időszakossága és ismétlődése jellemzi.

A tömeges migráció általában eseményhez vagy eseménysorozathoz köthető, amely akár több évig, évtizedekig is fennállhat, de jellemzően annak időszaka lezárul és általában állandó, vissza nem térő áttelepülést eredményez (Pok, 2012, 4.).

Kockázat a migráció kezelésének rendészeti feladataiban

A humán migrációban rejlő kockázatok részletes elemzése nem képezi a tanulmány tárgyát annak nagy számú eleme, komplexitása miatt (pl. Dunavölgyi & Póczik, 2013, 48–57.; Glied & Keserű, 2016, 260-270.). Az emberi individuuma és a bennünket körülvevő világra hatást gyakorló kockázat a veszély valós, káros hatásainak bekövetkezési valószínűségeként értelmezhető (Teke, 2006, 65–91.). A kockázatelemzés a felderítési és egyéb releváns adatok, információk, tények, azok közti összefüggések feltárásának, értékelésének rendszeres tevékenysége, amely magába foglalja az információszerzés humán és technikai oldali rendelkezésre állásának, hiányosságainak vizsgálatát is (Héjja & Kenedli, 2011, 37–42.). A migráció összetett jelensége igényli a nemzetbiztonsági elemző-értékelő eljárások alkalmazását is. A nemzetbiztonsági szolgálatok egyik alapfeladata a prognosztizálás, a hírszerzés és az elhárítás oldaláról egyaránt. A feladatok végrehajtásának generális felhatalmazása az Alaptörvény 46. cikk 2-3. §-ban rögzített.

A veszély fogalmára a rendészettudományi szaklexikon több értelmezést ad, például „*esemény, tevékenység, jelenség, folyamat, helyzet, ill. mindezek következménye vagy hiánya, amely sértheti a biztonságot.*” (2019, 596.). Ezeknek ugyanakkor közös jellemzője a kockázat területi és/vagy időbeni közelsége, bekövetkezésének reálisan megnövekedett esélye. A veszély a jellemzői alapján lehet absztrakt vagy potenciális, valamint konkrét, aktuális és putatív.

A fenyegetettség értelmezésének megközelítése szerint aggodalmai, félelmei csak azoknak az embereknek, közösségeknek nincsenek, akik nem érzékelik, nem percipiálják azt. Az, hogy valami biztonsági kérdésnek minősül-e vagy sem, jelentős mértékben a szubjektív érzékelésen, a percepción alapul (Gazdag & Remek, 2018, 17.).

Az információk és a feltárt helyzetre, jelenségre vonatkozó adatok, kapcsolatok elemzése, azok értékelése egymásra épülő tevékenységet, munkafolyamatot takar. Az irreguláris migráció negatív hatásainak megelőzésére, az azt kibocsátó faktorok azonosítására elengedhetetlenek értékelem egy közvetlen kormányzati hatáskörbe tartozó, elemző-értékelő tevékenységet folytató szervezeti elem működtetését. Ennek eredményes tevékenysége lehet alapja

a rövid, a közép- és a hosszútávú stratégiai elemzéseknek, rendészeti prognózisok kialakításának.

A szabad mozgás, a tartózkodási hely jogának megváltoztatása a fejlett demokratikus államok alkotmányos jogrendjének egyik alapvető eleme. Territoriális szinten az akkori Európai Unió területén élők számára az 1957. évi Római Szerződés tartalmazott először az Európai Közösségen belüli szabad mozgásra vonatkozó szabályokat, azok folyamatos változása mellett. A Maastrichti Szerződés (1992) hozta létre a személyek unión belüli szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való alappillérét. A Schengeni megállapodással a belső határok ellenőrzésének fokozatos megszűnését követően elfogadásra került a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) a 2016/399/EU rendelet. Az unió négy szabadságának egyike a személyek szabad mozgása, amelyet össze kell egyeztetni egy emberi joggal, nevezetesen a menedékjoggal, oly módon, hogy azzal senki se élhessen vissza (URL23). Ugyanis, ha a menekülő belépése, tartózkodása egyébként jogszerűtlen, de nem igyekszik annak mielőbbi jogszerűsítését kezdeményezni, az jogsértés – ilyen például, ha a hatósági eljárástól függetlenül, ellenőrzés nélkül utazgat a tagállamok területén (Hautzinger, 2017, 31–46.). Az ellenőrzött mozgási jog (controlled migration) gyakorlásának intézményi sérelme a társadalmak részéről direkt módon veti fel a biztonságérzetet, annak elvárt igényét. A biztonság percepciója mellett alkalmazott az objektív vagy valós biztonság fogalmi köre is, amely a környezeti hatáselemzésekre épül, ez azonban nem kerülhet szembe a szabadságjoggal (Tóth, 2003).

A kockázatos migráció és a pandémia kapcsolata

A migráció fogalmának a tanulmány készítésének időpontjában sincs egységesen elfogadott, hazai vagy nemzetközi kutatók, szervezetek, jogalkotók stb. által alkalmazott értelmezése. A kockázatot magában rejtő humán migrációt kutatók felhívják arra a figyelmet, hogy nem csak az irreguláris, hanem a reguláris migráció alanyai, a menekültügyi eljárást kérelmezők között is jelen vannak olyan személyek, akik adott társadalomra veszélyt jelenthetnek (Laufer, 2017, 77–80, 103–105.). A tipológiai elemek is változnak, bővülnek az elméleti ismeretek gyarapodásával. Tanulmányomnak nem képezi meghatározó részét a migráció jelenségének elméleti megközelítése, ugyanakkor az ismeretek birtokában és a hipotézis tükrében felmerült kérdésre Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról (MNBS) szóló 1163/2020. Korm. határozatban leírtak szerint – igen a válasz. E szerint a humán migráció és pandémia

közötti kapcsolat lehetőségét el kell ismerni, az rejt magában kockázatot, veszélyt. Erre a következtetésre jutott már az előző, 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat által deklarált stratégia is. A tanulmány tárgyát képező humán migráció és járványveszély nemcsak a MNBS, hanem az EU Tanácsa által elfogadott Európai Biztonsági Stratégiában (EBS) is kezelendő rizikó faktorként azonosított elemek (EU Tanácsa, 2009, 17–19, 29.). A 2020. áprilisban elfogadott MNBS 179 pontra bővült az előző 51 helyett. Ebből csak néhány releváns pontot emelek ki a migráció és a humán járványveszély kapcsolatát illetően.

A MNBS 57. pontjában leírtak szerint: *„...a váratlan, ellenőrizetlen, tömeges és irreguláris migráció olyan új típusú kihívás, amely akár az európai kontinens biztonságát és stabilitását is veszélyeztetheti, miközben nemzetbiztonsági, közbiztonsági és közegészségügyi kockázatok sorát rejt magában. A globális folyamatok figyelembevételével a kihívással hosszú távon is számolni kell.”* A jogalkotó a stratégia kidolgozásakor alkalmazta azokat a migrációtípológiai elemeket, amelyeket a migrációelmélet tudománya is leír. Az így azonosított migrációs kockázaton (például 62–67. pont) túl, tartalmi átfedéssel többször leírt a járványveszély (például 62–64. pont), valamint nevesített a 64. pontban a koronavírus (COVID-19) okozta pandémia hatása. A jogalkotó felhívja arra is a figyelmet, hogy negatív tipológiával azonosított migráció mellett az ellenőrzött keretek között történő határátlépés is magában hordozza a pandémia terjedésének lehetőségét. Fontos elemnek tartom mind a migráció, mind a járványveszély esetében, hogy azt nemzetközi összefogással, legalább hasonló elveket alkalmazva (Scott, 1998, 23–42.), a kiváltó okok felszámolási lehetőségét keresve célozza meg a stratégia. A járvány globális elterjedésének időszakában a direkt érintettség és a prevenció célzat függvényében a WHO ajánlásait részben/egészében követve, de jellemzően nemzeti szintű kormányzati intézkedések történtek. Ezt tapasztalhattuk Európában is, ahol a totális kijárási tilalom alkalmazása és az úgynevezett svéd modell (URL19) spektruma között zajlott az útkeresés a nemzeti társadalmak, az állami gazdaságok védelmére, a kritikus események megelőzésére. Ennek a folyamatnak a részét képezték a nemzetállami határok (határátkelőhelyek) részleges, teljes zárása. A szomszédos Szerbia és Ukrajna például a saját, hazatérni szándékozó állampolgárainak belépését is megtiltotta, amely ellentétes a hazatéréshez való alapvető emberi joggal. A globalista világ működési zavarai azonban rövid idő alatt felhívták arra a figyelmet, hogy az államok működését, a társadalmak ellátását biztosítani kell, amelynek következményeként az áruk szállítására például humanitárius tranzit folyosókat nyitottak a szomszédos országok. Ezzel párhuzamosan intézkedések történtek a vándorok, a honos országukba hazatérni szándékozók utazásának támogatása céljából az arra kijelölt határátkelőhelyeken, időszakokban és útvonalakon a tranzitálás feltételeinek biztosítására. A tanulmány

készítésének időszakában a nemzetállamok további intézkedései engedélyezik az időnyomkások beutazásának kontrollálását, a kétkezi, nem honos munkavállalók ellenőrzött határátlépési rendszerének alkalmazását.

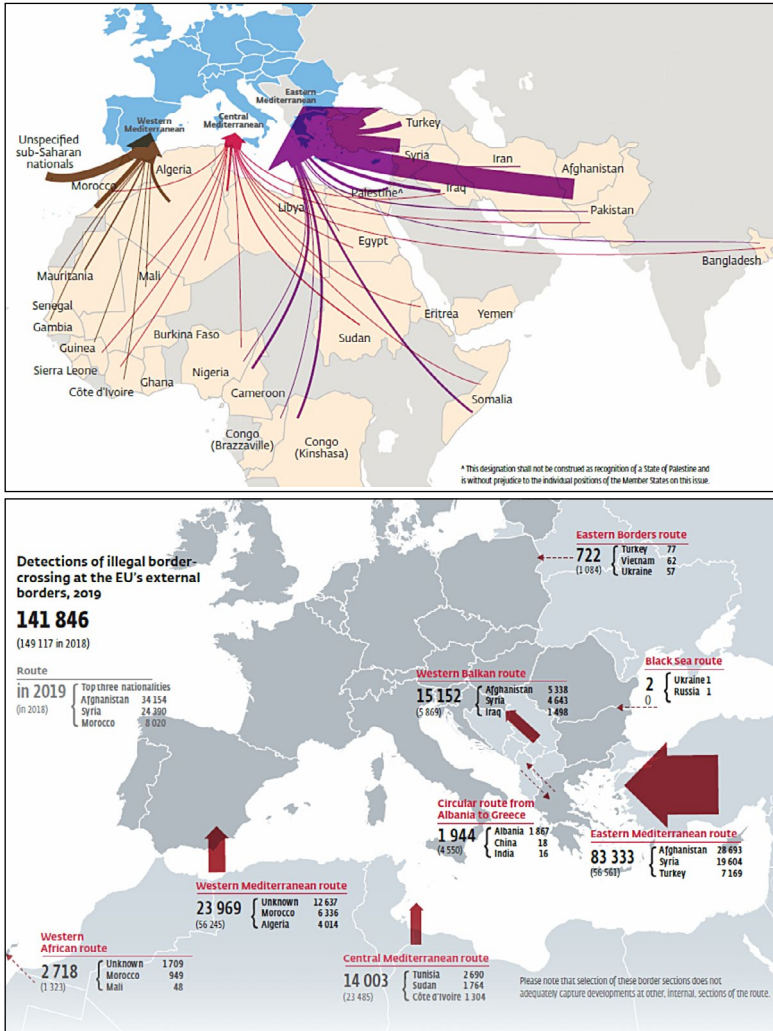
Tekintettel arra a tényre, hogy maga a COVID-19 járvány globális szintű, azaz ténylegesen valamennyi ország lakosságát érinti, így fennáll annak a potenciális lehetősége és kockázata, hogy a be- vagy átutazó külföldi, vagy honos állampolgár aktív beteg, illetve vírushordozó. A humán járványügyi kockázat minimalizálásának egyik lehetősége az államhatáron átnyúló, nemzetközi, reguláris migráció alanyainak határátkelőhelyen történő ellenőrzésében rejlik. A feladathoz a végrehajtók egyéni és szervezeti egészségügyi védelmi feltételeinek folyamatos biztosítása mellett minimális eszközök (például testhőmérséklet mérő), valamint alapszintű egészségügyi ismeretek szükségesek. A szűrés alapja a testhőmérséklet személyenkénti mérése, amelynek eredménye utalhat az esetleges tünethordozásra. Az orvostudomány álláspontja szerint ez az ellenőrzés sem biztosít teljes értékű megelőzést, de alapokat teremt arra (URL14). Az államhatár reguláris, határátkelőhelyen történő ellenőrzése nemzeti és államközi szinten szabályozott, a személyforgalom járványügyi ellenőrzésének normatív, humán és tárgyi feltételrendszere biztosított. A magyar kormány a járványügyi készültségi időszak utazási korlátozásait a változó egészségügyi helyzet hazai és nemzetközi szintű elemzésével követi a pandémia behurcolásának megelőzését célul tűzve.⁴ Az ellenőrizetlen, nyugat-balkáni irreguláris migráció alanyai a nemzeti határellenőrzési rendszer elemek megkerülésének céljával potenciális veszélyforrások lehetnek, ténylegesen a betegség tüneteivel vagy látens hordozóként kapcsolatba kerülve a tranzit vagy fogadó ország lakosságával (Éberhardt, 2018, 273–275.). A COVID-19 globális járvány felveti a migráció és a terrorveszély eshetőleges kapcsolatrendszerét is. Ebben a társadalmi rend, a lakosság biztonságának, életének, egészségének, javainak tisztítását célul kitűző emberek és szervezetek a pandémiát eszközként is felhasználhatják. A terrorelhárító szervezeteknek viszont a járványügyi védekezés jogi- és eszközrendszerében férnek hozzá olyan lehetőségekhez, amelyek alkalmazásával erősödnek a pozícióik, nyílnak meg források a feltételezett személyek felderítésére, azonosítására, elfogására (Pauwels, 2019, 80–81.; 2020, 4.; URL18).

4 341/2020. (VII. 12.) Korm. rendelet a járványügyi készültségi időszak utazási korlátozásairól; közlemény a COVID-19 betegséggel való aktuális fertőzöttségi viszonyok alapján az országok besorolásáról szóló országos tisztifőorvosi határozatról (különösen: sárga országok, piros országok); 11/2020. (VII. 13.) KKM rendelet a járványügyi készültségi időszakban a korlátozott sávban történő határátlépés körébe tartozó államokról.

A tömeges vándorlás és a járványmegelőzés

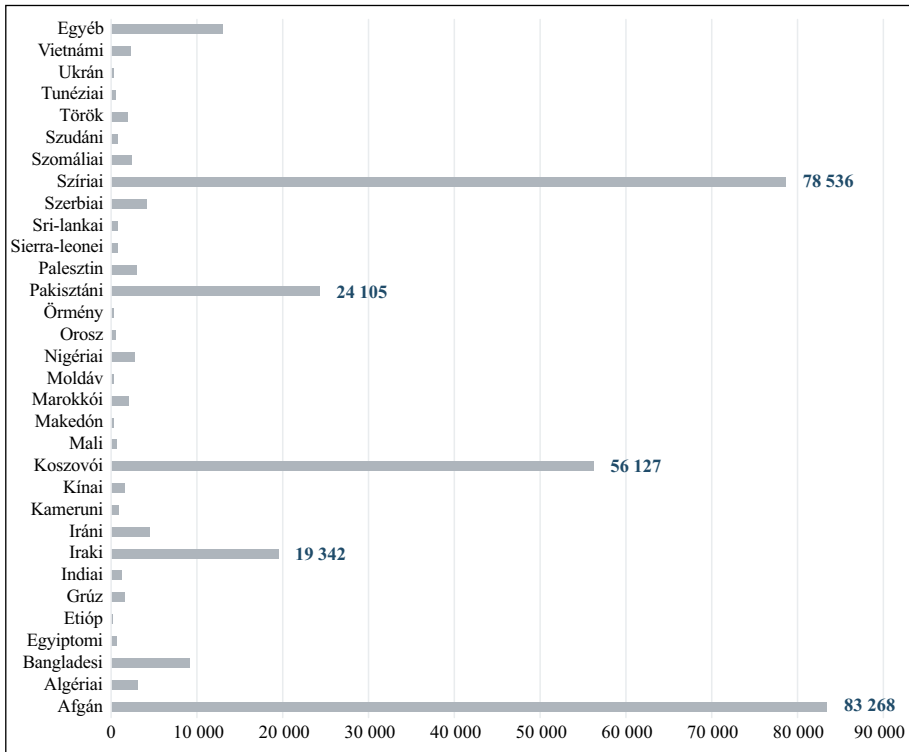
Magyarország kontinentális, irreguláris migrációs veszélyeztetettségét az Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (Frontex, URL24) folyamatában vizsgálja (1. számú ábra). Az elemzési, értékelési adatok alapján készíti el a szervezet a térségre, migrációs főirányokra, tagállamokra a szakmai prognózisát (Frontex, 2020).

1. számú ábra: A nyugat-balkáni irreguláris migrációs irányban intézkedés alá vont irreguláris határátlépők (2019)

Forrás: URL25.

2. számú ábra: A Magyarországon menekültügyi eljárást kérelmezők száma (fő) és állampolgársága (2000–2019)

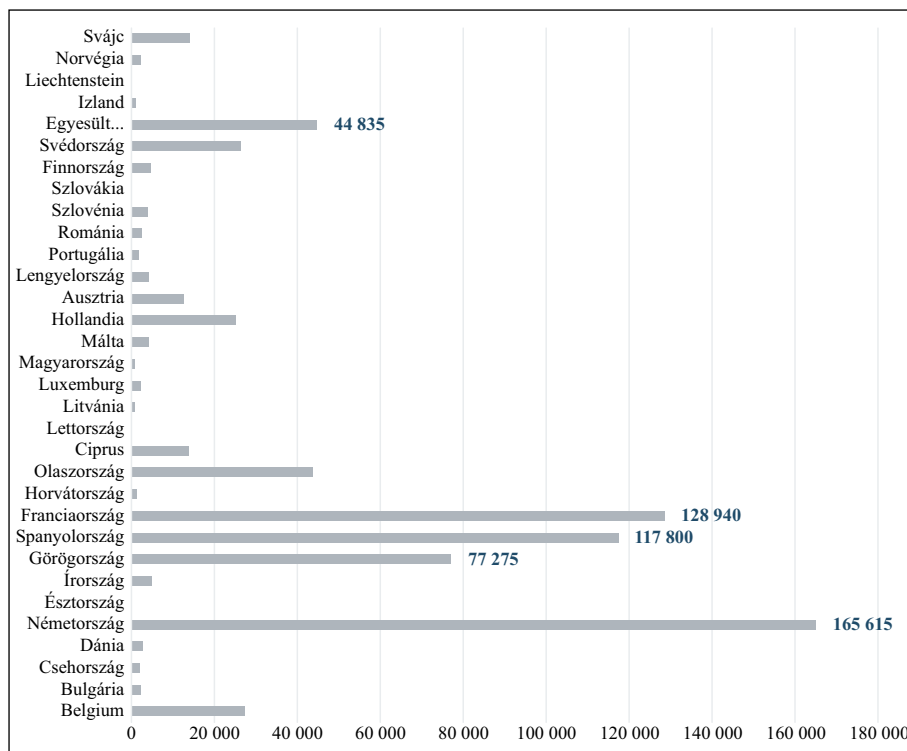
Forrás: URL27.

Az ügynökség által kezelt adatok tanúsága szerint Magyarország külső határain 2019-ben is a nyugat-balkáni területről érkezők jelentették a legnagyobb határrendészeti nyomást. A kibocsátó országokból (például Banglades, Pakisztán, Afganisztán, Irak, Irán, Szíria, Törökország stb.) induló vándorok kapcsolatban tavaly a határrendészeti szervek 15 152 regisztrált személy esetében intézkedtek a schengeni külső határon.

A főirányban magát afgán állampolgárnak valló személy 5338, szír 4643, iraki 1498 volt. A tőlünk délre elhelyezkedő tranzit országok területén (például Szerbia, Észak-Macedónia, Románia, Bulgária stb.) a vándorok többségükben megkísérelték Magyarország államhatárát irreguláris módszerrel átlépni, és továbbjutni a célszágokba (például Németország, Ausztria, Svédország stb.). Magyarország a jellemzően a tranzit-, nyugat-balkáni migráció egyik fő irányában helyezkedik el. A kosзовói exodus és a 2015. évi tömeges irreguláris határátlépési kísérletekkel szembeni komplex fellépés eredményeként a magyar

külső határra nehezedő nyomás ugyan csökkent, de továbbra sem szűnt meg (URL26). A menekültügyi feladatok kezeléséért felelős hatóság által kezelt adatok tanúsága szerint a 2000–2019. ciklusban magát afgánnak valló 83 268, szír 78 536, koszovói 56 127, pakisztáni 24 105, iraki 19 342 személy terjesztette elő menekültügyi kérelmét (2. számú ábra).

3. számú ábra: Az EU 28 tagállamban menekültügyi kérelmezők fogadó országok szerinti száma (fő) (2000–2019)

Forrás: URL28; URL29.

Az EU 28 tagállamának adatait tekintve, az irreguláris migrációs tendenciák hasonlóak a magyar körülményekhez, de a menekültügyi kérelmezők állampolgársági összetételében változások történtek. A magyar adatokhoz képest a top öt állampolgárság esetében továbbra is átfedés tapasztalható.

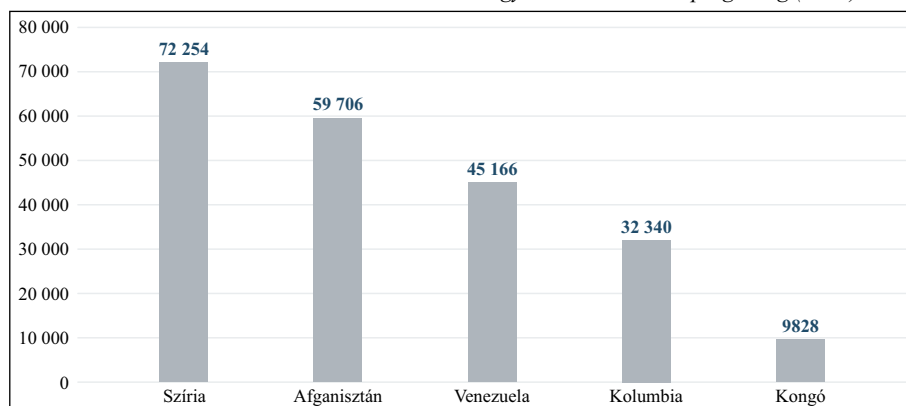
Az EU-ban 2019-ben 714 200 nemzetközi védelem iránti kérelmet nyújtottak be, ami az előző évhez képest +13%. A 2015. évi tömeges kérelmező számok óta eltelt években ez az első jelentős növekedés. A tagállamok területén benyújtott kérelmek száma (reguláris belépést követően előterjesztett kérelmek) ötször több volt 2019 évben, mint a külső határokon. Az összes kérelem

10%-a ismételt kérelem volt ugyanabban az országban, amely az egyes állampolgárságra vonatkozó kérelmek harmadát teszi ki. 2019-ben az EU teljes elismerési aránya 33%-kal maradt stabil.

A legtöbb kérelmet (egynegyedét) szíriaiak, afgánok és venezuelaiak nyújtották be. Az afgánok háromszor több kérelmet nyújtottak be 2018-hoz képest, ugyanakkor esetükben jóval kevesebb határozatot fogadtak el, bár az elismerési arányok nagyban különböznek a tagállamok között. Az elmúlt évben dinamikusan megnövekedett a latin-amerikai állampolgárságú kérelmezők száma, akik közül sokan vízummentesen léphetnek be a schengeni térségbe. A vízumliberalizált országokból érkezett kérelmezők jellemzően szintén alacsony elismerési rátával rendelkeznek, kivéve El Salvador állampolgárait (37%). A szíriai (85%), a jemeni (82%) és az eritreai (81%) volt a legmagasabb elismerési arány, míg az észak-macedón és moldovai a legalacsonyabb (1%). A 2019. esztendő záró adatok szerint több mint 900 000 ügy volt folyamatban az EU 28 tagállamában. Az év végén mintegy 540 559 eset volt folyamatban első fokon, 20%-kal több mint egy évvel korábban, és a legtöbb a 2017 júliusa óta (3. számú ábra).

Az öt legnagyobb számú előterjesztő állampolgárság szerint, mind Magyarországon, mind a többi EU tagállamban eltér, de egyezik a szír és az afgán. Ezt a körülményt a magyar érintettségi éves adatok szerinti elemzés is megerősíti (4. számú ábra).

4. számú ábra: Az EU 28 – TOP 5 menekültügyi kérelmező állampolgárság (2019)

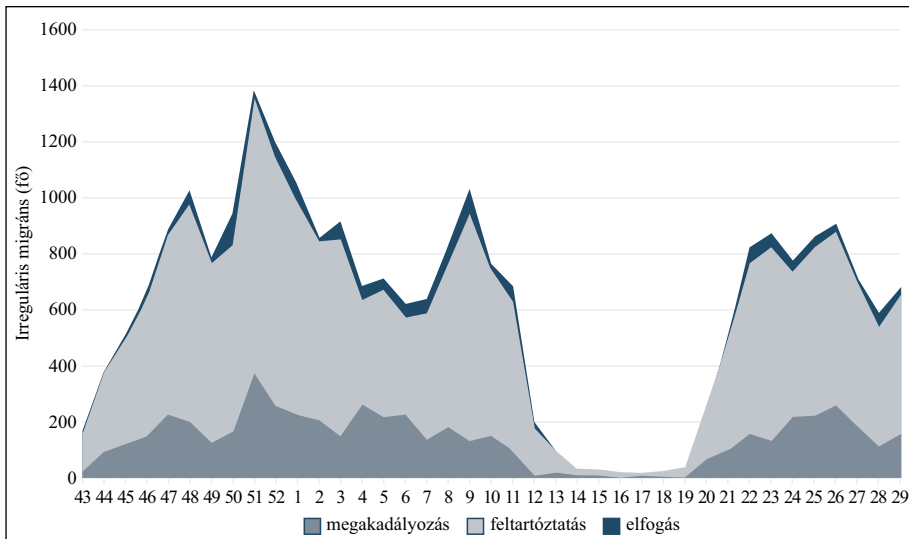
Forrás: URL29.

A COVID-19 tavaszi hulláma és az egyes nemzetállami intézkedések

A COVID-19 járványveszély terjedésének csökkentése érdekében a nemzetállamok korlátozó intézkedéseket alkalmaztak. Ezek között szerepelt az államhatárok részben/egészben történő zárása, az ország területén történő mozgások korlátozása, tiltása. A betegség kontinentális megjelenését, elterjedését követően a magyar külső határra nehezedő irreguláris migrációs nyomás minimálisra csökkent (URL30).

A tranzitországok az alkalmazott protokoll szerint a területükön tartózkodó vándorokat befogadó objektumokban helyezték el, és az általánosan érvényesülő kijárási korlátozásokra hivatkozva részükre is tiltottá vált a korábbi szabad mozgás (5. számú ábra). Szerbia, mint szomszédos tranzit migrációs ország ezt a fajta fellépést határozottan képviselte (URL31). A tanulmány mintavételi időpontjának vett 2020. május 1-jén regisztrált menekültügyi kérelmezők adatai ugyan nemzetközi szinten nem publikáltak, de a 2019. évi végi számok viszonyítási alapként kezelhetők (URL32).

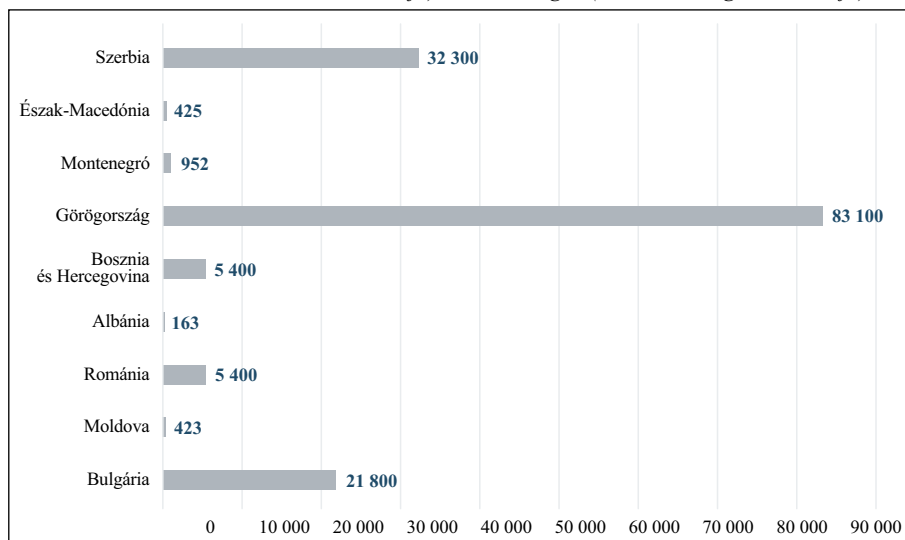
5. számú ábra: Magyarországon intézkedés alá vont irreguláris migránsok és eljárások (2019. 43. – 2020. 29. hét)

Forrás: URL26, URL30.

Az adatok elemzése rámutat arra, hogy a krízispontként kezelendő Törökország (3,8 millió regisztrált kérelmező) területén túlmenően regisztrált vándorok (149 963 fő) közül a magyar határ irányába mozgó tranzit területeken (Bulgária, Románia, Moldova, Észak-Macedónia, Szerbia) regisztrált 60 348 fő valószínűsíthetően megkísérli majd azt átlépni (6. számú ábra).

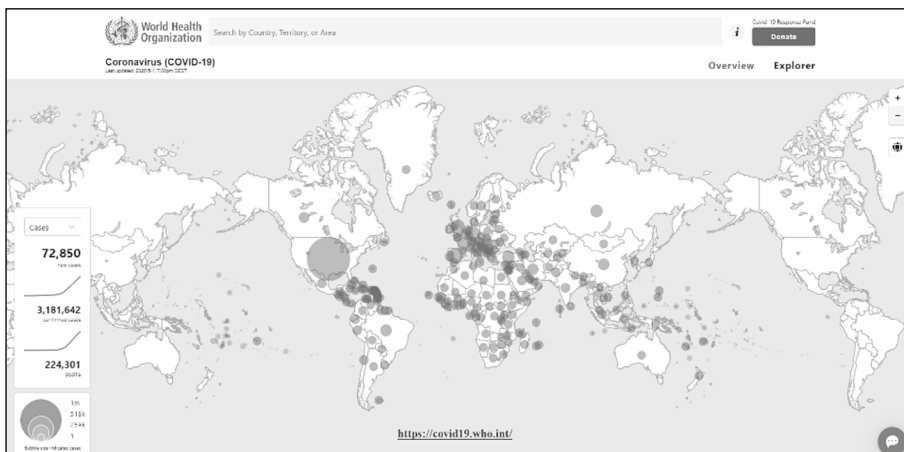
6. számú ábra: A nyugat-balkáni tranzit migrációs országokban regisztrált menekült státuszt kérelmezők száma (fő) 2019. év végén (+Törökország 3 800 000 fő)

Forrás: URL28, URL29.

A WHO 2020. 05. 01-jei adatai szerint a nyugat-balkáni migrációs kibocsátó országok területén is jelen van a fertőzés. Az igazoltan betegek számának vizsgálatakor az adott országokra jellemző egészségügyi ellátórendszer és a GDP adatainak ismeretében látenciával is számolni kell (7. számú ábra).

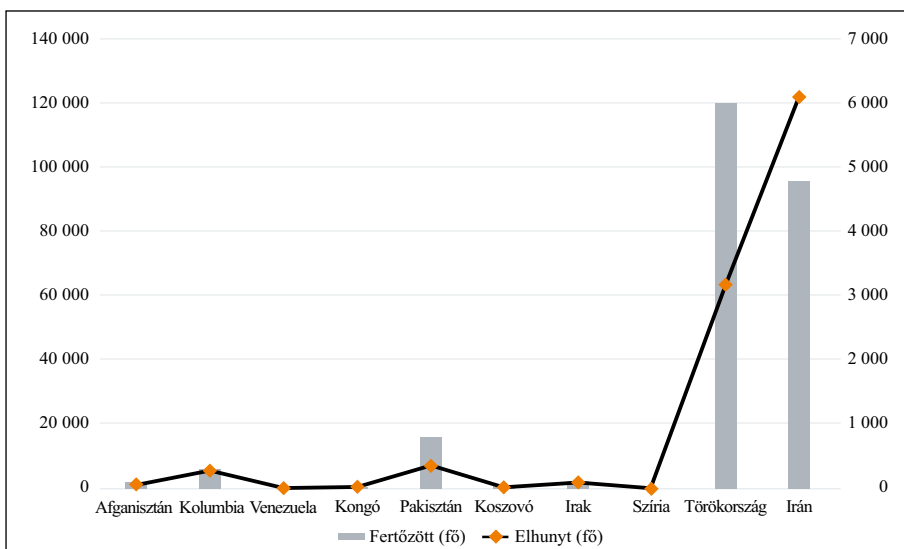
7. számú ábra: Az igazoltan aktív fertőzöttek területi eloszlása

Forrás: URL33.

A hazánkat is érintő, potenciális vándorokat kibocsátó országokban a WHO által kezelt adatok szerint a jelentett és igazoltan fertőzöttek (244 097 fő), valamint a betegség miatt elhunytak számát (10 123 fő) elemezve arra a következtetésre lehet jutni, hogy az irreguláris migráció közvetlen járványügyi kockázatot rejt Magyarország számára (8. számú ábra).

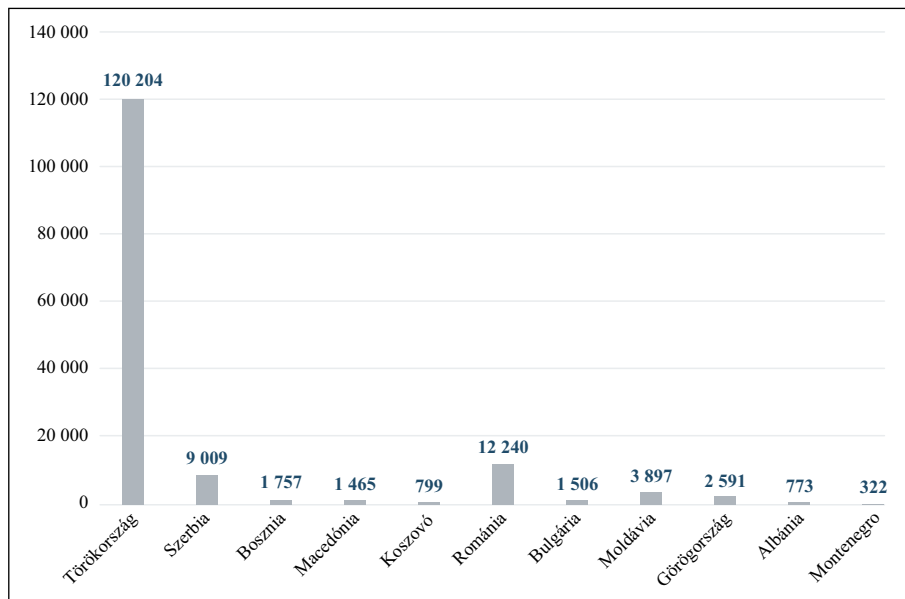
8. számú ábra: COVID-19 igazolt fertőzöttek (fő) száma a kibocsátó országokban (2020. 05. 01.)

Forrás:URL33.

Az elemzési időpont szerinti igazoltan fertőzöttek száma a nyugat-balkáni migrációs irányban (mindösszesen 154 563 fő) a WHO adatai szerint Törökországban kiugróan magas. A migrációs kockázatelemzés során szintén aggályos adat lehet, hogy a közvetlenül szomszédos Románia területén 12 240, Szerbiában 9009 fő volt igazoltan beteg (9. számú ábra).

9. számú ábra: COVID-19 igazolt fertőzöttek (fő) száma a nyugat-balkáni migrációs tranzit országokban (2020. 05. 01.)

Forrás: URL33.

A járvány terjedésének egyik kiemelt megelőzési módszere az emberek közötti, fertőzést korlátozó távolság (1,5–2 méter) biztosítása. A social distance kifejezést és módszertant az egész világon megismerték az elmúlt hónapokban, az egyének és közösségek váltakozó eredményességgel alkalmazzák is. Az irreguláris határátlépők egészségvédelme érdekében számos migrációkutató emelte fel a szavát és fogalmazták meg ajánlásaikat a velük szemben intézkedő nemzetek hatóságai felé. A tudományos élet képviselőinek nyilatkozatában közölt és képviselt javaslatai szerint a kritikus időszakban indokolt keülni a vándorok közös objektumokban, magas sűrűségi mutatóval, huzamos időn keresztül, a szabad mozgás korlátozásával történő elhelyezését (Aliverti et al., 2020; URL34). A pandémia állami kezelését támogató határrendészeti tevékenységre a társadalmi környezet szegmenseit megjelenítő negatív hatások vetik rá árnyékukat. A nemzetközi tapasztalatok szerint minél hatékonyabb

egy határrendészeti rendszer, annál nagyobb kockázatot vállalnak a továbbjutás reményében a vándorok, annál jobban felértékelődik az embercsempészet összecszerúsége. A járványügyi feladatok kezelése, a kijárási- és határátlépési korlátozások hasonló hatásokat váltottak ki az irreguláris migráció szereplői között (Achilli & Sanchez, 2020).

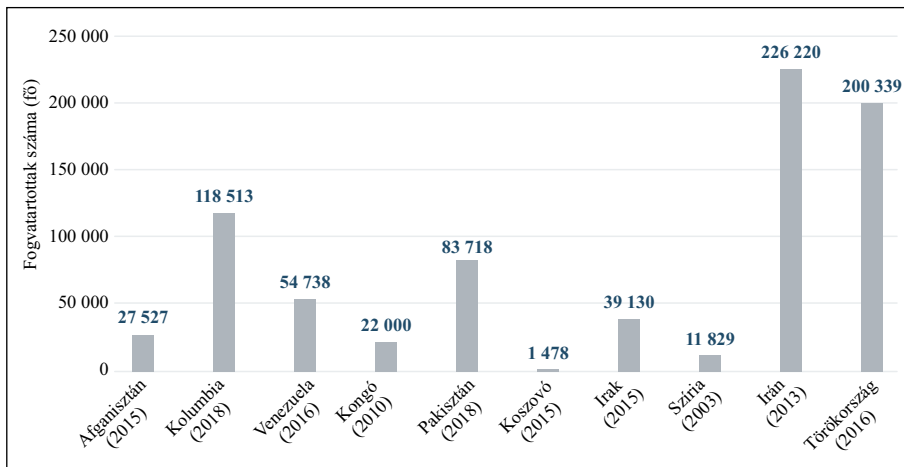
A börtönképesség és a járványügy

Nemcsak a tudományos élet szereplői, hanem például a WHO is a megelőzési ajánlások egyik súlyozott elemeként hívja fel a figyelmet az emberek közötti távolságok betartására, a social distance biztosítására. A közismert tények alapján jellemzően a fogvatartási intézményekben, így az irreguláris migránsok részére kijelölt és elhelyezést, ellátást biztosító kényszerkarantén objektumaiban ez a fajta tényező kevésbé valósul meg, a betegség terjedésének veszélye potenciális (Amnesty International, 2020; URL15). Az a tény, hogy például a magyar börtönökben sem terjedt a COVID-19 arra utalhat, hogy a fertőzés terjedése előtt még akár hatékony módszer is lehet az elzárkózás/elzárás (például egyes katonai alakulatok egyes országokban már 2020. februárban csoportos karanténban, mint egészséges erő kerültek elkülönítésre, a hajózők, tengeralattjárók legénysége nem szállhatott partra stb.). A problémakörben alapvető jelentősége van az időzítésnek. Ugyanakkor az is tényszerűen megállapítható, hogy számos fertőző betegség esetén a befogadó állomások és egyéb, irreguláris migránsokat tömörítő táborokban a terjedés veszélye jelentősebb a környezetétől. Ez szintén összefügghet az egyes elhelyezési objektum (komplexum) infrastruktúrájától, felszereltségétől, zsúfoltságától stb.

A pandémia terjedésének megelőzését zászlójára tűző útkeresés egyik speciális, de globális szinten nem egyedi megoldásaként kormányzati intézkedések részeként több országban (például Irán, Afganisztán, Törökország stb.) jelentős számú szabadságvesztésre ítélt fogvatartott szabadon bocsátására került sor 2020 első felében. Az amnesztia, annak jelentős létszámot érintő kiterjesztett alkalmazása nem példanélküli a jogtörténetben. Az állam büntetőigényébe vetett bizalom és a nemzetközi biztonság megrendülhet ugyanakkor, ha egy független állam közegészségügyi okokra hivatkozva bocsát szabadon elítélteket, fogvatartottakat. Amennyiben elfogadjuk, hogy egy állam apparátusa jogszerű keretek között szabadságvesztéssel rendel büntetni egyéneket, akkor miért engedi őket szabadon, olyan indokra hivatkozva, amelynek biztosítása (például elhelyezés, ellátás, egészségügyi biztosítás a fogvatartási intézményekben stb.) egyik alapfeladata lenne

az országoknak? A World Prison Brief (WBF, URL35) által kezelt adatok hitelesnek tekinthetők, ha elfogadjuk a világ országainak a fogvatartottakra vonatkozó adatszolgáltatásait. Az egyetemi kutató háttérrel működő szervezet is figyelemmel kíséri a fogvatartási intézmények járvány megelőzési gyakorlatát, bemutatja azokat és ajánlásokat közvetít részükre (URL36). Sajnálatos módon a COVID-19 és az irreguláris migráció megelőzésében a leginkább érintett nemzetek adatszolgáltatása nem naprakész. Az átadott számok 2020-ban – az előzménytrendek vizsgálati eredményeit is figyelembe véve – inkább minősíthetők egyfajta iránymutatásnak (10. számú ábra).

10. számú ábra: Az EU TOP 5 és a Magyarországon menekültügyi kérelmezők származási honossága szerinti fogvatartási létszáma + Irán, +Törökország.

Forrás: URL37.

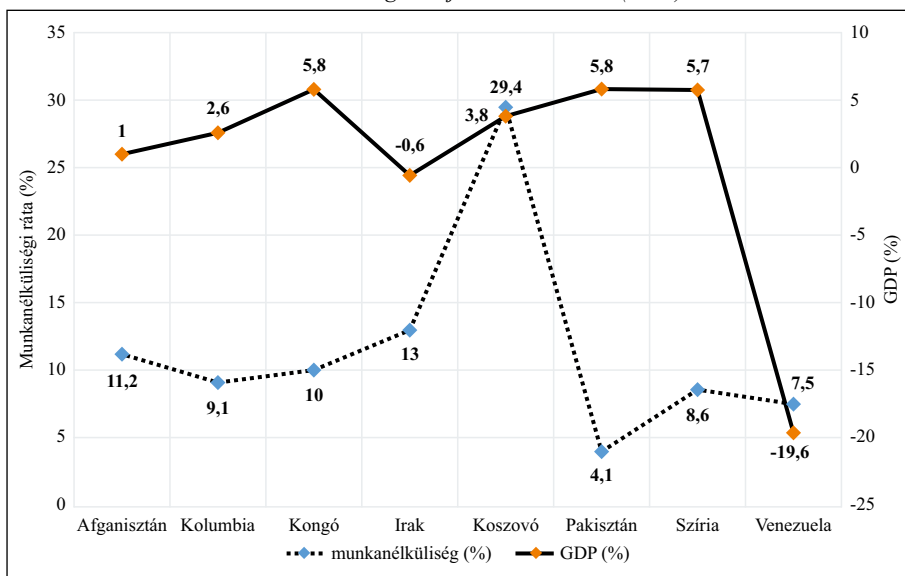
Az EU CPT (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman Degrading Treatment or Punishment – URL 3) a látogatásai során a kibocsátó és tranzitországok fogvatartási körülményeik értékelő jelentéseiben – többnyire – hiányosságokra hívja fel a figyelmet, ezért ajánlásokat fogalmaz meg. Az észrevételekben a bánásmódon túl jellemzően kifogásolja az elhelyezési körülményeket, a tisztálkodási lehetőségek hiányát, a zsúfoltságot, az egészségügyi vizsgálati és ellátó rendszer hiányosságait (URL38).

Ezek a problémák potenciális forrásai lehetnek a COVID-19 fertőzés terjedésének, a fogvatartottak (és őrszemélyzet) átfertőzésének. Az érintett országok viszonylatában a szabadon bocsátottak egy olyan társadalmi közegbe, olyan gazdasági viszonyok közé kerülnek ki, amelyben többségük már elveszítette a gyökereit, ahol nem tudnak megélhetési jövőképet alkotni maguknak. Jellemzően belső konfliktusok és háborús cselekmények sújtják az országok,

nemzetek egészét, egyes részeit, ami miatt a börtönbe zártak családtagjaikat, lakhelyeiket gyakorlatilag el is veszíthetik, nem lesz hova és kihez menniük.

A megelőzést tovább nehezíti a munkanélküliség, az országuk GDP teljesítménye, ami az utcára kerülők elvárható jövőképeinek további romlását vetíti elénk (11. számú ábra).

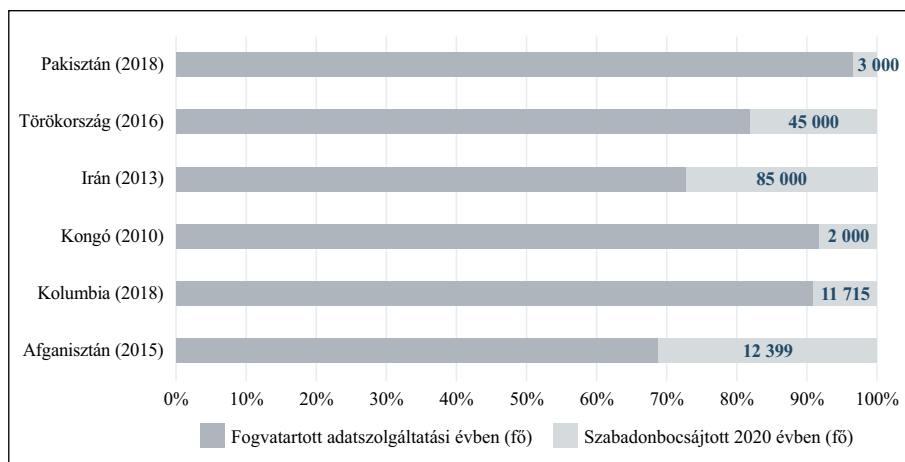
11. számú ábra: A migrációs kibocsátó országok munkanélküliségi rátája és GDP adatai (2018)

Forrás: URL5.

A globális járványveszély ilyen fajta megelőzésére, csökkentésére irányuló kormányzati intézkedésekkel szemben nagyarányú a megosztottság (URL6). Ugyanakkor a negatív szakmai, emberi jogi, járványügyi és egyéb nyilatkozatok ellenére a 12. számú ábrán jelölt országok a tanulmány készítésének időszakában már alkalmazták a tömeges szabadon bocsátásokat az ismertté vált és a tényleges fogvatartási időponttól, számtól függetlenül tett kormányzati nyilatkozatok alapján.

12. számú ábra: Szabadságvesztésüket töltők szabadon bocsátási adatai (2020. 04.)

Forrás: URL7, URL8, URL9, URL10, URL11, URL17.

Magyarország nyugat-balkáni irreguláris migráció által veszélyeztetett határszakaszán a fenti adatok és hatáselemzések alapján feltehetőleg újabb tömeges migrációs hullám jelenik meg. A számszaki adatok a COVID-19 megelőzési karanténban őrzött, a tranzitországok területén a tanulmány készítésének időszakában regisztrált 150 000 fő körüli vándor számából az aktuális időszaki vándorlási útvonalakat figyelembe véve (horvát irány, tengeri átkelés Olaszország felé) 60 000 fő körüli létszámot érinthet.

Közöttük a COVID-19 globális pandémia terjedésének matematikai modellezésének következtetései, a WHO és a nemzetállamok jelentéseinek tartalma szerint nagy valószínűséggel lesznek, vannak olyanok, akik a fertőző betegség hordozói, alanyai. A globális világjárvány okozta nehézségekhez a szabadon bocsátott elítéltek tömegéből kikerülők (azok bizonyos tagjai) hozzájárulhatnak. Az elemzési adatok, terjedési jellemzők szerint szintén megalapozottan feltételezhető, hogy lesznek közöttük betegek, vírushordozók, amikor eléri országunk határát. Esetükben további járulékos biztonsági kockázatot jelenthet, hogy bűncselekmény elkövetése miatt, szabadságvesztésre ítélt emberekről van szó, akik nagy valószínűséggel erről a tényről a velük szemben intézkedőket nem fogják tájékoztatni. A jobb élet körülményeinek elérési igénye és a rájuk váró honos életterük viszonyainak elemzési következtetései alapján szintén megalapozottan feltételezhető a nyugat-balkáni migrációs útvonalon is növekvő vándorlás, amely hazánkat tranzitállamként érinti.

Az elmúlt években felgyorsult migrációs mozgások tapasztalati elemzése alapján a folyamatok kettő, egymást átfedő érkezéssel következhetnek be.

Az első hullámban a járványügyi karantén feloldása miatt vándorújtukat folytatni szándékozók lehetnek azok, akik esetében ez az elérési időszak 0–3 hónapra tehető. Erre a vándorlási időszakra érkehetnek meg azok, akik a kibocsátó országok területéről az új típusú faktor hatásaként indulnak Európa felé, amelynek érkezési időtartama 3–6 hónap alatt már reális lehet. A közel-múlt éveinek eseményei rávilágítanak arra a tényre is, hogy mindig vannak emberek, akikhez eljut a hang, a pusztításra buzdító üzenet. Ezen a területen a már hivatkozott terrorfenyegetettség problematikája újlag felmerülhet (Pauwels, 2020). Összességében megállapítható, hogy a tanulmány hipotéziseként felmerült következtetés, a tényszerű adatok és az ismertté vált migrációtípológia, valamint módszertan alapján megalapozottnak értékelhető. Magyarország nyugat-balkáni migrációs irányú határszakaszát 2020 második félévében újabb tömeges, újabb biztonsági és humán járványügyi veszélyeket magában rejtő hullám éri el. Ennek valós számszerű összetétele a nagyszámú valószínűségi számítási elem miatt teljes értékűen nem prognosztizálható, de feltehetőleg tízezres nagyságrenddel kell számolni.

Összefoglalás, jövőkép

A tanulmány hipotézisének objektív adatok elemzésével történt igazolása újabb migrációs hullám érkezését prognosztizálja Magyarországra. Ez a pandémia és biztonsági kockázat veszélyét növeli, valamint ennek a tömegnek a várható mozgása napirenden tartja az eddigi megelőző és migrációt kontrolláló intézkedések szükségességét. A történelem ugyan megismételheti önmagát, de annak elemeit már tapasztalatokkal és tudással felvértezve, érdemben kezelhetik a felelős szervezetek. Az újabb migrációs hullám szociológiai elemzések alapjait is képezhetik. Sik a tanulmányában a COVID-19 okozta társadalmi viszonyok rezgését „*csapás*”-nak nevezte el. (Sik, 2020). A bennünket körülvevő folyamatok elemzésével arra a következtetésre jut, hogy a súlyos veszélyt magában rejtő csapás, mint „*a társadalmi változás egyik legerősebb előmozdítója*” (Sorokin, 1942) a bevezetett intézkedések és társadalmi, gazdasági reakciók eredményeként válsággá (eredeti jelentése: fordulópont) szelődött. Felveti ugyan a transzformációs válság lehetőségét is (Bossányi, 1995, 3–17.), de a folyamatok előremutató kezelése miatt annak esélye érdemben csökkent.

A pandémia okozta „*csapás*” és a tömeges migráció közötti párhuzam felkészült, eredményes helyzetkezelés esetén a történelmi előzmények negatív hatásainak megelőzését segítheti elő. Ugyan a tanulmány tárgya a pandémia államhatáron történő behurcolásának lehetősége és az új típusú migrációs

faktor bemutatása, de az államhatáron végrehajtó szervezetek tagjai, azok személyi kapcsolatai, valamint a társadalom tagjai közti kapcsolatok miatt további kutatás lehetősége rejlik a nemzetközi mobilitás fogalmi értelmezésével (Ritecz, 2018b, 25–57.). A globális migrációkezeléséért is felelős rendészeti szervek a nemzetállami céloknak megfelelően, többségében a társadalmi folyamat light módszertanú kezelésében az ellenőrzést (controlled migration) preferálják, terelik adminisztratív és jogi eszközökkel a vándorlási típusokat az ellenőrizetlen sötét zónából (uncontrolled migration) az ellenőrzött migráció felé. Globális szinten ezt a célt négy fő területen lehet megvalósítani. A migrációt kibocsátó országokban nemzeti és nemzetközi támogatásokkal (például humán erőforrások, módszerek átadásával), de különösen munkahelyteremtéssel és gazdaságélénkítéssel (encouraging migration). A medium módszertan kategóriájába tartozó elemként írható le a migrációs folyamatok folyamatos monitorizálása, amely összekapcsolja a migrációban ténylegesen érintett személyek esetében a klasszikus államhatalmi eszközrendszerrel (hard method) végrehajtott ellenőrzésekkel (például személyazonosítás, regisztráció), a krimimigráció (Stumpf, 2006, 367–419.) és szekuritizáció törekvéseivel (Teke, 2017, 27–35.).

Ezekkel a lakosság biztonságának veszélyeztetésére alkalmas jelenségeket lehetséges csökkenteni, irányát terelni, módszertanát befolyásolni, bár az a globális migráció nagyságát érdemben nem képes befolyásolni. Magyarországon a 2015. évi tömeges irreguláris migráció állami szintű kezelése a keményvonalas, szigorúbb jogi, határrendészeti, nemzetbiztonsági álláspont mentén alkalmazott módszertant erősítette meg, s alkalmazza jelen időszakban is, amely képességet teremtett a pandémia kezelésére is. A COVID-19 globális pandémia okozta helyzet ugyanakkor rámutatott arra a tényre is, hogy a szupranacionális együttműködés eredményeként (például korridorok kialakítása a nemzetközi forgalomban, védőeszközök adományozása fertőzőtöbb országnak stb.) a járványt (fertőzések és halálesetek száma érdemben csökkent) és az irreguláris migrációt is lehet érdemben kezelni. A nyugat-balkáni migrációs tranzit országok államhatalmi rendszerei a kényszerkarantén alkalmazási időszaka alatt minimálisra csökkentették az ellenőrizetlen migrációs mozgást, a vándorok irreguláris határátlépését. A Karitatív Tanács koordinációjával a határon történő egészségügyi szűrésbe a rendészeti szervek tehermentesítésének csökkentésére – bevonták az ajánlott civil és egyházi szervezeteket.⁵ A vándorok által hordozható, fenntartható, ismétlődő pandémia megelőzésére az optimálisnak

5 A Karitatív Tanács megalakításáról és működésének részletes szabályairól szóló 65/2000. (V. 9.) Korm. rendelet.

értékelhető, legbiztonságosabb megoldás a védőoltás, az immunizáció biztosítása mindenki számára (Katz, Marek & Szilárd, 2012, 349–355.; Giambi et al., 2019). A jelenlegi helyzet és annak esetleges elmozdulása számos kérdést vet fel, például a jogi szabályozás környezetében.

A menedéjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 5. § (2) bekezdése szerint a személyi hatálya alá tartozó kérelmező köteles alávetni magát az eljáró hatóság által szükségesnek ítélt védőoltás tülésére. Az előzőkre tekintettel felmerül a határforgalom ellenőrzése során belépésre jelentkezők, valamint az irreguláris határátlépés elkövetése során intézkedés alá vontak esetében a követendő protokoll, annak normatív szabályozási hiátusa, a biztonsági távolságot fenntartó kényszerítő eszközök, a diszkrecionalitás delegálása a rendőr felé stb. A vándorokat is elérő védőoltás objektív feltétele, maga a védelmet biztosító anyag a tanulmány készítésének idejében nem áll rendelkezésre. A humán feltétel biztosításához szükséges a vándor tényleges, együttműködő jelenléte, ami az ellenőrzött (controlled), regisztrált (documented) tipológiai elemek hiánya esetén nem valósítható meg. A jogi, orvostikai kérdések mellett indokolt figyelembe venni a vakcinációs hatásokat is (Fisher et al., 2017). Az egyén szervezetének egyedi immunválasza mellett a társadalmi és a direkt módon érintett vándorok államhatalmi intézkedési kényszerére adott válaszok jelentős eltéréseket mutathatnak, amelyek megfelelő felkészülés hiányában további eszkalációt okozhatnak (Állásfoglalási Indítvány, 2018). Az elmúlt hónapok globális migrációval összefüggő pandémia eseményei rámutattak arra, hogy indokolt egy, a jelenleginél mélyebb, szélesebb spektrumú, komplexebb kockázatelemzési protokoll kialakítása és annak folyamatos alkalmazása. Ebben kiemelt felületet kell biztosítani a közegészségügy és a járványveszély kockázati elemeinek feltárására, azok globális összevetésére, és a megalapozott adatok ismeretében az optimális protokoll ajánlására a kiinduló országoktól a befogadó társadalmakig vezető teljes nemzetközi vándorlás útvonalára, időszakára vonatkozóan (Állásfoglalási Indítvány, 2020). A globális vándorlás felgyorsult jelensége miatt az államoknak és a nemzetközi szervezeteknek olyan szupranacionális rendszerekben kell gondolkodni, és közös migrációs, valamint ahhoz kapcsolódó egészségpolitikát folytatni, amelynek eredményes alkalmazása képességet biztosít egy tömeges járványveszély megelőzésére, szükségyszerű kezelésére a csökkent reagálási időfaktor miatt. Az adatok elemzéséből következtethető, hogy a hazánk külső határát érintő újabb, komplex biztonsági veszélyeket magában rejtő irreguláris migrációs nyomás várható, valamint járványügyi kockázatot rejthet a kijárási és határátlépési korlátozások, szigorítások enyhítése is.

Felhasznált irodalom

- Achilli, L. & Sanchez, G. (2020). *Stranded: the impacts of COVID-19 on irregular migration and migrant smuggling*. Policy Brief, May, 1–11.
- Annan, K. (2006). High-Level Dialogue of the United Nations General Assembly on International Migration and Development. *International Migration Review*, 40(4), 93–965. https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2006.051_1.x
- Boda J. (2014). Biztonsági kihívások – nemzetbiztonsági válaszok. Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi határőr tudományos közlemények XV., Tanulmányok a Biztonsági kockázatok – rendészeti válaszok című tudományos konferenciáról* (pp. 35–47). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja
- Boda J. (Szerk.) (2019). *Rendészettudományi szaklexikon*. Dialóg Campus
- Bossányi K. (1995). Az élhetőbb kapitalizmus esélye – Interjú Göncz Árpáddal. *Mozgó Világ*, 2, 3–17.
- Chimienti, M. & Solomos, J. (2011). Social Movements of Irregular Migrants. *Recognition, and Citizenship*. *Globalizations*, 8(3), 344–345. <https://doi.org/10.1080/14747731.2011.576854>
- Csiki V. T. & Tálás P. (2020). Magyarország új nemzeti biztonsági stratégiájáról. *Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, Elemzések*, 17, 13–14.
- Dunavölgyi Sz. & Póczik Sz. (2013) (Szerk.), *Nemzetközi migráció – nemzetközi kockázatok*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Éberhardt G. (2018). A migrációval összefüggő járványügyi kockázatok és veszélyek. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *A XXI. század biztonsági kihívásai. Pécsi határőr tudományos közlemények* (pp. 273–282). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja
- Feyerabend P. (2002). *A módszer ellen*. Atlantisz Kiadó
- Fisher, L. B., Quinn, C. S., Egnoto, M., Freimuth, V. & Boonchaisri, N. (2017). Public Understanding of Medical Countermeasures. *Health Security*, 15(2), 194–206. <https://doi.org/10.1089/hs.2016.0074>
- Fővárosi Közlöny (1918): A közegészségügyi bizottság ülése 1918. szeptember 30-án. Budapest, 1861–1871.
- Frontex (2020). *Risk analysis for 2020 Frontex*. <https://euagenda.eu/upload/publications/untitled-301445-ea.pdf>
- Gazdag F. (2013). *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Nemzeti Közszerzői Egyetem
- Gazdag F. & Remek É. (2018). *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Dialóg Campus
- Giambi, C., Manso, M., Marchetti, G., Olsson, K. A. & Declich, A. S. (2019). Immunisation of migrants in EU/EEA countries: Policies and practices. *Vaccine*, 37(36), 5439–5451. <https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2019.06.068>
- Giddens, A. (1990). *The consequences of Modernity*. Polity Press
- Glied V. & Keserű D. (2016). Migrációs kihívások az Európai Unióban. In Glied V., Tarrósy I. & Vörös Z. (Szerk.), *Migráció a 21. században* (pp. 260–270). IDRResearch Kft. / Publikon Kiadó

- Hautzinger Z. (2017). Menekéjog és a büntetőjog lehetséges kapcsolatai Magyarországon. *Magyar Rendészet*, 17(3), 31–46.
- Hautzinger Z., Hegedüs J. & Klenner Z. (2014). *A migráció elmélete*. Nemzeti Közszerológái Egyetem, Rendészet Tudományi Kar
- Héjja I. & Kenedli T. (2011). *Az elemző-értékelő munka elméleti és gyakorlati kérdései. Egyetemi jegyzet*. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
- Katz Z., Marek E. & Szilárd I. (2012). Migráns vakcináció és foglalkozás-egészségügyi kockázatok. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIII. Tanulmányok A biztonság rendészet-tudományi dimenziói – változások és hatások című tudományos konferenciáról* (pp. 349-355). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja
- Kirk, G. S., Raven, J. E. & Schofield, M. (1998). *A preszókratikus filozófusok*. Atlantisz Kiadó
- Laufer B. (2017). Migrációs státuszkérelmezők esetében felmerülő lehetséges nemzetbiztonsági és terror kockázatok. *Terror és elhárítás*, 6(3), 67–107.
- Meglécz K. (2012). A pandémiák története és kialakulásuk okai. *Hadmérnök*, 7(9), 92–98.
- Ness, I. (2015). *The Global Prehistory of Human Migration*. John Wiley & Sons
- Park, R. E. (1928). Human Migration and the Marginal Man. *American Journal of Sociology*, 33(6), 887–889. <https://doi.org/10.1086/214592>
- Pauwels, A. (2019). *Rising right-wing violence and its impact on the fight against terrorism*. Global Terrorism Index 2019, 80–81. <http://visionofhumanity.org/app/uploads/2019/11/GTI-2019web.pdf>
- Pauwels, A. (2020). *How Europe's terrorists take advantage of the pandemic*. euobserver. Brussels, 29 April, 4.
- Pok, B. (2012). Mass migration. In Ritzer, G. (Eds.): *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Globalization. First Edition*. Blackwell Publishing Ltd. <https://doi.org/10.1002/9780470670590.wbeog370>
- Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167–235. <https://doi.org/10.2307/2979181>
- Ritecz Gy. & Sallai J. (2016). *A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetőségei 2.0*. Hanns Seidel Alapítvány
- Ritecz Gy. (2018a). Az Európába irányuló tömeges irreguláris migráció felfutásának és megszűnésének okai. *Hadtudomány*, 3-4, 66-78.
- Ritecz Gy. (2018b). Nemzetközi mobilitás és a turizmus hatásai. *Határrendészeti Tanulmányok*, 15(4), 25–57.
- Sallai J. (2020). Orvos vagy egészségügyi rendészet története az ókortól a XIX. század végéig. *Belügyi Szemle*, 68(5), 91–100. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.5.6>
- Sassen, S. (1996). *Losing Control? Sovereignty in an Age of Globalization*. Columbia University Press. <https://doi.org/10.1080/1353464052000321083>
- Sassen, S. (2005). Regulating Immigration in a Global Age: A New Policy Landscape. *Parallax*, 11(1), 35–45.

- Sik E. (2020). Vázlat a csapálság társadalomrajzához. *Élet és Irodalom*, 2020. április 30. . *Seeing like a state. How certain schemes to improve the human condition have failed*. Yale University Press
- Sorokin, P. A. (1942). *Man and Society in Calamity*. E. P. Dutton & Co.
- Stumpf, J. P. (2006). The Crimmigration Crisis: Immigrants, Crime, and Sovereign Power. *American University Law Review*, 56(2), 367–419.
- Szép Á. (2016). A nemzetbiztonsági szempont erősödése a menedékjogi törvényben. In Hautzinger Z. (Szerk.), *A migráció büntügyi hatásai* (pp. 299-313). Magyar Rendészet Tudományi Társaság
- Szigetvári T., Novák T., Wagner P. & Biedermann Zs. (2015). Küldő országok és a kiáramlás felgyorsulásának egyes okai, Nyugat-Balkán. In Csuka Gy. & Török Á. (Szerk.), *Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai* (pp. 42-44). A Magyar Tudományos Akadémia, Migrációs Munkacsoport
- Teke A. (2006). A veszély kezelése és a határbiztonság. In Hautzinger Z. (Szerk.), *Tanulmányok a Határelőjárásról és a veszélyhelyzetek tükrében* (pp. 65-91). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja
- Teke A. (2017). A deklarált veszélyértelmezés biztonsági kockázatai. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Szent Lászlótól a modernkori magyar rendészettudományig* (pp. 27-35). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja
- Tóth J. (2003). *Átjárható határok az Európai Unióban*. Európai füzetek
- Tóth J. (2015). Migrációs fogalomtár. *Közlekedés*, 4, 159-169.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Két koronavírusos beteg van Magyarországon*. <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/ket-koronavirusos-beteg-van-magyarorszagon>
- URL2: *Tájékoztató a koronavírusról*. <https://koronavirus.gov.hu/#/>
- URL3: *About the EU Committee for the Prevention on Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT)*.
<https://www.coe.int/en/web/cpt/about-the-cpt>
- URL4: *Az Uppsala Universitet által kezelt globális adatbázis, a világban keletkezett (fegyveres) konfliktusokról*. <https://ucdp.uu.se/>
- URL5: *The World Bank által kezelt adatok a nemzeti GDP és munkanélküliségi mutatókról*.
<https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.NE.ZS?end=2018&locations=AF-CO-VE-CG-PK-IQ-SY-XK&start=2018&view=bar>
és <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2018&locations=AF-CO-CD-IQ-XK-PK-SY-VE&start=2018&view=bar>
- URL6: *A COVID-19 kezelésére alkalmazott, nemzetközi börtöngyakorlatok*.
<https://www.google.com/search?q=covid+prison+release&oq=covid+prison+rele&aqs=chrome.1.69i57j0l2j69i60.13606j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>

- URL7: *Afganisztánban a börtönökből a COVID-19 miatt alkalmazott szabadítások.* <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/covid-19-afghanistan-pardons-over-12-000-prisoners/1820251>
- URL8: *State (USA) Supreme Court denies request to release more inmates.* <https://www.heraldnet.com/news/supreme-court-urged-to-release-more-inmates-due-to-covid-19/>
- URL9: *Overcrowded DRC prisons ,ticking time-bomb` for COVID-19 pandemic (Congo).* <https://www.aljazeera.com/news/2020/04/overcrowded-drc-prisons-ticking-time-bomb-covid-19-pandemic-200430133707410.html>
- URL10: *Turkey to free one-third of its prisoners to curb coronavirus.* <https://www.aljazeera.com/news/2020/04/turkey-free-prisoners-curb-coronavirus-200414062852220.html>
- URL11: *Iran has released 85,000 prisoners in an emergency bid to stop the spread of the coronavirus.* <https://www.businessinsider.com/coronavirus-covid-19-iran-releases-eighty-five-thousand-prisoners-2020-3>
- URL12: *Bevezetés a történeti demográfiába (a humán vándorlás történeti áttekintése).* https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_09_Farago_Tamas_Bevezetes_a_torteneti_demografiaba/ch07.html
- URL13: *A COVID-19 ún. svéd-utas megelőzési módszertana, eredményei.* <https://qubit.hu/2020/04/08/csodaval-es-osszeomlással-is-jarhat-a-kulonutas-jarvanykezeles-svedorszagban>
- URL14: *A World Resources Institute (WRI) által kezelt pandémia megelőzési, kezelési ajánlásai, a nemzetek által alkalmazott gyakorlatok bemutatása.* <https://www.wri.org/coronavirus-recovery/articles>
- URL15: *Az Amnesty International felhívásai a COVID-19 kezelésével kapcsolatos, irreguláris migránsokat érintő hátrányos megkülönböztetésnek értékelt gyakorlatokról.* <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/05/refugees-and-migrants-being-forgotten-in-covid19-crisis-response/>
- URL16: *A humán vándorlás történelmének animált bemutatása.* <https://mult-kor.hu/lenyugzo-animacio-mutatja-be-a-vilag-nepessegenek-nvedekeset-20161111>
- URL17: *A bosnyák belső biztonságáért felelős szervezet tájékoztatása a COVID-19 által generált, negatív migrációs hatásról.* <https://www.rtvbn.com/3984616/pakistan-upucuje-osudjenike-na-migrantske-rute>
- URL18: *Az ECCHR tájékoztatása a horvát határon általuk tapasztalt jogsértőnek értékelt, irreguláris migránsokkal szembeni intézkedésekről.* <https://www.ecchr.eu/en/press-release/croatia-to-answer-to-european-court-of-human-rights/>
- URL19: *A WHO által kezelt, Svédországban regisztrált COVID-19 kapcsolatos egészségügyi adatok.* <https://covid19.who.int/region/euro/country/se>
- URL20: *Tájékoztató oldal a koronavírusról.* <https://koronavirus.gov.hu/#/>
- URL21: *A migráció fogalmának EU által történő értelmezése.* https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/migration_en
- URL22: *A migráció fogalmának IOM által történő értelmezése, amelynek alapja a United Nations (1970) Methods of measuring internal migration (United Nations Publications, Sales No. E.70.XIII.3).* <https://www.iom.int/who-is-a-migrant>

- URL23: *A menekült fogalmának EU által történő értelmezése.* https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/refugee_en
- URL24: *Európai Határ- és Partvédelmi Ügynökség (FRONTEX) bemutatása.* <https://frontex.europa.eu/hu/rolunk/mi-is-a-frontex-/>
- URL25: *A FRONTEX 2020. évi kockázat elemző értékelése.* https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2020.pdf
- URL26: *A rendőrség által kezelt 2019. évi adatok heti bontásban, az illegális migráció alakulásáról.*
http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/hatarinfo/illegalis-migracio-alakulasa?weekly_migration_created%5Bmin%5D=2019-01-01+00%3A00%3A00&weekly_migration_created%5Bmax%5D=2020-01-01+00%3A00%3A00
- URL27: *A Magyarországra érkezett menedékkérők száma állampolgárság szerint. (2000-) STAT 1.8*
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wnvn002b.html
- URL28: *Az EASO által kezelt 2019. évi adatok az EU-ban benyújtott menekültügyi kérelmezőkről.* <https://www.easo.europa.eu/asylum-trends-annual-overview>
- URL29: *Az EUROSAT által kezelt adatok (2010-) a tagállamokra bontott menekültügyi kérelmezőkről.*
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctza&lang=en&source=-post_page
- URL30: *A rendőrség által kezelt 2020. évi adatok heti bontásban, az illegális migráció alakulásáról.*
<http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/hatarinfo/illegalis-migracio-alakulasa>
- URL31: *A szerbiai katonaság fellépése a karantén objektumokat engedély nélkül elhagyni szándékozó migránsokkal szemben.*
<https://pannonrtv.com/rovatok/kekfeny/szerb-katonak-figyelmezteto-lovesekkel-tartottak-visz-sza-migransokat>
- URL32: *Az IOM's Global Migration Data Analysis Centre (GMDAC) által kezelt, 2019. évi szerbiai regisztrált menekültügyi kérelmezői adatok.*
https://migrationdataportal.org/?i=stock_refug_abs_&t=2019&cm49=688
- URL33: *A WHO által kezelt COVID-19 megbetegedéssel kapcsolatos adatok.* <https://covid19.who.int/>
- URL34: *A Border Criminologies (University of Oxford) sorolt kutatóinak nyilatkozási ajánlása, az irreguláris migránsok esetében alkalmazandó pandémia intézkedésekre.*
<https://www.law.ox.ac.uk/research-subject-groups/centre-criminology/centreborder-criminologies/blog/2020/03/immigration>
- URL35: *About the World Prison Brief.* <https://www.prisonstudies.org/about-us>
- URL36: *International news and guidance on COVID-19 and prisons.*
<https://www.prisonstudies.org/news/international-news-and-guidance-covid-19-and-prisons>

URL37: *Twelfth edition of the World Prison Population List gives details of the number of prisoners held in 223 prison systems in independent countries and dependent territories.* https://www.prisonstudies.org/sites/default/files/resources/downloads/wppl_12.pdf

URL38: *Az EU CPT (European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) látogatásának nemzeti jelentései, évenkénti nyilvántartással.* <https://www.coe.int/en/web/cpt/visits>

Alkalmazott jogszabályok

A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény

A védőoltásokkal szembeni bizalmatlanságról és az átoltottsági ráta európai csökkenéséről szóló B8-0195/2018 sz. Állásfoglalási Indítvány

Az Európai Parlament állásfoglalása a COVID-19-világjárvány és annak következményei elleni küzdelemre irányuló összehangolt uniós fellépésről szóló B9-0149/2020. Állásfoglalási Indítvány.

A koronavírus elleni védekezésről szóló 2020. évi XII. törvény

A Karitatív Tanács megalakításáról és működésének részletes szabályairól szóló 65/2000. (V. 9.) Korm. rendelet

A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet

A Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs felállításáról szóló 1012/2020. (I. 31.) Korm. határozat

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat.

Európai Unió Tanácsa (2009): Európai Biztonsági Stratégia. Biztonságos Európa egy jobb világban – Secrétariat général du Conseil

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Éberhardt G. (2021). Magyarország az újabb tömeges nemzetközi migráció kapujában. *Belügyi Szemle*, 69(3), 345-374. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.1>

Póczik Szilveszter – Sárík Eszter –
Vass Péter – Bolyky Orsolya

A COVID-19 pandémia egyes kriminológiai aspektusai

Particular criminalistic aspects of the COVID-19 pandemic

Absztrakt

A tanulmány az Országos Kriminológiai Intézetben (OKRI) 2020 szeptemberében létrehozott COVID-munkacsoport kutatásainak eddigi eredményeit mutatja be. Az elvégzett desk research eredménye egy kriminológiai szempontú helyzetfelmérés, ennek megállapításait adják közre az alábbiakban. A tanulmány egyúttal tervezetként is szolgál a 2021-re tervezett átfogó kutatásokhoz. Az eredmények minden kétséget kizáróan rámutatnak, hogy a COVID-járvány strukturális változásokat hozott a társadalomban. Új jelenségek mutatkoztak a bűnözés területén is globálisan és Magyarországon egyaránt. Bár Magyarországon, a nyugat-európai országokkal ellentétben nem voltak erőszakos tiltakozó mozgalmak, és az erőszakos cselekmények összes száma a járvány idején csökkenni látszott, a gyűlölet új, a bűncselekményi szintet el nem érő, de mindenképpen fenyegető formái jelentek meg. Az állampolgárok több fegyvert vásároltak, a családon belüli erőszakos cselekmények terjedőben vannak. A járvány szükségessé tette, hogy az igazgatási és gazdasági ügyintézés, valamint a személyes kommunikáció nagyrészt az online térbe kerüljön át. Ez azonban szélesebbre tárta a kaput a kiberbűnözés, például az online térben tevékenykedő csalók és hamisítók előtt, miközben a csalás néhány régi formája az offline térben is új előre kapott. Az állampolgárok egészségének védelme és az álhírek terjesztésének megakadályozása érdekében a magyar kormány is szükségesnek tartotta speciális jogi szabályok bevezetését. A tanulmány röviden kitér a jogi változások bemutatására is. A járvány eddigi időszakának vizsgálata lehetővé tette egyes releváns jelenségek feltárását, de megbízhatóan értelmezhető statisztikai adatok csak a későbbiekben állnak majd rendelkezésre. Ezek elemzése a jövőbeli kutatás feladata lesz.

Kulcsszavak: COVID-19, pandémia, kriminológia, kábítószeres, fegyverek, rendészet

Abstract

The current study shows the results of the first research conducted by the COVID Working Group established at the National Institute of Criminology (OKRI/NIC) in Budapest, in September 2020. The examination was performed in the form of a desk-research on the criminological aspects of the COVID-epidemic, the results of which are presented in this situation-report. The recent report also serves as a draft for a comprehensive research planned for 2021. From the outcome of the analysis, it can be concluded undoubtedly that the COVID-pandemic has brought about certain structural changes on the society and new phenomena have also emerged in the field of crime. We could also experience these global tendencies in Hungary, too. Although in Hungary, unlike in some Western European countries, there were not any violent protest movements and the general number of violent acts seemed to decrease during the epidemic, new forms of hatred appeared. The citizens bought more weapons and there was a growth in domestic violence acts, too. The epidemic has strengthened communication in the online space and thus provided an opportunity for cybercrime and the related fraud and counterfeiting, while some old forms of fraud have also begun to spread offline. The Hungarian government considered it necessary to introduce special legal rules to protect the health of citizens and to prevent the dissemination of fake news. The study briefly presents these legal measures, too. The examination of the epidemic period until now allowed us only to discover some relevant phenomena but did not provide an opportunity to obtain interpretable statistical data. This will be the task of future researches.

Keywords: COVID-19, pandemic, criminology, drugs, arms, policing

Büntetőjog a COVID-járvány idején

Visszatekintve Magyarország jogtörténetére, bátran kijelenthetjük, hogy a 20. század elejére a magyar jogszabályok teljes összhangban voltak a nyugat-európai trendekkel, a jogszabályok színvonala és a kor jogtudósai nemzetközi szinten egyaránt elismertek voltak. A magyar büntetőjog korszerű megoldásokat alkalmazott a járványügyi szabályok megszegésével kapcsolatos szabályozásban is. Az 1878. évi V. törvénycikk, a büntetésekről és a vétségekről szóló magyar büntető törvénykönyv (az úgynevezett Csemegi-kódex) és az 1879. évi XL. törvénycikk, a kihágásokról szóló magyar büntető törvénykönyv (az úgynevezett Kbt.) egyaránt tartalmazott a járványügyi helyzettel összefüggő

büntetőjogi rendelkezéseket. A Csemegi-kódex például fogházzal rendelte büntetni a ragályos betegségek terjedésének megakadályozására megállapított közegészségügyi szabályok megsértését.¹ A járványügyi szabályok megszegésére vonatkozó büntetőjogi szabályozás megalapozottságára jellemző, hogy azok 20. században folyamán lényegében változatlanok maradtak.

A koronavírus-járvány világméretű terjedése 2020. év legelején előrevetítette a járványügyi intézkedések bevezetésének szükségességét, ezért a Kormány a védekezésre való felkészülés jegyében már január végén felállította az Operatív Törzset.² A rohamosan terjedő koronavírus-járvány hamarosan jelentős változásokat hozott az európai társadalmak életében. Magyarország Kormánya a 40/2020. (III.11.) számú rendeletével az ország egész területére veszélyhelyzetet hirdetett ki, az élet és a vagyon biztonságát veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humán járvány következményeinek megelőzése, valamint a magyar állampolgárok egészségének és életének védelme érdekében. A koronavírus elleni védekezéstről szóló 2020. évi XII. törvény (az úgynevezett felhatalmazási törvény) 2020. március 31. napján lépett hatályba, amely egyrészt meghosszabbította a veszélyhelyzeti kormányrendeletek hatályát, másrészt felhatalmazta a Kormányt a járvánnyal összefüggő különleges szabályok meghozatalára.³

A törvényhozás célja az élet és az egészség védelme, valamint a járvány negatív hatásainak enyhítése volt (Salgó, 2020) (URL1).⁴ A büntetőjog perspektívájából nézve ez azt jelentette, hogy a veszélyhelyzet miatt az állampolgárok

1 1878. évi V. törvénycikk, 316.§.

2 A Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs felállításáról szóló 1012/2020. (I. 31.) Korm. határozat.

3 A felhatalmazási törvény ennek megfelelően rögzítette, hogy a Kormány a veszélyhelyzetben az állampolgárok élet-, egészség-, személyi-, vagyon- és jogbiztonságának, valamint a nemzetgazdaság stabilitásának garantálása érdekében rendeletével egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, és egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat - 2020. évi XII. tv. 2. § (1) bekezdés.

4 A koronavirus.gov.hu 2020. december 16-i adatainak értelmében az alábbi intézkedésekre került sor a járványügyi intézkedésekkel kapcsolatos szabályszegések következtében: *“A maszkviselési kötelezettség elmulasztása miatt a rendőrök országsszerte, a védelmi intézkedésekről szóló kormányrendelet szeptember 21-ei hatályba lépése óta összesen 13 659-szer intézkedtek. Az intézkedések közül 159 a tízezernél több lakosú települések önkormányzati rendeleteiben meghatározott maszkviselési kötelezettségek be nem tartása miatt történt. Közülük 23 embert figyelmeztettek, 61 alkalommal helyszíni bírságot szabtak ki és 75 feljelentést tettek. A boltokra, vendéglátóhelyekre, szálláshelyekre és szabadiós létesítményekre vonatkozó szabályok megszegése miatt eddig 614 rendőri intézkedésre volt szükség, ebből 164 esetben az üzemeltető vagy a tulajdonos mulasztása volt megállapítható, 450 esetben pedig az üzletek korlátozott nyitvatartására és az üzletben való tartózkodásra vonatkozó szabályokat nem tartották be. A bezáratás mellett a vendéget is helyszíni bírsággal sújtották, a korlátozások bevezetése óta már 99 üzlet, vendéglátóhely, illetve szolgáltató ideiglenes bezáratását rendelték el a szabályok be nem tartása miatt. A kijárási korlátozást november 4-étől vezették be, amelyet a kijárási tilalom november 11-étől váltott fel. November 4. óta a rendőröknek 13 429 szabályszegéssel szemben kellett intézkedniük.”*

bizonyos alapvető eljárási jogait korlátozhatták, illetve a járványügyi intézkedések megszegőivel szemben szankciók alkalmazására kerülhetett sor, amely egyes esetekben eljutott a büntetőjog területére, de többnyire szabálysértési eljárás keretében történő felelősségre vonást eredményezett.

Büntető anyagi jogi változások

A koronavírus-járvány időszakára jellemző – később részletesen bemutatásra kerülő – kriminális cselekmények nem hoztak olyan mértékű változást a büntetésben, amellyel szemben a hatályos büntetőjogi tényállások alapvetően ne nyújthattak volna megfelelő védelmet. A büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény, tehát a Btk. átfogó módosítására feltehetően az előbbi felismerés miatt nem került sor.

E helyütt az anyagi jogot érintő módosítások két releváns aspektusára kívánunk fókuszálni: a járvány egészségügyi vonatkozásaival szorosan összefüggő bűncselekményeket érintő változásra és a rémhírterjesztésre.

a) A járvány egészségügyi vonatkozásaihoz kapcsolódó bűncselekmények⁵

Mint a bevezetőben megállapítottuk, a járványokra vonatkozó bűncselekmények szabályozása nem új jelenség a magyar jogrendszerben, ezért a koronavírussal kapcsolatos büntető anyagi jog és a szabálysértési jog látszólag ellentétes irányú módosítása meglepetést okozott a tudományos élet és a jogalkalmazók körében.

A felhatalmazási törvény két új tényállással egészítette ki a Btk.-t. A „járványügyi védekezés akadályozása” (Btk. 322/A. §) elnevezésű bűncselekmény a közbiztonság fokozott védelmét kívánja biztosítani a hatóságok járványügyi intézkedéseit akadályozó cselekményekkel szemben. Az új tényállás alapján büntethetővé vált a járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés végrehajtásának akadályozása, amely a zárlati kötelezettség alá tartozó fertőző betegség behurcolásának vagy terjedésének megakadályozása végett került elrendelésre. Ugyanígy büntetendővé vált az a személy, aki a cselekményt fertőző betegség által okozott járvány idején követi el. Az új tényállás járványügyi védekezésben betöltött jelentőségét jelzi, hogy már a bűncselekmény előkészülete is önállóan büntetendő. A járványügyi védekezés akadályozása bűncselekményként történő meghatározása logikus és

5 A hivatalos bűnügyi adatok (ENYÜBS) az új bűncselekményi tényállások tekintetében még nem nyilvánosak.

érthető lépésnek tekinthető. Szakmai vitára adott okot ugyanakkor a Btk. 361. §-ában meghatározott járványügyi szabályszegés büncselekmény dekriminálizációja⁶, ha azt a koronavírus-fertőzöttség vagy annak gyanúja miatt elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályainak megszegésével követik el. Hollán Miklós szerint „*az új szabályozás leginkább problematikus vonása az, hogy kizárólag a COVID-19 fertőzöttséggel kapcsolatos járványügyi intézkedések megsértésére vonatkozik. Ha valakivel szemben más betegség (tehát nem COVID-19 fertőzés) miatt rendelték el a nevesített négy járványügyi intézkedés egyikét, akkor ezek megszegése büncselekményt valósít meg, amennyiben a másik betegség zárlati kötelezettség alá tartozik vagy annak vonatkozásában is megállapítható a járvány fennállása.*” (Hollán, 2020b).

Hollán is egyetért azonban azzal, hogy az új szabályozás jogpolitikai szempontból elfogadható, ha nem is elsősorban azon megfontolások alapján, amelyeket a jogalkotó a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről szóló 2020. évi LVIII. törvény (a továbbiakban: Vmtv.) 186. §-ához fűzött miniszteri indokolása⁷ megfogalmazott. A Vmtv. indokolásából ugyanis arra lehet következtetni, hogy a jogalkotó a büncselekmény dekriminálizálásával kizárólag a járványügyi intézkedésekkel szemben elkövetett normaszegések miatt indult eljárások gyorsítását és hatékonyságának növelését kívánta elérni. A járványügyi szabályszegés koronavírus-járványra szabott átértékelése a korábbi tapasztalatok alapján ugyanakkor kétségtől pozitív eredménnyel zárulhat, mivel a jogértékekkel kapcsolatos eljárások egyszerűbbek és gyorsabbak lehetnek, mint a büntetőeljárások, ami hatékonyabbá teszi a járványügyi intézkedéseket.

b) Rémhírterjesztés

A koronavírus-járvány megjelenésétől kezdve rengeteg valós és valótlan, illetve valós, de valótlan elemekkel elferdített hír terjed a lakosság körében, ami

6 Az egészség és élet megóvása, valamint a nemzetgazdaság helyreállítása érdekében elrendelt veszélyhelyzettel kapcsolatos rendkívüli intézkedésekről szóló 81/2020. (IV. 1.) Korm. rendelet 5. § (2) bek., valamint a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről szóló 2020. évi LVIII. tv. 186. §-a.

7 A járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályainak megszegése a Btk. 361. §-a alapján büncselekmény. A COVID-19 fertőzöttség vagy annak gyanúja miatt elrendelt járványügyi intézkedés megsértését az egészség és élet megóvása, valamint a nemzetgazdaság helyreállítása érdekében elrendelt veszélyhelyzettel kapcsolatos rendkívüli intézkedésekről szóló 81/2020. (IV. 1.) Korm. rendelet szabálysértéssé minősítette, melynek átmeneti fenntartása továbbra is indokolt. A szabálysértési eljárások gyors és hatékony lefolytatása biztosítja a jogellenes cselekmény elleni eredményes fellépést. Az elkövetett cselekményt nyomban szankció követheti, így egyidejűleg szolgálja a speciális és generális prevenciót.

alkalmas volt a köznyugalom megzavarására. Ezért a jogalkotónak összpontosítania kellett a dezinformációból kifejlődő társadalmi pánik elkerülésére is (Busch & Vass, 2020).

A felhatalmazási törvény 10. §-a a társadalom nyugalmanak fenntartása érdekében egyrészt a „közveszéllyel összefüggésben” szókapcsolat beiktatásával pontosította a rémhírterjesztés büntetvények Btk. 337. § (1) bekezdésében szereplő alapesetét, másrészt a különleges jogrend idejére a (2) bekezdésben meghatározott új alapesettel egészítette ki a büntető tényállást.

A Btk. 337. § (2) bekezdéshez fűzött miniszteri indokolás 3. pontja az új alaptényállás szükségességét a következőképpen magyarázza: *„A különleges jogrenddel összefüggő védekezés a különleges jogrendet megalapozó körülménytől és annak az országra kifejtett hatásaitól függ. A koronavírus-járvány idején hirdetett veszélyhelyzet az ország egészét érinti, a védekezéssel érintett kormányzati intézkedések a társadalom teljes spektrumát átfogják az egészségügytől, az oktatás és a határforgalom korlátozásán keresztül a gazdasági intézkedésekig. Ezen széles körűen védett jogtárgy esetében is indokolt ugyanakkor a fokozott büntetőjogi védelem, annak érdekében, hogy a veszélyhelyzet elhárítását célzó védekezés eredményességét a valótlan és ezért zavarkeltő tények állítása, híresztelése se hátráltathassa.”*

A Btk. 459. § (1) bekezdés 22. pontjában meghatározottak szerint a személyes jelenlétén túl a nagy nyilvánosságon a bűncselekménynek sajtótermék, médiaszolgáltatás, reprodukció vagy elektronikus hírközlő hálózaton történő közzététele útján történő elkövetését is érteni kell, ami gyakorlatilag azt jelenti, hogy az új alaptényállás a nagy nyilvánosságnak szóló dezinformáció interneten keresztül történő közzétételével vagy továbbításával is elkövethető. A rémhírterjesztés új alapesete kapcsán ugyanakkor arra is fel kell hívni a figyelmet, hogy a tényállításnak vagy híresztelésnek alkalmasnak kell lennie arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa. Ez a megfogalmazás jelentősen tompítja az elkövetés helyszínének kiterjesztését, tekintettel arra, hogy további törvényi feltételt támaszt a bűncselekmény elkövetéséhez, amely nélkül még a vilá járvány kezelésével kapcsolatos valótlan tényállítás vagy valós tény elferdítése miatt sem lehet a büntetőjogi felelősséget megállapítani.

A rémhírterjesztés új alapesetének elfogadását követően élénk szakmai és közéleti vita bontakozott ki, ami részben annak tudható be, hogy a békeidőben ritkán előforduló bűncselekmény a járványhelyzet miatt érzékenyebben érintette a társadalmat, a jelentősége felértékelődött. A társadalmi hatást fokozták a hírekben megjelenő tudósítások, amelyek a rémhírterjesztés vagy közveszéllyel fenyegetés gyanúja miatt indult büntetőeljárásokról tájékoztattak. A Magyar Helsinki Bizottság *„Rémhírterjesztés újratöltve”*

című állásfoglalása szerint a mindenki számára új helyzetben az állampolgárok nem tudhatják pontosan, hogy mi az a törvényben körülírt körülmény, amelyet az esetleges jogsértő magatartásukkal sértenének. Álláspontjuk szerint a járványhelyzetben történő rémhírterjesztéssel szembeni fellépésre a fent említett módosítás előtt is rendelkezésre állt a megfelelő büntetőjogi eszköz. A szervezet ugyanakkor elfogadhatónak tartotta a különleges jogrend alatti súlyosabb büntetést. A kritikusok rámutattak, hogy a módosítás nem felel meg a normavilágosság követelményeinek, mivel a szövegben nehezen értelmezhető tényállási elemek vannak, pl. eredményes védekezés, vagy a közveszély színhelye, és kérdéses, hogy az internetes felület ilyen helyszínnek minősül-e (Bencze & Ficsor, 2020; Ambrus, 2020; Koltay, 2020).

Mások úgy vélekedtek, hogy a szabályozás következményeként egyfajta hűtőhatás léphet fel a szólás- és sajtószabadság tekintetében, valamint a szakmai szervezetek véleménynyilvánítása esetén (Bencze & Ficsor, 2020; TASZ 2020). A kritikát megfogalmazók szerint félő, hogy a bírák sem lesznek képesek egységesen megítélni a rémhírterjesztés cselekményét, ezáltal felmerülhet az önkényes jogértelmezés és jogalkalmazás lehetősége (Ambrus 2020; Bencze & Ficsor, 2020; Tóth, 2020).

A rémhírterjesztés új alaptényállásával kapcsolatos szakmai vitát az Alkotmánybíróság teljes ülésén hozott határozata (URL2) zárta le, amely megállapította, hogy nem alaptörvény-ellenes a rémhírterjesztéssel kapcsolatos új büntetőjogi szabályozás, melyet különleges jogrend idején kell alkalmazni. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor alkotmányos követelményként fogalmazta meg, hogy a rémhírterjesztés büntetettére vonatkozó rendelkezés csak az olyan tény közlését fenyegetheti büntetéssel, amelyről az elkövetőnek a cselekmény elkövetésekor tudnia kellett, hogy hamis, vagy amelyet maga ferdített el, és amely a különleges jogrend idején a védekezés akadályozására vagy megghiúsítására alkalmas.

Büntetőeljárás-jogi változások

A veszélyhelyzet idején érvényesülő egyes eljárásjogi intézkedésekről szóló 74/2020. (III. 31.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Veir.) 16. alcíme tartalmazta a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény rendelkezéseitől eltérő átmeneti szabályokat. A szabályozás célja az volt, hogy a járványveszély végleges megszűnéséig biztosítható legyen a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás folyamatos működése és az eljárásban részt vevő személyek védelme anélkül, hogy a tisztességes eljárás elve sérülne (Busch & Vass, 2020).

A Veir. részletszabályai alapján az eljárási cselekmények teljesítésekor mindig elsőbbséget élvezett a büntetőeljárásban részt vevő személyek egészségének és életének megóvása (például az eljárási cselekmény elhalasztható vagy felfüggeszthető volt, ha a teljesítése járványügyi intézkedés megszegésével járt volna⁸, a 65. életévüket betöltött személyek külön vizsgálat nélkül kiemelt védelmet élveztek⁹, az eljárási cselekmények során a hatóságok kötelező maszkviselést és a megfelelő védőtávolság betartását rendelhették el¹⁰). Minden olyan eljárás és módszer alkalmazása elsőbbséget élvezetett, amely csökkenthette vagy kiválthatta a személyes találkozásokot (például előnyben részesítette az alternatív telekommunikációs technológiák alkalmazását, akár olyan módon is, hogy az érintett személy a saját nappalijából mobiltelefonon jelentkezett be a bírósági tárgyalásra¹¹). Nagyon fontos változást jelentett az írásbeli pervitel¹², ezen belül különösen a büntetővégzés meghozatalára irányuló külön eljárás kiterjesztő alkalmazását lehetővé tevő rendelkezés¹³, amelynek köszönhetően az ügyészség a vádemeléssel zárult nyomozások mintegy 70%-ában tehetett indítványt a bírósági tárgyalás mellőzésére (URL3). Az általános eljárási szabályoktól való eltérések a természetüknél fogva korlátozhatták a tisztességes tárgyaláshoz való jogot, ezért az átmeneti szabályozás olyan többletgaranciákat biztosított, amelyek alkalmasak voltak az egyén korlátozással érintett eljárási jogainak kompenzálására (például jogorvoslati határidők meghosszabbítása¹⁴, saját elektronikus eszközök használata az eljárási cselekményen való jelenlét biztosítására¹⁵). A veszélyhelyzet megszűnését követő időszakra a Vmtv. 76. alcíme tartalmazza azokat a szabályokat, amelyek továbbra is lehetővé teszik az általános eljárástól való eltérést. Az átmenetinek szánt szabályok megalkotása abból a felismerésből fakadt, hogy a járványveszéllyel bizonytalan ideig továbbra is együtt kell élnünk, ezért a veszélyhelyzet idejére bevezetett legfontosabb büntetőeljárási rendelkezéseknek a veszélyhelyzet megszűnését követő járványügyi védekezés időszakára is hatályban kell maradniuk. A következőkben ezeket a bűnözői tendenciákat különböző aspektusokból vizsgáljuk a jelenségek szintjén.

8 Veir. 50. § (1) bekezdés, valamint 68. § (1) bekezdés és 74. § (1) bekezdés.

9 Veir. 48. §.

10 Veir. 51. §(4) bekezdés.

11 Veir. 50. § (2) bekezdés, 56. §.

12 Veir. 81–83. §.

13 Veir. 87. §, 89. §.

14 Veir. 52. §.

15 Veir. 56. § (2) bekezdés.

Összeesküvés-elméletek és rémhírek

A COVID-19 járvánnyal kapcsolatban számos hamis hír terjedt el az interneten, amelyek cáfolata olyan oknyomozó weboldalakon olvasható, mint a PolitiFact, Snopes, BuzzFeed és Lead Stories vagy az InVid (URL4). Ezek veszélyeit felismerve az Európai Unió Bizottsága is szükségesnek találta a dezinformáció elleni határozott fellépést és a reziliencia képességének erősítését. Josep Borrell megfogalmazása szerint a „*dezinformáció a Corona-vírus világjárvány idején akár ölhet is, ezért kötelességünk megvédeni polgárainkat, megismertetve velük a hamis információkat és ezek terjesztőit*” (URL5). A járvánnyal kapcsolatos konteók szerint a koronavírus mesterséges termék, eredetileg az USA vagy Kína által létrehozott biológiai fegyver, amelyet kínai ügynökök loptak egy kanadai katonai laborból, Vuhanba szállították, ahol véletlenül kiszabadult. E konteó egyes változatai szerint a vírust a Pirbright Intézet 2015-ben szabadalmaztatta. A járvány pedig Bill Gates által kezdeményezett akció, célja a globális népességszám csökkentése és a vakcina gyártásával nagy nyereség realizálása vagy egészségügyi pánik kirobbantásával Donald Trump választási esélyeinek rontása (URL6).

Emellett számos hamis statisztikával is találkozunk, amelyek hihetetlenül magas, máskor rendkívül alacsony fertőzöttséget és mortalitást jeleznek. A helyzetet végzetesnek írják le, vagy azt sugallják, hogy a járvány nem több egyszerű influenzánál, vagy nem is létezik. Arra utalnak, hogy a védelmi intézkedések mögött az úgynevezett nemzetközi háttérhatalom (Bogár, 2019) áll, valódi célja az egyéni jogok korlátozása. Egyesek az 5G mobilkommunikációs technológiát is összefüggésbe hozzák a járvány terjedésével, ami egy a baktériumok kommunikációjával foglalkozó tudományos tanulmány (Widom & Swain, 2011) nyilvánvaló félreértésén alapul (URL7). Az álhíreket egyes politikai erők (Magyarországon is) (URL8) célzottan használják versenytársaik lejáratására, illetve a nemzeti vagy önkormányzati intézkedések megkérdőjelezésére. Ez a politikai magatartás azonban gyengíti a közbizalmat mind az egészségügyi ellátórendszer, mind a demokratikus értékek iránt, kárt okoz a kormányzatoknak, de a legnagyobb kárt mégis e politikai rémhírek gyártói és terjesztői okozzák saját maguknak. A vírustagadók az ol-tásellenesekkel együtt hangos kisebbséget képeznek Magyarországon is. Azt hangsúlyozzák, hogy nem kívánják szolgálni a politika és a gyógyszeripar manipulációit és aljas profitérdekeit. A „*Orvosok, Tudósok és Egészségügyi Dolgozók a Tisztánlátásért*” nevű fórumot a szkeptikusok, köztük szakemberek, mint például a 2020 decemberében őrizetbe vett Gődény György (URL9) gyógyszerész hozták létre, akik a SARS COV2 vírus orvosi és adminisztratív

kezelésének valóban tudományos alternatívájával kecsegtetnek. A nemzetközi háttérre, többek közt a német Ärzte für Aufklärung (URL10) egyesületre támaszkodó csoport két nyitott Facebook-csoportot (URL11) alapított, és 2020. augusztus 21-én nemzetközi konferenciát (URL12) szervezett a Magyarok Világszövetségének budapesti székházában amerikai, orosz, olasz, svájci, német és osztrák vendéglóadókkal. Igor Alekszejevics Gundarov epidemiológus, az Orosz Tudományos Akadémia tagja azt állította, hogy a koronavírus csupán propaganda, amelyet a hatalom egyfajta pszichoterrorként alkalmaz saját polgáraival szemben.

Mindezekre válaszul a Magyar Orvosi Kamara elnöksége etikai eljárást indított vírustagadó tagjai ellen, és a Belügyminisztériumhoz, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériumához fordult, büntetőjogi eszközök alkalmazását kérve. A Kamara 2020. szeptember 3-i közleményében (URL13) élesen bírálta a vírusszeptikus vagy vírustagadó orvos- és gyógyszerészcsoportokat. Hasonló tartalmú nyilatkozatot tett közzé a Magyar Tudományos Akadémia elnöksége (URL14). Ez elítéli a tudománytalan álláspontokat és hangsúlyozza, hogy a tudomány és a politika szoros együttműködése elengedhetetlen feltétele a járványellenes kampánynak, a „*vírus tagadása a valóság tagadása*” (URL15). Az Országos Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat 2020. szeptember 12-én kelt közleményében leszögezi, hogy a koronavírus létezik, a vírustagadók pedig gyengítik a védelem hatékonyságát, és veszélyeztetik saját és embertársaik életét.¹⁶

Kiberbűnözés

Az ESG IT globális kutatásában (URL16) 364 informatikai szakembert kérdeztek meg. A kutatási jelentés szerint a webes támadások száma erősen megugrott a COVID-19 járvány időszakában (Oltsik, 2020). A kutatásba bevont vállalkozások mintegy háromnegyede szervezeti nehézségek nélkül megoldotta az otthoni munkavégzésre történő átállást, csupán az otthonról dolgozó alkalmazottak elektronikus eszközeinek védelme jelentett gondot, ugyanis a hackerek fokozottan igyekeztek kihasználni a világjárvány okozta technológiai sérülékenységet. A megkérdezett cégek mintegy kétharmada a korábbiakat meghaladó számú támadási kísérletről számolt be, de csak negyedük nem volt kellően felkészülve a kibertámadásokra. A Panda Security Hungary közleménye szerint a készülletlenek aránya magas volt Magyarországon, a cégek több mint 60%-ban - különösen

16 MTI, 2020. 09. 12. 18:24.

az informatikusok hiányával küzdő kisvállalkozások - bizonyultak felkészületlennek (URL17). Az informatikus teamek számára az otthoni munkaállomások és a céges hálózathoz történő hozzáférések beállítása, illetve a védett adatátvitel, valamint az otthoni irodai tevékenységek felügyelete okozott nehézséget. A koronavírus-járvány pozitív mellékhatása, hogy a vállalkozások nagyobb figyelmet és több forrást fordítanak az informatikai biztonságra.

Az egyéni internethasználók vannak a legnagyobb veszélyben. 2020 első negyedében világszerte mintegy 40 000 weboldalt hoztak létre „corona” vagy a „covid” szavakat tartalmazó domain-nevek alatt. A számítógépes bűnözők mintegy 20 millió rosszindulatú és adathalász e-mailt (URL18) küldtek hetente személyes vagy pénzügyi adatok megszerzése céljából (URL19). Az elektronikus vírusok mintegy 40%-át Microsoft Office dokumentumnak álcázták. Az Interpol jelentése szerint a járvány legfőbb online kockázata az adathalászat, a csalás, a zsarolás, a rosszindulatú és kémprogramok, valamint az álhírek terjesztése volt (URL20).

Magyar hackerek a kormányzati járványügyi információs portál (www.koronavirus.gov.hu) nevével visszaélve fogtak személyes adatok illegális gyűjtésébe: kormányzati pénzügyi támogatást ígértek egy regisztrációs lap kitöltéséért és olyan érzékeny személyes adatok megadásáért cserébe, amelyek felhasználhatók csalások elkövetése során. Mások a NAV nevében küldtek e-maileket, adó-visszatérítést ígérve, de az e-mailben megadott link egy adathalász weboldalra mutatott. Új csalási technika a SIM Swap csalás. Ennek során az elkövetők a sértettől megszerzett személyi adatokkal visszaélve kezdeményezik a telefonjához tartozó SIM-kártya cseréjét a mobilszolgáltatónál. Ettől kezdve hozzájuk érkeznek be az SMS-ek, így a kétfokozatú védelemmel ellátott banki műveletek megerősítő kódjai is. Ha sikerült megszerezni az érintett banki alapadatait, az említett kódok birtokában gyerekjáték teljes bankszámlák leürítése. 2015 óta az ilyen banki csalások száma megnégyszereződött világszerte (URL21).

2020 szeptemberéig három ilyen csalást követtek el Magyarországon, ezért tanulságos egy eset vázlatos bemutatása. A sértett vásárlási szándékkal egy lakáshirdetésre jelentkezett. Az eladó fényképeket ígért a lakásról, és kérte a későbbi sértettet, hogy töltsen le az ingyenes AnyDesk alkalmazást. Ez az applikáció kapcsolatot létesít a számítógépek között és hozzáférést biztosít a távoli PC-n tárolt összes adathoz. Az elkövető így megszerezte a sértett személyes és banki adatait, majd letiltatta annak SIM kártyáját új SIM-et kért. Végül az elkövető mintegy 100 000 eurót zsákmányolt, amit azonnal kriptovalutára váltott, így a pénz útja követhetlenné vált (URL22).

Hagyományos csalások

A kiberbűnözéstől meg kell különböztetni a hagyományos csalási cselekményeket, amelyek esetében az internet vagy más távközlési eszköz csupán kommunikációs csatornakén szolgál. Korábban egyes anonim eladók weboldalaikon fogyókúra termékeket, italporokat, afrodisziákumokat kínáltak, és az online előre kifizetett termékeket nem szállították le, vagy azok teljesen hatástalanok voltak. Ma ugyanezek kamu víruseszteket (URL23), fertőtlenítő folyadékot, arcmaszkot, nem létező oltásokat és gyógyszereket kínálnak, olykor jelentős tételben jelentős összegért. Egy Budapesten élő hondurasi férfi például magyar céggént 22 millió szájmaszkot ígért amerikai vásárlójának, aki 857 000 euró előleget utalt át. A vásárló a szállítás ügyében Magyarországra utazott és találkozott az eladó képviselőjeként bemutatkozó férfival, aki további 27 000 dollárt követelt tőle, mielőtt bemutatta volna a megrendelt árut. A vevő rájött a csalárd szándékra és a rendőrséghez fordult (URL24).

A sötét web az internet ama része, amely csak a Tor nevű speciális böngészővel érhető el. Ez megfelelő beállítás esetén kizárja a felhasználók azonosítását IP-címük alapján. Az anonimitás széles terepet nyújt a bűnözők számára. Tömegesen kínálnak mindenféle illegális árut és szolgáltatást, például kábítószer, nőt, pedofil kép- és video-gyűjteményt, a gyermekek elcsábításának módszertanát, valamint transzplantálható szerveket. A járvány ezt a kínálatot a betegséggel kapcsolatos áruk kínálatával gazdagította, amint azt az Ausztrál Kriminológiai Intézet kutatási jelentése hangsúlyozza (Broadhurst, Ball & Chuxuan, 2020). „*A sötét web piacai a járványnak megfelelően diverzifikálták kínálatukat*” – írja a Times of India 2020. május 8-án (URL25). Kapható víruseszt, COVID-19 vakcina és felépült betegek vére, 50 milliliter kb. 1000 euró, plusz az élethossziglani immunitás ígérete. Nagy a kereslet a COVID-19 terápiában használt immunerősítők, különösen a japán Favipiravir és a malária elleni Klorokin iránt. Emellett nagy mennyiségben kínálnak hamisított vagy hatástalan gyógyszereket is.

A csalók körében továbbra is népszerűek a hagyományos módszerek, ide értve az ismert járulékos és eszközcselekményeket is. Operálnak hamis igazolványokkal, járványügyi szabályok megszegéséről kiállított hamis hatósági büntetőhatározatokkal és más dokumentumokkal. Egyikük a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal megbízottjának adva ki magát mezőgazdasági termelőket hívott fel telefonon, új piaci értékesítési feltételekről tájékoztatott és pénzt kért az információs anyagokért (URL26). Az úgynevezett unokázós csalás újragondolt verziójában az elkövetők kórházak képviselőjeként mutatkoznak be telefonon, tájékoztatják a célszemélyt hozzátartozójának

fertőzöttségéről és pénzt követelnek a kórházi költségekre (URL27). Magyarországon is megjelentek olyan bűnözők, akik az Egészségügyi Világszervezet (WHO) képviselőinek adva ki magukat vagy autoresponser közbeiktatásával telefonon próbáltak pénzt kicsikarni jóhiszemű emberektől (URL28).

A COVID-19 új esélyt kínál a trükkös csalók számára is. A hirtelen felbukkanó lakásfertőtlenítők készpénzt és értékeket lopnak el a gyanútlan megrendelők lakásából. Ismét fellendülőben van a csalás egy régi változata, amely a fogyasztók megtévesztésén alapult. Idős nyugdíjasokat buszos kirándulással és vacsorával egybekötött *„termékbemutatókra és értékesítési akcióra”* invitálták, majd némi pszichológiai nyomással rávették őket erősen túlárzott áruk vagy szolgáltatások vásárlására. Ezt a gyakorlatot a jogszabályi szigorítások korábban visszaszorították (URL29), azonban újabban a szervezők termékbemutató helyett ingyenes egészségügyi szűrést kínálnak ugyanannak a célcsoportnak. A meghívottakat kórháznak látszó helyiségekben fogadják, hosszú előadásokat kell meghallgatniuk a betegségek megelőzéséről és az öregedésről, végül egészségügyi felmérésnek kell alávetniük magukat. A vizsgálatok rémisztő eredményei arra ösztönzik a gyanútlan résztvevőket, hogy sokszorosán túlárzott „gyógyszereket” vagy kezeléseket vásároljanak meg. A valóságban mindez csak színjáték, a környezet díszlet, a fehér köpenyesek nem igazi egészségügyi szakemberek, az orvosi értékelés tudományos blabla, az eszközök és kezelések hatástalanok, az állítólagos gyógyszerek placebók, az idősek által fogyasztott más szerekkel együtt hatásban gyakran veszélyesek is (URL30).

Kábítószer

A járvány hatásai nemcsak a legális piacok vásárlóit, hanem a drogpiacon szereplőit is érintették. Az Europol 2020. május 29-i jelentése szerint *„a COVID-19 járvánnyal összefüggő utazási és egyéb [...] korlátozások átmeneti zavart keltenek a kábítószer-piacon, egyes szerek hiánycikké váltak és/vagy megrágultak”*. A kábítószeres tömeges áramlása az EU tagállamai között a határellenőrzések bevezetése ellenére is folytatódott. A szervezett bűnözői csoportok minden tekintetben alkalmazkodnak a helyzethez. A fehér és sötét web, a közösségi médiák és a titkosított kommunikációs alkalmazások egyre nagyobb szerepet játszanak a kábítószeres terítésében és beszerzésében. Egyre gyakoribb a házhozszállítás, ritkább a személyes találkozás, és csökken a készpénzforgalom a tranzakciókban (URL31).

Európa más országaitól eltérően Magyarországon és Csehországban a járványügyi korlátozások nem befolyásolták számottevően sem a kábítószeres árakat, sem

a hozzáférhetőséget (URL32). A „*Drogriporter*” – nem reprezentatív – online kérdőíves felmérése is ezt támasztja alá (URL33), bár nem ad képet a nagyvárosok és a vidéki nyomornegyedek marginalizált drogfogyasztóiról. A mintegy 600 feldolgozott kérdőív kitöltőinek fele 25–34 éves volt, a 18–24 évesek aránya 30% volt. A válaszadók 73%-a férfi, 27%-a nő volt. Utóbbiak alacsony arányát magyarázhatja a nők alacsonyabb érdeklődése a kábítószeresek iránt, alacsonyabb válaszadói hajlandósága vagy az, hogy nagyobb arányban szereznek be kábítószerrel férfiismerőseik révén. A válaszadók 50%-a teljes munkaidőben foglalkoztatott, 14% önálló vállalkozó, 16 %-a egyetemi hallgató volt. 13%-uk veszítette el megélhetését a koronavírus-járvány miatt, és 9% még a válaszadás pillanatában is munkanélküli volt. A válaszadók több mint fele a fővárosban vagy annak közelében él, 16%-a megyei jogú városokban, 19%-a más városokban. A falvakban élő válaszadók aránya 11% volt. A kutatás szerint a válaszadók 24%-a más forrásból szerezte be a szert, mint a járvány előtt, de a forrást nem a sötét weben derítette fel. A válaszadók 93%-a azt kapta, amit elvárt, tehát a tömeges csalás nem jellemző ezen a piacon. A marihuána és a hasis vásárlóinak 67, illetve 83 %-a számolt be arról, hogy a termék minősége megegyezik a járvány előtt vásárolt minőségével, de a szintetikus drogok és az amfetamin fogyasztói minőségromlást tapasztaltak. A cannabis- és a hasishasználók mintegy 60%-a panaszkodott a megnehezült beszerzésre. Ezzel szemben az amfetaminhasználók 41%-a, a kokainhasználók 31%-a, a kristályos MDMA-t (metiléndioxi-metamfetamin, ecstasy) használók 40%-a és az ecstasyhasználók 31%-a akadálytalanul be tudta szerezni a szert. Többek azonban csak szintetikus cannabinoidokhoz jutottak hozzá cannabis helyett, illetve csak más szintetikus drogot kaptak a megszokott MDMA helyett.

Fegyverkezzünk?

A koronavírus okozta nemzetközi pánik miatt, egyben a hatóságok iránti bizalmatlanság jeleként sokan vásároltak lőfegyvert világszerte, különösen az Egyesült Államokban (URL34), ahol egyes helyeken megrohanták a fegyverüzleteket. 2020 eleje óta hasonló híreket hallottunk Németországból és Ausztriából is, ahol a maroklófegyverek eladása növekszik (URL35).

A fegyverpiac szakértői szerint Magyarországon is megnőtt a lőfegyverek iránti kereslet. Mivel idehaza nem könnyű engedélyt vagy lőfegyvert szerezni, az engedély nélkül is tartható önvédelmi gáz- és riasztófegyverek felvásárlása ugrott meg a pandémia időszakában. A gyártóknál és nagykereskedőknél kifogytak a készletek, és az importőrök is nehéz helyzetbe kerültek. Ezért

gáz- és riasztópatronokat csak fegyver vásárlásakor adnak az üzletek, akkor is csak korlátozott mennyiségben. A gumilövedékek szintén eltűntek az üzletekből. Üzletenként 20–30 vásárló igényel ilyen fegyvereket naponta. A fegyverláz egyértelműen a víruspánik következménye. Egyesek a bolti ár feletti áron is vásárolnának használt fegyvereket önvédelemre. Feltehetően az illegális fegyverpiac is virágzik (URL36).

Az erőszak régi-új formái, különös tekintettel a családon belüli erőszak alakulására

A járványidőszak egyik pozitív hatása Európában, hogy általánosságban csökkent a bűnözés, ezen belül az erőszakos bűncselekmények száma is (URL37). Ugyanakkor az erőszak bizonyos formáinál, különösen a családon belüli bántalmazások esetében emelkedést láthattunk. Olyan erőszakos megnyilvánulások is előfordultak, amelyek a bűncselekményi szintet nem érték el, de kriminológiai szempontból mégis az erőszakos magatartások közé sorolhatóak. Ilyen esetek voltak például, amikor vidéken élők – egészségüket féltve – ellenségesen viselkedtek azokkal a fővárosiakkal szemben, akik településükre látogattak szabadidejük eltöltése céljából vagy hétvégi házukban pihentek (URL38). Ezek az erőszakos megnyilvánulások sértő megjegyzések, néha enyhébb fizikai bántalmazások formájában öltöttek testet. Bár az ilyen atrocitások feltehetően nem kerültek hatóság elé, a járványhelyzetből fakadó eseményekként mégis említést érdemelnek.

A nemzetközi szakirodalom arra figyelmeztet, hogy a tavaszi karantén idején elrendelt otthoni munkavégzés, otthoni tanulás és általános otthonmaradás során jelentősen emelkedett a családon belül megvalósított erőszakos cselekmények gyakorisága (URL39). Ez alól sejtethetően Magyarország sem kivétel, azonban megbízható, pontos adatok egyelőre nem állnak rendelkezésre. Még élesebben rajzolódik ki mindez annak fényében, hogy az össz-bűnözés – ezen belül például a vagyoni elleni bűnözés – a koronavírus-járvány első hullámában körülbelül negyedével csökkent (URL40).

A családon belüli erőszak magyarországi növekedéséről elsősorban a bántalmazott nőket és gyermekeket segítő civil szervezetek jelentéseiből szerezhetünk tudomást. A családi erőszakra vonatkozó korábbi empirikus kutatások megállapításaiból szintén azt feltételezhetjük, hogy az összezártság már önmagában növeli a családtagok közötti feszültség fizikai vagy lelki abúzus formájában történő levezetésének esélyét.

A nőket és gyermekeket érő bántalmazás ellen fellépő és nekik segítséget nyújtó civil szervezetek – NANE, PATENT – arról számoltak be, hogy nem

csak a segélyhívások mennyisége nőtt meg a tavaszi időszakban, hanem a korábban már regisztrált bántalmazottakon kívül nagyon sok új ügyfél jelentkezett náluk (URL41). Tehát a korábban még nem, vagy kisebb mértékben bántalmazott nőket ebben a periódusban súlyosabb abúzus érte, amely miatt már segítséget is kértek. A feszült családi légkör okai elsősorban a munkahely elvesztése, az egzisztenciális bizonytalanság és az ezt tompító mértéktelen alkoholfogyasztás volt. Korábbi kutatásokból tudható, hogy a családon belüli erőszak megjelenése vagy súlyosbodása tipikusan ilyen körülmények miatt következik be (Bolyky, 2018). Az emberölések közel fele történik családon belül, ezeket többnyire a munkanélküli vagy állását éppen elvesztő és/vagy a párkapcsolati nehézségekkel küzdő elkövetők valósítják meg. Az alkohol gátlásoldó hatásának kiemelkedő szerepe van a fizikai bántalmazás, így az emberölés elkövetésében is.

A családon belüli erőszak áldozatai Magyarországon is jellemzően nők, illetve gyermekek, akik nem csak bántalmazottként, hanem édesanyjuk vagy más családtagjuk bántalmazásának tanúiként is traumatizálódhatnak. Az összesség miatti fizikai és lelki abúzus így az együtt élő valamennyi családtagra nézve kiemelkedően veszélyes. A segítségnyújtást nehezíti a hatósági karantén elrendelése, hiszen a bántalmazott a karantén időszakát a bántalmazóval egy fedél alatt kénytelen eltölteni.

Bántalmazás esetén akut segítséget nyújthatnak a bántalmazott személyeket befogadó védett házak, központok. Novák Katalin családokért felelős tárca nélküli miniszter¹⁷ biztosította a közvéleményt arról, hogy a menedékházak, krízisközpontok a járványidőszakban is működnek. A vírus terjedésének veszélye azonban a biztonságot nyújtó intézményekbe történő befogadáskor sem hagyható figyelmen kívül. Mindemellett, a segítő központokba való eljutás az áldozatok számára a járványidőszakon kívül is komoly nehézségekkel jár, hiszen általában ki kell várniuk, amíg a bántalmazó nem tartózkodik otthon. A pandémia idején a családtagok ritkábban hagyják el otthonukat, ezért a menekülés még kockázatosabbá válik (URL42).

Magyarországon gyakori, hogy a bántalmazásból kiszabadult nők és gyermekek szó szerint futva menekülnek szüleikhez, nagyszüleikhez. Járvány idején, tekintve az idősebbek koronavírus miatti fokozott veszélyeztetettségét, ez a lehetőség is korlátozott és kockázatos.

A civil segítségnyújtó szervezetek javasolják a chatvonalon történő segítségnyújtás további fejlesztését, amely – a kormányzati szándék ellenére – csak

17 A tavaszi járványidőszakban az Emberi Erőforrások Minisztériumának család- és ifjúságügyért felelős államtitkára.

kevessé történt meg. Erre azért lenne nagyobb szükség a hosszas otthonmaradás idején, mert a bántalmazók túlnyomó része a bántalmazottat folyamatos kontroll alatt tartja, ellenőrzi külső kapcsolatait, mozgását és kommunikációját: elveszi az áldozat mobiltelefonját, belép a levelezésébe, végignézi az általa korábban megnyitott internetes oldalakat. A titkos és gyors információáramlás akár életmentő lehet a krízishelyzetben élők számára (URL43).

A családon belüli erőszak büntetőjogi vetülete a kapcsolati erőszak bűncselekménye (Btk. 212/A. §).¹⁸ Ez a tényállás az azonos háztartásban élők közötti rendszeres lelki, fizikai, gazdasági bántalmazásokat, visszaéléseket öleli fel. 2020 márciusában 50 ilyen bűncselekményt regisztrált a rendőrség. Ehhez hasonló magas szám csak 2019 karácsonyának időszakban fordult elő (49 eset), ami szintén bizonyítja az otthonmaradás okozta feszültség kialakulását és időnkénti robbanását.

A gyermekek ellen családon belül elkövetett másik tipikus bűncselekmény a kiskorú veszélyeztetésének büntette (Btk. 208. §).¹⁹ E tényállás a gyermekek testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyeztető magatartásokat öleli fel. Az elkövető a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására köteles személy, aki általában a szülő/mostohaszülő, vagy az a személy, akire a kiskorút aktuálisan rábízták. Az Országos Kriminológiai Intézetben 2018–2019-ben végzett aktakutatás (Solt, 2018) adatai szerint a legtöbb esetben a kiskorúak súlyos elhanyagolása valósult meg. Az elhanyagolás elsősorban a gyermekek éhezését, a hideg időjárás elleni védelem hiányát (hiányos öltözködés, fűtés nélküli lakás stb.), illetve a nem megfelelő higiéniai körülményeket (élősködők a testen és ruházatban; piszkos, elhanyagolt külső megjelenés stb.) foglalta magában. Mindezt járványidőszakon kívül az oktatási és a gyermekvédelmi intézmények általában észlelik, és többé-kevésbé

18 A Büntető Törvénykönyvről (Btk.) szóló 2012. évi C. törvény 212/A.§ (1) „Aki gyermekének szülője, továbbá az elkövetéskor vagy korábban vele közös háztartásban vagy egy lakásban élő hozzátartozója, volt házastársa, volt élettársa, gondnoka, gondnokoltja, gyámja vagy gyámoltja sérelmére rendszeresen

a) az emberi méltóságot súlyosan sértő, megalázó és erőszakos magatartást tanúsít,
b) a közös gazdálkodás körébe vagy közös vagyona tartozó anyagi javakat von el és ezzel a sértettet súlyos nélkülözésnek tesz ki, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”.

19 „A Btk. 208.§ (1) A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy - ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él -, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt

a) bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábírt vagy rábírn törekszik,

b) bűncselekmény elkövetéséhez felajánl.”

kezelik, azonban az otthoni bezártság nehézkessé vagy lehetetlenné tette a gyermekeknek történő segítségnyújtást. A családon belüli erőszak esetében mindig nagy volt a látencia és ez alól a járványidőszak sem kivétel. A járvány kevés pozitív hozadékainak egyike talán az, hogy a családi konfliktusokat gyakrabban észlelik a szomszédok, így a segítség is könnyebben és gyorsabban érkezhethet.

Menekülés a járvány elől: az öngyilkosságok és a mentális betegségek alakulása pandémia idején

A járvány miatti korlátozó intézkedések a szociális kapcsolatok beszűkülését vagy megszűnését, munkahelyek elvesztését, egzisztenciális bizonytalanságot eredményeztek. Ezek a körülmények nem csak a más személyek elleni erőszak előfordulásának gyakoriságát növelhetik, hanem az autoagresszív megnyilvánulások és bizonyos mentális betegségek megjelenésének esélyét is. A bezárkózás és a magány egyértelmű összefüggést mutat a depressziós megbetegedésekkel (URL44), amelyek akár öngyilkossághoz is vezethetnek. Bár a kutatók nem feltétlenül számítottak az öngyilkosságok emelkedésére, egy internetes felmérés adatai szerint a koronavírus-járvány első hullámában ugrásszerűen megnőtt az egzisztenciális nehézségekhez, magányossághoz, elszigetelődéshez kapcsolódó internetes keresések száma (URL45).

Magyarország mindig is Európa élmezőnyébe tartozott, sőt sokáig az első helyen állt az öngyilkosságok lakosságárányos számát tekintve. Bár az elmúlt évtizedekben az öngyilkossági ráta csökkenést mutat, a legutóbbi felmérés szerint országunk – Észtországgal holtversenyben – az EU-ban a negyedik helyen áll a 100 000 főre jutó öngyilkosságok száma alapján (a ráta 17) (URL46). Egy adott országban az öngyilkosság gyakori előfordulása az általános egészségügyi, társadalmi-gazdasági okok mellett kulturális tényezőkkel is magyarázható. Például Magyarországon, a 20. század elejétől napjainkig a dél-alföldi régióban követnek el legtöbbször öngyilkosságot, aminek hátterében a szociológusok a problémamegoldás ilyen módjának generációról generációra való átadását vélik (Moksony, 2003). Az öngyilkosságokat azonban általában súlyos mentális betegség, legtöbbször a pszichotikus állapotot előző depresszió előzi meg (Kalmár, 2008, 117.). Országunk is részt vesz abban nemzetközi felmérésben (COH-FIT), amely online kérdőív segítségével vizsgálja a járványhelyzet pszichére gyakorolt hatásait (URL47).

Összegzés

Láthatjuk, hogy a világméretű pandémia, az ehhez kapcsolódó korlátozások és az általános mentális közérzet erőteljesen rányomta bélyegét mindennapi életünkre. Jelen tanulmányunk röviden összegezte a járványhoz kapcsolható legfontosabb változásokat a kriminalitás terén. Munkánkat a járványidőszak elmúltával folytatni kívánjuk egy széleskörű, pontos és hiteles adatokon nyugvó, tudományosan megalapozott kutatással.

Felhasznált irodalom

- Ambrus I. (2020). A koronavírus-járvány és a büntetőjog. *MTA Law Working Papers*, 7(5), 1-22.
- Belovics E., Molnár G. & Sinku P. (2019). *Büntetőjog II. Különös Rész*. HVG Orac
- Bencze M. & Ficsor K. (2020). A koronavírus kihívásai és a jogtudomány: a rémhírterjesztés tényállásának jogalkalmazási kérdései. *JTI Blog*, 2020. április 2.
- Bogár L. (2016. 07.14.). *A háttérhatalom sipkája*. Magyar Hírlap https://mandiner.hu/cikk/20160714_bogar_laszlo_a_hatterhatalom_sipkaja
- Bolyky O. (2018). *Az emberölések jogi és kriminológiai jellemzői, különös tekintettel a mentális tényezők büntetőjogi értékelésére*. Doktori értekezés. https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Bolyky_O_tezismv.pdf
- Broadhurst, R., Ball, M. & Chuxuan, J. (2020). Availability of COVID-19 related products on Tor darknet markets. *Australian Institute of Criminology, Statistical Bulletin*, 24.
- Busch B. & Vass P. (2020). Különleges jogrendhez különleges büntetőeljárás. *Fontes Iuris*, 6(2), 34-45.
- Hollán M. (2020a). A koronavírus kihívásai és a jogtudomány: a járvány vége és a büntetőjog. *JTI blog*. <https://jog.tk.mta.hu/blog/2020/05/a-jarvany-vege-es-a-buntetojog>
- Hollán M. (2020b). A járványügyi szabályszegés „dekriminalizációja”: felemás büntetőpolitikai félfordulat járvány idején. *MTA Law Working Papers*, 7(24).
- Kalmár S. (2008). *Az önpusztító magatartás következményei, különös tekintettel az öngyilkosságra és annak megelőzési lehetőségeire. Bács-Kiskun megye 1995-2006*. Doktori értekezés, Semmelweis Egyetem
- Koltay A. (2020). *Koronavírus és szólásszabadság vészhelyzet idején*. https://index.hu/velemenyt/2020/03/24/szolasszabadsag_btk_remhirterjesztes_szigoritas/
- Magyar Helsinki Bizottság: *Rémhírterjesztés újratöltve*. <https://www.helsinki.hu/remhirterjesztes-ujratoltve/>
- Moksony F. (2003). Születési régió és öngyilkosság: létezik-e az önpusztítás területi szubkultúrája? *Demográfia*, 46(2-3), 203-219.

- Oltsik, J. (2020). The Impact of the COVID-19 Pandemic on Cybersecurity. *ESG Research Papers Jul. 31.*
- Salgó L. P. (2020). A hazai veszélyhelyzeti jogalkotás a kodifikátor szemével. *Fontes Iuris*, 6(2), 8-18.
- Solt Á. (2018). *Bírói ítélezési gyakorlat a kiskorú veszélyeztetése tárgyában.* Országos Kriminológiai Intézet, (A/III/9.), Kutatási zárójelentés. https://www.okri.hu/images/stories/kutatok/soltagnes/kk_vesz_2018_sec.pdf
- TASZ: *Dermesztő hatással járhat a rémhírterjesztés tényállásának módosítása.* <https://tasz.hu/cikkek/dermeszto-hatassal-jarhat-a-remhirterjesztes-tenyallasanak-modositasa>
- Tóth M. (2020). *Közveszély és rémhír.* Élet és Irodalom, (2020.04.17.)
- Tóth M. & Nagy Z. (szerk.) (2014). *Magyar Büntetőjog - Különös Rész.* Osiris Kiadó
- Widom, A. & Swain, J. et al. (2011). *Electromagnetic Signals from Bacterial DNA.* General Physics, Cornell University

A cikkben található online hivatkozások

- (URL1): *Tájékoztató oldal a koronavírusról.* <https://koronavirus.gov.hu>
- (URL2): *Az Alkotmánybíróság 15/2020. (VII. 8.) AB határozata.* [http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/bd83430c4d2a942ac125855e005c4028/\\$FILE/15_2020%20AB%20hat%C3%A1rozat.pdf](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/bd83430c4d2a942ac125855e005c4028/$FILE/15_2020%20AB%20hat%C3%A1rozat.pdf)
- (URL3): *Dr. Polt Péter legfőbb ügyész év végi karácsonyi videóüzenete.* <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=2dBcjoICcGY>
- (URL4): *Ezek az álhírek és konteók terjednek a koronavírussal kapcsolatban.* <https://www.urbanlegends.hu/2020/01/koronavirus-alhirek-konteok-kamukepek-hoaxok/>
- (URL5): *Coronavirus: EU stärkt Maßnahmen.* https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/de/ip_20_1006
- (URL6): *A szegény gyermekek megmentése túlnépesedéshez vezet?* <https://www.urbanlegends.hu/2014/01/a-szegeny-gyermekek-megmentese-tulnepesedeshez-vezet/>
- (URL7): *Tényleg az 5G terjeszti a koronavírust?* <https://raketa.hu/tenyleg-az-5g-terjeszti-a-koronavirust>
- (URL8): *Hatalmas pofonba szaladt bele Korózs Lajos.* <https://www.youtube.com/watch?v=E9UolAhnNYo>
- (URL9): *Elvitték a rendőrök Gődény Györgyöt.* <https://444.hu/2020/12/11/elvittek-a-rendorok-godeny-gyorgyot>
- (URL10): *Praxisdurchsuchungen in Hamburg.* <https://www.aerzte-fuer-aufklaerung.de/>
- (URL11): *Adjátok vissza a normális életünket.* <https://www.facebook.com/AdjatokVissza>
- (URL12): *Konferencia.* <https://orvosokatisztanlatasert.hu/category/konferencia/>
- (URL13): *A Magyar Orvosi Kamara elhatárolódik a víruszkeptikus csoportokat vezető orvosoktól.* <https://mok.hu/hirek/mokhirek/a-magyar-orvosi-kamara-elhatarolodik-a-viruszkeptikus-csoportokat-vezeto-orvosoktol>

- (URL14): *Elnöki Bizottság az Egészségért állásfoglalása.* https://mta.hu/mta_hirei/tudomany-a-covid-okozta-tarsadalmi-sokk-kezelesenek-jelen-fazisaban-110837
- (URL15): *Tudomány a COVID okozta társadalmi sokk kezelésének jelen fázisában.* https://mta.hu/mta_hirei/tudomany-a-covid-okozta-tarsadalmi-sokk-kezelesenek-jelen-fazisaban-110837
- (URL16): *Nem elég a koronavírus, a cégeket a dolgozóikon keresztül. szívadják.* <https://www.digitalhungary.hu/e-volution/Nem-eleg-a-koronavirus-a-cegeket-a-dolgozoikon-keresztul-szivadjak/10089/>
- (URL17): *Elszaporodott az internetes bűnözés a távmunka-alatt.* <https://pcforum.hu/hirek/22692/elzaporodott-az-internetes-bunozes-a-tavmunka-alatt>
- (URL18): *Trickbot campaign targets Coronavirus fears in Italy.* <https://news.sophos.com/en-us/2020/03/04/trickbot-campaign-targets-coronavirus-fears-in-italy/>
- (URL19): *Drámaian megnőtt a COVID-19-hez kapcsolódó kibertámadások száma.* <https://www.eset.com/hu/hirek/dramaian-megnott-a-covid-19-hez-kapcsolodo-kibertamadasok-szama-2020/>
- (URL20): *Interpol report shows alarming rate of cyberattacks during COVID-19.* <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2020/INTERPOL-report-shows-alarming-rate-of-cyberattacks-during-COVID-19>
- (URL21): *Évek alatt spórolt pénzek lophatók el ezzel a csalási formával.* <https://24.hu/tech/2020/05/06/sim-csere-swap-csalas-kiberbunozes-penzlopas/>
- (URL22): *Krimibe illő csalással nullázták le egy magyar család bankszámláját.* <https://24.hu/fn/gazdasag/2020/09/22/mkb-bank-telenor-sim-kartya-csalas-internetbank-sms-bankszamlala/>
- (URL23): *Átverés lehetett a tesztkoronavirus.hu weboldal.* <https://www.heol.hu/digitalia/atveres-lehetett-a-tesztkoronavirus-hu-weboldal-2682029/#>
- (URL24): *Európa kokainellátására is hatással van a koronavírus.* https://index.hu/kulfold/2020/03/26/a_bunozok_a_koronavirus_ozokta_paniokt_hasznaljak_ki/
- (URL25): *On dark web, Covid-19 detectors, vaccines, blood of patients.* https://timesofindia.indiatimes.com/articleshow/75319961.cms?utm_source=contentofinterest&utm_medium=text&utm_campaign=cppst_prime
- (URL26): *Árusításhoz kamuengedélyt ígérnek a csalók.* <https://azenpenzem.hu/cikkek/arusitashoz-kamuengedelyt-igernek-a-csalok/6804/>
- (URL27): *Vigyázat: csalók húznak hasznot az új koronavírus-helyzetből.* <http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/bunmegelozes/aktualis/vigyazat-csalok-huznak-hasznot-az-uj-koronavirus>
- (URL28): *Európa kokainellátására is hatással van a koronavírus.* https://index.hu/kulfold/2020/03/26/a_bunozok_a_koronavirus_ozokta_paniokt_hasznaljak_ki/
- (URL29): *Az árubemutatóval egybekötött termékértékesítés során a fogyasztók védelme érdekében szükséges egyes törvények módosításáról szóló, T/5486. számú törvényjavaslat.* https://www.parlament.hu/documents/129291/555942/T5486_1/eb895f82-e6fd-4c30-bd54-be6dfbb09aa5
- (URL30): *Újfajta átverés: árubemutató helyett ingyenes szűrővizsgálat.* <http://www.atv.hu/video/20200921-ujfajta-atveres-arubemutato-helyett-ingyenes-szurovizsgalat>
- (URL31): *EU Drug Markets: Impact of COVID-19, 29 May 2020.* <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/eu-drug-markets-impact-of-covid-19>

- (URL32): *A magyar drogpiacon érezhetőek már a járvány hatásai, de összeomlásról nincs szó.* <https://qubit.hu/2020/05/01/a-magyar-drogpiacon-erezhettek-mar-a-jarvany-hatasai-de-osz-szeomlasrol-nincs-szo>
- (URL33): *A hazai drogpiacon megérezte a járványt, de nem omlott össze.* https://drogriporter.444.hu/2020/04/30/egyelore_nem_omlott_ossze_a_drogpiacon
- (URL34): *Corona-Panik: Amerikaner stürmen Waffengeschäfte.* <https://www.dw.com/de/corona-panik-amerikaner-st%C3%BCrmen-waffengesch%C3%A4fte/a-52989668>
- (URL35): *Kleiner Waffenschein: Deutsche rüsten in der Corona-Krise auf.* <https://www.rnd.de/politik/kleiner-waffenschein-deutsche-rusten-in-der-corona-krise-auf-WUXZBDY-ROVFZ3CBMSZLMMG2NIU.html>
- (URL36): *A legálisan tartható fegyvereket is vizik, mint a cukrot.* https://index.hu/belfold/2020/03/19/a_fegyvereket_is_felvasaroltak_magyarorszagon_a_viruspanik_miatt
- (URL37): *A koronavírus még a bűnözésre is hat.* https://nepszava.hu/3077483_a-koronavirus-meg-a-bunozesre-is-hat
- (URL38): *Ezért van joguk a pestieknek lemenni a nyaralókba még most is.* <https://www.hellovidek.hu/utazas/2020/05/05/ezert-van-joguk-a-pestieknek-lemenni-a-nyaraloikba-meg-most-is>
- (URL39): *Meredeken visszaszorította a bűnözést a koronavírus.* <https://www.portfolio.hu/uzlet/20200412/meredeken-visszaszorította-a-bunozest-a-koronavirus-425598>
- (URL40): *Másfélzszeresére nőtt márciusban a családon belüli erőszak, a bűnözés negyedével csökkent.* <https://g7.hu/adat/20200423/masfelszeresere-nott-marciusban-a-csaladon-beluli-eroszak-a-bunozes-negyedével-csokkent/>
- (URL41): *Családi erőszak karanténban: veszélyes emelkedésre figyelmeztetnek a szakértők.* https://hvg.hu/itthon/20200506_karanten_bantalmazas_kapcsolati_eroszak_koronavirus
- (URL42): *Van, akinek még az otthonlét is veszélyesebb a koronavírusnál.* <https://24.hu/kultura/2020/04/05/koronavirus-hazi-karanten-csaladon-beluli-eroszak-nane-egyesulet/>
- (URL43): *A segítség már chaten is érkezik.* <https://csalad.hu/projektek/a-segitseg-mar-chaten-is-erkezik>
- (URL44): *A koronavírus-járvány pszichológiai hatásai.* <https://gyogyline.hu/a-koronavirus-jarvany-pszichologiai-hatasai>
- (URL45): *A koronavírus-járvány pszichológiai hatásai.* https://www.hazipatika.com/eletmod/veszelyben/cikkek/koronavirus_nohet_az_ongyilkossagok_szama/20200806114108
- (URL46): *Almost 8 in 10 suicides among men.* <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20200910-1>
- (URL47): *Nemzetközi felmérés indult a koronavírus testi-lelki hatásainak vizsgálatáról.* <https://semmelweis.hu/hirek/2020/05/06/nemzetkozi-felmeres-indult-a-koronavirus-testi-lelki-hatasainak-vizsgalatarol/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Póczik Sz., Sárík E., Vass P. & Bolyky O. (2021). A COVID-19 pandémia egyes kriminológia aspektusai. *Belügyi Szemle*, 69(3), 375-396. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.2>

Herke-Fábos Barbara Katalin

A bírói útról való elterelés lehetőségei Magyarországon a Gyermekjogi Egyezmény 40. cikkének tükrében¹

Possibili in the light of Article 40 of the Convention
on the Rights of the Child

Absztrakt

A Gyermekjogi Egyezmény 40. cikke a fiatalok elleni büntetőeljárás során alkalmazandó garanciákat fekteti le. A fiatalok igazságszolgáltatásával kapcsolatos cikk a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt vagy bűnösnek nyilvánított gyermekekkel foglalkozik. Az egyezmény kifejezetten kiemeli az eljárás során érvényesülő gyermekjogi garanciák között a bírói útról való eltérés lehetőségét. A magyar jogrendbe 2015-ben bekerült megelőző pártfogás intézménye egy új lehetőség az elterelés eszközei között. A megelőző pártfogás 2015. január 1-jétől hatályos, a hazai jogéletben büntetőjogi gyökerekkel rendelkező új jogintézmény, amely az 1430/2011. (XII. 13.) Korm. határozat felhatalmazása alapján a gyermekvédelem rendszerében került elhelyezésre, annak ellenére, hogy életre hívásának oka elsősorban a gyermek- és fiatalok bűnözés visszaszorítása és az elkövetők hatékony reintegrálása volt. A tanulmány bemutatja a megelőző pártfogás és a fiatalok elleni büntetőeljárás egymáshoz való kapcsolatát. A szerző vizsgálja a megelőző pártfogás elrendelése és végrehajtása során érvényesülő gyermeki jogokat, és felhívja a figyelmet a túl korai beavatkozás és a megbélyegzés veszélyeire.

Kulcsszavak: gyermekvédelem, hatósági intézkedés, bűnmegelőzés, pártfogó felügyelet, fiatalok

1 A tanulmány szóban hangzott el Pécsen, a 2019. november 29-én tartott, „*Harminc éves a Gyermekjogi Egyezményről szóló New Yorki Egyezmény*” című nemzetközi konferencián. A rendezvény a Family Law Workshop sorozat III. tudományos ülése volt – Herger Csabáné, Hegedűs Andrea és Katonáné Pehr Erika szervezésében megvalósuló – az MDÖJK (PTE ÁJK) és a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Civilisztika Intézet közötti együttműködés keretében

Abstract

Article 40 of the Convention on the Rights of the Child lays down guarantees applicable to criminal proceedings against juveniles. The Article on juvenile justice focuses on children suspected, accused or convicted of a crime. Among the guarantees of the rights of the child in the proceedings, the Convention emphasizes the possibility for occasional diversions from the judicial processes. For example, the institution of preventive patronage, which entered the Hungarian legal system in 2015, is indeed such a new route of diversion. Preventive patronage has been legal in Hungary since the 1st of January 2015. This new legal institution has roots in Hungarian criminal law, and its placement into the system of child protection was based on the authorization of the 1430/2011. (XII. 13.) governmental decision, despite the fact that the reasons for establishing it in the first place were to reduce child and juvenile crime and to reintegrate perpetrators. The following study highlights the relationship between preventive patronage and the criminal proceedings against juvenile perpetrators. The author examines the rights of children in situations of ordering and enforcing preventive patronage and draws attention to the dangers of premature intervention and subsequent stigmatization.

Keywords: child protection, authority measure, crime prevention, probation service, juvenile offenders

Bevezető

A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán (továbbiakban PTE ÁJK) 2016 őszén alapított Márkus Dezső Összehasonlító Jogtörténeti Kutatócsoport (Herger & Steppan, 2016, 180–184.) harmadik alkalommal szervezett családjogi és gyermekvédelmi problémákat középpontba állító tudományos ülést. A tudományos tanácskozáson elhangzott előadások elméleti és jogalkalmazói szemszögből is bemutatták a Gyermekek Jogairól szóló New Yorki Egyezmény (továbbiakban Egyezmény) jelentőségét, érvényesülését, a különböző jogterületekre és szakmai munkára gyakorolt hatását. „*Az Egyezmény 40. cikkének érvényesülése Magyarországon*” című előadásomban bemutattam, hogy mennyire felel meg a magyar szabályozás és gyakorlat azoknak az elvárásoknak, amelyeket az Egyezmény biztosít a büntetőeljárársban résztvevő gyermekek számára. Előadásom középpontjába a bírói útról való elterelés magyarországi lehetőségeit állítottam, különös tekintettel a megelőző pártfogásra. A megelőző pártfogás intézményével foglalkozó szakirodalom – annak fiatal

voltára tekintettel² – még meglehetősen gyér. A tanulmányomban ismertetett tények nagymértékben a Baranya megyei gyakorlaton és az itt végzett empirikus kutatáson alapulnak.

Kire vonatkozik a 40. cikk?

A fiatakorúak igazságszolgáltatásával kapcsolatos cikk a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt vagy bűnösnek nyilvánított gyermekekkel foglalkozik. A terminológiai pontosság kedvéért fontos, hogy tisztázzuk a gyermek fogalmát. (A cikk terjedelmi kereteire tekintettel a gyermek szociológiai értelemben vett fogalmát nem ismertetem.) Az Egyezmény 1. cikkének meghatározása szerint gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, kivéve, ha a reá alkalmazandó jogszabályok értelmében nagykorúságát már korábban eléri. Tehát a tizennyolcadik életév betöltéséig gyermeknek számít a fiatal akkor is, ha a nemzeti szabályok – például a büntetőjogi felelősség, védtöképesség tekintetében vagy egyes polgári jogi jogintézmények esetén – ettől eltérő életkori határokhoz kötik a gyermekkor alsó határát. A gyermek fogalmat sem a polgári jog, sem a büntetőjog nem használja. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban Ptk.) a cselekvőképesség szabályainak bemutatásánál – az Egyezmény szövegének megfelelően – határozza meg a kiskorú fogalmát.³ Kiskorú az, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be. A kiskorú a házasságkötéssel nagykorúvá válik. A 40. cikk alanyi körének meghatározásánál ki kell térnünk a büntetőjog által meghatározott életkori kategóriákra. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban Btk.) a gyermekkort büntethetőséget kizáró oknak tekinti.⁴ A gyermekkorhoz fűzött életkor és a nevesített bűncselekmények esetén a belátási képesség jelöli ki a büntethetőség alsó korhatárát. A tizenkettedik életévét betöltött és belátási képességgel rendelkező, valamint a tizennegyedik életévét betöltött személy bűnelkövetés esetén fiatakorúnak minősül. A Btk. külön fejezetben tárgyalja a fiatakorúakra vonatkozó rendelkezéseket. Hogyan lehet az állam büntetőhatalmának megjelenése nélkül azokat a gyermekeket helyes irányba terelni, akik

2 2015. január 1-jétől hatályos.

3 Ptk. 2:10. § (1) bekezdés.

4 Btk. 16. § Nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve az emberölés [160. § (1)-(2) bekezdés], az erős felindulásban elkövetett emberölés (161. §), a testi sértés [164. § (8) bekezdés], a terrorcselekmény [314. § (1)-(4) bekezdés], a rablás [365. § (1)-(4) bekezdés] és a kifosztás [366. § (2)-(3) bekezdés] elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

a bűncselekményi tényállásnak megfelelő magatartást követte el, de az életkorukra tekintettel nem büntethetők? Erre a kérdésre a közigazgatásba ágyazott gyermekvédelmi intézmények és szabályok nyújtanak iránymutatást. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban Gyvt.) az értelmező rendelkezések között határozza meg a gyermek⁵ és a fiataikorú⁶ fogalmát. A közigazgatási joganyag visszautal a Ptk. kiskorú fogalmára a gyermek definíciójának meghatározásánál. A fiataikorú fogalomhasználat szinte teljesen megegyezik a büntető anyagi szabályokkal.

Összefoglalva tehát megállapítható, hogy az Egyezmény szövege szerinti gyermek terminológia a hatályos magyar joganyagban a Gyvt.-ben jelenik csak meg, de az életkor felső határa nem igazodik az Egyezmény által kijelölt életkorhoz. Ha nem terminológiailag, hanem tartalmilag keressük az Egyezmény szerinti gyermek alanyi körét a magyar jogban, akkor a Ptk.-ban megjelenő kiskorúság fogalmával azonosíthatjuk. A büntetőjogban és a gyermekvédelem terén is megjelenik a fiataikorúak kategóriája, amely tartalmilag is és az életkor szempontjából is megegyezik.

Az Egyezményben lefektetett garanciák

A büntetőjogi értelemben fiataikorúnak tekintett gyermekkel szemben tehát megindítható a büntetőeljárás. A 40. cikk által lefektetett garanciáknak a fiataikorú elleni büntetőeljárás során kell érvényesülni. Ez azt jelenti, hogy a gyanúsítás pillanatától egészen az ítélethozatalig biztosítani kell számára olyan bánásmódhoz való jogát, amely előmozdítja a személyiség méltósága és értéke iránti érzékének fejlesztését, erősíti a mások emberi jogai és alapvető szabadságai iránti tiszteletét, és amely figyelembe veszi korát, valamint a társadalomba való beilleszkedése és abban építő jellegű részvétele elősegítésének szükségességét. Az Egyezmény tételesen felsorolja a biztosítékokat. Ezek szerint a részes államoknak gondoskodni kell arról, hogy a gyermeket ne lehessen bűncselekmény elkövetésével gyanúsítani, vádolni vagy abban bűnösnek nyilvánítani olyan cselekmény vagy mulasztás miatt, amely az elkövetés idején sem a hazai, sem a nemzetközi jog értelmében nem volt bűncselekmény. Biztosítani kell továbbá,

5 Gyvt. 5. § (a) gyermek: a Ptk. 2:10. § (1) bekezdése szerinti kiskorú.

6 Gyvt. 5. § (b) fiataikorú: az a személy, aki
ba) a szabálysértés elkövetésekor a 14. életévét,
bb) a 2013. július 1-jét megelőzően elkövetett bűncselekmény elkövetésekor a 14. életévét,
bc) a 2013. június 30-át követően elkövetett bűncselekmény elkövetésekor a 12. életévét betöltötte, azonban a 18. – javítóintézetben történő nevelése esetén a 21. – életévét még nem töltötte be.

hogy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított gyermeket mindaddig ártatlannak tekintsek, ameddig bűnösségét a törvény szerint be nem bizonyították, valamint a legrövidebb határidőn belül közvetlenül vagy szülei, illetőleg adott esetben törvényes képviselői útján tájékoztassák az ellene emelt vádakról, és védelme előkészítéséhez és benyújtásához jogsegélyben vagy bármely más alkalmas segítségben részesüljön. A fiatakorú ügyét késedelem nélkül az illetékes, független és pártatlan hatóság vagy bíróság a törvény értelmében igazságos eljárás során, ügyvédjének vagy egyéb tanácsadójának, valamint – hacsak különösen koránál vagy helyzeténél fogva ez nem mutatkozik ellentétesnek a gyermek mindenek felett álló érdekével – szüleinek vagy törvényes képviselőinek jelenlétében kell elbírálni. Nem lehet arra kényszeríteni, hogy maga ellen tanúskodjék vagy beismerje bűnösségét. Biztosítani kell számára, hogy kérdéseket intézhessen vagy intéztethessen az ellene valló tanúkhöz, és a mellette valló tanúk ugyanolyan feltételek mellett jelenhessenek meg és legyenek meghallgathatók, mint az ellene valló tanúk. Ha bűncselekmény elkövetésében bűnösnek nyilvánítják, a határozat és az ahhoz fűződő bármely intézkedés ellen a törvénynek megfelelően, jogorvoslattal élhessen az illetékes, független és pártatlan felsőbb hatóságoknál vagy bíróságnál. Garantálni kell, hogy díjmentesen vehessen igénybe tolmácsot, amennyiben nem ért vagy nem beszél a tárgyaláson használt nyelven. Magánéletét teljes mértékben tiszteletben kell tartani az eljárás minden szakaszában. A garanciális szabályok betartásához különleges törvények és eljárások elfogadására, hatóságok és intézmények létrehozására van szükség. Az Egyezmény a biztosítékok között kifejezetten kiemeli a büntethetőség alsó korhatárának kötelező megállapítását és a bírói útról való eltérés lehetőségét. A magyar jogrendbe 2015-ben bekerült megelőző pártfogás intézménye egy új lehetőség az elterelés eszközei között.

A 40. cikk értelmezése és alkalmazása

Az Egyezmény oszthatatlan és az egyes cikkek kölcsönösen összefüggnek egymással (holisztikus szemlélet). Ennek megfelelően a 40. cikk sem önmagában értelmezendő. Kiemelt figyelemmel kell lenni a gyermek legfőbb érdekére⁷, az élethez, életben maradáshoz és fejlődéshez való jogra⁸, és a gyermek véleményének tiszteletben tartására⁹. Az Egyezmény gyakorlati alkalmazásához

7 Az Egyezmény 3. cikkének 1. bekezdése.

8 Az Egyezmény 6. cikke.

9 Az Egyezmény 12. cikke.

nyújtanak segítséget az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának magyarázatait tartalmazó kommentárok és nemzetközi iránymutatások. A Gyermeki jogok a fiatalok igazságszolgáltatásában elnevezésű 10. számú átfogó kommentár (továbbiakban 10. számú átfogó kommentár) 3. bekezdésének megfelelően az államoknak átfogó, fiatalokat illető igazságszolgáltatási rendszert kell kidolgozniuk és végrehajtaniuk. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy átfogó politika keretében a büntetőügyekben eljáró hatóságokon belül specializált, képzett egységeket kell létrehozni és szakértő képviselőknek kell biztosítaniuk a gyermekek jogait (Herczog, 2007a, 38.).

Az 1985-ös Pekingi Szabályok¹⁰ átfogóan foglalkoznak a fiatalok bűnözésével és büntető igazságszolgáltatásával. Fiatalok esetében elsődleges cél a megelőzés a széleskörű szociális biztonság megteremtésével úgy, hogy lehetőség szerint a büntető igazságszolgáltatás által okozott érdeksérelem minimális legyen. A dokumentum rögzíti, hogy a beavatkozás mértékénél és típusánál figyelemmel kell lenni az elkövetett cselekmény körülményeire és súlyosságára, továbbá a fiatalok helyzetére és szükségleteire is. Az alternatív szankciók széleskörű alkalmazását és elsődlegességét hirdeti annak érdekében, hogy fiatalok személyes szabadságának korlátozására csak kivételesen és gondos mérlegelés esetén kerüljön sor (Herczog, 2007b, 425.). A további fontos ENSZ dokumentumok már csak a szabályozás egyes részterületeit érintik. Itt kell megemlíteni az 1985-ös Pekingi Szabályokat, az 1990-ben elfogadott Havannai Szabályokat¹¹ és a szintén 1990-es Rijadi Irányelveket¹², valamint az 1995-ös Tokiói Szabályokat¹³. Az 1990. december 14-én 45/113-as számú közgyűlési határozattal elfogadott Havannai Szabályok a Pekingi Szabályokkal összhangban kiemeli, hogy a szabadságvesztés fiatalok esetében csak végső (kivételes) esetben a legrövidebb szükséges időtartamra alkalmazható. A jogbiztonság és a gyermek legfőbb érdekének érvényesülése érdekében a szabadságkorlátozásról szóló döntést minden esetben bíróságnak kell meghoznia annak a lehetőségével, hogy a döntésben foglaltnál korábbi időpontban szabadlábra helyezhető az érintett fiatalok (Pallagi, 2014, 106.).

A Rijadi Irányelvek a megelőzés szükségességének hangsúlyozásán túl arra hívja fel a figyelmet, hogy a fiatalok bűnözés kezelésekor kiemelt fontosságú a megfelelő szociális környezet és az oktatás megteremtése.

10 Az ENSZ Közgyűlésének 1985. november 29-i ülésén fogadták el a 40/33-as közgyűlési határozattal A fiatalok igazságszolgáltatási rendszerére vonatkozó minimum szabályai című dokumentumot.

11 A szabadságelvonás alatt álló fiatalok védelméről szól.

12 A fiatalok bűnözés megelőzéséről szól.

13 A szabadságelvonással nem járó intézkedésekről rendelkezik.

Az iránymutatás előrevetíti, hogy a kriminális életpálya kialakulásához vezethet, ha a fiataikorúval szemben a megfelelő érettségének elérése előtt büntetőjogi szankciót alkalmaznak, amit stigmaként és nem nevelő hatásként értékelhet (Pallagi, 2014, 106.). A Tokiói Szabályok a büntetési központú kriminálpolitika helyett a büntetőjogi jogkövetkezmények minimalizálása mellett érvel azzal, hogy meghatározza azokat a legalapvetőbb garanciákat, amelyek a szabadságvesztéssel nem járó szankciókkal sújtott személyek védelmét szolgálják. Kiemeli továbbá a közösség felelősségét a bűnmegelőzésben és a bűnözés visszaszorításában, valamint felhívja a figyelmet a helyreállító szemlélet nyújtotta előnyökre (Pallagi, 2014, 107.). Az Egyezményben foglaltak teljesülését, azaz a gyermekek jogainak érvényesülését tíztagú független szakértőkből álló Gyermek Jogainak Bizottsága (továbbiakban Bizottság) ellenőrzi. A Bizottság feladata az államok által beterjesztett jelentések vizsgálata.¹⁴ A részes államok az Egyezmény hatálybalépése után két éven belül, majd ezt követően meghatározott időszakonként jelentést tesznek. Gyermeki jogokat veszélyeztető helyzet esetén a Bizottság további információkat kérhet az adott országtól, illetve helyszíni látogatást tehet. A Bizottság az érintett államok felé általános javaslatokkal is élhet (Rózsás, 2008, 26.). A kormányzati jelentések mellett civil szervezetek is megfogalmazhatják és eljuttathatják a Bizottsághoz véleményüket az Egyezményben foglaltak betartásáról.¹⁵

Bírósági eljárást nélkülöző beavatkozások

A büntetőjogi jogkövetkezmények szempontjából megkülönböztethetjük a diverziót, azaz a büntető igazságszolgáltatás rendszerén kívüli, illetve a formális büntetőeljárás lefolytatásától menetesítő megoldásokat és az alternatív/közösségi szankciókat, amelyek a büntető igazságszolgáltatás rendszerén belüli, a szabadságvesztés kiváltására, illetve a szankciók hatékonyságának fokozására irányul (Kerecsi, 2006, 223.). Az Egyezményben részes államok a 40. cikk 3. pontjának b) fordulata szerint minden erejükkel azon lesznek, hogy előmozdítsák különleges törvények és eljárások elfogadását, hatóságok és intézmények létrehozását a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt vagy abban bűnösnek nyilvánított gyermekek számára, és különösen minden

14 Magyarország az Egyezmény elfogadását követően 1998-ban, 2006-ban és 2012-ben terjesztett elő országjelentést.

15 A Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány 2018-ban készített Gyermekjogi jelentést Magyarország helyzetéről.

lehetséges és kívánatos esetben intézkedéseket tesznek e gyermekek ügyének bírói eljárás mellőzésével való kezelésére. A Bizottság véleménye szerint a kisebb jogsértéseket elkövetők és a büntetlen előéletűek esetében elterelést kell alkalmazni. A Pekingi Szabályok alapján nem feltétlenül csak a kihágások esetére korlátozódhat az alternatív intézkedések köre. Ezt a kört tovább tágítja a fiatalok bűnelkövetőkre vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerről szóló Európa Tanács R (2003) 20. számú állásfoglalás azzal, hogy a súlyosabb bűncselekményt elkövető fiatalok esetén is biztosítani rendeli a szabadságvesztésen és pénzbüntetésen túli alternatív szankciókat (Lévay, 2005, 25.). A 10. számú átfogó kommentár célja, hogy részletes iránymutatást és ajánlásokat adjon az államoknak az elterelés és a helyreállító igazságszolgáltatás népszerűsítése érdekében (Herczog, 2007b, 426.). A Bizottság véleménye szerint az elterelés megelőzi a megbélyegzést, eredményes a gyerekekre és a közbiztonságra nézve. Az elterelés formái közé tartoznak a közösség alapú programok, például a közösségi munka, a szociális munkások vagy pártfogók felügyelete, a családi csoportkonferencia és a helyreállító igazságszolgáltatás egyéb formái, többek között az áldozatok kárpótlása és a jóvátétel (Herczog, 2007b, 427.). A Bizottság a 10. számú átfogó kommentárjában leszögezi, hogy elterelést csak akkor szabad javasolni, ha meggyőzően bizonyítható, hogy a gyerek elkövette a terhére rótt bűncselekményt és önként, megfélemlítés és nyomás nélkül beismeri felelősségét. A gyerekeknek szabadon és önként, írásban kell beleegyeznie az elterelésbe. Az elterelés végeztével az ügyet maradéktalanul és végleg le kell zárni. A Pekingi Szabályok 11. szabálya hangsúlyozza, hogy a bírói útról való elterelés történhet a döntéshozatal bármely pontján és nem feltétlenül csak a kihágások esetére korlátozódhat.

Megelőző pártfogás

Hatályos büntetőjogunk a fiatalok nevelését és védelmét tartja szem előtt, hangsúlyozva a szabadságelvonással járó intézkedés vagy büntetés ultima ratio jellegét.¹⁶ Ehhez a szemlélethez illeszkedik az Egyezmény és a végrehajtását segítő nemzetközi egyezmények által hangsúlyozott bírói útról való elterelés lehetősége a fiatalok bűnelkövetők esetében. A gyermekvédelem és a büntető igazságszolgáltatás összefonódásának eredményeként létrehozott megelőző pártfogás a hatósági intézkedések sorában – a védelembé vételt kiegészítve – egy következő lépés a bűnmegelőzés területén (Filó & Katonáné, 2015, 333.).

16 Btk. 105. §.

A jogalkotó által megfogalmazott cél egy olyan jogintézmény megalkotása volt, amely alkalmas a gyermek és fiatalok bűnmegelőzésére és egyúttal a terheltek társadalomba történő visszailleszkedésére. Az intézmény bevezetését megelőzően is vita volt annak rendszertani elhelyezésére vonatkozóan. A gyermekvédelemben történő elhelyezése mellett szót, hogy a büntetőjog már csak azokkal a fiatalokkal találkozhat, akiknek bűnelkövetését nem akadályozta meg a rendszer (Dékány, 2010, 55.). A gyámhatóság a bűncselekmény vagy az elzárással is sújtható szabálysértés elkövetése miatt indult védelembé vétel iránti eljárásban vagy a már fennálló védelembé vétel mellett a nyomozó hatóságnak a bűncselekmény, vagy a szabálysértési hatóságnak a szabálysértés elkövetéséről tájékoztató, a gyámhatóság felé tett jelzését követően megkeresi a Pártfogó Felügyelői Szolgálatot (továbbiakban PFSZ) környezettanulmány és a gyermek veszélyeztetettségének bűnmegelőzési szempontú kockázatértékelése (a továbbiakban: kockázatértékelés) beszerzése céljából.¹⁷ A kockázatértékelés elkészítésének szempontrendszerét a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet (továbbiakban Pfr.) tartalmazza.

A megelőző pártfogás, mint hatósági intézkedés három pólusú. Az eljárásban részt vesz a közigazgatási oldalról a gyámhivatal. Az alapellátáshoz kapcsolódó gyermekvédelmi feladatokat a gyermekjóléti központ végzi. A büntető igazságszolgáltatási feladatokat a megelőző pártfogó végzi. Az intézkedés elrendelését megalapozó határozatot a gyámhatóság (járási hivatal) hozza meg, annak végrehajtásáért is elsődlegesen a gyámhatóság felelős. A megelőző pártfogó részt vesz mind az elrendelés szükségességéről való döntés előkészítésben (kockázatértékelés, környezettanulmány), mind a magatartási szabályok meghatározásában, és közreműködik a végrehajtásban. A gyermekjóléti központ az, amely a gyermekkel (fiatalkorúval) már korábban is kapcsolatban állhatott gyermekjóléti alapellátás nyújtása vagy védelembé vétel keretében, akár anélkül is, hogy kriminális előélettel rendelkezett volna a gyermek (fiatalkorú). A gyermekjóléti központ feladata környezettanulmány elkészítése és a pedagógiai vélemény megküldése a pártfogó felügyelői szolgálatnak. A gyámhatóság kötelezően elrendeli a megelőző pártfogást és a védelembé vételt, ha arra korábban még nem került sor, abban az esetben, ha a pártfogó felügyelői szolgálat által elkészített bűnmegelőzési kockázatértékelés magas fokú. A kockázatértékelés elsődleges funkciója ez esetben nemcsak a döntéshozó informálása, hanem a döntés megalapozása (Velez, 2016, 14.). A gyámhatóság határozatában alapul veszi a pártfogó felügyelői és a gyermekjóléti központ eszményesére által megállapított

¹⁷ Gyvt. 68/D. § (1) bekezdés.

magatartási szabályokat. A gyámhatóság a bűnmegelőzési szempontú kockázatértékelés közepes fokára tekintettel valamennyi körülmény vizsgálata esetén mellőzheti a megelőző pártfogás elrendelését. Ha mellőzi a megelőző pártfogás elrendelését, fél év elteltével felül kell vizsgálnia döntését. A felülvizsgálat a gyermek megváltozott körülményeit hivatott vizsgálni, szükség esetén a pártfogó felügyelői szolgálat újabb bevonásával. Ha a kockázatértékelés alacsony fokú, a gyámhatóság mellőzi a megelőző pártfogás elrendelését. A megelőző pártfogás elrendeléséhez és végrehajtásához kapcsolódó összetett hatásköri feladatokról elmondható, hogy a jogalkotó a kriminalizálódás megelőzését, kezelését a gyámügyi igazgatás rendszerébe telepítette. A bűnmegelőzés területéhez kapcsolódó jogalkotói cél eléréséhez a büntető igazságszolgáltatás részeként működő megelőző pártfogó intézkedései (környezettanulmány, kockázatértékelés, kapcsolattartás, egyéni és csoportos foglalkozások) szükségesek. A megelőző pártfogó munkáját segíti az előzetes tapasztalatok becsatornázásával a gyermekjóléti központ.

Mennyiben felel meg a megelőző pártfogás a 40. cikk követelményeinek?

A Pekingi Szabályok lefektetik, hogy az Egyezmény végrehajtása során arra kell törekedni, hogy a szabályokba foglalt elveket kiterjesszék azokra a fiatalkorúakra is, akikkel a szociális és gyermekvédelmi eljárás során foglalkoznak (Herczog, 2007b, 425.). Az Egyezmény szövegéből egyértelműen kiolvasható az a szándék, hogy a részes államoknak mindent meg kell tenni a kriminalizálódott gyermek ügyének bírói eljárás mellőzésével történő kezelésére. Az 1430/2011. (XII. 13.) Korm. határozat a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiáról, valamint végrehajtásának a 2012–2014. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről, és az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról szóló T/13091. számú törvényjavaslat indokolás – a gyermek- és fiatalkorú elítéltek visszaesésének megakadályozásáról és a társadalomba való hatékonyabb visszailleszkedéséről – alapján a jogalkotó az új jogintézmény anyagi és eljárási kereteit a gyermekvédelem rendszerében alakította ki. A jogintézmény bevezetésének jogpolitikai oka tehát a gyermek- és fiatalkorú személyek által elkövetett bűncselekmények megelőzése, további bűncselekmények elkövetésétől való távoltartás és a bűnelkövető fiatalok társadalomba való visszailleszkedésének elősegítése. Megállapítható tehát, hogy a jogpolitikai cél azonos az Egyezményben foglalt elvárásokkal, hiszen a felelősségre vonásnak egy olyan intézményét teremti meg, amely – részben – mellőzi

a bírói utat és az elsődleges célja a kriminalizálódott gyermek nevelése.¹⁸ Ez a gondolat összhangban áll a Pekingi Szabályok 1.1.–1.4. cikkeiben lefektetett elvárásokkal és az ahhoz fűzött kommentár által favorizált prevenció fontosságának elvével is. A megelőzésnek magában kell foglalni a gyermek sikeres szocializációját és beilleszkedését, különösen a családban, a közösségben, a kortárs csoportokban, az iskolában, a szakképzésben és a munkahelyen. Tekintettel arra, hogy a megelőző pártfogás nem jár a gyermek családjából történő kiemeléssel, ezért a kezelés a már megszokott és biztonságot nyújtó szocializációs közegben indul meg. Abban az esetben, ha a gyermeket nevelő család idézi elő a gyermeket veszélyeztető körülményeket és nem működik együtt a hatóságokkal, sor kerülhet a gyermek – családból történő kiemelésével járó – nevelésbe vételére. Ez az eljárás megfelel a Pekingi Szabályok 18.2. cikkének, amely előírja, hogy a fiatalkorú feletti szülői felügyeletet nem szabad megszüntetni, hacsak a fiatalkorú ügyének körülményei ezt nem teszik szükségessé. A 17. cikk (a) pontja pedig előírja, hogy az igazságszolgáltatás beavatkozása esetén nemcsak a tett súlyosságára kell figyelemmel lenni, hanem a fiatalkorú körülményeire, szükségleteire, társadalmi érdekeire. Ugyanakkor az átfogó kommentár felhívja arra is a figyelmet, hogy a családoknak történő segítségnyújtás ne csak a negatív helyzetek megelőzését szolgálja, hanem a szülők szociális készségeinek erősítését is. A megelőző pártfogás végrehajtása során a gyermek családjával is kapcsolatot tart a megelőző pártfogó. A találkozások alkalmával a szociális munka eszközeit – az elrendelő határozatban foglaltak szerint – a családra nézve is alkalmazzák a megelőző pártfogók. A pártfogó felügyelők feladatköre nem csupán a büntetések végrehajtására terjed ki, magában foglalja az individualizált szankciók kiszabásának elősegítését is. A bűnelkövetők személyi körülményeiről való tájékoztatással, speciális magatartási szabály javaslásával a pártfogó felügyelők a büntetőeljárás kezdeti szakaszában a közösségi büntetések szélesebb körének alkalmazását mozdítják elő (Hatvani, 2009, 188.). A PFSZ-nek kiemelten fontos szerepe van abban, hogy az alternatív szankciók jelentőségét és az elkövetők társadalmi reintegrációjának fontosságát a társadalom, a szűkebb és tágabb közösség is el tudja fogadni (Hatvani, 2009, 188.). A megelőző pártfogó nemcsak a kockázatértékelés készítésekor kerül kapcsolatba a gyermekkel. Az általa javasolt magatartási szabályok betartását folyamatosan figyelemmel kíséri a személyes találkozások alkalmával. Amennyiben a gyámhivatal

18 Fiatalkorú által elkövetett bűncselekmény esetén nemcsak gyermekvédelmi hatósági intézkedés indul közigazgatási eljárás keretében, hanem büntetőeljárás keretében a bűncselekményhez igazodó szankció elrendelésére kerül sor. Enyhébb bűncselekmények esetén a büntetőeljárás lezárulhat már az ügyészi szakban is.

a határozatában viselkedéskorrekciós esetkezelési módszerek alkalmazásáról dönt¹⁹, annak végrehajtására a PFSZ háttérintézményeként működő közösségi foglalkoztatóban kerül sor, amelynek legfontosabb funkciója az alternatív szankciók, illetve helyreállító igazságszolgáltatási eszközök körének bővítése. Létrehozásáról a Pártfogó Felügyelői Szolgálat felállításának és működésének szabályozási elveiről szóló 1183/2002. (X. 31.) Korm. határozat²⁰ és a már hatályon kívül helyezett Közigazgatási és Igazságügyi Hivatalról szóló 177/2012. (VII. 26.) számú Korm. rendelet rendelkezett. A bűnmegelőzési cézzal létrehozott foglalkoztató gazdag programkínálattal és a csoportmódszerek kísérleti alkalmazásával járul hozzá a külön magatartási szabályok változatosabbá tételéhez (Szabó, 2014, 35.). Elsődleges feladata az ügyészek és bírák által a pártfogó felügyelet tartamára előírt külön magatartási szabályok²¹, a megelőző pártfogás magatartási szabályainak²² megtartása, valamint a jóvátételi munka²³ végrehajtásában való részvétel.²⁴ Tevékenységeinek célja a foglalkoztató ügyfelei szociális készségeinek, kompetenciáinak a fejlesztése, illetve a helyi közösség kiengesztelése, a bűnisméltés kockázatának a csökkentése, elősegítve ezáltal a társadalmi integrációt, a társadalmi megbékélést, a helyreállító szemlélet erősödését (URL1). A közösségi foglalkoztatóban egyéni és csoportos foglalkozásokra kerül sor. A csoportos foglalkozások során a tagok koherencia élményhez juthatnak, amely a változások iránti érzékenységet és a motivációt javíthatja (Csáki, 2016, 22.). Jelenleg országosan két közösségi foglalkoztató működik. Az egyik Miskolcon, a másik Pécsen. A pécsi közösségi foglalkoztató működése hiánypótló.²⁵ Megvalósításának gyökerei 2006-ra nyúlnak vissza.²⁶

19 Gyvt. 68/D. § (7) bekezdés.

20 A hivatkozott kormányhatározat 9. pontja a következőképpen fogalmaz: „*Ki kell alakítani a pártfogó felügyelői szállások és foglalkoztatók rendszerét, ezzel is bővítve a személyre szabható magatartási szabályok alkalmazhatóságának körét. A fiatal felnőttek vonatkozásában 2003-tól kezdődően kétéves kísérleti program keretében és négy helyszínen (Budapesten, Kecskeméten, Miskolcon és Pécsen) kell megindítani a pártfogó felügyelői szállás és foglalkoztató működését. A tapasztalatok elemzése és értékelése után kell dönteni az országos program beindításáról.*”

21 Btk. 71. § (2)–(3) bekezdései.

22 Gyvt. 68/D. § (4) bekezdés ac) pontja.

23 Btk. 67. § és a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban Bvtv.) 309. § (5) és (7) bekezdései.

24 Pfr. 60. § (3) bekezdés.

25 A közösségi foglalkoztatók rendszerének országos kiépítése a 1183/2002. (X. 31.) Korm. határozatban megfogalmazott célkitűzések ellenére korlátozott módon valósult meg. 2004-ben létrejött a fővárosi közösségi foglalkoztató, 2006-ban az Igazságügyi Hivatal szakmai irányítása mellett megkezdte működését Miskolcon – a Baranya megyei közösségi foglalkoztató átadásáig egyetlen – közösségi foglalkoztató. Országosan további három helyszínen kerül sor közösségi foglalkoztató felállítására.

26 Elhangzott dr. Szeiberling Tamás, az Igazságügyi Minisztérium igazságügyi módszertani irányításáért felelős volt helyettes államtitkára „*Az igazságügyi szolgáltatások jelene és jövője, a Pártfogó Felügyelői Szolgálat fejlesztési irányvonala*” címmel, a pécsi közösségi foglalkoztató hivatalos megnyitó rendezvényén megtartott előadásában.

Számos – nem statisztikán alapuló – tény arra enged következtetni, hogy a pécsi közösségi foglalkoztató működése eredményes. Az egyik legmeggyőzőbb adat, hogy a Baranya Megyei Kormányhivatal a közösségi foglalkoztató tevékenységét a kísérleti időszak lejártát követően alapfeladatként finanszírozza.²⁷ Szintén pilot program keretében a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács az országban elsőként létrehozta a Baranya Megyei Bűnmegelőzési Tanácsot, a bűnmegelőzés helyi szereplőinek összefogását erősítő folyamat érdekében. 2017. január 1-jétől a gyermekjóléti központok látják el a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedésekhez kapcsolódó, a gyermekek védelmére irányuló tevékenységet, amelynek keretében együttműködnek a pártfogó felügyelői szolgálattal és a megelőző pártfogó felügyelővel a bűnisméltés megelőzése érdekében, ha a gyámhatóság elrendelte a gyermek megelőző pártfogását.²⁸ Így tehát a gyermekjóléti központ alapellátási feladata kiegészült a kriminalizálódott gyermek segítségével. A megelőző pártfogó és a gyermekjóléti központ esetmenedzsere együttműködhet a megelőző pártfogó által készített környezettanulmány összeállítása során. A megelőző pártfogás fennállása alatt a megelőző pártfogó felügyelő, a család- és gyermekjóléti központ esetmenedzsere, valamint az esetkezelésbe bevont más szakember közösen esetmegbeszélést, esetkonferenciát tarthatnak az információk áramlása, az együttműködés minél hatékonyabb kialakítása, a veszélyeztetettség megszüntetése érdekében. Az esetkonferencia a javaslatvételi eljárási folyamat egyik legfontosabb részeleme. Az esetkonferencia szolgál a gyermek veszélyeztetettségének megoldásában érintett szakemberek tapasztalatszerelésére, a probléma és a javaslat megfogalmazására. Az esetkonferenciát a moderátor vezeti, a moderátori tájékoztató alapján. Minden résztvevő szót kap, így a szülő/törvényes képviselő, a gyermek, a jelenlévő szakemberek, egyéb meghívottak. Az esetkonferencia célja a probléma feltárása, a veszélyeztetettség megszüntetéséhez, a megoldáshoz vezető lépések, feladatok meghatározása. Fontos annak átgondolása, hogy mi élteti a problémát, milyen gátak vannak a probléma megoldása előtt. Az esetkonferencia keretében alkalmazott szemlélet lehetőséget biztosít arra, hogy a megelőző pártfogással érintett gyermek problémáival a 10. számú átfogó kommentár által preferált helyreállító igazságszolgáltatás módszereinek alkalmazásával foglalkozzanak.

27 A működés jelenlegi koncepciójában elvitathatatlan szerepe van a Belügyminisztérium Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács Titkárságának azzal, hogy koordinációjukkal megszületett a 1667/2018. (XII. 10.) Korm. határozat a közösségi foglalkoztatók működésének biztosítása érdekében a XIV. Belügyminisztérium és a XI. Miniszterelnökség költségvetési fejezetek közötti előirányzat-átcsoportosításról, mellyel a közösségi foglalkoztatóhoz kapcsolódó költségek beépülnek a Baranya Megyei és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal költségvetésébe.

28 Gyvt. 40/A. § (2) bekezdés bc) pont.

Milyen, az Egyezményben biztosított jogok sérülnek a megelőző pártfogás alkalmazása során?

A megelőző pártfogás elrendelését szabályozó tényállás a bűncselekményt vagy elzárással sújtható szabálysértést elkövető gyermek vonatkozásában állapítja meg az intézkedés alanyi körét. Tekintettel arra, hogy a Gyvt. a gyermek fogalmának rendezése során visszautal a Ptk. kiskorú fogalmára, a tényállás alanyi körébe büntetőjogi szempontból a gyermekkori és fiatalkori személyek is beletartoznak. A gyermekkori személyek vétőképtelenek, így bűncselekményt elkövetni nem tudnak, annak tényállási elemeit azonban megvalósíthatják. Így a gyakorlatban előfordulhat, hogy szabálysértést vagy a bűncselekmény tényállási elemeit megvalósító gyermek a gyámhivatal látókörébe kerül. Ahogy a Rijádi Iránymutatások 5. cikke rámutat, a fiatalok esetében egyes társadalmi normák áthágása általános jelenség, a normaszegő magatartás legtöbbször a megfelelő érettség elérésével magától megszűnik. A Rijádi Iránymutatások szerint a megbélyegzés csak hozzájárul későbbi normaszegő magatartások tanúsításához. Amennyiben a hatóságok életkor és kriminalizálódás szempontjából túl korán avatkoznak a gyermek és családja életébe, az a gyermek megbélyegzéséhez vezethet. A stigmák nemcsak a gyermek személyiségfejlődésének belső folyamatát befolyásolhatják kedvezőtlenül, hanem a gyermeket nevelő oktatási intézmények is sok esetben elfordulnak vagy más elbánást alkalmaznak a hatóságokkal kapcsolatba került gyermekekkel. A kortárs kirekesztés, érzelmi bántalmazás pedig csak fokozza a társadalmi elszigetelődést. A Bizottság 7. számú, „*A gyermek jogainak végrehajtása kora gyermekkorban*” című átfogó kommentárjának 18. cikke szerint a helytelenül viselkedő vagy törvénysértő kisgyerekeknek együttérző segítségre és megértésre van szükségük, hogy fejlődhessen az önkontrolljuk, szociális és empátiás készségük és konfliktusmegoldó képességük (Herczog, 2007b, 436.).

A megbélyegzés lehetőségével függ össze a hivatkozott kommentárban megjelenő – a csatlakozó államok büntető igazságszolgáltatásával szembeni – elvárás, hogy a lehető legrövidebb idő teljen el a bűncselekmény elkövetése és a cselekménnyel kapcsolatos végső ítélet között. Ugyanis minél hosszabb idő telik el, annál valószínűbb, hogy az ítélet elveszti a kívánt pozitív pedagógiai hatását és megbélyegzi a gyereket. 2018 nyarán valamennyi, a Baranya Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztályának Igazságügyi Osztályán fellelhető – az elrendelt megelőző pártfogásban történő közreműködésük kapcsán keletkezett – ügyiratot átvizsgáltam. A vizsgálatom célja a párhuzamosan zajló hatósági eljárások időtartamának vizsgálata volt. A vizsgálat céljára tekintettel azokat a 2015. január 1. napjától 2017. december 31. napjáig jogerősen

lezárt ügyeket tanulmányoztam, amelyekben a fiatalkorú által elkövetett jogellenes cselekmény közigazgatási hatósági intézkedést és büntetőeljárást is maga után vont. Abból az állításból indultam ki, hogy a közigazgatási intézkedés megelőző jellegét csorbitja, ha a büntetőeljárás előbb lezárul – ügyészi megrovással, vádelhalasztással²⁹ vagy közvetítói eljárással – mint a közigazgatási eljárás. A vizsgált 36 esetből négy vonatkozásában született előbb büntetőeljárás keretében döntés. 32 esetben tehát a védelemben vételhez kapcsolódó megelőző pártfogás elrendelésére – és ezzel együtt a fiatalkorú helyes irányba terelése, a szükségesnek vélt gyermekvédelmi intézkedések megtétele – előbb került sor. Átlagosan 1–2 hónapos eltérés mutatható ki a jogerős döntések meghozatala között, az ügy bonyolultságától függően ennél tovább is elhúzódhat a büntetőeljárás keretében való döntés. Abban a négy esetben, amikor a büntetőeljárásban előbb született jogerős döntés, mint a megelőző pártfogás elrendelése kapcsán, két esetben szüntette meg az ügyészség a nyomozást és részesítette a fiatalkorút megrovásban, további egy esetben hozott a bíróság tárgyalás mellőzéses határozatot, bocsátotta próbára a fiatalkorút és rendelte el egyúttal a pártfogó felügyelet alá kerülését, valamint egy esetben előzte meg az eredményes közvetítói eljárás lefolytatása a megelőző pártfogás elrendelését. Az aktavizsgálat alapján megállapítottam, hogy – a vizsgált időszakot tekintve – elenyésző azoknak az ügyeknek a száma, ahol a közigazgatási eljárásban való döntés elhúzódása a fiatalkorú reszocializációs nevelését hátráltatná. Döntő súllyal előbb zárult a gyermekvédelmi hatósági döntés jogerősen, mint a büntetőeljárás, ezért az intézkedés megelőző jellege érvényesült, az eljárásrendre tekintettel a fiatalkorú kriminális háttérének feltérképezésére már a jogerős döntés megszületését megelőzően sor kerül. A büntetőeljárásban ugyanakkor csak a jogerős döntés megszületését követően indul meg a fiatalkorú reszocializációs nevelése. Az új Be. 685. §-a szerint, ha a fiatalkorúval szemben a védelemben vétele körében megelőző pártfogás elrendelésére került sor, a vádemelés előtt az ügyészség, azután a bíróság összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendeli el. Az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény a pártfogó felügyelői vélemény tartalmi elemein túl tartalmazza a megelőző pártfogás végrehajtásának eredményére vonatkozó összefoglaló megállapításokat. A hivatkozott jogszabályi hely tulajdonképpen kizárja, hogy az ügyész által elrendelhető ügyészi megrovás,

29 Az új Be. a korábbi vádelhalasztásnak megfelelő jogintézményként szabályozza a feltételes ügyészi felfüggesztést. Ez az intézkedés azonban nemcsak elnevezésében új, hanem jóval tágabb körben is alkalmazható (elég csak arra utalni, hogy fiatalkorú esetén akár nyolc évi szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények esetén is sor kerülhet feltételes ügyészi felfüggesztésre, míg a vádemelés elhalasztásánál öt év volt a felső határ).

vádelhalasztás és közvetítői eljárásra utalás esetköreit leszámítva a büntetőeljárás előbb lezáruljon, mint a közigazgatási eljárás, tekintettel az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény kötelező bevárására. A fentiek alapján kijelenthető, hogy amennyiben viszont az ügyészi szakban alkalmazott – a bírói útról való eltereléshez kapcsolódó – szankció elrendelésére hamarabb sor kerül, mint a megelőző pártfogás elrendelésére, a gyermekvédelmi intézkedés súlytalanná válik és csak felesleges stigmákkal kövezi ki a gyermek reszocializációs útját. Mindezekre tekintettel szükségesnek tartanám a megelőző pártfogás megszüntetési okait bővíteni a büntetőeljárás ügyészi szakban történő megszüntetésének esetével.³⁰ A gyermek megőrzésére nemcsak a megelőzés elmaradása miatt kerülhet sor, hanem az intézkedés gyermekkorúak esetében történő elrendelése esetén is. A Gyvt. tényállási elemeit vizsgálva feltűnik, hogy a törvény nem határoz meg a megelőző pártfogás elrendelése során alsó életkori határt. Ha a tényállás szó szerinti értelmezéséből indulunk ki, akkor az csak a vétőképes fiatakorúakra vonatkozhat, tekintettel arra, hogy az elrendelés feltétele bűncselekmény vagy elzárással sújtható szabálysértés elkövetése. A tartalmi értelmezést kell azonban alapul vennünk a jogpolitikai célkitűzésre³¹ és a megelőző pártfogás gyermekvédelem rendszerében történő elhelyezésére tekintettel. A fentiek és a jogalkalmazói gyakorlat alapján arra a következtetésre jutunk, hogy a megelőző pártfogás vétőképtelen gyermekkel szemben is elrendelhető. Egy Baranya megyei eset jól szemlélteti a megőrzés veszélyét, amikor egy 10 év alatti gyermek azért került a hatóság látókörébe, mert megkarcolt egy személygépkocsit. Az esetében csak a kockázatértékelés alacsony foka miatt nem rendelték el az intézkedést, de a hatósági eljárás az elkövetett cselekmény jogellenességére tekintettel megindult.

Következtetések

Ahogy arra az Egyezmény alkalmazásáról szóló Magyarországon kiadott kézikönyv rámutat (Herczog, 2007b, 425–439.), a jogszabályok többnyire összhangban állnak a nemzetközi és uniós jog alapelveivel, ugyanakkor az elterelés és

30 A megelőző pártfogás kötelező megszüntetési okai, ha a fiatakorúval szemben pártfogó felügyelet intézkedést alkalmaztak, javítóintézeti nevelését rendelték el, szabadságvesztésre ítélték vagy nagykorúvá vált.

31 A Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiáról, valamint végrehajtásának a 2012-2014. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről-szóló 1430/2011. (XII. 13.) Korm. határozat szerint: „Az elhúzó büntetőeljárások során a fiatakorú terheltek nem kapják meg a szükséges segítséget és támogatást a visszaesés megakadályozása, a társadalomba való beilleszkedés érdekében, másrészt a gyermekkorú elkövetőkkel szemben sem tud adekvát módon foglalkozni a gyermekjóléti alap- és szakellátás”

más resztoratív eljárások sokszor nem átláthatók, a szakemberek részéről még mindig alacsony a hajlandóság a megindításukra.³² A kézikönyv szerint ritkák a szakemberek számára tartott pro bono és fizetős gyermekjogi képzések, az ezekhez kapcsolódó létesítmények. Alapvető finanszírozási és szakemberhiány jellemzi a rendszert. A magyar jogrendszerben nincs külön összefoglaló törvény az elterelési lehetőségekről. Az elterelés témakörében kevés az államilag szervezett képzés. A gyermekeket büntetőeljárásban képviselő ügyvédek számára nincs külön érzékenyítő képzés.³³ A posztgraduális képzések megjelenése jelzi, hogy a jogalkalmazói kör részéről is igény merült fel alaposabb ismeretek elsajátítására. Továbbra is nagyrészt az ügyésztől függ, hogy miként alkalmazza az elterelést a fiatalok ügyeiben. A megelőző pártfogás gyermek- és fiatalok bűnmegelőzésében kifejtett szerepét annak hatálybalépése óta vizsgálom. Az intézkedés bevezetése óta eltelt időszak még nem alkalmas arra, hogy messzemenő vagy általánosítható következtéseket vonjunk le a jogintézmény hatékonysága, rendszertani elhelyezése vonatkozásában. A kutatásom során nyert adatok jellemzően Baranya megyére vonatkoznak, ezért nem alkalmasak országos mutatók meghatározására. Az első kötelező felülvizsgálatok tapasztalatait értékelve arra a következtetésre jutottam, hogy a jogalkalmazó szervek gyakorlatában megjelent az új intézkedés. Így a megelőző pártfogás nemcsak egy választható eszköz az intézkedések tárából, hanem konkrét, a veszélyeztetettség súlyához igazodó hatósági döntés. Ugyanakkor a jogalkalmazói oldal több ésszerűsítési, eljárási terheket csökkentő – kifejezetten a bürokratikus kötelezettségeket érintő – javaslatot fogalmazott meg. Nyilvánvalóvá vált, hogy a megelőző jelleg elveszik a megelőző pártfogás elrendelésével összefüggő párhuzamos eljárásoknál abban az esetben, ha az ügyészi szakban történő elterelés időben jóval korábban lezárul, így érdemes lenne a kötelező megszüntetési okokat ezzel az esettel bővíteni. Egy jogintézmény működéséhez szükséges a jogalkalmazók általi tartalommal való megtöltése is. A Baranya megyei gyakorlat előremutató és példaértékű, ahol a pártfogók vezetésével megvalósult az interszektoralis együttműködés. A PFSZ épületében működő közösségi foglalkoztató több alkalommal is otthont adott a társszakmák képviselőinek tartott gyermekjogi és resztoratív szemlélet elterjedését szolgáló képzéseknek (Herke-Fábos, 2019, 82–83.).

32 Baranya megyében ugyanakkor országos szinten kiemelkedően magas az ügyész által elrendelt elterelési lehetőségek száma és a közösségi foglalkoztató is nagy ügyfélforgalmat bonyolít le.

33 A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán 2017-től működik a „*Fiatalkorúak ügyeinek szakjogásza*” elnevezésű szakirányú továbbképzés.

Felhasznált irodalom

- Csáki I. (2016). Speciális beavatkozások a pártfogó felügyelői munkában, különös tekintettel a csoportos foglalkozásokra. In Igazságügyi Hivatal (Szerk.), *A kockázatértékelés a pártfogó felügyelői munkában* (pp. 20-32). Igazságügyi Hivatal
- Dékány D. (2010). A fiatalkorúak büntetőjogának fejlődési tendenciái. In *Jog és Állam 14. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója* (pp. 54-61). Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
- Filó E. & Katonáné Pehr E. (2015). *Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó
- Hatvani E. (2009). A magyar Pártfogó Felügyelői Szolgálat szervezete és feladatai. In Borbíró A., Kiss A., Velez E. & Garami L. (Szerk.), *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve II.* (pp. 187-195). Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium
- Herczog M. (2007a). A gyermek jogai a fiatalkorúak igazságszolgáltatásában. *Család, Gyermek, Ifjúság*, 16(4), 37–43.
- Herczog M. (Szerk.) (2007b). *Kézikönyv a Gyermekjogi Egyezmény Alkalmazásához*. Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület
- Herger, Cs. E. & Steppan, M. (2016). Die Gründung der Dezső-Márkus-Forschungsgruppe für Vergleichende Rechtsgeschichte in Pécs: Beweggründe – Motive – Visionen. *Journal on European History of Law*, 7(2), 180–184.
- Herke-Fábos B. (2019). A megelőző pártfogás, mint sajátos magyar jogintézmény. In Kádár H. (Szerk.) *A magyar és a román büntetőeljárás törvénykönyv vitatott és problémás kérdései* (pp. 69-82). Forum Iuris Könyvkiadó
- Kerezi K. (2006). *Kontroll vagy támogatás: az alternatív szankciók dilemmája*. CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft.
- Lévay M. (2005). Az Európa Tanács R (2003) 20. számú ajánlása a fiatalkorú bűnelkövetőkre vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerről. *Család, Gyermek, Ifjúság*, 14(3), 21–27.
- Pallagi A. (2014). Büntethető gyermekkorúak. *Pro Futuro*, 4(1), 97–111. <https://doi.org/10.26521/Profuturo/2014/1/5498>
- Rózsás E. (2008). *A gyermekjogok tartalma, érvényesülése és védelme*. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
- Szabó J. (2014). *Harmadlagos megelőzés és kilépés a pártfogoltak körében*. Kutatási jelentés. Országos Kriminológiai Intézet
- Vaskúti A. (2010). A New York-i Gyermekjogi Egyezmény 37. és 40. cikkének érvényesülése a kiskorúak büntető igazságszolgáltatásában. In *Jog és Állam 14. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója* (pp. 45-53). Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
- Velez E. Kockázatértékelés a pártfogó felügyelői munkában. In Igazságügyi Hivatal (Szerk.) *A kockázatértékelés a pártfogó felügyelői munkában. Kézikönyv* (pp. 8-19). Igazságügyi Hivatal

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Közösségi foglalkoztató*. <https://igazsagugyiinformaciok.kormany.hu/partfogo-felugyeloi-szolgalat>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Herke-Fábos B. K. (2021). A bírói útról való elterelés lehetőségei Magyarországon a Gyermejjogi Egyezmény 40. cikkének tükrében. *Belügyi Szemle*, 69(3), 397-415. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.3>

Mátyás Szabolcs – Frigyer László – Prilenszky Géza

A virtuális fizetőeszközök szerepe és jelentősége a vagyonvisszaszerzés során

The role and importance of virtual currencies in asset recovery

Absztrakt

A vagyonvisszaszerzésen belül a kurrens témák közé tartozik a virtuális fizetőeszközök (például kriptovaluták) felderítésének és lefoglalásának területe. Ez olyan terület, amivel a vagyonvisszaszerzésben járatos szakemberek közül is csak kevesen foglalkoznak, mivel a hagyományos nyomozati cselekményektől gyökeresen eltérő ismereteket követel. A statisztikai adatok alapján látható, hogy a virtuális fizetőeszközök terjedése különösen a szervezett bűnelkövetői csoportok körében ölt egyre nagyobb méretet. A sikeres rendészeti fellépés érdekében ezért nélkülözhetetlen, hogy az érintett hatóságok állománya köréből minél többen birtokában legyenek az ezzel kapcsolatos speciális ismereteknek.

Kulcsszavak: vagyonvisszaszerzés, kényszerintézkedés, kriptovaluta, bitcoin, bűncselekmény

Abstract

Within asset recovery the current topics deal with the area of detection and seizure of virtual means of payment (e.g., crypto currencies). It is an area where only a few professionals experienced in the field of asset recovery deal with, as it requires knowledge radically different from traditional investigative methods. Statistics show that the proliferation of virtual currencies is growing, especially among organized crime groups. Therefore, it is essential to have special knowledge of this area by as many staff members of the relevant authorities as possible, in order to achieve successful law enforcement actions in this field.

Keywords: asset recovery, coercive measure, cryptocurrency, bitcoin, crime

Bevezetés

A rendvédelem területén dolgozók közül sokan sajnos még napjainkban is úgy tekintenek a vagyonvisszaszerzésre, mint valamilyen misztikus területre, melyet jobb elkerülni, annak ellenére, hogy a vagyonvisszaszerzés már több mint száz esztendeje része a magyar jognak¹ (sőt, az azt követő jogszabályok is mind előírták, hogy kötelező a bűnös úton szerzett vagyon lefoglalása). A vagyonvisszaszerzés lefolytatása tehát nem egy opcionális lehetőség a nyomozó hatóság részéről (és a múltban sem volt az)², hanem egy kötelezően végrehajtandó nyomozati cselekmény (Mátyás, 2016; Bezsenyi et al., 2016)³. A szemléletmód azonban évtizedeken keresztül az volt, hogy elsődlegesen a bűnelkövetőt kell elfogni, ugyanis büntetőjogunkat régebben a tettek központúság jellemezte, és a sértettet kvázi másodlagos szerepkörben, mostohagyerekként kezelték (Róth, 1990; Tóth, 2005; Békés, 2018). Az elsődleges cél a statisztikai eredményesség felmutatása volt, azonban ettől az állampolgárok rendőrségbe vetett hite és bizalma kevésbé növekszik, mintha az anyagi kára is megtérült volna.

Már 1991-ben a Team Consult jelentés is kiemelte, hogy „*a magyar rendőrségnek a továbblépéshez és a hatékonyság növeléséhez ténylegesen új alapokra kell helyezni a rendőrség és a lakosság közötti kapcsolatot.*” (Vári, 2015, 31.). A rendőrség és a lakosság kapcsolatát nagyban befolyásolja az, hogy a lakosság mennyire tartja eredményesnek a rendőri munkát. Természetesen a sértett örül annak, hogy a vele szemben bűncselekményt elkövető személy rendőrkézre kerül, hiszen minden jogkövető állampolgár az igazságérzete azt diktálja, hogy a bűnelkövető a bíróság előtt feleljen a tettéért. A kezdeti lelkesedés, melyet a bűnelkövető rendőrkézre kerülése okozott, azonban egy idő után lankadni kezd, s egyre fontosabbá válik neki az okozott kár megtérítése. A szerzők véleménye szerint az anyagi kár rendőrségi segítséggel történő megtérítése az a momentum, ami igazán növeli az állampolgárok rendőrségbe vetett bizalmát. A szerzők számos írásukban hangoztatták már, hogy felfogásbeli

1 Lásd: A büntettekről és vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikk: „*Azon tárgyak, melyek a büntett vagy vétség által hozattak létre, ugyszintén azok, melyek a büntett vagy vétség elkövetésére szolgáltak, – a mennyiben a tettes vagy a részes tulajdonai, elkobzandók.*”

2 „*Az eljárást folytató szervnek a vagyont generáló bűncselekménnyel kapcsolatban indult nyomozás során – a vagyonvisszaszerzés, illetőleg az elkobzás vagy a vagyoneklobzás végrehajthatósága érdekében – kötelezően vizsgálni kell a bűncselekményből származó vagyon elvonásának lehetőségét*” – 20/2018. (V. 31.) ORFK utasítás 3. pont.

3 A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény általános indoklásában külön említésre kerül – a törvény legfontosabb újításai címet viselő IV. részében, a vagyont érintő kényszerintézkedések indoklásánál –, hogy a törvény megteremt az olyan új típusú (virtuális) vagyoni formák biztosításának lehetőségét, amelyek a bűncselekményből eredő vagyon elrejtésének új módjai lehetnek. Ennek megfelelően a törvény új rendelkezései alapján lehetővé válik az olyan virtuális vagyonelemek lefoglalása, mint a bitcoin vagy az elektronikus pénz speciális formái.

változásra van szükség a honi rendészeti társadalomban, s a bűnelkövető elfogása mellett az elsődleges prioritások között kell kezelni a bűnös úton szerzett vagyon lefoglalását, és a sértett részére történő visszaadását. A hatékonyság tehát nemcsak abban mérendő, hogy mekkora az ismeretlen tetteses felderítés, hanem abban is, hogy mekkora hányadát tudja a nyomozó hatóság lefoglalni a bűnös úton szerzett vagyonnak, s ebből kárpótolni a sértetteket.

Tekintettel arra, hogy rendkívül kevés szakmai tanulmány látott napvilágot a vagyonvisszaszerzésről, a megjelentek nagy része pedig a gyors jogszabályváltozások miatt nem tekinthető naprakésznek, ezért a szerzők célul tűzték ki, hogy egy olyan tanulmánysorozatot készítsenek, amely több terület esetében is bemutatja a vagyonvisszaszerzés során felmerülő problémákat.

A téma aktualitása

A hazai rendészeti/jogi szakirodalomban a vagyonvisszaszerzés is a kurrens témák közé sorolható, mivel kevés szakmai anyag látott még napvilágot, különösen a gyakorló szakemberek szemszögéből megírva. A vagyonvisszaszerzés⁴ – annak ellenére, hogy a vagyon kifejezésnek konkrét jogi fogalma még a polgári törvénykönyvben sincsen – nemcsak a kézzel fogható vagyont jelenti, hanem a kézzel megfoghatatlant is. A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Vagyon-visszaszerzési Hivatal (a továbbiakban: KR NNI VVH) megfogalmazásában vagyon alatt az alábbiakat értjük: „...*minden olyan vagyon, beleértve az anyagi vagy eszmei, ingó vagy ingatlan javakat, valamint az ilyennel kapcsolatos jogcímet és az abban való érdekeltséget igazoló okiratokat és okmányokat egyaránt.*” (Nagy et al., 2018). A nem kézzel fogható vagyonhoz sorolhatók például a virtuális pénzek, melyek – mint azt a statisztikai adatok mutatják – egyre nagyobb számban fordulnak elő a büntetőügyekben (Nyitrai, 2018). Ennek megismerése tehát elengedhetetlen minden, a rendvédelem területén dolgozó szakembernek. Természetesen nem arra van szükség, hogy minden nyomozó önállóan tudjon különféle virtuális pénzeket lefoglalni, hanem elsősorban arra, hogy legyen meg a tudása ahhoz, hogy felismerje a bűnös vagyon elvonásának lehetőségét, s jelezni tudja a KR NNI VVH erre a területre specializálódott munkatársa részére, ha erre adat merül fel. A kriptovaluták lefoglalásával kapcsolatos ismeretanyag rendkívül szűk szakmai körre korlátozódik, azok illegális

4 A Rendészettudományi szaklexikon megfogalmazásában a vagyonvisszaszerzés: „*A vagyonvisszaszerzési hatóság által – a nyomozás idején a nyomozás mellett, valamint a bíróság ügydöntő határozatának jogerőre emelkedését követően – folytatható büntetőeljárás külön eljárás.*” (Boda, 2020).

felhasználási köre viszont egyre szélesedik, ezért a kriptovaluták birtoklásának és használatának hétköznapi ismeretein túl szükséges a bűnügyi állomány tudásbázisának a szélesítése. Részben azért, hogy ha az információgyűjtő tevékenységük során birtokukba kerül kriptovalutával kapcsolatos adat, akkor azt el tudják helyezni a bizonyítékok rendszerében, illetve rendelkezzenek azokkal az alapismeretekkel, amelyek szükségesek ahhoz, hogy beszerezzék a rendkívül sajátos lefoglalási metódus végrehajtásához szükséges előzményi információkat. Közhelyként hangozhat, azonban tény, hogy a világháló mind szélesebb körű elterjedésével egyre növekedni fog a virtuális pénzek használata, amely kapcsán a problémát nem ezek a rendszerek okozzák, hanem ezen rendszerek rossz (fekete-hawala szerű) felhasználási lehetősége (Vass & Padányi, 2016), mivel ezek sajnálatos módon generálják a kiberbűnözést, s az ahhoz kapcsolódó elkövetési magatartások elterjedését. A kiberbűnözők egyre nagyobb hányada fekteti be pénzét a hatóság által nehezen követhető módon, s vásárol különféle kriptovalutákat (Kobets, Krasnova & Volkova, 2018; Kobets & Krasnova, 2018). Ezek felkutatása és lefoglalása viszont a hatóság részéről is újfajta tudást és nyomozási módszereket kíván (Frigyer, Mátyás & Nyitrai, 2016). S nem csak a bűnelkövetők vásárolnak egyre nagyobb mennyiségben virtuális fizetőeszközöket, hanem a lakosság is (például befektetési céllal), amely ugyancsak számos kockázatot rejt, amire már az MNB is több alkalommal felhívta a figyelmet⁵.

A kriptovaluták általános ismérvei és a bitcoin (BTC)

Mielőtt részletesen elkezdénénk a kriptovaluták rendvédelmi használatával foglalkozni, érdemes néhány ismérvét megismerni a virtuális pénzeknek. A kriptovaluta megnevezés mellett számos egyéb szinonim kifejezés használatos a virtuális fizetőeszközökre, így például a kriptodeviza, a kriptopénz és a virtuális valuta kifejezéseket is gyakran használják. A legtöbben, ha meghallják a kriptovaluta kifejezést, akkor egyből a bitcoin jut az eszükbe, holott az csak egyik fajtája a kriptovalutáknak. A kriptovaluták száma fokozaton nő, napjainkban már több mint 2100 féle virtuális valuta ismert (Tachscherer & Benedek, 2019a). A virtuális fizetőeszközök használatának szükségessége már korábban is felmerült, sőt

5 „A Magyar Nemzeti Bank véleménye szerint egyes fizetésre használható virtuális eszközök (így különösen a Bitcoin) sokkal kockázatosabbak, mint a felhasználók által már jól ismert elektronikus fizetési megoldások (pl. bankkártya, elektronikus pénz stb.). Nincs ugyanis kibocsátójuk, nem tartoznak egyetlen ország hatóságának, jegybankjának felügyelete alá, nincsenek megfelelő felelősségi, garanciális, kárviselési szabályok. Az MNB felhívja a fogyasztók figyelmét, hogy legyenek rendkívül körültekintőek, fokozott óvatossággal járjanak el, mielőtt ilyen eszközöket, például Bitcoint használnak.” (URL1).

Hollandiában már az 1980-as években is használták. Biztonsági megfontolásból a kamionsofőrök nem pénzt kaptak, hanem virtuális pénzt. A vidéki benzinkutákat ugyanis gyakran kirabolták, ezzel pedig csökkenthető volt a kasszában maradó készpénz mennyisége. Azonban a kriptovaluták fejlődésében mérföldkönek a bankszektorban elterjedő internetes fizetési rendszer elterjedése számított (Tachscherer & Benedek, 2019b). A virtuális valutákhoz főként online férnek hozzá a tulajdonosok, de már egyre több ilyen nyilvános ATM is található (Magyarországon jelenleg a fővárosban és öt vidéki városban tizenhat bitcoin ATM (1. számú ábra) üzemel (URL2). A virtuális valuták közül évek óta a legnagyobb forgalmat a bitcoin bonyolítja, azonban ezen kívül több jelentős virtuális fizetőeszköz létezik még, többek között az Ethereum, Ripple, Litecoin, Neo, Cardano, EOS, Tether, Tron, Stellar, Iota, Monero, Dash (Kecskés & Bujtár, 2018; URL3).

1. számú ábra: A hagyományos bankjegykiadó automatához hasonló bitcoin ATM

Forrás: URL4.

A bitcoin

A bitcoint Satoshi Nakamoto japán fórumos alkotta meg 2009-ben. A megosztott könyvelési technológián alapuló virtuálisfizetőeszköz-rendszerek között jelenleg közel 90%-os piaci részesedéssel rendelkezik; a forgalomban lévő bitcoinok piaci értéke pedig mintegy 5 milliárd euró (EP 2018/C 076/13. számú állásfoglalása). A virtuális valuta fellendülése 2013-ban következett be, amikor jelentősen megemelkedett az árfolyama. A sikert követően számos altcoin követte az egyre sikeresebbé váló blockchain technológián alapuló virtuális fizetőeszközt (Tachscherer & Benedek, 2019a). A valuta sajátossága, hogy nincs olyan központi szerver, amely a tranzakciókat tárolná, hanem a rendszer főkönyvében, az úgynevezett

blokkláncokban (blockchain) tárolódnak a tranzakciók (a blokkláncok jelentőségét az internethez hasonlítják, amelyre tekinthetünk úgy, akár egy decentralizált vagy megosztott főkönyvre, ahol az eddigi tranzakciók nyomon követhetők). A blokkláncok segítségével anonim módon bonyolíthatók a tranzakciók (Király, 2019).

A virtuális vagyon felderítésének és lefoglalásának nehézségei

A virtuális valuták és a felderítés

Mint az a fentiekben is említésre került, léteznek BTC ATM-ek, melyek a közönséges bankjegykiadó automatához hasonlóan alkalmasak készpénz felvételére. Ennek során a saját pénztárcánkban lévő összeget az ATM-et üzemeltető cég pénztárcájába kell utalni, s ezt követően nyílik lehetőség a készpénz felvételére⁶. A berendezések többnyire kamerával is rögzítik a tranzakciót, így az később beszerezhető az üzemeltetőtől, ezáltal a nyomozás során bizonyítékként is felhasználható. A BTC-vel nem lehet még a hétköznapi élet során megszokott módon fizetni (például benzinkútnál, boltokban, éttermekben), a darkweben viszont igen gyakori az ezzel történő fizetés. A bűnözői körökben egyre növekvő mértékben jelenik meg a BTC-vel való fizetés. A valuta árfolyama (a többi kriptovalutáé is) folyamatosan változik, és sokan vannak olyanok, akik eladnak vagy éppen vásárolnak belőle. Akik eladják, rendszerint valódi pénzt kívánnak kapni érte. Valódi pénzre váltani úgy lehetséges, hogy az egyik pénztárcából a másikba utalnak (előre megbeszélte árfolyam alapján), a valódi pénzt pedig ez alapján kapja majd meg az eladó személy. A BTC-váltással foglalkozó vállalkozások a tranzakció lebonyolításához rendszerint személyes adatokat kérnek (általában személyes iratok másolatát), ezáltal a nyomozó hatóság részéről valamelyest követhetővé válik a folyamat. Ezek a személyes adatok ugyancsak beszerezhetők a nyomozás során, melyek a felderítést nagyban segíthetik. A BTC úgynevezett kriptotőzsdéken is beszerezhető. Az ezeket működtető gazdasági társaság számára ugyancsak lehetséges megkeresés küldése, mivel ott feltehetőleg átváltás is történt (valódi pénzről kriptovalutára vagy kriptovalutáról valódi pénzre), és a tranzakció adatai rögzítésre kerültek⁷. A büntetőeljárás törvény magyarázatából

-
- 6 A virtuális valuta tárolására szolgáló pénztárca csak egyfajta pénz tárolására szolgál, így ha több típusú kriptovalutát kívánunk tárolni, akkor többféle pénztárcára lesz szükségünk (annyi pénztárcára ahány valutával rendelkezünk).
 - 7 Tulajdonságából és felhasználási céljából következően a bitcoint a számviteli beszámolóban és a könyvvezetésben a forgóeszközökön belül, mint vásárolt követelést, az egyéb követelések között indokolt kimutatni és ennek megfelelően értékelni (41/2016. Számviteli kérdés: Hol kell nyilvántartani a mérlegben a bitcoint?).

is egyértelműen kiderül, hogy a jogalkotó kialakította az úgynevezett virtuális vagyontárgyak biztosításának keretszabályait, amely alapján a decentralizált virtuális fizetőeszközök (mint például a BTC és az azonos technológiára épülő más virtuális valuták), valamint az elektronikus pénz egyes típusai a lefoglalás tárgyát képezhetik. A vagyonfelderítés során a hatóság részére a legnagyobb nehézséget az okozza, hogy bár a BTC tranzakciók pszeudoanonim tranzakciók (azaz kvázi nyilvánosan nyomon követhetők), viszont konkrét személyhez nem köthetők (Mezei, 2019). Tehát az anonimitás csak viszonylagos (Simon, 2019), hiszen az álnevesítés (pszeudonimizálás) esetén igazából helyreállítható a kapcsolat az érintett és az adat között. A pszeudonimizálás ugyanis azt az esetet jelenti, amikor *„további információk felhasználása nélkül többé már nem állapítható meg az, hogy a személyes adat mely konkrét természetes személyre vonatkozik”* (Buzás, Péterfalvi & Révész, 2018). Ezt mondja ki a GDPR 4. cikkének 5. pontja is: *„a személyes adatok olyan módon történő kezelése, amelynek következtében további információk felhasználása nélkül többé már nem állapítható meg, hogy a személyes adat mely konkrét természetes személyre vonatkozik, feltéve hogy az ilyen további információt külön tárolják, és technikai és szervezési intézkedések megtételével biztosított, hogy azonosított vagy azonosítható természetes személyekhez ezt a személyes adatot nem lehet kapcsolni”*. A sikeres beazonosításhoz a hatóságnak BTC-vel és pénztárcával kell rendelkeznie, hogy álvásárlást tudjon eszközölni. Ennek során a hatóság valódi pénzért virtuális valutát vesz, s miután az elkövető a hatóság pénztárcájába utalja a pénzt, a megismert cím alapján könnyebben beazonosíthatóvá válik majd az elkövető pénztárcája is.

A váltással foglalkozó nagy cégek legálisan működnek, közülük a legismertebbek a CoinCash Ltd., a MrCoin.eu, a Bitstamp, a Cex.io⁸. Az azonosítás egyik módja tehát a blokkláncellenesítés, melynek során a különféle számlák közötti összefüggések megállapítása a nyomozó hatóság feladata. A BTC megszerzésének másik módja, az úgynevezett bányászat (mining), ugyanis a bitcoinokat nem nyomtatják, mint a készpénzt, hanem bányásszák őket. A bányászatot az egyes felhasználók számítógépei végzik, s termelik ki az újabb és újabb érmeiket. Maga a bányászat egy legális tevékenység, amelynek során a hálózat biztonsága érdekében végzett műveleteket jutalmaznak bizonyos számú BTC-vel. Ez addig lehetséges, amíg a BTC a felső elméleti határát, a 21 millió BTC-t el nem éri. A bányászat során a bányászok a tranzakciós blokkokat matematikai képletek segítségével betükké és számokká alakítják, amit hashnek nevezünk. Ezáltal a rendszer biztonságosabbá válik, amit a rendszer pénzzel

8 A váltással foglalkozó cégek listáját lásd bővebben a <https://coinmarketcap.com/rankings/exchanges/reported/honlapon>.

(BTC-vel) jutalmaz. Rendészeti vetülete is van a BTC bányászatnak, mivel a bányászat folyamata hallatlanul energiaigényes, ezért igen gyakran áramlopást is elkövetnek a bányászok. A BTC bányászat 2018-ban a Föld energiafelhasználásának a 0,6%-át emésztette fel, amely annyi, mint Argentína éves energiafelhasználása (URL5).

A virtuális valuták lefoglalásának nehézségei

A virtuális valuták lefoglalása nagy szaktudást igényel, amit ma hazánkban a rendvédelmi szervek között a KR NNI VVH és a KR NNI Kiberbűnözés Elleni Főosztály erre specializálódott szakemberei végeznek. A virtuális összeg a bitcoin címeken kerül tárolásra. A címekhez azonban csak akkor lehet hozzáférni, ha ismerjük a privát kulcsot (private key). Amennyiben ezt sikerül a hatóságnak megtalálni (például egy papírra felírva, telefonba beírva, USB eszközön), akkor nagy esély van arra, hogy a számlán lévő összeget a hatósági pénztárcába tudja utalni.⁹ Léteznek úgynevezett hardveres pénztárcák is, melyek USB-n keresztül csatlakoztathatók a számítógéphez és ugyancsak tárolhatják a privát kulcsokat (2. számú ábra).

2. számú ábra: *Hardveres pénztárca*

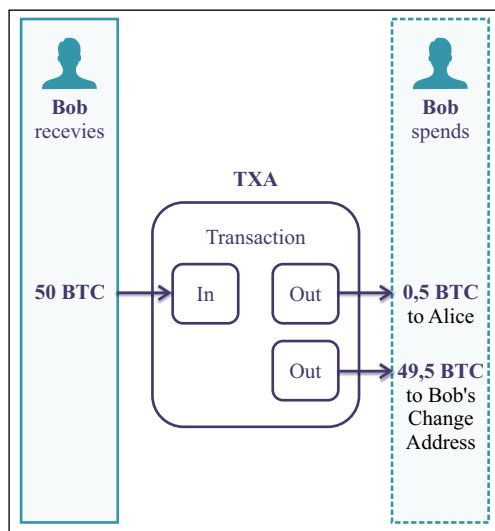

Forrás: URL4.

⁹ A privát kulcs felkutatásában a hatóság segítségére lehetnek a szolgálati kutyák is, amik képesek akár készpénz és különféle adathordozók (például mobiltelefon, SIM kártya stb.) megtalálására is. A büntetés-végrehajtási intézmények kriminalisztikai szempontból nem kellően kiaknázottak, jóval több információ beszerzésére lenne lehetőség, így például a fogvatartott személyektől beszerzett információk ugyancsak elősegíthetik a privát kulcs felkutatását (Frigyer, 2016).

Aki ennek a kulcsnak a birtokában van, az gyakorlatilag szabadon rendelkezhet a számla felett. Maga a privát kulcs egy, a rendszer által generált olyan jelszóhoz hasonlítható, amely rengeteg karakterből áll, így az külső személy részére gyakorlatilag megfejtethetlen.

3. számú ábra: A BTC utalás mechanizmusa
50 BTC megléte és 0,5 BTC költés esetén.

Forrás: URL2.

A kulcs természetesen másolható, így több személynek is lehet hozzáférése egyidejűleg egy adott számlához. A lefoglalás során ezért különös jelentőséggel bír az, hogy a bitcoin számla privát kulcsának a beazonosítása után haladéktalanul át legyen utalva az azon lévő pénz egy másik számlára. A tranzakciók követése céljából fontos, hogy az utalások között összefüggéseket tudjunk felfedezni. Gyakran előfordul ugyanis az, hogy több bitcoin cím egy személyhez/elkövetői körhöz kötődik. Az egymáshoz köthető címek összességét nevezik pénztárcának (wallet). A gyakorlatban a pénztárcák felfedése meglehetősen nehéz feladat. A helyzetet tovább nehezíti a BTC tranzakcióra jellemző, alábbiakban részletezett mechanizmus is. Ha valaki például 50 BTC-vel rendelkezik, de csak 0,5 BTC-t kíván elkölteni belőle, akkor neki mind az 50-et el kell küldenie, viszont 49,5 BTC egy új számlára fog majd visszaérkezni a részére, kvázi alszámlára, amit visszajáró címnek (change address) nevezünk (3. számú ábra). Viszont, amíg ezt az összeget nem használja fel valaki (nem valósít meg új tranzakciót), addig meglehetősen nehézkes ennek az alszámlának (és a számlán lévő összegnek) a pénztárcához való kötése.

A kriptovalutákkal kapcsolatos szabályozások a büntetőeljárás-jogban

A rohamléptékű technikai fejlődést a hazai jogszabályok is követik, így természetesen a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) is tartalmaz rendelkezéseket a kriptovalutákkal kapcsolatban. A virtuális pénzek elektronikus adatként szerepelnek a törvényben. Maga a kifejezés (elektronikus adat) jóval bővebb tartalommal bír, s nem csak a kriptovalutákat érti alatta a jogalkotó. A 315. § (2) bekezdése szabályozza a virtuális valuták lefoglalását, amely nem nevezi nevén a fizetőeszközt (például kriptovaluta vagy virtuális valuta), hanem „*fizetésre használt elektronikus adatként*” utal csak rá. A (2) bekezdés alapján: „*A fizetésre használt elektronikus adat lefoglalását úgy is végre lehet hajtani, hogy az elektronikus adattal olyan műveletet végeznek, amely az érintettnek az elektronikus adat által kifejezett vagyoni érték feletti rendelkezési lehetőségét megakadályozza.*” A szakasz tényállási elemeit elemezve megállapíthatjuk, hogy az olyan műveletet végeznek vele tényállási elem az elkövető számlájáról a privát kulcs segítségével a hatóság pénztárcájába történő utalást jelenti. Ezáltal lehet azt elérni, hogy megakadályozzuk az elkövető vagyoni érték feletti rendelkezését. A Be. azonban megelőzte a belső normákat és önmagát is, ugyanis a 36. § (2) bekezdés alapján „*Az elkobzás és a vagyoneklobzás érdekében lefoglalt dolog vagy elektronikus adat, illetve a zár alá vett vagyon (a továbbiakban együtt: bűnügyi vagyon), illetve a lefoglalt bizonyítási eszköz kezelésében a bűnjel és a bűnügyi vagyon kezeléséért felelős szerv törvényben meghatározottak szerint közreműködik.*” A probléma ezzel kapcsolatban az, hogy jelenleg még nincs olyan, a bűnjel és a bűnügyi vagyon kezeléséért felelős szerv, ami ennek a kezelésében közreműködne, vagyis a bűnjelkezelés jelenlegi normái szerint [11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet] a pénztárcát a nyomozó hatóságnak saját magának kell létrehoznia, azért, hogy a kriptovaluta a bűnjelkezelő e célból rendszeresített számlájára kerüljön.

A kriptovaluták nagyobb hatékonysággal történő lefoglalása érdekében a szerzők által megfogalmazott javaslatok

A tanulmány végén javaslatokat fogalmazunk meg annak érdekében, hogy a kriptovalutákkal kapcsolatos szakmai ismeretek minél szélesebb körben váljanak ismertté a rendvédelem területén dolgozók körében. Ez alapján az alábbi javaslatokat tesszük.

- A rendvédelmi szervek és az ügyészség tagjai részére online kurzusok indítása, melyekben kriptovalutákkal kapcsolatos gyakorlatias ismeretek szerepelnek. Ezen képzések kapcsán nem az az elsődleges cél, hogy képes legyen a rendőrség és az ügyészség minden tagja önállóan lefoglalásokat végezni, hanem az, hogy összefüggéseiben is átlássák e bonyolult folyamatokat, megismerjék a legújabb trendeket, illetve legyen meg a szükséges ismeretük ahhoz, hogy felismerjék azt, ha a bűnös úton szerzett vagyon virtuális valutában került tárolásra.
- Szélesíteni kell a megyei gazdaságvédelmi osztályok létszámát olyan speciális ismeretekkel rendelkező szakemberekkel, akik a jövőben akár önállóan is képesek lefoglalásokat foganatosítani. Álláspontunk szerint a különleges szakmai ismeretek megszerzése a KR NNI VVH-ra történő néhány hetes vezényléssel oldható meg.
- A szakemberek részére a rendszeres hazai képzések mellett folyamatos külföldi tanulmányutak és konferenciárésztétel biztosítása szükséges a szakmai kapcsolatok bővítése és a legjobb nemzetközi gyakorlat megismerése céljából (például Europol vagy az Eurojust által szervezett workshopok) (Nyitrai et al., 2018). Ennek részeként javasolt lenne a területen dolgozó kollégák folyamatos nyelvi képzése is, amely még inkább elősegíti a gördülékeny kommunikációt.
- A szakirányító szerv módszertani útmutatók kidolgozásával segítse elő az állomány ismereteinek minél szélesebb körű bővülését. A terület gyors változása következtében elsősorban online anyagokat érdemes szerkeszteni, illetve webináriumokat tartani.
- Más országok sikeres kriptovalutával kapcsolatos eljárásainak folyamatos nyomon követése, tanulmányozása. A naprakész információk beszerzése részben az egyes országokba delegált összekötőtisztek segítségével történhet.
- A nappali tagozatos egyetemi hallgatók többsége – születési évéből adódóan – magas szintű informatikai ismeretekkel rendelkezik. Olyan internetes hírforrás-kereső képességeik vannak, melyekkel a 10-15 évvel idősebb korosztály nem rendelkezik. A Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Karának nappali tagozatos hallgatóinak kibertér alkalmazási nyitottságára alapozva könnyen átadható lenne részükre az a bűnügyi alapismeret, melyekre a hivatásos szolgálatban eltöltött idejük alatt építkezhetnek majd. A klasszikus lefoglalási és kutatási gyakorlati feladatok végrehajtása mellett szükséges volna tehát a kriptovaluták lefoglalási metódusának gyakorlati szempontú képzése is. A gazdaságvédelmi szakirányon tanuló hallgatók esetében a kötelező nyári gyakorlat egy részét a KR NNI VVH-n javasolt letölteni.

Összegzés

A tanulmány említést tett a kriptovalutákról, azok sajátosságairól, illetve a várható jövőbeni folyamatokról. A jelenlegi trendek ismeretében már a közeljövőben is jelentősen növekedni fog a különféle virtuális pénzek bűnelkövetői körök által történő használata, ezért azok lefoglalásának ismerete nélkülözhetetlen a rendészet területén dolgozók körében. A szerzők rávilágítottak arra, hogy a hazai jogszabályi háttér – annak ellenére, hogy a jogalkotó már elindította az első szabályozási lépéseket¹⁰ – még nem teljesen kiforrott, ezért számos nehézséggel szembesülnek a területen dolgozó rendvédelmi szakemberek, többek között a bűnjelkezelés területén. A tanulmány szerzői számos javaslatot fogalmaztak annak érdekében, hogy a későbbiekben minél szélesebb körben ismertté váljanak a rendészet területén dolgozók közösségében is a kriptovaluták, mivel csak ezáltal lehetséges a jelenleginél nagyobb hatékonysággal fellépni a bűnelkövetői körökkel szemben, és lefölnözi a bűncselekmény elkövetésével összefüggésbe hozható virtuális pénzeket. Álláspontunk szerint időt kell adni a nyomozóknak arra, hogy az új irányvonalakra fogékonyak legyenek, a felderítési és lefoglalási sikerek ízeit megérezhessék, és megértsék azt, hogy az ismeretlentől való félelem a sikertelenséget hordozza magában.

Felhasznált irodalom

- Békés Á. (2018). A mostohagyerek álma – lehet-e önálló eljárásjogi sértett-fogalom? *Acta Universitatis Szegediensis*, 55(81), 137–152.
- Bezsenyi T., Frigyer L., Mátyás Sz. & Nyitrai E. (2016). A vagyon-visszaszerzési eljárás és annak szabályozása Magyarországon. *Kritische Zeiten*, 3-4, 117–127.
- Boda J. (Szerk.) (2020). *Rendészettudományi szaklexikon*. Ludovika Egyetemi Kiadó
- Buzás P., Péterfalvi A. & Révész B. (Szerk.) (2018). *Magyarázat a GDPR-ról*. Wolters Kluwer
- Frigyer L. (2016). A kriminalisztika és a büntetés-végrehajtás kapcsolata. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határőrközlemények. A határrendészettől a rendészettudományig* (p. 285). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja
- Frigyer, L., Mátyás, Sz. & Nyitrai, E. (2016). Asset recovery proceedings and investigation. *Szeria Pravo*, 2(14), 1–22.
- Kecskés A. & Bujtár Zs. (2018). A kriptovaluta ökoszisztéma európai uniós és a svájci szabályozásának összehasonlítása. *JURA*, 24(2) 427–439.

10 1691/2018. (XII. 17.) Korm. határozat a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni nemzeti kockázatértékelés felülvizsgálata eredményeképp megfogalmazott intézkedésekről 1. melléklet 19. pontját.

- Király P. (2019). A blokklánc felhasználási lehetőségei az adóeljárársban. *Iustum Aequum Salutare*, 15(3), 59–70.
- Kobets, P. N., Krasnova, K. A. & Volkova, M. A. (2018). Protection of Property Rights of Victims of a Terrorist Attack: a Civil Law Aspect. *Lawyer Practice*, 5, 16–21.
- Kobets, P. N. & Krasnova, K. A. (2011). Some issues of remedies for hose victims at the preliminary investigation stage. *Russian Justice*, 9, 23–26.
- Mátyás Sz. (2016). A vagyon-visszaszerzési eljárás a hazai és a közösségi jogrendben. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Pécsi Határörközlemények* (pp. 219-224). Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja
- Mezei K. (2019). A kriptovaluták kihívásai a büntető anyagi és eljárási jogban. *Pro Futuro*, 9(1), 79–98. <https://doi.org/10.26521/Profuturo/1/2019/3906>
- Nagy Á., Tóth Zs., Vörös K., Kiss I. & Szendrői B. (2018). *Módszertani útmutató a bűnös úton szerzett vagyon felkutatásához és biztosításához*. Belügyi Alapok
- Nyitrai E., Zsigmond Cs., Kiss T. & Frigyer L. (2018). Összefoglaló a kutatói tanulmányok megállapításainak tükrében (információ- és adatáramlás). In Frigyer L. (Szerk.), *Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból* (pp. 110-115). Nemzeti Közszoigálati Egyetem
- Nyitrai E. (2018). Vagyon-visszaszerzés a szervezett bűnözés felszámolásában. In Frigyer László (Szerk.), *Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból* (pp. 178-188). Nemzeti Közszoigálati Egyetem
- Róth M. (1990). A sértett, a büntetőeljárás mostohagyereke. *Belügyi Szemle*, 28(8), 49–51.
- Simon B. (2019). A kriptovaluták és a kapcsolódó rendészeti kihívások. In Mezei K. (Szerk.), *A bűnügyi tudományok és az informatika* (pp. 169-186). MTA TK Jogtudományi Intézete és Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
- Tachscherer B. & Benedek A. (2019a). Kriptovaluta befektetők innováció-elfogadásának vizsgálata. *Acta Carolus Robertus*, 9(2), 161–173. <https://doi.org/10.33032/acr.2019.9.2.161>
- Tachscherer B. & Benedek A. (2019b). Befektetői motivációk vizsgálata a kriptovalutával rendelkezők körében. In Vágány J. (Szerk.), *Multidiszciplináris kihívások, sokszíni válaszok* (pp. 99-116). Budapesti Gazdasági Egyetem <https://doi.org/10.33565/MKSV.2019.02.05>
- Tóth M. (2005). A tett-központú büntetőjogtól a sértett-központú büntetőjogig (Ferencz Zoltán emlékére). *JURA*, 11(1), 189–193.
- Vári V. (2015). *A bűnüldözés relatív hatékonysága és a rendőrség*. Doktori értekezés. Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 250.
- Vass Gy. & Padányi J. (2016). A terrorizmus finanszírozásának informális pénzközvetítési rendszerei. *Hadtudományi Szemle*, 9(1), 212–223.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Az MNB kockázatosnak tartja a fizetésre használható virtuális eszközöket, például a Bitcoin.* <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozolemenyek/2014-evi-sajtokozolemenyek/az-mnb-kockazatosnak-tartja-a-fizetesre-hasznalható-virtualis-eszkozoket-peldaul-a-bitcoin>

URL2: *What is Bitcoin change address? “Change” output and address explained.* <https://coinguides.org/bitcoin-change-address-output/>

URL3: *A legnagyobb kriptovaluták listája.* <https://kriptomat.io/hu/kriptovalutak/a-legnagyobb-kriptovalutak-listaja/>

URL4: *Hogyan tároljuk a bitcoin.* <https://www.bitcoinbazis.hu/utmutato/hogyan-taroljuk-bitcoin/>

URL5: *Bitcoin energy demand in 2018 could match Argentina – Morgan Stanley.* <https://www.ft.com/content/93b22cb1-0346-38be-bebf-d2e676e19621>

Felhasznált jogszabályok

20/2018. (V. 31.) ORFK utasítás a bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatása, azonosítása és a vagyonzbiztosítás érdekében teendő feladatokról

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény

Európai Parlament 2016. május 26-i (2018/C 076/13) állásfoglalása a virtuális fizetőeszközökről (2016/2007(INI))

1691/2018. (XII. 17.) Korm. határozat A pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni nemzeti kockázatértékelés felülvizsgálata eredményeképp megfogalmazott intézkedésekről

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Mátyás Sz., Frigyer L. & Prilenszky G. (2021). A virtuális fizetőeszközök szerepe és jelentősége a vagyonzvisszaszerzés során. *Belügyi Szemle*, 69(3), 417-430. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.4>

Sandra Sándor

A COVID-19 (koronavírus okozta megbetegedés) kezelési lehetőségei a fizioterápia eszközeivel, kiemelt figyelemmel a fototerápia eddigi eredményeire

Treatment options for COVID-19 (disease caused by coronavirus) by means of physiotherapy, under special consideration of the results gained in phototherapy

Absztrakt

A koronavírus az egész emberiséget érinti, és a járvány az életünk minden pontját befolyásolja. Egyelőre a jelenlegi kezelési lehetőségek igen szerények. A kórházakban és a különböző szociális intézetekben a COVID-19 kockázata lényegesebben fokozott. A hon- és rendvédelmi, valamint az egészségügyi dolgozóknak a magasabb víruskoncentrációval való kitettsége különösen súlyos betegek kezelése esetén jelentős. Jelenleg minden egészségügyi dolgozó a frontvonalban tevékenykedik. Mindenki sokat dolgozik, kimerült és állandó stresszhatás alatt van. Az utóbbi néhány hónapban a nemzetközi szakirodalomban több cikk jelent meg, hogy a kezelésében, valamint profilaktikusan a lágylézer-terápia lehetőségét célszerű igénybe venni. A betegség és a járvány terjedését a korai felismerés, az izoláció, a vakcina és a betegek gyors terápiás ellátása akadályozhatja meg.

Kulcsszavak: COVID-19, ARDS, citokinvihar, lágylézer-terápia, gyulladáscsökkentés, lélegeztetőgép, biostimuláció

Abstract

The coronavirus affects the whole humanity and the epidemic influences all aspects of our lives. So far, the current treatment options are very modest. The risk of COVID-19 is significantly increased in hospitals and various social institutions. The exposure of law enforcement and health care workers to higher

viral concentrations is significant in the treatment of particularly severe patients. Currently, all healthcare workers are on the front lines. Everyone works a lot, is exhausted and is under constant stress. In the last few months, several articles have appeared in the international literature that the possibility of soft laser therapy should be used in treatment as well as prophylactically. The spread of the disease and the epidemic can be prevented by early detection, isolation, vaccine, and rapid therapeutic care of patients.

Keywords: COVID-19, ARDS, cytokine storm, soft laser therapy, reducing inflammation, ventilator, biostimulation

Bevezetés

E tanulmány írásakor Magyarország a COVID-19 járvány platófázisában, a második hullám közepén, talán a harmadik hullám küszöbén áll. Egy olyan pandémia érintettjeivé váltunk, a világ csaknem minden országához hasonlóan, amelyet eddig többnyire – a jelenlegi helyzethez kísértetiesen hasonló történeteket megelevenítő – filmekből, illetve epidemiológus szakemberek előjelzéseiből ismerhetünk (Woodruff et al., 2004). A modern kor embere, az átlag szemlélő, aki eddig a világ veszélyeitől távollévőnek és a minden bajtól védettnek, oltottnak érezte magát, most érthetetlenül áll az események sodrában. A 2020-as év számunkra is nem várt tapasztalatokkal szolgált. Míg a pandémia első hulláma a gyorsan bevezetett szigorú és hatékony intézkedések révén csak súrolt minket, utólag visszatekintve aránylag kedvezően és nagyobb tragédiák nélkül hamis biztonságképet alakított ki bennünk. Mára a napi fertőzöttségi és mortalitási adatok nem hasonlíthatók a tavaszi értékekhez, egyre közelebről érintenek bennünket, és most már ismerünk számos olyan közeli ismerőst, barátot, esetleg közvetlen családtagot, akik megfertőződtek vagy sajnálatos módon elhunytak.

Pandémia

A közösségben élőket – embereket, állatokat – egyaránt sújtották fertőző betegségek. Az ismereteink, valamint az orvostudomány fejlődésének köszönhetően egyre kevesebb, illetve egyre enyhébb lefolyású megbetegedésekkel találkozott a nyugati civilizáció az elmúlt években. De nemcsak az emberek immunrendszere változott meg, hanem a kórokozók jellege, működése is (Derbenev et al., 2000). Míg némely mikroorganizmus csak az állatokat fenyegeti, mások

átterjedhetnek az emberekre is, megfertőzve azokat. Ilyen például az influenza vagy a HIV vírus. Ha immunrendszerünk nem tud védekezni a szervezetbe került kórokozóval szemben, megbetegszik, ha sokan megbetegednek és világméretűvé – több kontinensre kiterjedővé – válik a járvány, akkor pandémiáról beszélünk. A nagyobb területet, akár egy vagy több kontinens populációját érintő fertőző betegséget az egészségügyi világszervezet hivatott kihirdetni.

Ahhoz, hogy járványról beszélhessünk, három feltételnek kell teljesülnie:

- a kórokozó anyag,
- a fertőzés terjedését lehetővé tevő körülmények,
- és a fertőzésre fogékony szervezet.

Az emberiség történelme során gyakran bukkantak fel fertőző anyagok, kórokozók (Liang, 2020). A fertőzésre fogékony szervezet is rendszeresen rendelkezésre állt – az évszázados regionális vagy globális háborúk vagy a zsúfolt és egészségtelen városok –, de a fertőzések terjedéséhez már szükség volt a technikai fejlődésre is: a megélénkült kereskedelem, a mind nagyobb tömegek egyre távolabb kerülése a lakóhelyétől, azaz a kórokozó anyag eljuttatása csak ekkor lendült fel igazán. A megfertőződéstől való félelem kiváltotta menekülés csak tovább rontotta a helyzetet. És az emberi magatartás, mint legjellemzőbb tényező sem hagyható ki a pandémia egyenletéből. Gondoljunk csak a COVID-19 tavaszi, első hullámára, amikor a nagyobb városokat elhagyó, vidéki nyaralókba menekülő norvég vagy skót emberek, akik eljuttatták a korábban vírusmentes területekre a fertőzést, ezáltal elképzelhetetlen terhet róva az egészségügyi ellátórendszerre (Teijaro, 2011).

Világjárványok

Az emberiséggel egyidős járványok időről időre felbukkannak, majd eltűnnek. A történelem során több világméretű járvány tört ki, mely emberek millióit pusztította el. Nagyrészüket szerencsére csak történelemkönyvekből ismerjük, például a fekete halál, azaz a pestis vagy a kolera, a kiütéses tífusz, amely a krími háborúban szedte áldozatait, a vérhas, mely szintén a háborúk velejárója volt. Ezek jelentőségét növeli az a tény, hogy ezen korok háborúiban többen haltak meg fertőző betegségekben, mint a háború során elszenvedett, fegyverek által okozott sérülésekbe (Bjoldal et al., 2010).

Új dimenziót jelentett a 20. század elején megjelent, H1N1 antigénstruktúrájú influenza vírus által okozott spanyolnátha, a 20. század leggyilkosabb

járványa, mintegy elővetítve napjaink legégetőbb problémáját, a koronavírus okozta pandémiát. A trópusi égővi területeken dúló háborúk rendszeres velejárója volt a sárgaláz és a váltólázként is ismert malária, mely napjainkban is népbetegségnek tekinthető, áldozatainak száma éves szinten meghaladja az egymillió főt. Az elsősorban Afrikába jelentős járványokat okozó ebola virulens volta és magas halálozási aránya (90%) biológiai fegyverek alapanyagául szolgálhat. A spanyolnátha a Föld lakosságának mintegy 20–40%-át betegítette meg, több halálos áldozatot követelt, mint az I. világháború. A vírus a 20–40 éves korosztályt támadta meg. Ennek egyik oka lehetett a frontszolgálatos életkor – az ottani nem megfelelő higiéniai körülmények, zsúfoltság, alultápláltság, mindezek következményeképpen kialakult legyengült immunrendszer –, a másik lehetséges ok pedig, hogy ez a korosztály nem találkozott korábban a vírussal, így nem alakulhatott ki immunitás a szervezetben egy korábban átvészelt influenzás megbetegedés eredményeképpen. A betegség lefutása rendkívül gyors volt, hirtelen felszökő láz, hidegrázás, fejfájás, végtagfájdalom, köhögés jellemezte. Míg egyesek enyhe tünetekkel, szövődmények nélkül átvészelték, addig a többség 24 órán belül, vérzéses tüdőgyulladásban életét veszítette. Ilyen veszélyes vírussal azóta sem találkoztak a szakemberek.

A legutóbbi világjárványok:

- 1889 – orosznátha (H2N2).
- 1918 – spanyolnátha (H1N1).
- 1957 – ázsiai influenza (H2-N2).
- 1968 – hong-kongi influenza (H3N2).
- 2009 – influenza (H1N1).

A 21. század járványügyi kihívója, a SARS (Súlyos Akut Légzőszervi Szindróma – Severe Acute Respiratory Syndrome)

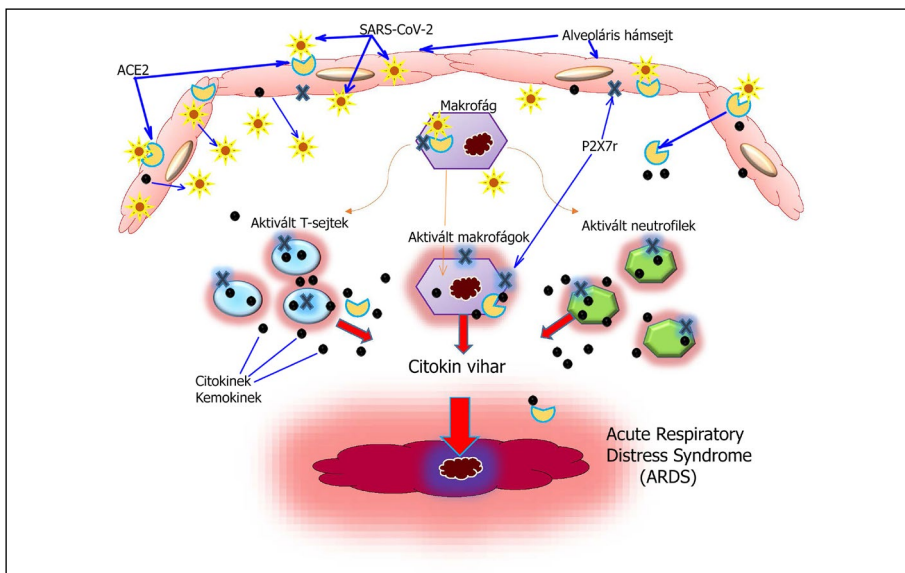
A 21. század első és egyben leggyorsabban terjedő járványa a 2002 novemberében Kínában kitört Súlyos Akut Légzőszervi Szindróma volt. Annak ellenére, hogy nem érintett nagy tömegeket, így nem vált világjárvánnyá, mégis régóta nem tapasztalt pánikot okozott. Befolyással bírt a nemzetközi kereskedelemre, a turizmusra, a tőzsdékre. A sok évtizedes nyugalmi állapot után először kezdett félni a civilizált ember egy fertőzéstől, amelyben akár meg is halhat. A vírus terjedéséért a denevéreket és a cibetmacskát teszik felelőssé (Ostronosova, 2006). A vírus a jelenlegi pandémiát okozó koronavírus családjába tartozik. A koronavírusok

egy nagy víruscsalád, amely megbetegítheti az embereket és az állatokat, de bizonyítottan emberről emberre is terjed. Olyan betegségeket okoznak, amelyek a náthától a súlyosabb betegségekig, akár halálig terjedhetnek. Terjedése testi érintkezés, tüsszentés, köhögés, beszéd útján cseppfertőzéssel valósul meg. Lapangási ideje: 2–14 nap. A koronavírus az angiotenzin-konvertáló enzim receptoron keresztül kötődik a sejtekhez, amely a tüdő- és szívsejtekben, az emberi légzőszervi és szaglóhámában nagymértékben expresszálódik, és emiatt a vírus fő támadási területe a gyomor-bélsatorna nyálkahártya, tüdő- és szívszövet.

Világjárvány, ami megváltoztatta az életünket

Három hónap alatt (2019. december – 2020. március) a 2019-es koronavírus betegség (COVID-19) világjárvánnyá vált, amelyet egy – az előzőekben már említett – zoonotikus vírus okozott. A súlyos akut légzőszervi szindróma, a koronavírus 2 (SARS-CoV-2), soha nem látott és mély hatást, valamint aktivitást váltott ki az orvosi biológiai kutatások több területén. 2020. január 30-án a WHO a H1N1 (2009), a gyermekbénulás (2014), a nyugat-afrikai Ebola (2014) és a Zika (2016) után a nemzetközi aggodalomra okot adó hatodik közegészségügyi vészhelyzetnek nyilvánította a COVID-19 járványt.

1. számú ábra: Sars-CoV-2 vírusfertőzés, citokinvihar

Forrás: Mokmeli, 2020.

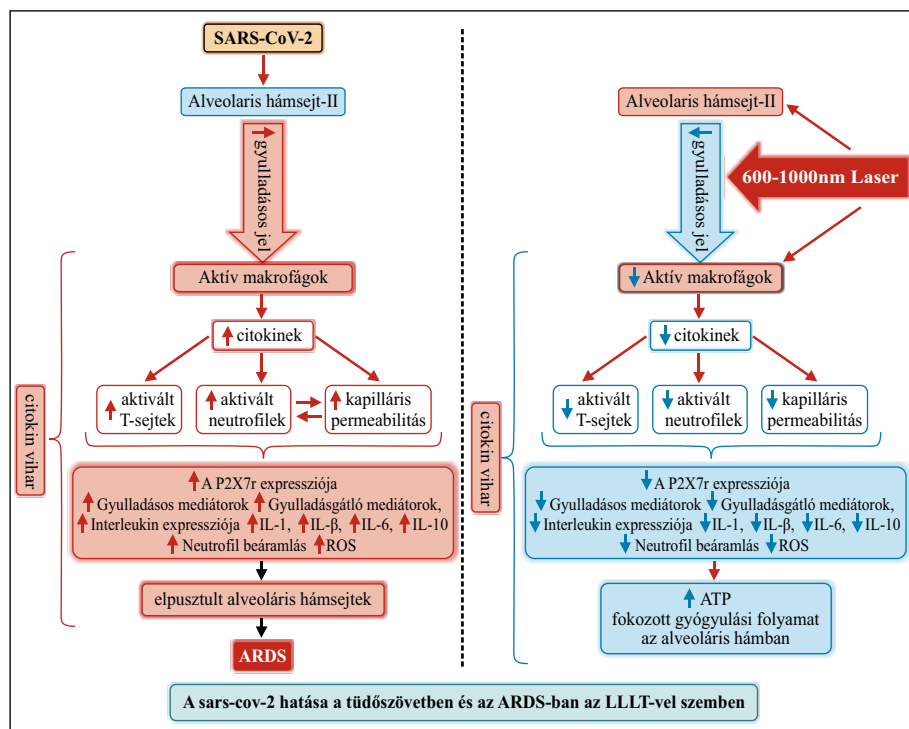
A megbetegedés patomechanizmusát röviden áttekintve, jelenlegi ismereteink szerint, a megtámadott sejtek apoptózisa után azok lefele áramlanak és ez a törmelék elzárja a légutakat és a vírus így egyre mélyebbre kerül a tüdőbe. Mivel a légutak eltömődnek az elhalt sejtektől és a folyadéktól a légzés egyre nehezebbé válik. Az immunrendszer aktiválódik és megtámadja a vírust, gyulladást és lázat kiváltva ezzel. Az immunrendszer úgymond megvadul és egyre több kárt okoz, mint maga a vírus. Az erek dilatációja megy végbe, áteresztőképességük és a microcirkuláció fokozódik, a tüdő elkerülhetetlenül egyre több folyadékkal telítődik. Ezt a túlzott immunválaszt nevezik citokinviharoknak, ami ARDS-hez (acute respiratory distress syndrome – akut légúti distressz szindróma) hasonló kórképhez, lázhoz, multiorganikus elégtelenséghez és halálhoz vezet. A citokinvihar egyéb szerveket is érint, különösen abban az esetben, ha különböző egyéb krónikus betegségben is szenved a beteg (1. számú ábra).

A COVID-19 kezdetén, amikor a SARS-CoV-2 az ACE2-t használja a fertőzés belépési receptoraként (Mehta et al., 2020), indukálja az ACE2 szabályozását és leválását. Az angiotenzin-konvertáz 2 (ACE2) egy olyan enzim, amely többnyire az ornyálkahártyában, a hörgőben, a tüdőben, a szívben, a nyelőcsőben, a vesében, a gyomorban, a hólyagban és az ileumban expresszálódik, így ezek a szervek mind fogékonyak a SARS-CoV-2-re és fő befogadói a vírus tüskefehérjéinek (Tumilty et al., 2010). Az elsődleges vírusreplikáció a felső légutak (orrüreg és garat) nyálkahártya-epitéliumában fordul elő, az alsó légúti traktusban és a gyomor-bélrendszer nyálkahártyájában további szaporodás várható. Az ACE2 elvesztése az endothelből a renin-angiotenzin rendszer diszfunkcióját okozza, és fokozza a gyulladást és az érpermeabilitást (Hamblin, 2017). Az ACE2 endotheliumból történő leválasztása enzimatikusan aktív oldható ACE2-t (sACE2) szabadít fel, amely szorosan kapcsolódik a tumor nekrozis faktor alfa (TNF- α) termeléséhez a sejtenyészetben (Damjanovic et al., 2012). A vírusok megfertőzhetik a felső vagy alsó légutakat. A felső légúti fertőzések enyhébbek, fertőzőbbek és könnyebben ráterjednek az alsó légutakra, így veszélyessé válhatnak. A felső légutak (az orr, a garat, a gége és a nagy légutak). Az alsó légúti fertőzések ritkábban alakulnak ki, viszont igen súlyosak és rendkívül veszélyesek. A tünetek az enyhe köhögéstől a tüdőgyulladásig terjednek. A globális járványos COVID-19 fertőző betegség, halálozási aránya 1–5% között valószínűsíthetően akut légzési distressz szindróma (ARDS) és a citokinvihar miatt következik be. Az intubatiót igénylő betegek jelentős része lélegeztető gépre szorul, de sajnos a lelkiismeretes kezeléseik ellenére is magas a halálozások (50% körüli) aránya. Vannak, akik könnyen felépülnek, mások nagyon gyorsan megbetegedhetnek.

A súlyos betegség kockázati tényezői

A járvány tavaszi hulláma megmutatta, hogy a több rizikófaktorral rendelkező betegek mennyire veszélyes (Smoot et al., 2014), hiszen különböző légúti szövőd-mények léphetnek fel. A rendkívül nagytömegű lélegeztetőgépes betegellátásra egyetlen kórház sincs felkészülve. Nincs elegendő kiképzett személyzete (3–4 év egy megfelelő képzés és rengeteg gyakorlati eset), futószalagon nem lehet pótolni ezeket az embereket. A lélegeztetőgép nem megfelelő beállítása esetén barotrauma léphet fel a nagy nyomás miatt, illetve volutrauma a túlfújás esetén, ami tovább rontja az ARDS-t és ugyanakkor bevérzések is kialakulhatnak (2. számú ábra).

2. számú ábra: A lágylézer-terápia besugárzás hatásai COVID fertőzés esetén

Forrás: Mokmeli, 2020.

Az eddigi tapasztalatok alapján a lágylézer-terápiával elő lehetett segíteni, hogy a betegek hamarabb lekerüljenek a lélegeztetőgépről, illetve rövidebb ideig tartott az oxigén terápiájuk (Cotler et al., 2015). Megjelentek már olyan cikkek is, hogy amikor a betegség legelső tünetei megjelentek és azonnal elkezdték alkalmazni a lágylézer-terápiát, a betegség gyorsabban szanálódott (Jang & Lee, 2012).

1. számú táblázat: A COVID-19 fokozatai és klasszifikációi

Klasszifikáció	Tünetek	Képzalkotás	Légzési kritériumok
Aszimptomatikus/ Preszimptomatikus	Negatív	Negatív	Normál
Enyhe	láz, hőemelkedés	Nincs tüdőgyulladásra utaló jel	Normál
	fáradtság, rossz közérzet,		
	fejfájás, fülzúgás, herpesz, ájulás, syncope, repedezett száraz ajkak, üvegtesti homály		
	orrduugulás, torokfájás, száraz köhögés (köpetképződéssel vagy anélkül)		
	étvágytalanság		
	izomfájdalom		
	kötőhártya-gyulladás		
	szag- és ízvesztés		
Közepes	hányinger, hányás, hasmenés, hasi fájdalom	Tüdőgyulladás pozitív jelei	Normál
	38 fok feletti láz		
	súlyosbodó köhögés		
	légszomj vagy légzési nehézség, de oxigénre nem szorul		
	izom- illetve test-bőrfájdalmak		
	szag- vagy ízvesztés		
	bőrkiütés vagy elszíneződés az ujjakon/lábujjakon		
	fejfájás		
gyomor-bélrendszeri tünetek (hasi fájdalom, hasmenés, hányás)			

Klasszifikáció	Tünetek	Képzalkotás	Légzési kritériumok
Súlyos	nyomás vagy fájdalom a mellkasi régióban	Kétoldalú homályosságok, amelyeket nem magyaráz teljes mértékben a térfogat túlterhelése	$\geq 30/\text{min}$ légzési ráta O_2 szaturáció $\leq 93\%$ $(\text{PaO}_2)/(\text{FiO}_2) \leq 300$ mm Hg
	légzési nehézség, illetve légszomj		
Kritikus	beszédképesség elvesztése	24–48 órán belül laesioi mutatkoznak a tüdő felvételen kétoldalú homályosságok, amelyeket nem magyaráznak teljes mértékben a térfogat túlterhelése, a lebeny vagy a tüdő összeomlása vagy a csomók.	korai: Oxigenációs index: 100.1–149.9 mmHg RSC $\geq 30\text{ml}/\text{cmH}_2\text{O}$ a tüdőn kívül más szerv nem érintett
	mozgásképtelenség		középső: $60 \text{ mmHg} < \text{O}_2$ index $\leq 100 \text{ mmHg}$. $30 \text{ mL}/\text{cmH}_2\text{O} > \text{RSC} \geq 15 \text{ mL}/\text{cmH}_2\text{O}$. egyéb szervek is érintettek enyhé vagy közepes mértékben
	légzési elégtelenség		
	sokk		
	egyéb szervi elégtelenség		
monitorozás, intenzív ellátás		késői: O_2 index $\leq 60 \text{ mmHg}$. $\text{RSC} < 15 \text{ mL}/\text{cmH}_2\text{O}$. mko tüdőfél diffúze gyengülése, mely lélegeztetést igényel.	

Forrás: A 2020. évben azonosított új koronavírus (SARS-CoV-2) okozta fertőzések (COVID-19) megelőzésének és terápiájának kézikönyve. Emberi Erőforrások Minisztériuma 2020. 06. 25.

A koronavírusok súlyos betegségeket okozhatnak egyes közösségekben élő emberek számára (1. számú táblázat). Akik veszélyeztetettek a súlyosabb betegség vagy a COVID-19 kimenetelének kialakulásában, azok az emberek:

- akik idősebb felnőttek (minden évtizedben növekszik a kockázat, különösen 60 év felett);
- akik dohányoznak;
- akik várandósok.

Ezen kívül bármilyen korú, krónikus betegségben szenvedők, beleértve:

- krónikus obstruktív tüdőbetegség (COPD),
- asztma,

- szívbetegség,
- magas vérnyomás,
- 1-es és 2-es típusú diabétesz,
- vesebetegség,
- májbetegség,
- sárlósejtes anaemia,
- elmebaj,
- stroke.

Ide kell még sorolnunk a bármely korú, immunhiányos személyeket is:

- alapbetegséggel élők, például carcinoma,
- olyan gyógyszereket szedők, amelyek csökkentik az immunrendszert (kemoterápia),
- szervátültetéstől gyengült immunrendszerűek,
- elhízással élők (40 vagy magasabb BMI).

COVID-19 lehetséges kezelése

A COVID-19 pandémia kapcsán a legnagyobb probléma az akut respiratorikus kórállapot (ARDS), a tartós légzésfunkciós károsodás megakadályozása és a szövődmények elhárítása. ARDS esetében gyakran elengedhetetlen az invazív mechanikai légzéstámogatás. A COVID-19 betegség nagy mortalitásának oka többnyire az alsó végtagi vénából származó pulmonalis embolia, a kiterjedt mikrovaskuláris pulmonalis thrombosis (a tüdő kisereinek trombózisa). A SARS-CoV-2 kezelésére jelenleg nincs megbízható kezelés, a jelenlegi kezelések az antivirális, immunreguláció, gyulladáscsökkentő, a citokinvihart elfojtó és a szövetek oxigénellátásának fokozására összpontosítanak, valamint a társult betegségek szuppozitív kezelésére.

- A kórházi betegek kiegészítő oxigént vagy mechanikus lélegeztetést igényelnek.
- Gyógyszeres kezelés.

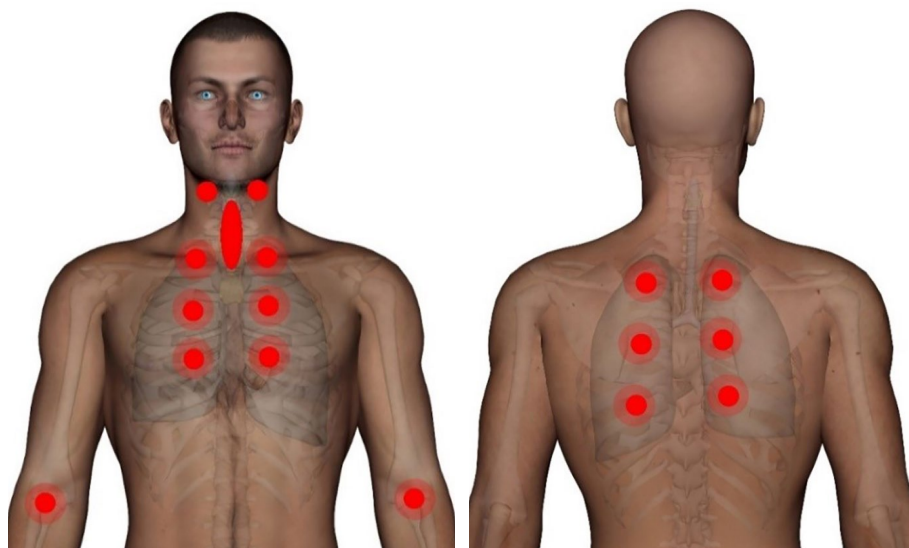
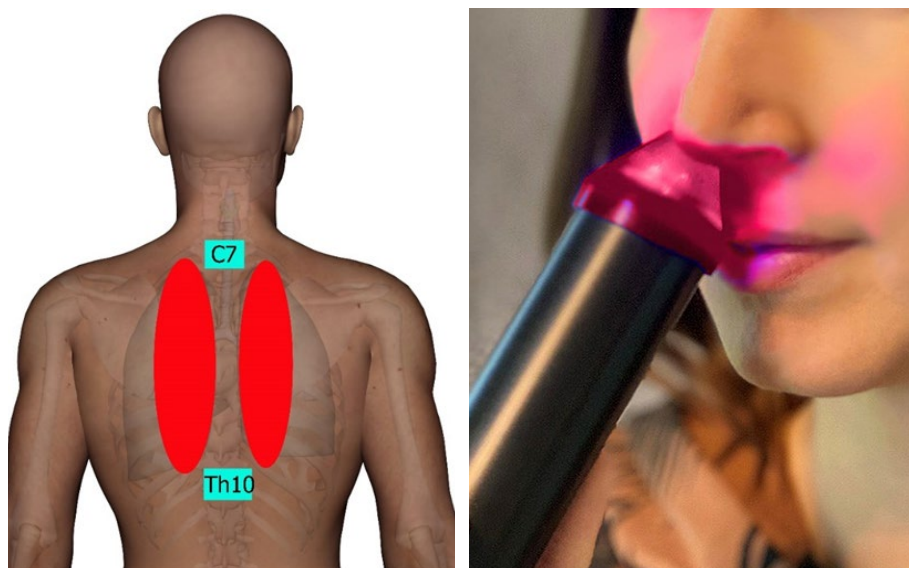
Már az első hullám után felgyógyult betegek esetén is megállapították, hogy a betegség után visszamaradó szövődmények és állapotok további kezelésében a rehabilitációnak nagy jelentősége lehet. És itt jön el a fizioterápia szerepe és jelentősége, amelyet más országokban a COVID-19 akut esetében, illetve rehabilitációjában már alkalmaznak az alábbi eljárások és eszközök segítségével:

- gyógytorna (a test pozicionálása, a légutak kitisztítási technikája, a belégző izmok edzése);
- fototerápia (lágylézer-terápia, Bioptron) (1,2);
- egyéb fizioterápia (TENS, magnevit, BEMER, mágneses erőtér terápia).

Új lehetőség a lágylézer-terápia a COVID-19 kezelési (rehabilitációs) protokollban

A lágylézer-terápia az 1960-as évek közepén indult világszerte, dr. Mester Endre sebész professzor különböző vizsgálatait, kutatási eredményeit követően. Magyarországon még mindig nincs olyan elterjedtsége, mint a világ egyéb részein, ahol szinte hetente jelennek meg újabb terápiás eredmények különböző betegségekkel kapcsolatban. Amerikában, Európában is több terápiás lézer kezelést végeztek COVID-19-es betegek esetén és rendkívül biztató eredmények születtek. Egy 57 éves afroamerikai férfi kórtörténetében magas vérnyomást és asztmát írtak le. A tünetek között szerepelt a légszomj, súlyos kiszáradás, akut veseelégtelenség és difficile-pozitív hasmenés. Fizikális vizsgálat során nehézlégzést, gyengeséget, fáradékonyságot észleltek. A mellkas röntgenfelvételen a kétoldali tüdőinfiltrátum súlyossága fokozódott, a beteg oxigén igénye 2–6 liter/perc között volt. Légzési elégtelenség alakult ki, a SpO_2 80%-ra csökkent, ezért a beteget intenzív osztályon kezelték tovább, ahol 48 órán át 6 l/perc áramlással O_2 terápiában részesült. A SARS-CoV-2 fertőzés diagnózisát nasopharyngealis tamponnal vett vizsgálati anyagon reverz transzkripció-polimeráz láncreakcióval igazolták, Abbott ID rendszeren. Ezt követően a beteg hozzájárult lézeres kezeléshez (Amirov, 2002). A lézeres kezeléstől számított öt perccel belül oxigén telítettség 94%-ról 100%-ra emelkedett az első ülésen. A kezelést követően visszatért az ágyába, folytatta a félig ülő helyzetet, és az SpO_2 98%-on maradt a nap hátralévő részében. A beteg négy napon keresztül rendszeresen lágylézer-kezelést kapott, és minden kezelés után azonnal jelentős javulást tapasztalt a légzésben (3. számú ábra). A paroximális köhögési rohamok a harmadik kezelés után megszűntek. A negyedik kezelés befejezése után a beteg fizioterápiával tudott ambulánsan mozogni a szobában. A végső kezelést követő napon a beteget 1 l/perc oxigénnel akut rehabilitációs intézetbe engedték (Huang et al., 2020). Az akut rehabilitációs intézetbe való megérkezés utáni napon a páciens két lépcsőmászási kísérletet tudott elvégezni fizioterápiával. Ez az esettanulmány megmutatta, hogy a kiegészítő biostimuláció négy napi kezelés hatásos volt súlyos COVID-19 tünetekkel küzdő betegeknél. A beteg kezelésre adott pozitív válaszát radiológiai eredmények, a tüdő súlyossági mutatói, az oxigénigény, a vér- és gyulladási markerek, valamint a beteg kérdőívei támasztották alá.

3. számú ábra: Lágylézer-terápia besugárzás COVID-19 okozta tüdőgyulladás esetében

Forrás: Mokmeli, 2020.

A nyomon követés során klinikai gyógyulása összesen három hét volt, míg a COVID-19 medián ideje általában 6–8 hét. Ez a körleírás egy súlyos COVID-19 tüdőgyulladásban szenvedő beteget mutatott be, akit fotobiomodulációs terápiában (PMBT) részesítettek. Ezen esettanulmány, valamint a PMBT klinikai

tapasztalatai alapján a COVID-19 kezelésének megvalósítható kiegészítő módjának tekintjük a tüdőszövetre gyakorolt gyulladáscsökkentő hatása miatt. Javasoljuk, hogy a kiegészítő PBMT alkalmazása a COVID-19 betegeknek megfigyelt súlyos ARDS korai szakaszában fokozhatja a gyógyulást és csökkentheti a hosszantartó lélegeztetőgép-támogatás és az ICU-tartózkodás szükségességét (Wu, Z. & McGoogan, 2019). A sürgős jelenlegi orvosi helyzet megköveteli a PMBT kísérleti és klinikai vizsgálatokat annak értékelésére, hogy milyen hatása van a COVID-19 tüdőgyulladásra. Ez a beteg egy folyamatban lévő, randomizált, kontrollált, kontrollós vizsgálat része (Erkinovna et al., 2006).

Összegzés

A Magyar Honvédség Egészségügyi Központban kb. 35 éve alkalmazzuk a lágylézer-terápiát különböző diagnózisokban, főleg izomfájdalmak, idegi fájdalmak és bőrgyógyászati megbetegedések esetén. Ahogy a szakrendelések elkezdték felfedezni sokoldalúságát ezen fizioterápiás kezelésnek, úgy számos allergiás betegnél is alkalmazni kezdtük kiemelkedő eredménnyel. Voltak olyan betegek, akik a tíz alkalmas kúrát ki sem használták, mert már öt alkalom után is szinte teljesen megszűntek az allergiás tünetek, légzési problémáik. A neurológiában facialis paresises betegeknek ideg regenerációra alkalmazva a szelektív ingeráram mellett sokkal gyorsabban értünk el változást és teljes gyógyulást. A COVID-19 betegeknek a korai és közép szakaszban megakadályozható lenne a vírusfertőzés tovább terjedése az alsó légúti szakaszra, vagyis a tüdőgyulladás kialakulása. A COVID-19 fertőzés után szövődményként visszamaradó főképpen izom-, ízületi fájdalom és fáradtság véleményünk szerint a lágylézer-terápiával nagymértékben befolyásolható és kezelhető, osztályunkon öt betegnél már sikeresen alkalmaztuk a fertőzés után visszamaradt nagyízületi fájdalmaikban.

Felhasznált irodalom

- Amirov, N.B. (2002). Parameters of membrane permeability, microcirculation, external respiration, and trace element levels in the drug-laser treatment of pneumonia. *Article in Russian*, 74(3), 40–3.
- Bjoridal, J.M., Lopes-Martins, R.A.B. & Iversen V.V. (2010). The anti-inflammatory mechanism of low level laser therapy and its relevance for clinical use in physiotherapy. *Physical Therapy Reviews*, 15(4), 286–293. <https://doi.org/10.1179/1743288X10Y.0000000001>

- Cotler, H.B., Chow, R.T., Hamblin, M.R. & Carroll, J. (2015). The use of Low Level Laser Therapy (LLLT) for musculoskeletal pain. *MOJ Orthop Rheumatol*, 2(5), 00068. <https://doi.org/10.15406/mojor.2015.02.00068>
- Damjanovic, D., Small, C.L. & Jeyanathan, M., et al. (2012). Immunopathology in influenza virus infection: uncoupling the friend from foe. *Clin Immunol*, 144(1), 57-69. <https://doi.org/10.1016/j.clim.2012.05.005>
- Derbenev, V.A., Mikhailov, V.A. & Denisov, I.N. (2000). Use of low-level laser therapy (LLLT) in the treatment of some pulmonary diseases: ten-year experience. *Proceedings of the SPIE*, 4166(6), 323-325. <https://doi.org/10.1117/12.389506>
- Erkinovna, T.B. & Tulkunovna, M.H. (2006). Efficacy of laser therapy in infants with infectious-inflammatory respiratory diseases. *AKPOHIM: European Science Review*; 4, 105-106.
- Hamblin, M.R. (2017). Mechanisms and applications of the anti-inflammatory effects of photobiomodulation. *AIMS Biophys*, 4(3), 337–361. <https://doi.org/10.3934/biophys.2017.3.337>
- Huang, C., Wang, Y. & Li, X. et al. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan. *The Lancet*, 395(10223), 1-10. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30183-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30183-5)
- Jang, H. & Lee, H. (2012). Meta-analysis of pain relief effects by laser irradiation on joint areas. *Photomed Laser Surg*, 30(8), 405–417. <https://doi.org/10.1089/pho.2012.3240>
- Liang, T. (2020). *According to clinical experience*. Handbook of Covid19 prevention and treatment. Zhejiang University School of Medicine, Hangzhou
- Mehta, P., McAuley, D.F. & Brown, M., et al. (2020). COVID-19: consider cytokine storm syndromes and immunosuppression. *The Lancet*, 395(10229), 1033–1034. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30628-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30628-0)
- Mokmeli, S. & Vetrici, M. (2020). Low level laser therapy as a modality to attenuate cytokine storm at multiple levels, enhance recovery, and reduce the use of ventilators in COVID-19. *Can J Respir Ther*, 56, 25–31. <https://doi.org/10.29390/cjrt-2020-015>
- Ostronosova, N.S. (2006). Outpatient use of laser therapy in bronchial asthma. *TerArkh*, 78(3), 414.
- Smoot, B., Chiavola-Larson, L., Lee, J., Manibusan, H. & Allen, D.D. (2014). Effect of low-level laser therapy on pain and swelling in women with breast cancer-related lymphedema: a systematic review and meta-analysis. *J Cancer Survivorship*, 9(2), 287-304. <https://doi.org/10.1007/s11764-014-0411-1>
- Teijaro, J.R., Walsh, K.B. & Cahalan, S., et al. (2011). Endothelial cells as regulators of cytokine storms during influenza infection. *Cell*, 146(6), 980-991. <https://doi.org/10.1016/j.cell.2011.08.015>
- Tumilty, S., Munn, J., McDonough, S., Hurley, D.A., Basford, J.R. & Baxter, G.D. (2010). Low level laser treatment of tendinopathy: a systematic review with meta-analysis. *Photomed Laser Surg*, 28(1), 3–16. <https://doi.org/10.1089/pho.2008.2470>
- Woodruff, L.D., Bounkeo, J.M. & Brannon, W.M., et al. (2004). The efficacy of laser therapy in wound repair: a meta-analysis of the literature. *Photomed Laser Surg*, 22(3), 241-247. <https://doi.org/10.1089/1549541041438623>

Wu, Z. & McGoogan, J.M. (2019). Characteristics of and important lessons from the coronavirus disease 2019 (COVID-19) outbreak in China: summary of a report of 72 314 cases from the Chinese Center for Disease Control and Prevention. *JAMA*, 323(13), 1239-1242. <https://doi.org/10.1001/jama.2020.2648>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Sandra S. (2021). A COVID-19 (koronavírus okozta megbetegedés) kezelési lehetőségei a fizioterápia eszközeivel, kiemelt figyelemmel a fototerápia eddigi eredményeire. *Belügyi Szemle*, 69(3), 431-445. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.5>

Németh Viktor

Magyarországi szervezeti participációs döntéshozatali jó gyakorlatok az integritásmenedzsment területén

Best practices in Hungarian organizational decision-making
in the field of integrity management

*„Azért születtünk, hogy együtt dolgozzunk, mint a lábak, a kezek
és a szemek, mint a két álkapocs, a felső és az alsó.
Természetellenes egymás akadályoztatása.”*

Marcus Aurelius

Absztrakt

A tanulmány a közösségi (participációs) mediáción keresztül mutatja be a közös döntéshozatali folyamatok felépítését, fejlesztését, és az általuk elérhető és fenntartható jó gyakorlatok mintáztatát. A közösségi hálózat erőforrásainak, azaz a szervezet saját erőforrásainak felhasználása – vezetett körülmények között – adekvát megoldási alternatívák kidolgozására képes. A tanulmány a folyamat lépéseit és annak hatásait, előnyeit mutatja be az egyes résztvevők szemszögéből. Párhuzamot von az állami fenntartású intézmények döntéshozatalával, illetve vizsgálja a bemutatásra kerülő jó gyakorlat ottani bevezetésének lehetőségét. Az írás két konkrét esetet dolgoz fel. Az esztergomi esetben külső szakértők által vezetett közösségi mediáció, a nagymányoki esetben egy komplexebb, képzéssel egybekötött mediációs modellprojekt kerül bemutatásra. Az utóbbiban a jó gyakorlat fenntartható szintű elsajátítása is cél volt. A két magyarországi jó gyakorlat két különböző elméleti és gyakorlati megoldási utat szemléltet részletesen, amelyek – szükséges változtatásokkal – jól alkalmazhatóak az integritásmenedzsment területén is.

Kulcsszavak: participációs (részvételi) döntéshozatal, szervezetfejlesztés, hálózati kommunikációs erőforrások, integritás fejlesztés, közösségi mediáció, települési mediáció

Abstract

The study presents - through community (participation) mediation - the structure and development of joint decision-making processes and patterns of good practices that can be achieved and are sustainable. The use of the social network's resources, i.e. the organisation's own resources, is capable of developing alternatives to solutions under controlled conditions. It describes the steps and the effects and benefits of the process from the perspective of each participant. It draws a parallel to decision-making of public sector institutions and examines the possibility of introducing best practice in them. The article processes two specific cases. In the case of Esztergom, a community mediation led by external experts, and in the case of Nagymányok, a more complex mediation model project extended with training is presented. In the latter case, the acquisition of best practice at a sustainable level was also important. The two best practices in Hungary illustrate two different theoretical and practical solutions in detail, which can be well applied - with the necessary changes - in the field of integrity management.

Keywords: participatory decision-making, organization development, network communication resources, integrity development, community mediation, municipal mediation

A vezetési és döntéshozatali formák változása

Az elmúlt évtizedekben a vezetés – és ezzel együtt a döntéshozatal – fogalma jelentős mértékben átalakulóban van világszerte. A korábban bevett gyakorlatot jelentő egyszemélyi döntéshozatali rendszer helyett egy, a végleges döntés kialakítása előtti széles körű információcsere, ismeretmegosztásra alapuló döntéshozatali folyamat jön létre az adott döntési jogkörrel felruházott vezető és az adott kérdésben érintett egyéneket képviselő szervezetek között. Ennek következtében pontosabb, hatékonyabb, az érintett felek érdekeit jobban szolgáló megoldások szülehetnek. Másképp fogalmazva: Az új irányítási formák létrehozását (a projektpartnerek által) úgy tekinthetjük, hogy azok szorosan kapcsolódnak a gazdasági, társadalmi, kulturális és/vagy fizikai átalakulásokhoz, amelyek révén a kollektív élet különféle aspektusait meg lehet szervezni az adott területeken, településeken (Heinelt et al., 2002, 23.). A döntéshozatal jelen írásban az önkormányzatok településfejlesztéssel kapcsolatos területeire terjed ki. Az ezen a területen hozott döntések alapvetően hatással vannak az ott bármilyen tevékenységet (lakók, dolgozók, sportolók, közlekedők stb.) végzők életére. Ezeket a csoportokat rend szerint a közösen végzett tevékenységek

alapján valamilyen szervezetek, egyesületek, szakértői csoportok, klubok szervezik egységbe. Az egyes egységeknek a képviselői az adott terület szakértői, a helyi körülmények legjobb ismerői. Fogalmazhatunk úgy is, hogy ezen ágensek a legnagyobb felkészültséggel, azaz többlettudással, vagy ahhoz kapcsolódó képességekkel bírnak (Horányi, 2007, 49.). Ezeket az ismereteket, tudást a helyi vezetők nem, vagy nem teljesen a saját összefüggéseikben ismerik, így az egyes csoportok érdekeit – és annak okait – is csak részlegesen ismerhetik. Minél több csoportot/szervezetet hagynak ki egy-egy adott projekttel kapcsolatos döntésből, annál nagyobb esély van a diszfunkcionális működési eredmény elérésére. Alapvetőnek tekinthető tehát, hogy az egyes projektek előkészítésének alaposága determinálja a kimenet határfokát (Ferik, 2014, 23.). A vezetők – jelen esetben polgármesterek – felismerési képességén múlik, hogy egy-egy konfliktus esetén valamilyen egyszemélyi (hatalmi, autoriter) döntést hoznak-e, és így kihagyják a döntésben érintettek jelentős részét, illetve a rajtuk keresztül elérhető többlettudást és felkészültséget. Fontos észrevenni, hogy nem valamilyen forradalmi vezetői és/vagy döntéshozatali változás jelenik meg a részvételi döntéshozatali mechanizmusok során, és az nem is sorolható a laissez-faire vezetési típushoz, csupán a Kurt Lewin-i demokratikus vezetői attitűd megnyilvánulásának naprakész, 21. századi változatát fedezhetjük fel benne: „Az autoriter vezetőikkel szemben a demokratikus vezetők bevonják a csapattagokat döntéshozatali folyamatba, de végül ők hozzák a végző döntéseket. Ezek a vezetők támogatják a kreativitást és a csapattagok elkötelezettek a feladat végrehajtása során, így jó eredményeket érnek el, produktívak és magasabb a munkahelyi elégedettség is. A demokratikus vezetői stílus a szervezet jelentős részében jól alkalmazható.” (Lewin, 1997, 39.).

A participációs vagy részvételi döntéshozatali folyamat elsősorban olyan szabadon választott döntéshozatali módszert jelent, amelyet a vezető választ ki egy adott projektbe megoldandó feladatokhoz. Ez a választás egy adott projektre vonatkozik, így a vezetői szabadság ezzel a lehetőséggel nem sérül, hanem erősödik, bővül a vezető megoldási eszköztára, amelyet az adott közösség érdekében tud felhasználni. Értelemszerűen a vezető feladatkörébe kerülő és megoldandó feladatoknak csak egy részéhez illeszkedik ez a megoldás. Konkrétan az általa vezetett közösség egészét érintő, több – racionálisan megvalósítható – kimenettel rendelkező esetek tartoznak ide.

Ebben a megoldási eljárásban rendszerint olyan szerteágazó, heterogén szempontokat kell figyelembe venni, amelyekhez egyszerűbb és logikusabb a hozzá kapcsolódó témákban megfelelő felkészültséggel rendelkező résztvevőket egy adott szintéren és időben összehívni. Így lehetőség adódik valamennyi szempont megismerésére. Fontos hangsúlyozni, hogy a felkészültség alatt nem csak egy speciális (például lexikális, vagy az évek során kialakult gyakorlati) tudást

kell érteni, hanem az adott résztvevő szervezet vagy szervezeti egység gondolkodásának szempontjait, tapasztalatait, valamint jövőbeni elképzeléseit és céljait az adott témával kapcsolatban.

A folyamat hasznossága a vezetők szempontjából

A közösségi döntéshozatali folyamat sok vezető számára fenyegetően hathat. Első olvasatra az eddig megszokott döntéshozatali mechanizmusokkal szemben látszólagos hatáskörvesztés víziója merülhet fel a megváltozott szerepkör, vagy a látszólagosan kisebb mozgástér révén. Azonban a közösségi döntéshozatal nem ezt jelenti a vezető számára. Ellenkezőleg, a vezetőknek kell elsőnek felmérni, hogy a megoldandó helyzet, vagy kérdéskör milyen formai megoldást kíván, melyikben lehet a legnagyobb hatásfokkal a nyertes–nyertes megoldást alkalmazni. Tehát a vezető a folyamat elindítója és kézben tartója. A folyamat közben történő kisebb-nagyobb mértékű háttérbe vonulással azt a lehetőséget biztosítja, hogy a megoldandó kérdéskörben érintettek közös munkát végezzenek a vezető által kijelölt határok között. Azaz delegálja a munkafázisokat az arra hivatott, megfelelő szaktudással ellátott szervezetek képviselői, vagy a szervezeten belüli szakértők részére. Ezzel az eddigi tapasztalatok alapján erősödik a pozitív megítélése a helyi közösségben, és/vagy az általa vezetett szervezeten belül, továbbá minden résztvevő meghallgatása révén erősödik a nyitottság, a kooperativitás szellemisége. E módszer további előnye az egyedüli döntéshozatallal szemben, hogy a vezető feddhetetlen marad. A végeredmény tekintetében tehát a vezető egy nyitott szinten jól végig követhető folyamat eredményét kapja. A résztvevők által javasolt konszenzusos megállapodást a vezető képviseli a nagyobb nyilvánosság előtt, csak úgy, mint az esetleges felsővezetés előtt is. A vezetők ezzel a módszerrel a legnagyobb kontrollt és legitimitást adják a közösség kezébe abból a szempontból, hogy ők (vezetőként) tiszták és átláthatók maradnak a folyamat során, míg a döntés meghozatala és annak pozitív hatásai a vezető felelősségteljes gondolkodását teszi láthatóvá minden résztvevő és külső megfigyelő számára.

A participációs folyamat hasznossága az integritás tanácsadó szemszögéből

Az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszeréről és az érdekérvényesítők fogadásának rendjéről szóló 50/2013. (II. 25.) Korm. rendelet 6. § 2. bekezdése értelmében „Az integritás tanácsadó az intézkedési terv alapján

javaslatot tesz az államigazgatási szerv hivatásetikai és antikorrupciós témájú képzései megtartására, valamint közreműködik ezek végrehajtásában.” (URL1). Minden olyan esetben, amelyben integritás tanácsadóval rendelkező állami szervezet érintett, és a döntéshozatal során a fent leírtakhoz hasonló dilemmákkal kerül szembe, álláspontom szerint alkalmazható a participációs mediáció módszere. Az önkormányzatoknál és a piaci cégeknél már bizonyítottan jól működő participációs (részvételi) döntéshozatali mechanizmus megoldási eszközei ugyanakkor új lehetőségeket jelentenek az integritás tanácsadó számára is. A participációs (részvételi) döntéshozatal alkalmazásával jelentős mértékben csökkenthető az adott ügy korrupciós kockázata. Az átlátható folyamat, a résztvevők száma, a felsorakoztatott érdekek ismerete, a nyílt tárgyalási színtér, a közös döntéshozatal, vagy legalábbis közös alternatívák kidolgozása, álláspontom szerint jelentős mértékben ellehetetleníti a korrupciós irányába mutató folyamatokat.

Fentiekből adódóan az integritás tanácsadónak alapvető érdeke, hogy szorgalmazza az adott szervezet vezetésénél a közösségi vagy participációs döntéshozatali folyamatokat, diskurzusokat. Ehhez kapcsolódóan több alternatívát is kínálhat az adott szervezet vezetőjének.

- 1.) Külső közösségi mediátorok vezetésével a szervezet szakértői, alkalmazottai résztvevőként legyenek jelen a megoldási folyamatban.
- 2.) A szervezet tagjai tanulják meg és a jövőben önállóan gyakorolják ezt a megoldási módszert, amely mindenki számára elérhető, és mind Európában, mind Magyarországon évtizedes gyakorlata és hozzá társuló módszertana van. A használat további előnye, hogy az önkormányzatoknál alkalmazott és továbbfejlesztett módszertan probléma nélkül adaptálható az államigazgatási szervek szervezeti rendszeréhez. Az integritás tanácsadó munkaköréből származó felkészültsége révén képes eldönteni, hogy mikor indokolt egy közösségi, participációs döntéshozatali folyamat alkalmazása, továbbá képes annak megszervezésére és előkészítésére is. Egy-egy, a szervezeti integritás szempontjából kritikusnak vagy kényesnek mutató kérdéskör megoldása során kifejezetten a legjobb választást jelenti ez a problémamegoldó kommunikációs eszköz. Az integritás tanácsadónak lehetősége van továbbá választani a komplex, mediációs képzéssel együtt megtartott, illetve csak a konkrét esetre fókuszáló részvételi mediáció között. A két típus között különbséget a későbbiekben bemutatott konkrét esettanulmányok egyértelműen és részletesen magyarázzák. Mindkét megoldás esetén az integritás tanácsadó munkája érthetőbbé is válik az adott szervezet tagjai számára, emellett a mediációval lehetőség

nyílik egy új, nyitottabb szervezeti kultúra megteremtésére. A szervezet tagjai résztvevőként tapasztalják meg a nyilvános véleményformálás életményét, annak pozitív termékenyítő hatásait, amely révén jobban involválódnak a szervezet döntéshozatali rendszerébe. Egy-egy biztonságos környezetben elhangzó kritikai vélemény nem jár szankcióval, az integritás tanácsadó pedig nemcsak ellenőrző, hanem építő, közösségi tervező szerepkörben is megmutatkozhat.

A folyamat hasznossága az egyes résztvevők (szervezetet/szakterületet képviselők) szempontjából

A résztvevőket akár egy helyi közösség tagjaként, akár egy államigazgatási szerv alkalmazottjaiként vonták be a folyamatba, mindenképp többlettudást képviselnek és jelenítenek meg. Ez a tudás több szinten is megnyilvánulhat akár egyszerre, akár külön-külön az adott helyzettől függően. Képviseli a saját szervezetét, egyesületét, alapítványát, cégét, amelynek a delegáltjaként naprakész adekvát szakmai információkkal felkészülten jelenik meg – mind a speciális szakmai területre, mind az általa képviselt szervezet jövőbeni tervei, céljai tekintetében. A gyakorlati tapasztalatok alapján az egyes szervezetek, vagy vállalaton belüli szervezeti egységek általában a legjobb szakemberüket küldik el az adott kérdéskör megvitatására. (Esetenként a szervezet, szervezeti egység vezetője is megjelenik, de sok esetben ez egy és ugyan az a személy.)

A delegált képviselő – képviselt szervezetének révén – jellemzően aktív és motivált. Nagy valószínűséggel a legjobban felkészült szakértője az adott területnek azon a településen. Az egyes szakértők gyakran csak a saját véleményüket, nézőpontjukat küldik el írásban, és a helyszínen is első körben csak azt tudják figyelembe venni. Azonban a folyamat előrehaladtával, a közös szintéren elhangzó különböző szakértői vélemények és szempontok mindenki számára világossá teszik, hogy valamennyi érvet figyelembe kell venni, és vagy azokat súlyozva, vagy időrendi sorrendben előre haladva vizsgálni. A folyamat során közösen kell együtt gondolkodni és a megoldás érdekében a közös célhoz mérten változtatni kell a saját várakozásokon, elképzelt ügymeneteken, megoldásokon. A résztvevővé válás során akár egy helyi közösség, akár egy szervezet tagjai jelentős tanulási és fejlődési folyamatokon mennek keresztül a megosztott többletinformáció és többlettudás által.

A vélemény közös szintéren való artikulálása, annak változtatása az egész közösség érdekéhez képest az egyik legelső képesség, amelyet a mediációs eljárás során az érintettek elsajátítanak. Ennek folyamánya, hogy saját speciális

ismereteiket egyre tudatosabban lesznek képesek beépíteni a közös megoldás érdekében. További fontos folyománya a közösségi munkának, hogy a résztvevők egy eddig még nem ismert megoldási mintát sajátíthatnak el, amelyet akár a saját szűkebb munkakörnyezetében is tudnak alkalmazni. Ez a megoldási minta másolódik és esélyt ad a résztvevőknek a hálózati megoldásban történő gondolkodásra. A részvételi folyamat során rálátnak annak előnyeire és magas hatásfokára és ezt a megoldási mintát nemcsak más szervezeti folyamatok során lesznek képesek alkalmazni, hanem a következő generációk számára is továbbadhatják.

A folyamat fenntarthatósága

A környezetvédő vagy környezettudatos állampolgári kezdeményezések, illetve más specifikus civil kezdeményezések is – amelyek a polgárság klasszikus fogalma kiterjesztéseinek tekinthetők – először helyi szinten alakultak ki (Heinelt et. al. 2002, 77.). Ezekben az esetekben a specifikált célokhoz képest a participációs vagy részvételi folyamatokba globális helyi ismerettel rendelkező ágensek bevonása történik meg. Tehát nem a konkrét döntési terület, vagy annak egy jellemzője a fontos, hanem annak a jól definiált, és világos foratókönyvvel ellátott közös kommunikációs és döntési folyamatnak a megvalósítása, amely az adott közösség konszenzuson alapuló közös megállapodását jelenti. Az ilyen közösségi mediációknak is – mint általában az eredményesen záruló mediációknak – nagyon magas a megvalósítási és betartási aránya. Ez azt jelenti, hogy akkor is tiszteletben tartják a résztvevő felek a megállapodást, ha nem, vagy nem teljesen tudták érvényesíteni eredeti elképzeléseiket, azonban megértették és elfogadták az adott közösség lehetőségeit és annak határait. A megállapodás legfontosabb eleme, hogy egy közösségi mediáció után ritkán kerül sor diszfunkcionális elemek megvalósítására, vagy kivitelezésére (ha a résztvevők bevonása a kezdetektől fennáll.) A megállapodás betartásának nagysága a megállapodással végződött mediációk esetén 91% (Törzs, 2010). Ennek a részvételi konszenzusépítő formának, vagy közösségi mediációnak a fenntarthatóságát az adja, hogy a bevont felek bármilyen környezeti, vagy feltételi változás esetén újra, a közösen létrehozott szintéren módosíthatják a korábbi megállapodásukat. Ennek következtében a megállapodás tartalma jellemzően nem megghiúsul, hanem megváltozik. Ilyen lehet például az anyagi forrás késése, megvonása, valamilyen vis major helyzet stb. Tehát maga a döntésalkotási szintér nem szűnik meg, és ez fenntartja az aktualizált megoldás megalkotásának lehetőségét is.

A közösségi (részvételi) mediáció hatása a közösségre

A szervezetben, mint közösségben dolgozók nap mint nap ugyanazt a munkakört és funkciót látják el. Végrehajtók, és jellemzően részfeladatokban döntenek, amelyek nem kerülnek nagyobb plénum előtti megvitatásra. A közösségi vagy részvételi mediációk során egyes résztvevők (alkalmazottak, munkatársak, egy szervezet tagjai stb.) olyan felkészültsége is megmutatkozik, amelyek feltárása az átlagos munkahelyi szintéren nem lehetséges. Szintér alatt itt a következőt értjük: a szintér „nem a megnyilatkozás körülményeire hivatkozik, hanem lehetséges »interpretációira«, vagyis arra, hogy milyenként ismeri fel az ágens mindazt, ami körülötte történik.” (Horányi 2007, 110.). Praktikusan egy közösségi mediációban ez azt jelenti, hogy ugyanaz a személy, aki a mindennapokban beosztott, egy mediáció során olyan értelmezést, olvasatot, megközelítést adhat hozzá a megoldás keresésének és építésének a folyamatához, amelyet hétköznapi közegében nem tehet meg. Ezek, az egyéneken meglévő, de mások megmutatkozni nem tudó felkészültség és tudás adódik össze és alkotja a közösen kialakított megoldást. Vannak olyan résztvevők, akik csak dinamikát visznek a részvételi mediációs csoportba, és vannak, akik tartalmi információkat, mások megoldási mintákat hozhatnak máshol szerzett tapasztalataik alapján. Függetlenül a közös folyamathoz való hozzájárulás típusára, a részt vevő felek a közös munka révén rálátnak a többi részvevőre, így az eddigi feltételezések helyét a közös gondolkodás és együttműködés veszi át (Németh, 2014, 7.). A folyamat eredményességét a hálózatszerű gondolkodásminták kapcsolódása adja, amelynek nagyon sok kimeneteli megoldása lehetséges. Ellentétben a szervezeteknél megszokott autoriter „a főnök majd úgyis megmondja” típusú egyszemélyes döntéshozatallal. A vezetés többirányú befolyásviszony, míg a főnök egyirányú autoritási kapcsolat (Algahtani, 2014, 76.).

A fő különbség a két megoldás között, hogy az egyszemélyi döntéshozataloknál a döntést meghozó ágens egyszerűen nincs birtokában az alábbiaknak:

- A téma szempontjából releváns, a döntéshozatal kimenetelét befolyásoló információk.
- Az információkhoz kapcsolódó és azt szofisztikáló interpretációk és konnotációk, amelyek döntően befolyásolhatják az információk felhasználhatóságának fokát.

A részvételi döntéshozatal során az ágensek közösen birtokolják és osztják meg tudásuk szerint a legteljesebb módon a fenti ismereteket. Ennek eredményeképpen az ágensek egymás saját olvasatát kölcsönösen megértve egy közös sajátvilágot hoznak létre. Az ily módon közösen kialakított sajátvilág magában foglalja a témakörre vonatkozó minden jelenlévő felkészültségét, ismeretét, tudását. Ezekon

felül tartalmazza a kívánt szükségleteket és érdekeket is, amelyek az ágens számára kielégítendők a probléma eliminálásához. A közös felkészültségekhez minden érintett fél hozzáférhet (Horányi, 2007, 197.). Ez eredményezi azt az új, közösen konstruált, közös sajátvilágot, amely lehetővé teszi, hogy a résztvevő felek közösen definiálják azt a különbséget/változást, amely a konfliktust okozta közöttük. Az említett alapokon meghatározott probléma megoldására az ágensek saját vagy közös erőforrásaikat használhatják egymást kiegészítve, összehangolva (Németh, 2019, 21.). Fontos megérteni, hogy ez a fajta közösségi döntéshozatal, vagy döntéshozatal-előkészítés csak adott kérdésekben kerül alkalmazásra. Ezeknek a kérdésköröknek a spektruma a szervezet jellegétől és a vezetői tervezéstől függően változhat. A vezetés határozza meg, hogy mikor veszi igénybe ezt a fajta közösségi segítséget. Minden olyan esetben előrelépést és az egész szervezet számára pozitív fejlődést jelent, amikor szélesebb körű ismeretek, és nagyobb szakmai vagy más speciális felkészültségre van szükség egy probléma megoldásához. Christakis és Fowler arra a következtetésre jut, hogy a kapcsolati hálókra úgy tekinthetünk, mint valamiféle emberi szuperorganizmusra, amely saját anatómiával, jellemzőkkel bír. S így képes megsokszorozni az egyénileg elérhető hatásokat. A hálózat, hálózati működés, és az abban résztvevő „*homo diktiosz*” (hálózati ember) koncepció a hálózatkutatás eredményei alapján meghaladja a múlt pusztán önérdékérvényesítő, profitmaximalizáló, önző érdekektől vezérelt racionális utilitarista emberképet (Christakis & Fowler, 320). A koncepció a szervezeti, vagy közösségi keretek között már a többi résztvevő által képviseltek is mérlegeli és figyelembe veszi. Az együttműködés a hálózatot, összehangoltan működő csoportot olyasmire teszi képessé, amely exponenciálisan haladja meg az abban részt vevő egyének egyénileg elérhető lehetőségeit (Szarvas 2019, 68.). Ezen elmélettel mutatnak egy irányba a magyarországi közösségi participációs esetek is, vagyis a megfelelő szintéren, megfelelő vezetéssel létrejött közös megoldások nagy hatásokkal működnek. Továbbá fontos jellemzője az így létrejött változásoknak (döntések, újítások, megoldások, fejlesztések), hogy a résztvevők azokat sajátjuknak tekintik és ezért ténylegesen törekszenek annak megvalósítására és betartására.

A jó gyakorlatoknak a szokás szintjére történő emelése – paradigmaváltás

A szervezeti kultúraváltás és az integritás elvei mentén való működés szempontjából különösen nehéz az új elvek és értékek meghatározása, valamint közös elvekként, értékeként való kezelése, mivel ezek eredete és tartalma

bizonytalan, sokféle értelmezésre ad lehetőséget. A szervezet integritásának szempontjából így jelentős megerősítést ad a közösségi vagy participációs döntéshozatal. Azok az emberek válnak involváltá, akik a döntéshozatali folyamat eredményét végrehajtják. A döntés konszenzusra épül, így mindenki elfogadta, és nem csak a többség kedvéért ért vele egyet, hanem legalábbis nincs olyan szinten ellenére sem szakmailag, sem etikai vagy erkölcsi szempontból, hogy ne tudjon azzal azonosulni. Ez nemcsak a tartami végrehajtás szempontjából jelentős, hanem a szervezeti problémamegoldás szempontjából is paradigmaváltást jelent: a szervezet vezetése felismeri és alkalmazza azt a tényt, hogy az ágensek hálózati rendszerben megosztott felkészültsége olyan addicionális tudást hordoz magában, ami a megszokott szervezeti körülmények között nem aktiválódnak, nem aktiválódhatnak. Ennek feltétele, hogy a szervezet, vagy szervezeti egység vezetője külső szakértőkre bízva a közösségi részvételi csoportokat, akik adott időkeretek között független szakértőként levezetik a folyamatot (Németh, 2020, 78.).

A szervezet vezetői tehát kiadják az irányítást a kezükből néhány órára vagy napra, de – az esetek többségében – résztvevőként benne maradnak a folyamatban. A szervezet tagjai ilyenkor más szerepkörbe kerülnek, amit a hétköznapi szervezetben betöltött szerepükből kifolyólag nem tudnak betölteni, mert:

- a vezetőséghez való viszony és a velük való kommunikáció a létfenntartásokat határozza meg;
- a szokásos szervezeti környezetben kiosztott szerepek nem teszik lehetővé az adott ágens számára a sajátvilág megmutatkozását, így nem tudja önazonosan kifejezni a saját ismereteit, felkészültségeit és tudását.

A folyamat során nemcsak az ágensek egyéni felkészültségei aktivizálódnak, hanem azok össze is kapcsolódnak és kölcsönhatásba kerülnek. Azonban amíg egy hétköznapi munkamegbeszélésen, brainstormingon a résztvevők elszigetelten csak munkahelyi szerepükből és pozíciójukból gondolkodnak, tesznek, illetve fogadnak el javaslatokat, addig a közösségi mediáció során a csoport teljes értékű és azonos tagjaként tehetnek javaslatokat, ismertethetik szempontjaikat stb. Az ötletek szélesebb spektruma ezen a szinten a megoldás érdekében szabadon összekapcsolódhat bármilyen konstellációban, valamint ugyanilyen szabadon át is alakulhat, tovább is fejlődhet stb. A hálózati együttműködés ebben a vezetett és támogatott folyamatban mind tartalomban, mind időben megsokszorozza a megoldásra törekvés hatásfokát. Fontos kiemelni, hogy ezt a folyamatot a hétköznapi szervezeti körülmények között nem lehet kivitelezni. A munkahely, mint intézmény többfajta interperszonális viszonyrendszer megjelenítésének színtere. Egyfelől a munkavállalók az adott

munkahelyen a kialakult és elvárt protokoll szerint elvégzett cselekedeteinek színtere. Másfelől a közös térben egymással összefüggő, gyakran egymástól függő munkafázisok során kialakult privát interperszonális kapcsolatok tere. A két folyamat (normál szervezeti működési rend, közösségi részvételi konszenzusépítés) teljesen más kommunikációs szerkezeti egységet jelöl, valamint más szervezeti és működési szabályozás mentén működik. Ugyanakkor fontos észrevenni, hogy az utóbbi hasznos kiegészítője és indikátora lehet az előbbinek (Németh, 2018, 24.). A közösségi mediáció ebből következően az állami munkahelyeken hasonlóan támogató folyamata lehet a szervezeti integritás építésének és megerősítésének, mint ahogy azt a következő önkormányzati példák is jól mutatják. Amennyiben sikerül a szervezeti egységet vagy egységeket érintő kérdésekben a közösségi mediációt mint problémamegoldó és konszenzusépítő protokollt beépíteni a munkahelyi kommunikációs rendszerbe, úgy annak hosszútávú eredményei is lesznek:

- A szervezet munkatársai involvált, integritást építő, munkájukról egyre tudatosabban és felelősségteljesebben gondolkodó és cselekvő alkalmazottakká válnak.
- A vezetők és integritás tanácsadók munkája egyirányba mutat a folyamat előkészítése során, így a két szereplő jobban megismeri egymást és több közös pont alakul ki, ami a megértésen kívül a bizalmat is növeli a munkatársak között.
- Az integritás tanácsadó reputációja, szakmai kompetenciájának elismerése növekedhet.
- A közös munka révén átláthatóvá válnak az adott helyzetet érintő viszonyok a munkatársak számára is, és ezzel párhuzamosan – épp a nyitottság miatt – csökken a korrupció lehetősége.
- A vezető megítélése és presztízse jelentősen nő, mivel ő engedélyezi, kezdeményezi egy adott ügy kapcsán a közösségi problémamegoldást, konszenzusépítést.
- A szervezet humán erőforrásainak megtartása, jó hírnevének növekedése, élhető, modern munkahely jellegének kiteljesedése erősíti a szervezeti kultúrát, a szervezet jó megítélését.
- A folyamat során az érintettek új készségeket sajátítanak el az önkifejezés, a közösségi munka és együttműködés területén.

Ahogy azt a későbbiekben a jó gyakorlatokat bemutató fejezetben is láthatjuk, más területeken történik közösségi bevonás egy települési önkormányzati, egy kerületi, vagy éppen egy egész várost érintő kérdés esetén. Ezen jó gyakorlatok

pozitív kimenetelei alapján javasolható, hogy ezt a konszenzusépítő módszert szélesebb körben használják az állami szektor területein is, például köztulajdonban álló vállalatok, vagy közigazgatási szervezetek esetén.

A jó gyakorlatok elterjedése és alkalmazásának lehetősége

A szervezeti szintéren történő közösségi mediáció az egyik legelterjedtebb és leghatékonyabb közösségi vitarendezési módszer. A mediáció maga a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (URL2; Vékár, 2013) hatályba lépésével került be a magyar polgári jogrendszerbe. Az első néhány évben az elsődlegesen párkapcsolati mediációk mellett egyre nagyobb teret kapott a közösségi mediáció. A közösségi mediációnak több változatát különböztetjük meg, az egyes területek jellemzői szerint, például: települési, iskolai stb (Németh, 2020, 117.). Az egyik legösszetettebb formája a közösségi mediációnak a települési, ahol nagyon sok szereplő érintett egy-egy településsel kapcsolatos kérdésben. Több helyi hivatal, civil szervezet, alkalmi vagy állandósult érdekközösségek képviselői teszik teljessé a meghívottak körét ebben a típusban. A látszólagos bonyolultság mellett a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy a települési mediációt az egyik legnagyobb hatékonyságú mediációs típusnak tekinthetjük. A 2000-es évek második felétől állami költségvetési szervezetek (például az Országos Bűnmegelőzési Bizottság – OBmB) is támogattak ilyen típusú mediációkat pályázat útján, amint ezt a nagymányoki esetleírás is mutatja.

Az önkormányzati és államigazgatási szervezetek összevetése a közösségi (participációs) mediáció alkalmazhatósága szerint

Az a tény, hogy a közösségi (participációs) jó gyakorlatokat a települési önkormányzatok kezdték el alkalmazni – és nem például a többségi állami tulajdonban álló közép-, illetve nagyvállalatok – a helyi közösségek speciális helyzetéből adódik. Jelesül abból, hogy a település vezetőjén direkt és indirekt, formális és informális számonkérést is gyakorolnak a közösség tagjai. A település lakói akkor is rákérdeznek az önkormányzat adott dolgozójánál, illetékesénél, polgármesterénél a helyi közügyekre, ha éppen nem hivatalos körülmények között találkozhatnak. Egy-egy ilyen találkozó alkalmával a helyi önkormányzatok vezetői számára presztízkérdés a felmerülő problémakör – a helyi közösség

számára is – megfelelő módon történő kezelése, megoldása. Ergo a közösség direkt vagy indirekt kommunikációs folyamatok által motiválja az önkormányzat munkatársait. Ebből következően a problémák megoldási képességének a hiánya jóval előbb kiderül, mint egy többségi állami tulajdonú nagyvállalat esetén, ahol gyakran nincs személyes elköteleződés, vagy egyéni érdek a vállalat működési hatáskörének növekedése vagy javítása mellett. A vezetők továbbá nincsenek direkt kapcsolatban az általuk létrehozott szolgáltatás, termék stb. felhasználóival, alkalmazóival. Ebben hozhat változást az önkormányzatok által már évtizedek óta országszerte gyakorolt jó gyakorlatok átvétele, alkalmazása az állami szektor vállalatai esetén is. A szervezetek hierarchikus felépítése sok hasonlóságot, illetve azonosságot mutat a két szervezet (állami vállalat, önkormányzat) között. A többségi állami tulajdonú gazdasági társaságok álláspontom szerint hasonló módon képesek lehetnek az alkalmazottak, mint problémamegoldó ágensek hálózati tudásának működtetésére. Amennyiben a vezetők az integritás tanácsadóval együttműködve áttekintik a vállalat elakadásait, problémáit, megtalálhatják azokat a területeket, ahol előre megtervezett módon, jól felépített stratégia részeként, kontrollált körülmények között elkezdik alkalmazni ezeket a jó gyakorlatokat. A kezdeményező (indikátori) szerepkör a folyamat megkezdésére egyértelműen az integritás tanácsadó feladatköréhez tartozik. Ő felkészültségénél fogva teljes mértékben képes lehet a közösségi részvételi konszenzusépítés előkészítésére, megszervezésére. Amennyiben akár csak egy alkalommal is sikerül az alkalmazottakból problémamegoldó ágensi csoportot létrehozni és őket egy feladat sikeres megoldásába bevonni, a jó gyakorlat már automatizmusként tud másolódni annak minden további pozitív hozadékaival együtt:

- Involválta válnak a résztvevők, ami nagyon jelentősen növeli a megvalósulás esélyeit.
- Növekszik a visszajelzési rendszer hatékonysága.
- A közös munka nagyobb átláthatósága miatt csökken a korrupciós lehetőség és az arra való hajlam is.

Esetleírások

Az előzőekben foglalt elméleti megállapításokat két magyarországi esettel kívánom szemléltetni. Az első esetben Esztergomban a közösségi (participációs) mediációt kizárólag külső lebonyolítók által alkalmazott konfliktuskezelő –konszenzusépítő kommunikációs protokollként vették igénybe. A nagymányoki projektben – amelyet az Országos Büntmegelőzési Bizottság támogatott

– a helyi szervezetek képviselői a konkrét alkalmazáson túl magát a konfliktuskezelési módszertant is elsajátították, így azt a későbbiekben más esetekben is tudták alkalmazni.

Az esztergomi közösségi mediáció

Esztergom különböző történelmi városrészeiben a közlekedési forgalmi rend 2011-es jelentős átrendezése nagy botrányt váltott ki a lakosság körében (URL3, MTI, 2011). Ezt a változtatást egy önkormányzati rendelet rögzítette. A lakosok és a helyi szervezetek véleménye alapján a változások nem voltak összeegyeztethetőek sem a helyi közlekedési, sem a környezetvédelmi érdekekkel. A sok személyes és szakmai sérelem nem tette lehetővé a diskurzus lehetőségét és a felmerülő problémák megoldását a városvezetéssel.

A projektben kitűzött célok

A Consensus Humanus Egyesületet Esztergom Város Önkormányzatának főépítésze kérte fel, hogy szervezzon közösségi mediációt a várost megosztó konfliktushelyzet megoldása érdekében. A főépítész elmondása szerint Esztergom Város Önkormányzata hosszú évekig hiányos és rossz kommunikációt folytatott. A kommunikációs problémák nehézséget okoztak mind a hivatal belső működése, mind a külvilággal fenntartott kapcsolat során. Az elmúlt évek alatt számos prioritás nélküli fejlesztés és infrastrukturális átalakítás fogalmazódott meg a tervekben Esztergom történelmi városrészeiben, de az igazán nagy ellenállást és botrányt a közlekedési forgalom teljes átszervezése okozta a Szenttamás és Szentgyörgymező, valamint a Víziváros és Királyi városrészekben. Ennek teljes mértékű felülvizsgálata vált szükségesé annak érdekében, hogy a gyakorlati élet diktálta körülmények és helyi szokások alapján egységes és elfogadott rendszer alakulhasson ki. A közösségi mediációkon a lakosságot képviselő állami és civil szervezetek képviselői vettek részt. A nagy érdeklődésre jellemző, hogy több mint negyvenen képviselték a város és a lakosság különféle szervezeteit.

Előkészítés

A mediációra azokat a szervezeteket hívták meg, amelyek aktív felkészültséggel rendelkeztek egy-egy helyi csoport közlekedési érdekeiről. Ilyen volt például a városi kerékpáros egyesület, az autós egyesület, a tömegközlekedési vállalat, illetve az érintett területek oktatási intézményeinek képviselői. A releváns felkészültségű szervezetek felkeresését egy előkészítő mediátor végezte, aki

egyrészt az önkormányzattól kapott segítséget az érintettek elérésében, másrészt az érintettek adták meg a még fontosnak tartott szervezetek képviselőinek elérhetőségét. Ez a megoldás egyben a mediátor általi szakmai előszűrésre is lehetőséget adott és azt biztosította, hogy csak azok a szervezetek jelenjenek meg, amelyek releváns felkészültséggel és érintettséggel bírnak a mediáció témáját tekintve. A közös időpont egyeztetése mellett, minden résztvevőt tájékoztattak a közösségi mediáció hosszáról is, amely rendszerint négy-hat órát vesz igénybe. Esztergom esetében mintegy öt óra volt egy-egy alkalom.

Első közösségi mediáció

Az első alkalommal a mediátorok ismertették a mediáció célját, idejét, és annak pontos menetrendjét. Második lépésként a szervezetek képviselői egy nagy körben foglaltak helyet a Polgármesteri Hivatal dísztermében, és egyesével elmondták, hogy ők kit képviselnek, s a város közlekedési rendjének megváltoztatásából elsődlegesen melyik részben érintettek és bírnak felkészültséggel. Következő lépésként az elhangzottak alapján – a résztvevők nagy létszáma miatt – öt munkacsoportot képeztek a mediátorok úgy, hogy minden munkacsoportba arányosan legyenek jelen az egyes közlekedési ágazatokhoz tartozó képviselők, vagyis az oktatási intézmények, a közlekedési civil szervezetek és az önkormányzat munkatársai. Ezek a heterogén munkacsoportok egymástól elkülönülve flipchart papírokra pontokba szedve írták fel a város közlekedésének problémáit, majd rangsorolták őket. A harmadik részben a csoportok megosztották a többi munkacsoporttal az ő rangsorolt listájukat, amelyből egy nagy közös lista készült minden résztvevő bevonásával. Ezt a listát is súlyozták a résztvevők – volt, hogy kérdés nélkül egyetértettek, volt, hogy a tovább tartott az érvelés, de minden esetben konszenzusos megoldás született. A rangsorolt lista elkészülte után a résztvevők a zárókörben egységesen elégedettek voltak ennek a technikának az alkalmazásával és a hatásfokával is.

Második közösségi mediáció

A második alkalomra két hét elteltével került sor ugyanazokkal a résztvevőkkel, mediátorokkal és szabályokkal, mint az első alkalommal. A közös nyitó körben minden résztvevő adhatott visszajelzést, vagy mondhatott hozzáfűzni valót az előző alkalomhoz, illetve az azóta felmerülő témához kapcsolódó javaslatokat megosztották a jelenlévőkkel. A második lépésben a résztvevők ismét szétváltak az első alkalomhoz hasonló munkacsoportokba. A feladat ezúttal az volt, hogy a felírt problémákra milyen megoldást tudnak javasolni, ami

jelentős anyagi befektetés nélkül kivitelezhető és az egész közösség (a város) céljait szolgálja. Az önkormányzatnak nem volt elkülönített forrása erre a célra, tehát például táblák áthelyezésével, illetve útburkolati jelek átfestésével kellett megoldani a problémákat. A harmadik lépésben a munkacsoportok ismertették az általuk kialakított megoldásokat, és összevetették a többi csoport által talált megoldással az adott probléma esetében. Itt azt a megoldás került fel a végső megoldáslistára, amelyet az egész csoport a legjobbnak tartott. Az egyes megoldások elfogadása, illetve elvetése természetesen hatással volt más problémák megoldására is, így volt, hogy újra megbeszélésre került egy-egy kérdés, vagy összevontak két problémát. Az elkészült listát mind a résztvevők, mind a város közlekedési osztálya – azaz a megrendelő – írásban megkapta. A megoldási javaslatok kivitelezése nem jelenthetett anyagi gondot a város vezetőségének, mert arra eleve tekintettel voltak a résztvevők a közösségi mediáció során.

Utánkövetés: eredmények és fenntarthatóság

Az esztergomi mediáció országos nyilvánosságot kapott: mind a városvezetés, mind a résztvevő szervezetek, illetve a lebonyolító egyesületek kifejezetten pozitív visszajelzéseket kaptak a kivitelezés magasfokú hatásfokáról, illetve módszer alkalmazhatóságáról egyaránt. Egyértelműen bizonyítást nyert, hogy a módszer alkalmazhatósága nem limitált a résztvevők létszámától, a város nagyságától. Független továbbá a probléma sokrétűségétől, bonyolultságától is, mivel az esztergomi közösségi mediáción kidolgozott megoldások listája közel ötven pontot tartalmazott. Valamennyi résztvevő szervezet saját városának közösségét megtisztelve nagy felkészültséggel és aktív tevékenységgel vett részt a folyamatban.

A nagymányoki közösségi program - képzés és mediáció

A „*Variációk a közösségi konfliktusok feloldására Nagymányokon*” címen beadott pályázat elnyerte az Országos Bűnmegelőzési Bizottság támogatását (URL4). A projekt a Vajna és Szotyori–Nagy Ügyvédi Iroda, a Nagymányoki Önkormányzat és az Életút Kistérségi Közhasznú Családsegítő Egyesület együttműködésére építve valósult meg.¹ „*Nagymányok 2640 lakosú nagyközség Tolna megyében,*

1 Az alábbi esetben a szerző résztvevő volt, a leírást a projektfelelős Barinkai Zsuzsa készítette, amely megjelent a Kriminológiai Szemle 67-es számában 2010-ben, 36-41. Az ismertető tartalmi elemeit tekintve jelentős mértékben megegyezik ezzel az esetleírással – lévén ugyan arról az esetről van szó.

a bonyhádi kistérségben. Fejlődésében nagy szerepet játszott a betelepített németek kultúrája, gazdasági ismeretei, és fejlettsége, valamint a századfordulón megindult bányászat. E két elem viszonylag szervezettebb társadalmat, városias hagyományokat és városias szolgáltatásokat teremtett a faluban. Nagymányok vonzáskörzetébe tartozik Kismányok, Váralja, Izmény és Györe, melyek számára Nagymányok jelenti az egészségügyi, kulturális és gazdasági központot. Nagymányokon általános iskola, művészetoktatási intézmény, óvoda, könyvtár, teleház, művelődési ház és sportcsarnok működik. A körzeti megbízott mellett polgárőrség is felügyel a település rendjére. A településen közel 30 civil szervezet működik.” (Barinkai, 2010).

A projektben kitűzött célok

A projekt célja annak tudatosítása volt, hogy a konfliktusokat helyben szükséges felismerni, feltárni, kimondani és megoldani. Cél volt továbbá olyan kommunikációs eszközök bemutatása, amelyekkel helyi szinten, a saját erőforrásaik bevonásával is képesek a közösségi konfliktusok kezelésére Nagymányokon. A projekt hosszú távú célja az volt, hogy a közösségi vagy részvételi mediáció beépüljön a településen élők eszköztárába és mintául szolgáljon a felnövő generációnak.

A településen több szinten kialakult konfliktusok az alábbiak voltak:

- A szomszédos településsel közös körjegyzőséget tartottak fenn társulásban, ami nagyon sok konfliktussal járt, melynek következtében a körjegyzőség felbomlott. Hajlandóság lett volna az ismételt együttműködésre, nehéz volt az álláspontok közelítése (adminisztrációs vezetés).
- A szomszéd település idősothtonával társult Nagymányok idősothtona, de a közös működés során sok kommunikációs probléma lépett fel (intézményvezetés).
- Nagymányokon az 1900-as évektől működik szénbánya, amelyet 1965-ben bezártak. A megnyitására vonatkozó szándék komoly feszültséget okozott a településen (munkahely teremtés vs. helyi érdekek).
- A helyi iskola a környező településekről is fogadja a problémás tanulókat, amely folyamatos nézeteltéréseket okoz az iskola vezetősége, a tanári kar és a szülők között (minőségi oktatás vs. központi iskola).

A program az előzetes mélyinterjúk alapján két részből épült fel:

- Az alternatív konfliktuskezelő képzések, közösségi mediációs technikák oktatása.

- Valós konfliktushelyzetek feldolgozása, amely egyben a korábban elsajátított technikák gyakorlását is jelentette.

A projektben három tréner, mediátor vett részt, bevonva a partnerszervezet (Életút Egyesület) által korábban kiképzett mediátorokat. A projekt során 18 személy (tanár, óvónő, iskolaigazgató, védőnő, szociális munkás, rendőr, polgárőr, közterület felügyelő, szülői munkaközösség elnöke és tagjai, nyugdíjas klub tagja, polgármesteri hivatal dolgozói) vett részt a mediációs képzéseken és további 16 személy a közösségi mediációkon.

Az alternatív konfliktuskezelő képzések, közösségi mediációs technikák oktatása

A tananyag súlypontja a polgári és büntető mediáció elméleti háttere, szabályozása, gyakorlata, alkalmazási területei és a tapasztalatok átadása volt. Igény esetén mód volt a trénerekkel történő egyéni konzultációra is. A polgári mediációs tréningen 17, a büntető mediációs képzésen 16 résztvevő volt. A résztvevők társadalmi pozíciójukat illetően nagyon különbözőek voltak: gondozónő, takarító, védőnő, fizikai munkás, önkormányzati alkalmazott, óvónő, tanár, gyógypedagógus, szociális munkás, rendőr, polgárőr stb. A képzés végén kiosztott elégedettségi kérdőív azt mutatta, hogy a résztvevők által megfogalmazott elvárások (új megoldási lehetőségek megismerése, új ismeretek megszerzése, alkalmazhatósága, kötetlen, nyílt hangulat) teljesültek. A résztvevők pozitív élményekről, jól váltakozó elméletről és gyakorlatról számoltak be. Elmondásuk szerint a konfliktusokhoz, illetve másokhoz való viszonyuk, hozzáállásuk megváltozott. A szupervízió megmutatta, hogy a résztvevők jól alkalmazható gyakorlati ismereteket szereztek. Többen munkahelyükön, családjukban, és tágabb környezetükben használni tudták a megismert technikát és arról számoltak be, hogy ez a tény, számukra is meglepő, várakozáson felüli volt. Eredményként könyvelték el, hogy közösség formálódott.

Valós konfliktushelyzetek feldolgozása – az elsajátított technikák gyakorlása

A mélyinterjúk és a képzések során kiderült, hogy a település működésének töréspontja a közösségi kommunikáció hiánya, az információáramlás a civil szervezetek egymás közötti és az önkormányzattal fennálló viszonyában,

valamint az önkormányzati döntések megítélése és elfogadhatósága. Ennek következtében a közösségi mediáció témájáról a résztvevők egyhangúan a fenti kérdéseket választották. A szervezésben a résztvevők fontos szerepet vállaltak, közös döntést hoztak arról, hogy kiknek kell szerepet vállalniuk a közösségi mediációban. Ez egyértelműen megmutatta, hogy a projekt ezen pontjára felismerték az együttműködés fontosságát. A képzéseken résztvevő személyeken kívül jelen volt a polgármester, a képviselő testület egy tagja, a kisebbségi cigány önkormányzat képviselője, a polgárőrség vezetője, a tűzoltóság vezetője, a bányász szakszervezet vezetője és egy helyi vállalkozó, aki életmód egyesületet vezet a faluban. A javaslatok az első mediációs kör után a következők voltak: hasznos volna, ha létezne egy, az összes civil szervezetet összefogó civil kezdeményezés, úgynevezett ernyőszervezet (például Nagymányokért Egyesület), illetve a közösségépítéshez nagyban hozzájárulna, ha a falu a sok kicsi ünnep mellett vagy helyett kitalálna egy falunapot, ami csak a helyiekről és a falu specialitásairól szólna. A konferencia résztvevői arról döntöttek, hogy egy demokratikus döntés érdekében mindenképpen szükséges szélesebb körben ismertetni a javaslatokat, ezért a tervezett iskolai konfliktus mediálása helyett a közösségi mediáció folytatását határozták el.

A második közösségi mediáció

A második közösségi mediációra a résztvevők visszahozták saját közösségükből a javaslatokat, melyek a következők voltak: elvetették a közös ernyőszervezet létrehozását, de azt nagyon fontosnak tartották, hogy a településen működő civil szervezetek valamilyen formában működjenek együtt a jövőben. Erre kitalálták, hogy negyedévenként létrehoznak egy civilfórumot, mely arra lenne hivatott, hogy a faluban működő civil szervezetek, illetve szerveződések kapcsolatot tartsanak egymással, közös programokat szervezzenek, együttműködjenek. Ennek első állomásaként június első hetében a polgármesteri hivatal adott otthont egy ilyen találkozásnak. A megállapodásban részletesen rögzítették, hogy ki és milyen határidővel felelőse a meghívók elkészítésének, kipostázásának, a meghívó tartalmi elemei is rögzítésre kerültek. A második körben a résztvevők a beérkezett javaslatok alapján úgy döntöttek, hogy ennek a civilfórumnak lesz feladata kiválasztani a falu napját.

Utánkövetés: eredmények és fenntarthatóság

A fenntarthatóságra vonatkozó javaslatokat a záró konferencián foglalták össze. Annak érdekében, hogy a térségben több információval rendelkezzenek az alternatív konfliktuskezelési eszközökről, a projekt résztvevői szélesebb célcsoport bevonását tartották fontosnak korcsoportok, illetve befogadó szervezet szerinti bontásban. Így kiemelték a gyermekek és fiatalok szerepét a mediáció elterjesztésében. A helyi mediációs esetből készült dokumentumfilmet szintén ismeretterjesztésre használták fel. Külön kiemelték a polgárország tagjainak képzését, amit saját kompetenciájukon belül valósítottak meg. Döntés született továbbá a civil szervezetek rendszeres, negyedévenkénti találkozásáról az önkormányzat képviselőivel. A résztvevők megfogalmazták azon szükségletüket, hogy évente egyszer közösségi mediációt szervezzenek a közösségi kapcsolatok erősítésének érdekében és ennek felelősét a zárókonferencián kiválasztották. A pályázat keretében készült dokumentumfilmet ugyancsak az alternatív konfliktuskezelési technikák elterjesztése eszközeként alkalmazzák: civil fórumokon, felnőttképzéseken, valamint a települési mediációt ismertető előadásokon mutatják be. Ez a film azóta is több felsőoktatási intézmény tananyagát képezi. A helyi szervezést segítő Életút Egyesület – amelynek tagjai között képzett mediátorok vannak – felvette a tevékenységi körébe a mediációt. Így teljesen hivatalos keretek között is folytathatják a mediációt, illetve az egyesület tagjai a korábbinál is magasabb szinten tudják támogatni és fejleszteni a közösség mediációs kommunikációját. A pályázat rövid időkeretei hat önálló mediációban korlátozták a megvalósítható esetek számát, de megállapítható, hogy elindult az a tanulási folyamat, amely a mediációt mint jó gyakorlatot áttemeli a mindennapok technikájává.

Összefoglalás

A közösségi – participációs, vagy részvételi – mediáció olyan a gyakorlatban már több mint tíz éve bizonyított közösségi kommunikációs módszer, amelynek alkalmazásával nagyon hatékonyan lehet a közösségek problémáit megoldani, konfliktusait kezelni. A módszertan magyarországi alkalmazása az Európai Unió irányelvekhez illeszkedő 2002-es törvényi szabályozással vált lehetővé. Első elterjedési területeként említhetjük mind az állami, mind az önkormányzati szervezetek által fenntartott oktatási intézményeket, jellemzően a középiskolákat, gimnáziumokat, ahol a tanulók és az iskola között kialakult konfliktusok megoldására, jó gyakorlatok, protokollok kialakítására használták. A másik felhasználási területe a települési önkormányzatok különböző

kihívásának megoldására, a helyi közösséggel való jobb együttműködésre és a közös, minden helyi lakosra hatással lévő problémák megoldására, jövőbeni fejlesztések megtervezésére került felhasználásra. A tanulmányban részletesen bemutatott két példa jó mutatja, hogy az elméleti szakemberek azon feltevése, mely szerint a közösségi megoldások a megfelelő tudású külső vezetéssel és lebonyolítással hatványozottabban sikeresebbek, mint az egyszemélyi döntéshozatalok. A sikeresség a mindenki által elfogadott megoldási utak felvázolása mellett a döntési folyamat és annak kivitelezésének átláthatóságát is jelenti. Ez utóbbi a bizalmatlanságot szünteti meg azáltal, hogy széles körben követhetővé válnak a folyamatok, így nagy mértékben csökken a korrupciós lehetőségek kialakulása. A fenti jó gyakorlatok alapján a tanulmány párhuzamot von és felvázolja a közösségi (részvételi) mediáció bevezetésének lehetőségét az állami többségi tulajdonú vállalatoknál és a költségvetési szerveknél. Az alkalmazhatóságnak két változata is lehetséges az önkormányzati példák alapján. Egyrészt csak konkrét esetekben kerül alkalmazásra külső szakemberek bevonásával. Másrészt lehetőség van a mediációs gondolkodás elsajátítására és önálló alkalmazására. Mindkét esetben a szervezet részéről az integritás tanácsadónak kulcsszerepe van a folyamat szükségességének észlelésében, valamint annak alkalmazása esetén az előkészítésben való részvételben. A szervezet vezetőjének az érintett alkalmazotti közösség bevonásával lehetősége nyílik a leghasznosabb megoldás megtalálására, továbbá a szervezeti kultúra tudatos formálására, nyitottabbá tételére.

Felhasznált irodalom

- Algahtani, A. (2014). Leadership and Management Different? *Journal of Management Policies and Practices* 2(3), 71–82. <https://doi.org/10.15640/jmpp.v2n3a4>
- Barinkai Zs. (2010). „Variációk a közösségi konfliktusok feloldására Nagymányokon”. OBmB-pályázati tapasztalatok. *Kriminológiai közlemények* 67(1), 35–41.
- Christakis, N. A. & Fowler, J. H. (2010). *Kapcsolatok hálójában, Mire képesek a közösségi hálózatok, és hogy alakítják sorsunkat*. Typotex
- Ferik T. (Szerk.) (2014). *Konfliktuskezelési, mediációs módszerek alkalmazása a településfejlesztésben*. Kutatási anyag
- Horányi Ö. (Szerk.) (2007). *A kommunikáció mint participáció*. Typotex
- Heinelt, H., Getimis, P., Kafkalas, G., Smith, R. & Swyngedouw, E. (Eds.) (2002). *Participatory Governance in Multi-Level Concepts and Experience*. Springer Fachmedien, Wiesbaden GmbH
- Lewin, K. (1997). *Resolving Social Conflicts and Field Theory in Social Science*. American Psychological Association, Harper & Brothers Publ, 422.

- Marcus, A. (2006). *Meditations*. Penguin, 11.
- Németh V. (2014). Mediation as Problem–Solving Scene in the Light of PTC. *KOME: An International Journal of Pure Communication Inquiry*, 2(1), 3–13.
- Németh V. (2018). A mediáció jellemzői felhasználási területei szerint. *Kultúra és Közösség*, 9(2), 21–35.
- Németh V. (2019). Mediáció: A Kommunikáció participációra alapozott felfogása szerint. *Jel–Kép*, 9(1), 17–25.
- Németh V. (2020). *A közelség végtelen: A mediáció mint problémamegoldó a PTC tükrében*. GlobeEdit International Book Market Service Ltd.
- Vékás L. (2013). *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal*. Wolters Kluwer Kft.
- Szarvas H. (2019). *Helyi demokrácia fejlesztés Magyarországon*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatás–tudományi Doktori Iskola
- Törzs E. (2010). A helyreállító igazságszolgáltatás európai jó gyakorlatai a büntetőeljárásban. In *Közvetítői eljárás – mediáció – Magyarországon, felnőtt korú elkövetők esetén*. Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: 50/2013. (II. 25.) Korm. rendelet az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszeréről és az érdekérvényesítők fogadásának rendjéről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300050.kor>
- URL2: 2002. évi LV. törvény a közvetítői tevékenységről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0200055.tv>
- URL3: Befejeződött a közlekedési mediáció. http://onkormanyzat.mti.hu/hir/11655/befejezodott_a_kozlekedesi_mediacio
- URL4: OBmB - Települési Mediációs Projektek 2008-2009. http://www.foresee.hu/uploads/media/Hatteranyag1_telepulesikonfliktkezeles.pdf

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Németh V. (2021). Magyarországi szervezeti participációs döntéshozatali jó gyakorlatok az integritásmenedzsment területén. *Belügyi Szemle*, 69(3), 447-468. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.6>

Lippai Zsolt – Kardos Sándor

A Becsületbíróság működésének helye és szerepe a fegyelemkezelés rendszerében

Place and role of Court of Honor
in the system of discipline treatment

Absztrakt

A tanulmány bemutatja a rendvédelmi szerveknél 2016-tól bevezetett Becsületbíróság feladatkörét, rendszerét, valamint a szerzők – személyes szakmai tapasztalataik alapján – értékelik a jogintézmény első időszakának működését.

Kulcsszavak: Becsületbíróság, fegyelmi fenyítés, méltatlanság, eljárási tapasztalatok

Abstract

The study presents the tasks and the system of the Court of Honor, which has been introduced at law enforcement agencies since 2016, and the authors - based on their personal professional experiences - evaluate the first five years' operation of the legal institution.

Keywords: Court of Honor, disciplinary punishment, indignity, procedural experiences

Bevezetés

A Becsületbíróság jogintézményét – korábban nem ismert tartalommal és eljárási szabályokkal –, az új Hszt.¹ vezette be. A szabályozás szerint a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományú tagja szolgálati jogviszonyának

1 A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII törvény (Hszt.).

fegyelmi tárgyú² vagy egészségügyi ok miatti megszüntetése kapcsán akkor fordulhat jogorvoslatért a munkaügyi bírósághoz, ha ügyét a kezdeményezésére felállított Becsületbíróság is elbírálta, melynek tagjai minden esetben a külön erre a célra összeállított névjegyzékből kerülnek kijelölésre.

A névjegyzékre felvett tagok megbízatása 2016. január 1-jétől öt évre szól, mely határidő a Fegyelmi Szabályzat³ alapján 2020. december 31-én lejár, vagyis még az idei évben új tagokat kell választani. E körülmény lehetőséget ad arra, hogy a rendőrség⁴ szervezetén belül létrehozott Becsületbíróság ezen első szakaszának tapasztalatait – a szervezet működésének bemutatásával egyidejűleg – számba vegyünk, azokat összegezzük. Tanulmányunkban a jogszabályi háttér bemutatását követően kizárólag a fegyelmi tárgyú intézkedések kapcsán indult eljárási tapasztalatokat értékeljük. Megállapításainkat arra alapozzuk, hogy az írás egyik szerzője hat esetben tagként, két esetben pedig elnökként működött közre fegyelmi tárgyú döntés kapcsán összehívott becsületbírósági eljárásában, míg a másik szerző, fegyelmi szakterületi vezetőként részt vett a névjegyzék vezetésében, valamint az eljárások megszervezésében/koordinálásában és azok szakirányításában.

Történelmi jellegű előzmények

A Becsületbíróság jelenlegi rendszere, működésének szabályai nem kötődnek szorosan és egyértelműen korábbi jogszabályokhoz és normákhoz, konkrét jogforrása pedig nem megállapítható. Az a körülmény és igény mely szerint közösségek/szervezetek a tagjaik normaszegéseit saját maguk ítéljék meg, már a korábbi időkben is jogosan felmerülő igényként megmutatkozott. A magyar nyelv nagyszótárának (URL1) – történelmi hagyományokkal is összecsengő – megfogalmazása alapján a becsületbíróság, valamely testület, közösség becsületét érintő ügy kivizsgálására alakított, a testület becsületének, jó hírének megóvását szolgáló, nem hivatásos bírókból álló bizottság. A becsületbeli, különösen a lovagias ügyek megvizsgálására azzal a céllal alakult választott bíróság, hogy rendezze a vitás kérdéseket, és ezzel lehetővé tegye a párbaj elkerülését, illetve, hogy döntsön a felek párbajképességéről.

2 Fegyelmi tárgyú intézkedések: a szolgálati tevékenységgel összefüggő normaszegés megvalósítása kapcsán szolgálati viszony megszüntetése, fegyelmi fenytés kiszabása, vagy szolgálaton kívüli normaszegő magatartás esetén a további hivatásos szolgálatra való méltatlanság megállapítása.

3 A belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai Fegyelmi Szabályzatáról kiadott 11/2006. (III. 14.) ORFK utasítás (Fegyelmi Szabályzat).

4 A tanulmányban a rendőrség kifejezésen kizárólag a Hszt. 1. § a) bekezdésében meghatározott általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv állományát értjük, megállapításaink a törvényben feltüntetett egyéb szervekre nem vonatkoznak.

A lovagias kérdések, vitás, becsületbeli ügyek közösség általi elbírálásának és rendezésének története pedig meglepően nagy múltú történeti hagyományokkal rendelkezik, gondolva például a Johannita Lovagrend 12. századi regulájának 9. cikkére, mely szerint: *„Ha bármely testvér – bár soha meg ne történjen! – valamely kísértéstől hajtva bujaságba esnék, ha titkon vétkezik, titkon bánja meg és gyakoroljon bűnbánatot; ha pedig tetten érik, vagy vétke nyilvánosságra kerül, úgy abban a faluban, ahol azt elkövette, a vasárnapi mise után, amikor a nép a templomból jön, mindenki szeme láttára vezessék elő és Mestere verje meg, ha klerikus volt a vétkező; ha pedig laikus volt, akkor bármelyik klerikus, vagy az verje meg, akinek alá volt rendelve; kíméletlenül vesszőzzék és korbácsolják meg, és üzzék ki mindennemű közösségünkől.”* (Homonnai & Hunyadi, 1996). Amennyiben pedig a büntetéssel érintett személy magát bűnösnek, vétkesnek, Isten törvényeinek megszegőjének vallotta és ígéretet tett a javulására, akkor kivételes esetben, a megfelelő mértékű bűnbánat tanúsítását és megvilágosodását követően térhetett csak vissza a közösségbe.

A bajtársi érzés és a lovagi szellem fejlesztésére is nagy gondot fordító I. Károly⁵ magyar király a pártoskodások, belső harcok, nemtelen viszálykodások legjobb ellenszerét felismerve, lovagi becsületbírótságot – curia militaris – szervezett Visegrád udvarában a társadalmi természetű vétségek, becsületügyek elbírálására. A király, távollétében pedig a királyi udvar ispánjának ősi tisztét is viselő országbíró által tartott lovagbírótság hatáskörébe tartozott – a személyes becsületet érintő sértéseken kívül – a vitézi osztályokba tartozók minden becsületbevégo ügye, lovagiatlansága, hitszegése. A bizonyítás tagadás esetén az igazságszolgáltatás lovagmódra, bajvívással történt, a vesztes fél bűnhődése a jogi cselekvőképességet is korlátozó becsületvesztés, vagyis az udvarból és lovagi társadalomból való kizárás lett (Hóman, 1928).

1848. szeptember 20-án a Nemzetőrségi Tanács által, a Magyar Királyság Hadügyminisztériuma részére felterjesztett (de a fegyszázadok megalakulásának elmaradása miatt hatályba soha nem lépett) *„A fegy hatalom körének és fegyszázadok felállításának tervezete a honvédség számára”* címet viselő törvénytervezet utolsó részének meghatározása alapján *„A fegyelmi kihágásokat elkövető és egyébként is kicsapongó és fegyelemellenes magatartást tanúsító legénységi állományú egyének közül, úgy a közkatonák, mint a javíthatatlan altisztek is a fegyelmi bizottmány elé állítatnak. E bizottmány egy százados, egy hadnagy, egy őrmester, egy tizedes és egy közlegényből áll. Ülésein*

5 A köznyelvben Károly Róbert (születési nevén Caroberto, magyarosan régebben Róbert Károly; Nápoly, 1288 – Visegrád, 1342. július 16.) Anjou-házi magyar király 1308-tól haláláig uralkodott.

a hadbírónak is jelen kell lennie és ott jegyzőkönyvet kell felvenni. A bizottság az előállított renitenskedő katonát, vagy altisztet megint, s figyelmezteti őt arra, hogyha fél év alatt meg nem javul, úgy a közlegény azonnal a fegyszázdabba osztatik be, az altiszt pedig előbb lefokoztatik, s ezután lesz a fegyszázdabba beosztva.” (Öry, 1998).

A Magyarországon hatályos első katonai büntetőtörvénykönyv⁶ „*Mások, s különösen a kartársak becsülésére vonatkozó igény elvesztéséről*” címet viselő XII. fejezetének néhány évig hatályban lévő 299. §-a – a katonai szervezeteknél jelen lévő úgynevezett tiszti becsület kérdésével foglalkozva – az alábbiak szerint tartalmazta a méltatlanság jogintézményét, melynek eseteit taxatív módon próbálta meghatározni amellet, hogy annak tekintette a törvény által büntettnek minősített cselekményeket is.

„*I. Ha valamely tiszt, a kinek a szolgálatból való kilépése alkalmával bírt katonai jellege meghagyatott, vagy magasabb katonai jelleg adományoztatott [...] a monarchia ellen hadat viselő szolgálatába lépett a nélkül, hogy [...] katonai jellegéről lemondott volna...*” (URL2), ha belföldi, úgy kell eljárni vele, mint egy felségárulóval szemben, ha külföldi, tisztségtől való megfosztásra ítélandó.

„*II. Ha valamely az ellenség által hadifogságba ejtett tiszt, szóval, vagy írásban adott becsületszava megszégésével a fogságból megszökik és ez által az osztrák sereg hírnevét megbecsteleníti, elbocsátással büntetendő.*

Ha valamely tiszt más komoly alkalommal becsületszavával erősített ígéretét meg nem tartja, ha becsületszavával valótlán tényről tudja jót áll, vagy ha becsületszavával az ezen büntető törvénnyel ellenkezőre leköti magát, elbocsátással büntetendő.

Ha valamely tiszt nyilvános illetlen magaviselet által az állás becsületét bemocskolja, vagy valamely ilyes, vagy pedig más személyeket sértő magaviselet által állására nézve lealacsonyító szitkot, vagy bántalmazást vont magára, akkor ő [...] elbocsátással büntetendő” (URL2) feltéve, hogy cselekményével nem valóított meg valamely szigorúbban büntetendő deliktumot.

A becsületbíróóságok történeti fejlődésének elemzésekor – a tanulmány terjedelmére való tekintettel, a teljesség igénye nélkül – érdemes még megemlíteni az I. Ferenc József által 1862. április 10-én kiadott, „*A javíthatatlan tisztekkel való elbánás módja*” címet viselő szabályrendelet, a Magyar Királyi Honvédség és Csendőrségre nézve az 1885. évi Rendeleti Közlöny 11. számában közzétett, úgynevezett D–1 jelzetű rendeletet (URL3), vagy

6 Das Militär-Strafgesetzbuch über Verbrechen und Vergehen vom 15. Jänner 1855. für das Kaisertum Österreich.

az 1940. szeptember 1-jétől érvényes A-46 jegyzetű Becsületügyi Szabályzatot (URL4). Az elkövetkező évek világháború eseményei okán rövid életű A-46-os szabályzat általános rendelkezései szerint „a becsületügyi eljárás célja mind a tiszt állás közös becsületének, mind az egyes tisztek becsületének megóvása és épségben tartása. Becsületügyi eljárásnak akkor van helye, ha tiszttel szemben olyan magatartás (cselekmény, vagy mulasztás) gyanúja merült fel, amely nem egyeztethető össze a tiszt állás közös becsületével, vagy a tiszt becsületével és ezért kérdésessé válik vajjon az illető tiszta tiszt állás közös becsületének sérelme nélkül rendfokozatában meghagyható-e.” (URL5).

A II. világháborút követő évek szocialista típusú szemlélete hozta létre a Honvédelmi Minisztérium 1400/HVK. számú Szolgálati Szabályzat Fegyelmi Utasítását (1951), az 578/MNVK. számú „Útmutató a tiszt becsületbíróságok eljárásához” szabályzatot (1953), illetőleg az Elnöki Tanács 1959. évi 106. számú határozatának 47. § (5) bekezdése alapján kiadott „A Magyar Népköztársaság Fegyveres Erőinek Becsületbírósági Szabályzatát”, melynek I. fejezet 3. pontja alapján: „A becsületbíróságok – a parancsnokok által eléjük utalt ügyek elbírálása során:

- védik a katonai becsületet, a katonai hivatás megbecsülését, a rendfokozat tekintélyét, a szolgálati rendet és fegyelmet,
- örködnék a szocialista erkölcs és a társadalmi együttélés szabályainak betartásán, a fegyveres erők társadalmi megbecsülésén,
- a katonai eskü szellemében nevelik a személyi állományt, a törvények, rendeletek és szabályzatok előírásainak, a szolgálati rend és fegyelem követelményeinek öntudatos megtartására,
- elősegítik a közösségi szellem és a közösségért való felelősség megszilárdítását.” (URL6).

A szabályzat szerint az adott egység tiszthelyettesi, tiszt, főtiszti gyűlésein titkos szavazással kétévenként megválasztott hét-hét fő (öt fő rendes tag, plusz két fő pót tag), illetőleg a honvédelmi miniszter által esetenként kinevezett tábornok(ok)ból rendfokozati osztályonként létrehozott becsületbíróságok tárgyalták a hivatásos aktív- és nyugállományú tagokkal kapcsolatos ügyeket. A bejelentés, közvetlen tudomásszerzés, vagy bírósági, ügyészségi tájékoztatásra indult eljárásban becsületbíróként nem járhatott el, aki ellen fegyelmi, büntető vagy becsületbírósági eljárás volt folyamatban, illetőleg aki elfogultnak minősült. Helyettük póttag került behívásra.

Amennyiben a becsületbírósági eljárás során az eljárás alá vont vétkessége megállapításra került, akkor a vétkest megintésben, megfeddésben vagy megrovasban részesítették. Súlyosabb esetben határozatban tettek javaslatot a vétkes:

- alacsonyabb beosztásba helyezésére,
- rendfokozatban történő előmenetel várakozási idejének egy évvel történő meghosszabbítására,
- hivatásos, illetőleg továbbszolgáló állományból való elbocsátására,
- lefokozására.

A becsületbíróóság érdemi határozata ellen fellebbezésnek helye nem volt, pusztán panasszal lehetett élni. Érdekességként jegyezzük meg, hogy a bíróság, adott esetben kezdeményezhette is az általa hozott döntés törlését, amennyiben a döntéssel érintett tiszt vagy tiszthelyettes a legalább egy éven át végzett munkájával vagy magatartásával kiérdemelte azt.

Fabinyi Gusztáv (hadbíró, katona és jogtudós) szerint a becsületügyi eljárás, mint az igazságszolgáltatás egyik nemének *„feladata a megsértett jogrendet helyreállítani, bizonyítékokhoz nem kötött teljes függetlenséggel – a szónak legigazibb értelmében vett – anyagi igazságot szolgáltatni; célja a katonai szellemet, a lovagias, nemes gondolkozást a tisztikarban meghonosítani, ápolni és erősíteni, s hogy ezt elérhesse, kötelességében áll a művelt és nemesen gondolkodó egyén érzületével ellenkező viseletű egyéneket, csekélyebb esetekben meginteni, súlyosabb beszámítású esetekben a testületből végleg el távolítani.”* (Fabinyi, 1891, 349.).

Becsületbíróóság napjainkban

Bár a jelenleg hatályos Hszt. szerint létrehozott Becsületbíróóság intézménye csak elég kevéssé kötődik ezen történeti előzményekhez, annak létrejöttét mégis azon jogos szervezeti igény alapozta meg, mely szerint a katonai jellegű szervezetek tagjai maguk kívánták megítélni kollégáik legsúlyosabb cselekedeteit. Ahogyan az eddigiekből is egyértelműen kiderült, a becsületbíróósági eljárás intézménye a Hszt. preambulumban is megfogalmazott, a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományától megkövetelt magas szintű szakmai, erkölcsi és etikai kötelezettségek megszegőivel szembeni eljárások lefolytatására hivatott. A közhivatal ellátása kapcsán támasztott különleges követelményeknek megfelelni tudó szakembereket – az állam, illetőleg a közjó érdekében kifejtett tevékenységük miatt – a társadalom is megbecsüli, és általában tiszteletreméltóbbnak ismeri el őket, mint a magánszféra munkavállalóit (Angyal, 1927, 2.). A megbecsülés pedig nem a közhivatallal járó, magától értendő járandóság, hanem a tisztességgel ellátott, a közmegelegedést eredményező tevékenység társadalmi értékelésének pozitív hozadéka. A közügyek gyakorlóival szembeni

magától értetődő és törvényileg is szabályozott elvárás az erkölcsös, fedhetetlen életvitel, a káros szenvedélyektől mentes, mindenkor példamutató magatartás tanúsítása, mellyel az általa végzett hivatali munka tekintélyét, megbecsülését, illetőleg az abba vetett (köz)bizalmat is erősítheti.

Napjainkra az úgynevezett lovagias ügyeket rendező bíróság helyett, az ezakt jogszabályokon alapuló és az eljárás alá vont személy szolgálati viszonyát is érintő, újszerűnek tűnő, de korántsem történelmi előzmények nélküli becsületbíróságok, amolyan régi-új létrejötte, a rendészeti szervek személyi állománya részéről különösen nagy érdeklődéssel övezett jogintézményeként jelent meg. Az érdeklődés okai pedig az új Hszt. által bevezetésre kerülő kormányzati szolgálati, hivatásos szolgálati, hivatásos és szerződéses katonai jogviszonyban foglalkoztatottak életpálya-modelljében, az új előmeneteli- és illetményrendszerben, a lakhatási támogatás új rendszerében, a megtakarítási célú állami biztosítási rendszerben, és a szakmai érdekvédelmi tevékenysége ellátására, a szakszervezetektől elkülönült hivatásrendi karok (Magyar Rendvédelmi Kar és a Magyar Kormánytisztviselői Kar) létrejöttében, valamint a megfogalmazásra kerülő hivatásetikai normákban keresendők. A Becsületbíróság szabályozóit jogalkotóink a Hszt.-ben, valamint a Fegyelmi Szabályzatban fogalmazták meg. Érdekesség, hogy a rendészeti terület ezen irányú szabályozásának mintáját a Kttv.⁷ 2012. július 1-jén hatályba lépett rendelkezésével létrejött Kormánytisztviselői Döntőbizottság, mint a bírósági munkaügyi jogvitát megelőző jogorvoslati fórum képezte.

Az új jogintézménnyel a hivatásos állomány tagja által igénybe vehető jogorvoslati rendszer kibővült a szolgálati, így a munkaviszonyt megszüntető személyügyi döntés és az esetleges bírósági eljárás közé ékelődve, oda betagozódva, eljárásában a hivatásos állomány tagja szolgálati viszonyának fenntarthatóságáról döntve. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a szolgálati viszony megszüntetése esetén becsületbírósági eljárás kezdeményezése nélkül/hiányában az érintett nem fordulhat munkaügyi bírósághoz. Az eljárás alá vont kezdeményezése alapján felállított Becsületbíróság a fegyelmi tárgyú eljárásban megállapított tényállást nem bírálhatja felül, a megállapított tényállás alapján kizárólag arról dönt, hogy a szolgálati viszony megszüntetése jogkövetkezményként indokolt vagy sem, és az alkalmazható-e. A rendőrség esetében a Becsületbíróság működési feltételeit az országos rendőrfőkapitány biztosítja, míg a működésének részletes szabályait a belügyminiszter rendeletben állapítja meg. Ugyanakkor, a Becsületbírósággal kapcsolatos valamennyi rendőrségi kiválasztási, eljárási, végrehajtási, képzési/felkészítési

7 A közszolgálati tisztségviselőkről szóló 2001. évi CXCVI. törvény.

feladatot az ORFK Fegyelmi Osztály⁸ koordinálja, míg gyakorlati végrehajtása az érintett szervek humánigazgatási szolgálatánál realizálódik.

A fegyelmi tárgyú intézkedés kapcsán lefolytatott becsületbírószági eljárások évenkénti megoszlását az 1. számú táblázat tartalmazza.

1. számú táblázat: *A rendőrség állománya esetében a fegyelmi tárgyú döntések kapcsán lefolytatott becsületbírószági eljárások megoszlása 2016 és 2020 között (fő)*

A lefolytatott járások évenkénti megoszlása					Összesen
2016	2017	2018	2019	2020 ⁹	
8	12	13	7	-	40

Forrás: ORFK Fegyelmi Osztály statisztikai adatai.
A szerzők saját szerkesztése.

A fenti adatok alapján megállapítható, hogy évenként eltérő számban, de az értékelt időszak vonatkozásában jelentős számú esetben kezdeményezték az eljárás alá vont személyek a becsületbírószági eljárás indítását. Az összes eljárás 5%-ában (mindössze 2 fő esetében) döntött úgy a fegyelmi tárgyú döntések kapcsán felállított Becsületbírószág, hogy az érintett rendőr szolgálati viszonyának megszüntetését nem tartotta indokoltnak, ezért a fenyítést kiszabó határozatot hatályon kívül helyezve más fegyelmi fenyítés kiszabására tett javaslatot.¹⁰ Megítélésünk szerint a fegyelmi jogkör gyakorlójának döntését megváltoztató esetek száma/aránya nem fokmérője a jogintézmény szakmai létjogosultságának.

A Becsületbírószág névjegyzéke

A rendőrség keretein belül – a Hszt. rendelkezései alapján – 2015. december 31-én első alkalommal került sor becsületbírószági névjegyzék összeállítására. A névjegyzékbe történő felvételre – valamint a későbbi tagcserék esetében is – a hivatásos állomány tagjának önkéntes jelentkezése vagy a hivatásos állomány tagjának beleegyezése esetén az állományilletékes parancsnok általi jelölés alapján kerülhetett sor, amennyiben a jelölt ellen nem folyik büntető-,

8 A szervezet pontos megnevezése: Országos Rendőr-főkapitányság Személyügyi Főigazgatóság Humánigazgatási Szolgálat Fegyelmi Osztály.

9 A táblázat a tanulmány elkészítésekor – 2020 április hónapban – már lezárult eljárások adatait tartalmazza, abban a folyamatban lévő ügyek nem kerültek feltüntetésre.

10 Az egyik esetben a járőrvezető szolgálati viszonyának megszüntetését helybenhagyva, a vele közös elkövető járórtárs felelősségét értékelte kisebb tárgyi súlyúnak a Becsületbírószág; a másik esetben egy közterületi intézkedés miatt kiszabott szolgálati viszony megszüntetés fegyelmi fenyítést a normaszegés elkövetési körülményeihez képest súlyos szankciónak értékelt a Becsületbírószág.

fegyelmi-, vagy méltatlansági eljárás, büntetőeljárásban vagy szabálysértési eljárásban jogerősen kiszabott büntetés, fenyítés hatálya alatt nem áll, és megfelel a példamutató magatartásra, szolgálatellátásra vonatkozó követelményeknek. Az önkéntes jelentkezés esetén kitöltött jelentkezési lapot az állományilletékes parancsnok részére kell benyújtani, aki azt írásba foglalt, indoklással ellátott véleményével kiegészítve – a kérelem beérkezését követő három napon belül –, az országos rendőrfőkapitányhoz felterjeszti. Amennyiben az állományilletékes parancsnok tesz javaslatot a jelölésre, akkor a jelentkezési laphoz és az írásba foglalt indokolt véleményéhez a javasolt személynek a jelölés elfogadásáról szóló nyilatkozatát is csatolni kell.

A Becsületbíróság tagjaként eljárni jogosult tagok névjegyzékét az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője hagyja jóvá. A hivatásos állomány tagját a névjegyzékről kérelmére, megbízatásának lejártakor, a névjegyzékre vétel feltételeinek megszűnésekor, valamint méltatlanságot megalapozó körülmény felmerülése esetén törölni kell. A Becsületbíróság intézményének létrehozásakor a névjegyzék a tiszthelyettesi, a zászlósi, a tiszti, valamint a főtiszti rendfokozati állománycsoportonként a maximális 50-50 fővel, a tábournoki rendfokozati állománycsoport esetében a minimális 10 fővel, területi szervenként arányosan került feltöltésre. A névjegyzékbe került 210 tag időközbeni, rendfokozati állománykategóriában való előlépése, valamint szolgálati helyének megváltozása miatt a névjegyzékről való törlésüket, és helyettük új tagok felvételét rendszeresen indokolja. Az országos parancsnok a névjegyzéket negyedévente felülvizsgálja, ennek eredményeként intézkedés történik a tagok cseréjére, hogy a működőképességet biztosítani tudják.

A negyedéves felülvizsgálatokat követően aktualizált névjegyzék – a normaháttérben meghatározottak alapján – a rendvédelmi szervnél üzemeltetett <https://my.police.hu/> internetes portál „Jog- és Érdekvédelem/Becsületbíróság” menüpontjában tekinthető meg.

A névjegyzékbe felvett tagok megbízatása öt évre szól, amely megbízatásról az országos rendőrfőkapitány megbízólevelet, illetőleg a konkrét ügyre vonatkozó eseti megbízólevelet állít ki. Az eddig eltelt csaknem öt év tapasztalatai megmutatták, hogy a rendőrség szervezetében megfigyelhető fluktuáció, a belső horizontális és vertikális, valamint a rendfokozati állománycsoportokban történő mozgás/változás megköveteli a névjegyzék folyamatos és rendszeres felülvizsgálatát, mely feladatot az ORFK Fegyelmi Osztálya hajtja végre. Az utolsó négy negyedév során a tagok esetében bekövetkezett változásokat a 2. számú táblázat tartalmazza.

2. számú táblázat: A rendőrség becsületbíróvági névjegyzékében bekövetkezett tagcserék megoszlása 2019. II. negyedéve és 2020. I. negyedéve között (fő)

Tagcsere oka	2019. II. negyedév	2019. III. negyedév	2019. IV. negyedév	2020. I. negyedév	Összesen
rendfokozati állománycsoport változása	-	2	2	3	7
áthelyezés	-	3	1	-	4
rendelkezési állományba kerülés	-	1	-	2	3
tartós betegállomány	-	1	-	-	1
szolgálati jogviszony megszűnése	4	-	2	-	6
egyéb ok	-	1	-	1	2
Összesen	4	8	5	6	23

Forrás: ORFK Fegyelmi Osztály statisztikai adatai.
A szerzők saját szerkesztése.

Az adatok rámutatnak, hogy az utolsó négy felülvizsgálat keretében a Becsületbíróvági névjegyzékén szereplő tagok több mint 10%-a helyett kellett új tagot jelölni. A tanulmányban értékelt csaknem öt év alatt – a táblázatban is feltüntetett 23 fővel együtt – összesen 84 fő esetében kellett intézkedni a névjegyzék-ből való törlésre, és új tagok névjegyzékbe vételére, mely személyi változás jelentős mértékűnek mondható.

Becsületbíróvági eseti összehívása

A Hszt. alapján a Becsületbíróvági hatálya kizárólag a 2016. január 1-jét követően megindult fegyelmi eljárásban hozott határozat, illetőleg a 2016. január 1-jét követően benyújtott szolgálati panasz esetén állapítható meg. Általános szabály, hogy a névjegyzéket vezető országos rendőrfőkapitány a Becsületbíróvági működési feltételeit, annak összehívását a kezdeményező személy állományilletékes parancsnoka útján biztosítja. A kérelmező a Becsületbíróvági összehívását – a döntés kézhezvételétől számított nyolc napon belül – a szolgálati út betartásával előterjesztett írásbeli kérelmével a sérelmezett döntést hozó előljárónál kezdeményezheti, amennyiben a szolgálati viszonyát azért szüntették meg, mert minősítés, méltatlanság alapján vagy fegyelmi ügyben vele szemben

szolgálati viszony megszüntetés fenyítést szabtak ki, a hivatásos szolgálatra alkalmatlanná vált és a felmentés ellen benyújtott szolgálati panaszát elutasították, vagy a felmentés ellen a szolgálati panasz benyújtásának lehetőségét a Hszt. kizárja. A Becsületbíróság összehívása tehát nem kötelező jogi aktus, hanem kizárólag az abban érintett hivatásos állományú személy – szolgálati út betartásával benyújtott – írásbeli kérelmére kerülhet összehívásra. A Becsületbíróság hatáskörébe nem tartozik a Nemzeti Védelmi Szolgálat által megállapított kifogásolható életvitel miatti alkalmatlanság alapján történő szolgálati viszony megszüntetése, így ezen okból – a törvény erejénél fogva – az abban érintett rendőr kérelmet sem terjeszthet elő, tehát a Becsületbíróság sem hívható össze.

Érdemes tisztázni, hogy mely – fegyelmi tárgyú – munkáltatói döntések esetében kezdeményezhető becsületbíróági eljárás:

- fegyelmi eljárás keretében a szolgálati viszony megszüntetése fegyelmi fenyítés kiszabásakor: a szolgálati tevékenységgel összefüggésben elkövetett normaszegés, vagyis fegyelemsértés elkövetése esetén;
- méltatlansági eljárás keretében a méltatlanság megállapításakor: szolgálaton kívül tanúsított olyan magatartás esetén, mely alkalmas arra, hogy a rendőri szervezet működésébe vetett közbizalmat súlyosan veszélyeztesse.

A hivatásos állományú rendőrrel szemben fegyelmi eljárás kezdeményezhető:

- fegyelemsértés esetén: fegyelemsértést követ el és fegyelmi eljárás keretében felelősségre kell vonni a hivatásos állomány tagját, ha a szolgálatteljesítésre vagy a szolgálati viszonyára vonatkozó kötelezettségét vétkesen megszegi;
- szabálysértés esetén: fegyelmi eljárás keretében kell elbírálni a hivatásos állomány tagjának azt a szabálysértését (a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés kivételével), amelyet szolgálati helyen vagy a szolgálattal összefüggésben követett el;¹¹
- katonai vétség esetén: a Büntetőeljárásról szóló törvényben¹² meghatározottak szerint (ügyszí döntés alapján) a katonai vétség fegyelmi jogkörbe történő utalásakor a magatartás (bűncselekmény) fegyelmi eljárásban kerül elbírálásra.¹³

11 A szolgálati helyen vagy a szolgálattal összefüggésben elkövetett szabálysértés esetén – döntően – pénzbírság fegyelmi fenyítés kerül kiszabásra, az értékelt időszakban e normaszegés kapcsán alkalmazott fegyelmi szankciók nem alapozták meg becsületbíróági eljárás kezdeményezését.

12 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról.

13 Amennyiben katonai vétség fegyelmi eljárásban kerül elbírálásra, akkor az ügy a fegyelmi eljárás szabályai szerint folyik, vagyis fegyelmi fenyítés kerül kiszabásra. Ezen fegyelmi eljárás keretében kiszabott szolgálati viszony megszüntetése fegyelmi fenyítés alkalmazásakor a döntéssel szembeni panaszt nem az előljáró parancsnok bírálja el, hanem az illetékes törvényszék katonai tanácsa, ezért a további eljárás elkülönül a munkáltatói intézkedések rendszerétől, melyre tekintettel becsületbíróági eljárás nem kezdeményezhető.

Fegyelmi eljárás esetében az érintett által kezdeményezhető jogorvoslati rend az alábbi:

- szolgálati viszony megszüntetése fegyelmi fenytítés kiszabása;
- a fegyelmi fenytítéssel szembeni panasz benytújtása;
- a panasz elutasítása esetén becsületbírósági eljárás kezdeményezése;
- munkaügyi bírósági eljárás.¹⁴

A méltatlansági eljárás keretében a további hivatásos szolgálatra való méltatlanságot megalapozza, ha a hivatásos állomány tagja a szolgálaton kívül olyan magatartást tanúsít, amely a rendvédelmi szerv működésébe vetett közbizalmat súlyosan veszélyezteti és emiatt nem várható el, hogy a rendvédelmi szerv a szolgálati viszonyát fenntartsa.

Méltatlansági eljárás esetében érintett által kezdeményezhető jogorvoslati rend az alábbi:

- méltatlanná válás megállapítása, mely döntéssel szemben önálló jogorvoslat nincs;
- a döntés alapján meghozott szolgálati viszonyt megszüntető állományparanccsal szemben panasz benytújtása;
- a panasz elutasítása esetén becsületbírósági eljárás kezdeményezése;
- munkaügyi bírósági eljárás.¹⁵

Az eljárás szabályszerű kezdeményezése esetén a sérelmezett döntést hozó elöljáró köteles összehívni a Becsületbíróságot, amennyiben a kezdeményezés nem szabályszerű, e körülményről a sérelmezett döntést hozó elöljáró a kérelmezőt haladéktalanul írásban tájékoztatja. A Becsületbíróság elnöke és tagjai a tevékenységük időtartamára mentesülnek a másirányú szolgálati kötelezettségük teljesítése alól, valamint jogosultak az utazási és a szállásköltségeik megtérítésére. A fegyelmi tárgyú döntések kapcsán összehívott Becsületbíróság három főből áll¹⁶, akik a kezdeményezővel azonos rendfokozati állománycsoportba kell, hogy tartozzanak, további belső szakmai elvárás, hogy az elnök minden esetben (legalább) tiszt legyen. A Becsületbíróság elnökét – a Magyar Rendvédelmi Kar (MRK) Etikai Bizottságától bekért javaslat alapján – az MRK elnöksége jelöli

14 Ha a panaszt elutasították és azt a Becsületbíróság is helyben hagyta, csak abban az esetben lehet munkaügyi bírósághoz fordulni.

15 Ha a panaszt elutasították és azt a becsületbíróság is helyben hagyta, csak abban az esetben lehet (a fegyelmi eljárás szabályrendszerével megegyezően) munkaügyi bírósághoz fordulni.

16 Az egészségkárosodási eljárás kapcsán összehívott Becsületbíróság a névjegyzékből kiválasztott három tagon túlmenően további két fővel egészül ki: a közreműködő orvossal, valamint a humánigazgatási feladatokat ellátó szerv állományából kijelölt személlyel.

ki a hivatásos állományban a rendvédelmi szervnél összeállított névjegyzéken szereplő tagjai közül. A Becsületbíróság további két tagját – az MRK egyetértésével – a Becsületbíróságot összehívó elöljáró jelöli ki a hivatásos állomány névjegyzékében szereplő, az eljárás alá vonttal legalább azonos rendfokozati állománycsoportba tartozó tagjai közül. A sérelmezett döntést hozó elöljáró felterjeszti az országos parancsnokhoz a Becsületbíróság kijelölt elnökének és tagjainak nevét, szolgálati beosztását. A felterjesztés alapján az országos parancsnok az adott ügyre szóló eseti megbízólevelet ad ki.

Nem lehet tagja a Becsületbíróságnak, aki az eljárás tárgyát képező alapügyben eljár, a döntéshozatalban részt vett vagy szolgálati beosztása alapján részt fog venni, aki az érintettel szemben személyében elfogult, továbbá aki ellen fegyelmi eljárás folyik vagy fenytés hatálya alatt áll. Az állományilletékes parancsok, az MRK Etikai Bizottságának elnöke, valamint az eljárást kezdeményező a tagok jelölésével szemben kifogással élhet. A kifogásolt tag helyett a jelölő új jelöltet ad vagy a jelölést fenntartja. Ez esetben a tag kizárásáról a Becsületbíróság többi tagja dönthet.

A Becsületbíróság alapvető jogköre, tevékenysége

A korábban leírtak alapján alaptézis, hogy a Becsületbíróság az elé tárt ügyben a megállapított tényállást nem bírálhatja felül, a megállapított tényállás alapján kizárólag arról hozhat döntést, hogy a szolgálati viszony megszüntetése jogkövetkezésként alkalmazandó, vagy a szolgálati viszony megszüntetését a feltételek hiányában nem tartja indokoltnak, tehát a Becsületbíróság eljárásában kizárólag a hivatásos állomány tagja szolgálati viszonyának fenntarthatóságáról dönt. Az ülés tárgyává tett ügyben eljáró személyeket, az érintettet és jogi képviselőjét, az érintett szolgálati elöljáróját és állományilletékes parancsnokát meghallgathatja. Az ügy iratai és a meghallgatott személyek nyilatkozatai alapján az ügy egységének székhelyén folytatja le, ahol zárt ülésen, szavazattöbbséggel hozza meg döntését. Mindhárom tagja azonos értékű szavazati joggal rendelkezik. Az ügyintézési határidőbe nem számít bele az az időtartam, amikor a Becsületbíróság elnöke vagy tagja betegsége, vagy a kijelölésének időpontjában előre nem látható egyéb ok folytán nem tudja ellátni a megbízatását. A Becsületbíróság elnökének vagy tagjának 15 napot meghaladó tartamú akadályoztatása esetén helyette az általános szabályok szerint új elnököt, illetve tagot kell kijelölni, amelynek időtartama nem számít bele az ügyintézési határidőbe.

A határozatnak tartalmaznia kell az eljárás alapjául szolgáló tényeket és körülményeket, az ügyben hozott döntését, a jogorvoslati lehetőségekre való

felhívást, valamint a döntés rövid indokolását. A határozatot a Becsületbíróság mindhárom tagja aláírja. A határozatot a kérelmezőnek és a képviselőjében eljáró személynek, valamint a sérelmezett döntést hozó eljárónak kell kézbesíteni. A kérelmező és a képviselőjében eljáró személy a Becsületbíróság eljárása során keletkezett iratokba betekinthez, azokról feljegyzést készíthet, és jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában az iratokról – térítésmentesen – másolatot kérhet. Az eljárás során keletkező iratokat az alapeljárás ügyszámára kell iktatni és az eljárás befejezését követően az alapügy irataihoz kell csatolni. Az eljárás során a becsületbírók által elkészített és kiadott anyagoknak minden szempontból alakilag és tartalmilag is alkalmasnak kell lenniük egy esetleges munkaügyi bírósági eljárásban történő felhasználásra, így az komoly szakmai felelősséget ró az abban eljárókra. Szolgálati viszony megszüntetését eredményező munkáltatói intézkedések esetében a bírósághoz keresetet benyújtani a Becsületbíróság döntésének kézhezvételétől számított 30 napon belül lehet. A keresetet a rendvédelmi szerv szervezeti egysége ellen kell benyújtani.¹⁷

A Becsületbíróság működésének értékelése

A Becsületbíróság jogintézménye – szakmai – előzmények nélkül került kialakításra, a névjegyzékbe kerülő személyek kapcsán a normaháttér, a rendfokozati állománycsoportba tartozók számának maximalizálásán kívül egyéb követelményt nem határozott meg.¹⁸ Erre tekintettel problémaként mutatkozott, hogy a névjegyzéken szereplő személyek többsége semmilyen előzetes speciális szakmai – jogi, fegyelmi, humánigazgatási, ügykezelési – ismerettel nem rendelkezett, illetve az érintettek ismeretei e területeken különböző szintűek voltak, mivel a szakmai jártasság nem volt feltétel a kiválasztásuknál. Jelentős részük a becsületbírói tevékenység ellátásához szükséges szakmai átfogó, szervezett (alap)képzésben korábban nem részesült. A névjegyzék 2016 januári összeállítását követően az azon szereplő tagok részére – még az első becsületbírói kezdeményezést megelőzően – országos, egynapos szakmai továbbképzés került megtartásra, a továbbképzések rendszere azóta is évenkénti rendszerességgel zajlik, melyet a névjegyzéken szereplő

17 A Becsületbíróság négy – már lezárult – működési évének adatai alapján fegyelmi tárgyú döntések kapcsán az eljárást kezdeményezők közül összesen 23 fő fordult munkaügyi bírósághoz. A fegyelmi szakterület a munkaügyi perek vonatkozásában hivatalos adattal nem rendelkezik.

18 Az első alkalommal összeállított névjegyzékben összesen 210 fő szerepelt. A névjegyzék összetétele azóta is ezen elvek szerint alakul.

tagok cseréjének magas száma is indokol. A tagok önképzése mellett a területi szervek humánigazgatási szakterületei által megtartott oktatásoktól, valamint éves továbbképzésektől függetlenül az eseti kijelöléseknél az ORFK Fegyelmi Osztály minden esetben szakmai segítséget nyújt, szakirányítást gyakorol. Ezen körülmények összesége alapján kijelenthető, hogy a Becsületbíróságok eljárásaiban közreműködő tagok szakmai felkészültsége a feladat ellátásához megfelelő, a bizottságok működésének jog- és szakszerűsége biztosított, azok országosan egységes jogértelmezési és jogalkalmazási elvek mentén működnek.

Fontos szakmai körülmény a fegyelmi tárgyú eljárások kapcsán kezdeményezett Becsületbíróságok esetében, hogy azok működése/eljárása nem független a fegyelmi eljárástól. Annak szerves részét képezi, mivel a megállapított tényállást már nem bírálhatják felül, kizárólag abban foglalhatnak állást, hogy a szolgálati viszony megszüntetése jogkövetkezményként alkalmazható-e, illetve a szolgálati viszony megszüntetését feltételek hiányában nem tartják indokoltnak. A Becsületbíróság e feladatkörénél jelenik meg a rendőrség, mint katonai jellegű szervezet – korábban részletezett – azon igénye, miszerint a közösség tagjai által elkövetett legsúlyosabb normaszegéseket maga a közösség, illetve annak tagjai (is) elbírálják/elbírálhassák. A tagként eljáró személyek a rendőrség állományába tartozásukkal – különös figyelemmel szolgálati beosztásaik sokszínűségére – megtestesítik ezen szervezeti-kulturális igényt, mivel a tagok döntéseiket nem kizárólag a fegyelmi-szakmai és eljárási elvek, szabályozók alapján hozzák meg. Az eseti jelleggel felállított Becsületbíróságok eljárásuk során minden esetben a rendelkezésükre álló adatok független, pártatlan és tárgyilagos mérlegelését követően kell, hogy meghozzák döntésüket, melyet megalapoz az az eljárási „eszköz” is, hogy a döntések zárt ülésen történnek. Ennek keretében viszont nem hagyhatják figyelmen kívül a fegyelmi fenytés érvényesülésének, valamint a rendőri szervezet zavartalan működésének igényét sem, mivel személyükkel az egész szervezetet képviselik. Munkájukkal, eseti döntéseikkel az általuk képviselt nagy közösségnek, a rendőségnek az elvárásait, értékrendjét érvényesítik, melynek ők is tagjai. E tevékenységük révén jelenítik meg azt a rendőrszervezeti igényt, melyet a korábbi időszakokban is a saját szervezetükön belüli becsület fogalmával azonosítottak a tagok, és azonosítanak napjainkban is.

Összegzés

Tanulmányunkban a rendőrség szervezetén belül, a Hszt. által létrehozott Becsületbíróság kialakulásának történeti előzményeit, a fegyelemkezelés rendszerében betöltött helyét és szerepét, első öt éves működését elemeztük. Rávilágítottunk arra, hogy a régmúltra visszatekintő, történeti előzményekkel rendelkező becsületbírósági eljárás célja az egyén hivatásos szolgálatra történő etikai szempontú alkalmasságának megállapítása, mely mind emberileg, mind szakmailag rendkívüli felelősséggel jár az abban eljáró valamennyi résztvevőre nézve. Az eljárás során a becsületbírók önmagukon túl magát a munkáltatót, a rendőrség szervezetét, a nemzet és a társadalom értékítéletét képviselik, így döntésüknek emberileg és szakmailag is minden szempontból megalapozottnak, a szervezet valamennyi tagjára nézve iránymutatónak kell lennie. Továbbá nem lehet eltekinteni attól a tényről sem, hogy a becsületbírók – bár a szervezetük képviselőiben, jogszabályi felhatalmazás alapján döntenek – minden meghozott ítélete egy-egy kollégájukat érintően kerül meghozatalra, mely döntésük helyességét és következményeit az érintett személlyel, és a hétköznapok során valamennyi kollégájukkal szemben is fel kell tudni vállalniuk. A Becsületbíróságok működésének, tagjai tevékenységének szolgálati tapasztalatai egyértelműen megmutatták annak szükségességét és indokoltságát, bizonyították a törvényalkotó szándékának helyességét és létrehozásának szervezeti létjogosultságát. Az első ciklus 2020 évvégi lejártával a névjegyzékben valamennyi rendfokozati állománycsoport tekintetében új tagok megválasztására kerül sor, akik jövőbeni tevékenységével kapcsolatos képzeletbeli lécet igen magasra helyezték az első – csaknem – öt év becsületbírái.

Felhasznált irodalom

- Angyal P. (1927). *A magyar büntetőjog kézikönyve. A becsület védelméről szóló 1914: XLI. T.-Cikk.* Atheneum Irodalmi és Nyomdai Rt.
- Homonnai S. & Hunyadi Zs. (1996). *A johannita lovagrend regulája (forrásközlés).* http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/oktatas/joh_reg.pdf
- Hóman B. (1928). *Magyar Történet. A rendi állam közhatalmi szervezetének kiépítése.* Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. <http://mek.niif.hu/07100/07139/html/0002/0002/0006-1a1.html>
- Fabinyi G. (1891). A katonai (honvéd) becsületügyi eljárásról és annak reformjáról. *Jogtudományi Közlöny, 41*, 322–349.
- Öry G. (1998). A magyar katonai igazságszolgáltatás szervezete és működése 1948–49-ben. *Hadtörténeti Közlemények, 111*(1). 79-116.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *A magyar nyelv nagyszótára. Becsületbíróság meghatározása.* <http://nagyszotar.nytud.hu/dictsearch.html?query=becsületbíróság>

URL2: Fejes E. (2011): *Méltatlansági eljárás a fegyveres és rendvédelmi szervezetekben.* <http://www.hadjog.hu/wp-content/uploads/2013/04/Fejes-M%C3%A9ltatlans%C3%A1gi-elj%C3%A1r%C3%A1s.pdf>

URL3: *Szabályzat a Magyar Királyi Honvédség- és Csendőrségnél, valamint a Magyar Királyi Horvát-Szlavon Csendőrségnél alkalmazandó becsületügyi eljárásról (1908.).* Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság <https://mek.oszk.hu/10000/10053/10053.pdf>

URL4: *Becsületügyi szabályzat (1940). A Magyar Királyi Honvédség és a Magyar Királyi Csendőrség számára. Érvényes 1940. évi szeptember hó 1.-től. Stádium Sajtóvállalat R.-T.* <http://mek.oszk.hu/16800/16820/16820.pdf>

URL5: *A-46 Szabályzat.* <http://mek.oszk.hu/09900/09935/09935.pdf>

URL6: *Magyar Népköztársaság Fegyveres Erőinek Becsületbírósági Szabályzata.* http://www.abparancsok.hu/sites/default/files/parancsok/AH_14.pdf

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Lippai Zs. & Kardos S. (2021). A Becsületbíróság működésének helye és szerepe a fegyelemkezelés rendszerében. *Belügyi Szemle*, 69(3), 469-485. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.7>

Rottler Violetta

Magánbiztonsági tevékenységek végzésének engedélyezése az Egyesült Királyságban, valamint a magyar magánbiztonsági szakirányítás működésének vázlata

The authorisation procedure of private security operations in the United Kingdom and the operating structure of private security management in Hungary

Absztrakt

Megállapíthatjuk, hogy az angol gyakorlathoz képest Magyarországon szigorúbb a jogi szabályozás és a magánbiztonsági tevékenységekhez kapcsolódó engedélykiadás, mert a jogalkotó nálunk több szűrőt is beépített. Az Egyesült Királyságban is a szigorítás felé kívánnak elmozdulni az engedélykiadás vonatkozásában. Jelenleg csak a természetes személyek számára kötelező az engedély kiváltása, a vállalkozásoknak önkéntes alapú a regisztrációjuk, de a jóváhagyotti listán szereplő cégek szolgáltatási színvonala megfelel a kialakított brit sztenderdeknek, tehát ez, a szolgáltatás színvonalát illetően, egyfajta minőségi garanciát szavatol a megrendelői oldal felé. Kutatásom során az volt a célkitűzésem, hogy miután megismertem az ORFK által végzett hazai szakirányítás, valamint az engedélykiadás rendszerét, működését és nehézségeit, megkíséreljem összevetni az angliai gyakorlattal, és összegyűjtsem a bűnmegelőzés, hatékonyság, tehermentesítés szempontjából a legjobb gyakorlatokat. Ezen gyakorlatok átvételét érdemes lenne fontolóra venni, kidolgozni és megvalósítani a hazai viszonyok között is.

Kulcsszavak: engedélykiadás, engedélyezés ellenőrzése, ORFK szakirányítás, szakmai érdekképviselet

Abstract

It can be stated that the legal regulation and the authorisation procedure related to private security activities are stricter in Hungary than in the United Kingdom, because the legislative authority implemented more controlling elements in Hungary. However, it is planned to enforce stricter regulation in relation to the authorisation procedure in the United Kingdom as well. At present, it is only obligatory for natural persons to obtain a license, and the registration of the enterprises is voluntary, but companies possessing an approved status on the list bear a professional service standard and fulfil the requirements of British professional standards. Therefore, it is a kind of a quality guarantee for the clients' request side. After studying the professional coordination of the National Police Headquarters in Hungary, the system, the operation and the difficulties of the authorisation procedure, my aim was to compare them to the practices in the United Kingdom and collect the good practices from the aspects of crime prevention, efficiency and relief. These good practices ought to be considered, worked out and implemented in the Hungarian private security sector as well.

Keywords: authorisation, authorisation control, professional management of the National Police Headquarters, professional representation of interests

Bevezetés

E tanulmány célja egy rövid nemzetközi kitekintés nyújtása, és bepillantás a hazai magánbiztonsági szakirányító szerv sokrétű tevékenységébe, továbbá a jogszabályi garanciákkal körülbástyázott engedélyezési gyakorlatra.

A biztonságipari hatóság működése az Egyesült Királyságban

Az Egyesült Királyságban, akárcsak Belgiumban és Szlovákiában (Szabó, 2019), a magánbiztonsági tevékenységek törvényi szinten pontosan körülhatároltak, részletesen definiáltak (Második Fehér Könyv, CoESS-ALMEGA, 2009, 11.). Nagy-Britanniában a Biztonságipari Hatóság (Security Industry Authority, a továbbiakban SIA) foglalkozik az engedélyek kiadásával. Ez egy független intézmény, bár a Home Office¹ ellenőrzése alatt áll. A SIA vezetője közvetlenül

1 A Home Office a rendfenntartással, a bevándorlás ellenőrzésével és minden olyan belföldi vonatkozású ügygel foglalkozik, amely nem tartozik speciálisan más minisztériumhoz, tehát hozzátétőleg a magyar Belügyminisztériumnak megfelelő szerv.

a belügyminiszternek tartozik beszámolási kötelezettséggel. A rendőrségnek az eljárásban annyi szerepe van csak, hogy az engedélyt kérő természetes személyek erkölcsi bizonyítványát kiadja. A SIA működésének jogi alapját a 2001. évi magánbiztonsági iparról szóló törvény (Private Security Industry Act, a továbbiakban PSIA) teremtette meg. A független szervezet felel a biztonsági ipar hatékony jogi szabályozásáért és felügyeletéért az Egyesült Királyságban. Tevékenységének célja a bűnözés csökkentése, a biztonsági alapkövetelmények (azaz az úgynevezett brit standardok) szintjének emelése, és minőségi szolgáltatás nyújtása. A hatóság számos magánbiztonsági tevékenységre vonatkozóan ad ki engedélyt. A magánbiztonsági törvény által létrehozott független testületnek 2007. november 1-jétől Skóciára is kiterjed a joghatósága.

A SIA-t nemcsak a biztonsági ipar szabályozására alkották, hanem annak elismertsége növelésére is. Az engedélyezési eljárás garantálja a megrendelői oldal számára, hogy a magánbiztonsági szereplők megfelelően képzettek és kvalifikáltak a munkájuk elvégzésére. A hatóság két évvel a PSIA hatálybalépése után, 2003-ban kezdte meg tevékenységét, két fő feladata a kötelező engedélyek kiadása és az engedéllyel rendelkezők nyilvántartásának vezetése. A cégeknek nincs bejelentkezési kötelezettsége a nyilvántartásba, a regisztráció önkéntes alapú (URL6). A PSIA előírta a biztonságipari hatóságnak, hogy hozzon létre egy ellenőrzési-vizsgálati rendszert, amely a biztonsági szolgáltató cégeket vizsgálja, és ha a cégek megnyugtató módon eleget tesznek a megállapított követelményeknek, akkor jóváhagyottként be lehet őket regisztrálni, és ilyen megjelöléssel hirdethetik is magukat. A SIA által jóváhagyottként regisztráltak lajstromjának létrehozása egyrészt azt a célt szolgálta, hogy a biztonsági szolgáltató cégek teljesítményének színvonala emelkedjen, másrészt segíteni akarták ezzel a magánbiztonsági ipar fejlődését. A regiszter önkéntes alapú és a biztonsági iparnak csak a SIA, illetve a PSIA által szabályozott részére vonatkozik. Egységes a regiszter szektorspecifikus jóváhagyással, amely egy alaposan kidolgozott minőségi kritériumrendszeren alapul. Ennek kidolgozását konzultáció előzte meg, amelyet az ipar képviselőinek bevonásával folytattak le.

Előzmények, kezdetek

A SIA létrehozásának előzményeként meg kell említeni, hogy a magánbiztonság mélyen gyökerező problémákkal küzdött, amivel egymaga képtelen volt megbirkózni. Az ügyfelek, a megrendelői oldal szemlélete, amely a biztonságot kidobott pénznek tekintette, valamint a tenderek során az ár volt a kizárólagos szempont, ez pedig lenyomta az árakat, és a cégeknek kevés pénze jutott dolgozóik

képzésére. Ehhez hozzájárult még, hogy a munka sokszor ideiglenes jellegű volt, ami jelentős fluktuációt eredményezett. Ebből kifolyólag a cégek csak a legszükségesebb kötelező képzésre küldték el dolgozóikat. Sajnos hazánkban is jellemző probléma, hogy a cégek a biztonsági kiadásokon spórolnak, és köztudott a vagyoni munkaerőhiány, illetve a magas fluktuáció.

A SIA megalapításának célja a közbiztonság javítása, a magánbiztonsági dolgozók pozíciójának megerősítése a piac megtisztítása révén. Úgy gondolták, hogy természetes szelekcióval a magánbiztonsági szektorban dolgozó személyek létszáma csökkenni fog, a bérek emelkednek, és eljön az aranykor. Ez ugyan nem következett be, de a 2010-ben elvégzett hatásvizsgálat azt mutatta, hogy a szervezet pozitív hatással volt a magánbiztonsági iparra. Növekedett a bizalom megrendelői oldalról, jobb lett a kapcsolat a rendőrséggel, javult az emberanyag minősége, új befektetők jelentek meg, és javultak a karrierlehetőségek a magánbiztonságban. A 2007-es állapot még mindig lesújtó volt a jelenlegihez képest. Egy ellenőrzés során kiderült, hogy a SIA az akkori 10 200 engedélyből 7000 engedélyt adott ki jogosulatlanul dolgozóknak, nagyrészt illegális bevándorlóknak. A hatóság azért nem tudott eleget tenni kötelezettségeinek, mert nem volt törvényileg kikényszeríthető, a hatóságnak nem voltak eszközei (Harrington, 2008). Kizárólag a munkaadó felelőssége volt a munkaellenőrzés. A fenti botrány által sérült a SIA-engedélyek hitelessége, és a helyzetet az is rontotta, hogy összekeverték a két fogalmat: nincs joga dolgozni és illegális bevándorló. Vagyis egy külföldi állampolgár törvényes munkavállalása és az országban legálisan tartózkodása nem mindig esett egybe.

Engedélyek kiadása magánszemélyeknek és cégeknek

A SIA-engedélyek típusai

Kétféle engedélytípust különböztetnek meg, annak alapján, hogy az engedélyes a biztonsági szektorban milyen szerepet vállal.

- 1.) FRONT LINE típusú engedély az engedélyköteles tevékenységeknél követelmény. Ilyen a pénz- és értékszállítás, a személyvédelem, a beléptetés, a CCTV-vel történő megfigyelés és az élőerős őrzés. Ezt a fajta engedélytípust, ahogy a neve is mutatja, az emberekkel közvetlenül találkozó dolgozóknak kell megszerezniük. Az engedélyt plasztikkártya formájában kapják meg, és szolgálatban kitűzött kell viselniük, ami jelzi, hogy vagyoni nőrként dolgoznak.

- 2.) NON-FRONT LINE típusú engedély a vezetők felé követelmény, tehát azok számára elvárás, akik az előbbi tevékenységeket végzőket irányítják, felügyelik és/vagy alkalmaznak engedélyes egyéneket. Ezt egy levél formájában kapják, ami szintén lefedi az előzőnél felsorolt fő vagyónvédelmi tevékenységeket, továbbá a key holding is ide tartozik.

Magánszemélyek

Az Egyesült Királyságban a magánbiztonságban dolgozók felé elvárás egy érvényes SIA-engedély megléte, ami bizonyítja, hogy szakmailag megvannak a kellő ismeretei, és jogosult eljárni. Annak érdekében, hogy SIA-engedélyt szerezzon valaki el kell végeznie a SIA-kurzust, majd annak végén le kell tennie a SIA-vizsgát. Két dolog határozza meg, hogy milyen engedélytípust adnak ki: az engedélyes szerepe (front line és non-front line), valamint a vállalt tevékenység jellege. A PSIA jellegét tekintve hét tevékenységtípust nevesít.

Vállalkozások

A fentiekben láttuk, hogy amennyiben az egyén SIA-engedélyre pályázik, bizonyítania kell szakmai tudását, felkészültségét. Cégek esetén pedig meghatározott számú SIA-engedélyes dolgozó alkalmazása az elvárás (URL7). A vállalkozások approved contractor, azaz jóváhagyott szerződő státuszának elérése egy SIA-hatósági jóváhagyás, ami csak a 2001. évi PSIA törvényben leírt szervezeti tevékenységekre adható. Szektorspecifikus a jóváhagyás, ha egy cég például két biztonsági tevékenységet szolgáltat, lehet, hogy csak az egyik tevékenységre kapja meg a jóváhagyást. A SIA-jóváhagyás megtartásához a jóváhagyott szerződött cégnek évente újregisztrálnia kell magát, és háromévente megújítania a jóváhagyást. A PSIA 16. szakasza szerint jogsértés, ha SIA-jóváhagyottként regisztrált céggént lép fel valaki, azonban valójában nincs érvényes jóváhagyása, azaz működési engedélye. Attól függően, hogy milyen bíróság elé kerül, minimum 5000 GBP, vagy felső határ nélküli pénzbüntetés a cselekmény szankciója. A SIA a cégeket minőség szerint kategorizálja. Pontrendszerrel dolgozott ki a minőség mérésére. Sok szempontot vesznek figyelembe a pontozáskor, például a cég reputációját a piacon, vagy az adott cégnek a kiírt tenderekre benyújtott pályázatainak minőségét. Ha az adott cég eléri a 130 pontot, illetve felette van annak, akkor a top 5%-ba kerül. Ez jelzésértékű a megrendelők számára.

A magánbiztonsági tevékenységek csoportosítása az Egyesült Királyságban a 2001. évi Magánbiztonsági iparról szóló törvény szerint

- 1.) Security guard (biztonsági őr).
- 2.) Door Supervisor (beléptető őr/portás).
- 3.) CCTV Operator (biztonságikamera-kezelő).
- 4.) CVIT Operative (pénz- és értékszállító).
- 5.) Close Protection (személyvédő).
- 6.) Vehicle Immobiliser (a gépjármű használatának megakadályozására szolgáló technikai eszközt felhelyező személy).
- 7.) Key Holder, azaz bizalmas személy, a kulcsok őrzője (URL8)

A felsorolt tevékenységtípusok mindegyikéhez (egy kivétellel, ez a key holding) SIA-tanfolyam kapcsolódik, amelynek az elvégzése az engedély kiváltásának feltétele.

Az érem két oldala

Nagy Britanniában leginkább a door supervisor engedély terjedt el. Hogyan lehet ezt elhatárolni a security guardtól? Mondhatjuk, hogy az érem két oldala, mert ugyanaz a célja e tevékenységeknek, azonban más-más hatáskör és felelősség tartozik ezekhez a magánbiztonsági szereplőkhöz (URL3), A több jogosítvány a door supervisort illeti, ő dolgozhat security guardként, de fordítva ez nem lehetséges.

Mit jelent a vehicle immobilising?

A vehicle immobilising (URL4) az angolszász országokban használatos jogintézmény. Definíciója szerint azon gépjárművek hatóság által történő immobilizálását, azaz mozgásképtelenné tételét jelenti, amelyekkel jogsértést követnek el. (Jelentéstartalma nem teljesen azonos a hazai, közterület-felügyelők által felhelyezett kerékbilincsel, hanem több annál.) Többféle eszköz létezik, amellyel elérhető az immobilizálás: kerékbilincs, csizma, egyéb tárgy vagy mechanizmus, amely a mozgást megakadályozza. Rendszerint a gépjármű szokásos használati helyén áll, a tulajdonos birtokában marad, de az eszköz felszerelése miatt használhatatlan állapotban. (Kivételt képez természetesen, ha rossz helyen parkolták le a gépjárművet, és el kell szállítani.) Összehasonlítva más, forgalomból kivonási eljárásokkal az autósnek kevesebbet kell fizetnie.

Fellebbezni lehet az intézkedés ellen, azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy nem érdemes, mert csak nagyon megalapozott fellebbezés esetén szüntetik meg idő előtt az eljárást, mivel enyhe a szankció. Ha az autós elrontja, vagy megpróbálja eltávolítani a felhelyezett eszközt, elfogatóparancsot bocsáthat ki a bíróság az elkövető ellen. Magyarországon lopás vagy rongálás bűncselekmények törvényi tényállásának megvalósításáért felel a kerékbilincset eltávolítani próbáló elkövető. Az angolszász országokban, ha egy autós elkövet egy közlekedési szabálysértést, biztosítással kapcsolatos jogsértést, vagy egyéb gépjárművel kapcsolatos jogsértést, a vezetői engedély felfüggesztése lehet a szankció, ami magában foglalja a gépkocsi használatának megtiltását. A jármű blokkolása egyfajta eszköz a rendészeti szervek kezében, ha az előző jogsértéseket észlelik. Az USA-ban, Michigan államban például, ha egy autós két alkalommal ittasan ül volán mögé, már alkalmazható az ideiglenes vehicle immobilizing, azaz bizonyos időre a gépjárművet használatra képtelen állapotba helyezik. Az ittas és bódult állapotban történő vezetés során, ha a vezető halálos balesetet okoz, szintén alkalmazzák a vehicle immobilisationt. Ha más, harmadik személy annak a járműnek a tulajdonosa, amivel a bűncselekményt elkövették, és a tulajdonos tudta és beleegyezése nélkül történt a használatba vétel, akkor nem alkalmazzák ezt az eljárást. Az eszközt azonnal el kell távolítani a gépkocsiról, ha lejárt a szankció ideje és a felmerült összes költséget megfizette az autótulajdonos. Az Egyesült Királyságban ez az egyetlen a hét tevékenység közül, amire csak egy évre adják meg az engedélyt, de tervezik a három évre való módosítást a többi engedélyhez hasonlóan.

Key holding

A törvény külön nevesíti e vagyoni védelmi tevékenységet, a non-front line típusú engedélyekhez kapcsolódik. A kiszervezett biztonsági szolgáltatások egyike. Van olyan cég Angliában, amelynek e tevékenység a fő profilja. Az ingatlan kulcsaiból egy szettet megőriznek és a nap 24 órájában bármikor rendelkezésre állnak, hogy vészhelyzet esetén kinyissák az ingatlant, beengedjék például az építőmunkásokat, járőrözzenek az ingatlan környékén, vagy a hozzájuk érkezett riasztást ellenőrizzék. E szolgáltatás elvesztett kulcsok esetén is hasznosnak bizonyulhat. Bűnmegelőzési célból a key holder cégek ellátják logójukkal az őrzött ingatlant, hogy az esetleges betörőket, rongálókat elriasszák. (A kulcs természetesen lehet valamilyen mechanikai, elektronikai eszköz is, ami az ingatlanba történő bejutást lehetővé teszi.) Nem kérhető ilyen engedély épületek értékesítésével összefüggésben, vagy olyan szolgáltatásokra, ami nem foglalja magában az élőerős őrzést. Csak meglévő ügyfélszerződés esetén van szükség

key holding engedélyre, tehát járulékos szolgáltatás. A key holding engedély dokumentum formátumú, meg kell őrizni, és hatósági ellenőrzés esetén kell bemutatni (URL2).

Nyilvánosság

A SIA-engedélyek nyilvános lajstroma a hatóság honlapján ellenőrizhető. Kétféle módon lehet lekérdezni: engedélyszám alapján, vagy egyéb adatok kombinációjával (név, születési idő, frontline és non-frontline szerep, valamint a hétféle engedélytípus közül a megfelelő kiválasztásával). A születési adatok csak megerősítést nyerhetnek, tehát ha valaki lekérdez például engedélyszám alapján, akkor a természetes személy születési adatait nem fogja megkapni.

Engedélyek visszavonása

A SIA visszavonja/felfüggeszti az engedélyt, ha az engedélyes nem felel meg a kritériumoknak, illetve, ha a tevékenység a közbiztonságot veszélyezteti. Magyarországon a törvény lehetővé teszi kényszerítő eszközök alkalmazását (bílincs, testi kényszer), az ezzel való visszaélés engedély-visszavonást generálhat, ha ismételten vagy súlyosan megsérti a vagyonvédelmi törvényben foglaltakat. Magyarországon igen magas lehet a felügyeleti bírság összege. A szabálysértési törvényi tényállás megszüntetésével egyidejűleg a szankció lehetősége bekerült a vagyonvédelmi törvénybe, amelynek eredményeként az igazolványost² is lehet felügyeleti bírsággal sújtani. A törvényben meghatározott tevékenységet személyesen végzőkkel szemben a kiszabható felügyeleti bírság legkisebb összege³ a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) fele, legnagyobb összege a kötelező legkisebb munkabér kétszerese, amely 2020. január 1-je óta 80 500 és 322 000 Ft között változhat. A vállalkozással szemben kiszabható felügyeleti bírság legkisebb összege a kötelező legkisebb munkabér négyszerese, legnagyobb összege a kötelező legkisebb munkabér negyvenszerese, amely jelenleg 644 000 és 6 440 000 Ft közötti összeg lehet. Angliában, ha a magánbiztonsági cégek jogsértést követnek el, a SIA a fokozatosság elvét alkalmazza, első esetben nem tesz feljelentést, inkább mindent megtesznek a jogsértő állapot megszüntetésének elősegítésére. Segítik a cégeket a kötelezettségeik teljesítésében, azonban bizonyos ügyekben az elkövetőket fel kell jelenteni és törekedni kell arra, hogy a bűncselekményből származó vagyontárgyak lefoglalásra kerüljenek (URL3).

2 2005. évi CXXXIII.tv. 63.§-a, hatályos 2012. május 15-től.

3 2012. évi XXXI. törvény 13. § (3).

Formaruha és kitűző viselése

Egyes esetekben a munka természete miatt (például a személyvédelemben) a felderítő munkában és megfigyelésben az azonosító kitűző miatt azonnal nyilvánvalóvá válna, hogy egy védett személy van a közelben. A személyvédő lényegi eleme a fedett jelleg, és ezért azonosító kitűző használata ellehetetlenítené a munkavégzését. Ennek ellenére azonban egy SIA hatósági vagy rendőrhatalósági ellenőrzéskor a munkavállalónak képesnek kell lennie arra, hogy igazolja magát, illetve felmutassa az engedélyét. Az üzletekben alkalmazott vagyongörögök, akik úgynevezett bolti detektívek, és a személyvédők azonos kondíciókkal működnek, mivel a munka természete miatt fedetten dolgoznak, ezért tevékenységük nagy részét civil ruházatban végzik. A civil ruhás magánbiztonsági dolgozó, ha gyanús személyt lát, felfedi kilétét és igazolja magát. Egy esetleges hatósági ellenőrzésnél szintén igazolnia kell magát.

Szakszervezet

A Brit Biztonságipari Szövetség (British Security Industry Association, a továbbiakban BSIA) a magánbiztonsági szektor érdekképviseleti szervezete az Egyesült Királyságban (URL5). Azért érdemes a cégeknek belépni, mert a megrendelők számára egy BSIA tag szolgáltatásának, termékének választása egyet jelent a professzionalizmussal és minőséggel, amit a szigorú tagsági szabályok garantálnak. A BSIA elismerések presztízst jelentenek, évente adják át négy különböző kategóriában a díjakat a legsikeresebbeknek. A BSIA-tagság biztosítékot jelent a potenciális megrendelők számára, hogy a BSIA az alább felsorolt általános követelményeket ellenőrizte. Ezen felül még vagylagosan a 18 szekció speciális feltételeinek is meg kell felelnie a kérdéses cégnek.

Általános Biztonságipari Szövetségi követelmények

Az általános követelmények a következők:

- A cég anyagi helyzete rendben van.
- A cég vezetője feddhetetlen.
- A cég rendelkezik az ISO 9001 szabvány bizonyítvánnyal, amit egy akkreditált testület adott ki.⁴
- A cég megfelel a speciális szekciók követelményeinek, attól függően, hogy mely tagságot kívánja választani.

4 Az akkreditációt az Egyesült Királyság Akkreditációs Szolgálat (United Kingdom Accreditation Service, UKAS) végzi.

A BSI honlapján olvasható, hogy a szervezet úgy buzdítja belépésre a szolgáltatókat, hogy a belépéssel a cég demonstrálja, hogy eleget tesz a legújabb SIA-követelményeknek, kompetens biztonságipari szolgáltató, továbbá a belépés által

- könnyebbé válik az engedélyhez jutás,
- a cég bizonyítja kompetenciáját és
- javítja hatékonyságát.

Hazánkban csak az adótartozást ellenőrzi a NAV a cégeknél.

Magyarországon ISO-szabvány előírás, mint ahogy az angol szakszervezetnél láttuk, nincsen. Mindkét országban feltétele a vállalkozás törvényes működésének, hogy legyen olyan alkalmazott a cégben, aki az adott tevékenység végzéséhez megfelelő igazolvánnyal rendelkezik. Magyarországon a cégnek érvényes felelősség-biztosítással is rendelkeznie kell, hogy képes legyen a károsultat kártalanítani, ha káresemény történik.

Képzés

Az Egyesült Királyságban a vagyoni tanfolyam rövid, az engedély kiadása hosszadalmas. A jelentkezőknek egy mindössze négynapos tanfolyamot kell elvégezni a door supervisor képzés megszerzéséhez (a security guard tanfolyam csak háromnapos), és a sikeres vizsga után kiválthatják az engedélyt. Az engedély kiváltása meglehetősen költséges és hetekig kell rá várni. Hatféle tanfolyam közül lehet választani: biztonsági őr, beléptető őr/portás, biztonságikamera-kezelő, pénz- és értékszállító, személyvédő, a gépjármű használatának megakadályozására szolgáló technikai eszközt felhelyező személy. A képzést különböző cégek végzik, ugyanúgy, mint Magyarországon, de az oktatott tananyag közel egységes. A vizsgán egy SIA által küldött vizsgabiztos van jelen, a nyomtatott, többválaszos kérdéseket tartalmazó tesztlapokat sablon segítségével javítják⁵.

Honosítás

A külföldön szerzett vagyoni képzés magyar honosítására lehetőség van, ennek feltételeit a 2005. évi CXXXIII. törvény 69–72. §-a tartalmazza. A rendőrség akkor engedélyezi a tevékenységet, ha meggyőződik arról, hogy a más EGT-államban kiadott okirat megfelelő, érvényes és hatályos. Elvileg lehetőség

5 A hazai és a nemzetközi szakmai kompetenciák összehasonlítása érdekében javasolt áttanulmányozni a témában írt releváns kutatásokat (Christián, 2018).

van arra, hogy a Magyarországon megszerzett vagyónőri oklevelet az Egyesült Királyságban honosítsák. Első lépésként fel kell venni a kapcsolatot elektronikus úton a SIA-val, és minden magyar dokumentációt angol nyelvre lefordítva elküldeni részükre. A SIA diszkrecionális jogköre eldönteni, hogy a képesítés megfelel-e a brit sztenderdeknek. A döntéstől függően részleges, vagy teljes vizsgára is kötelezhetik a jelentkezőt.

A foglalkoztatás körülményei az Egyesült Királyságban

- Az alkalmazottakat védi az a törvényi garancia, hogy ha egy vállalkozás elveszíti a szerződést a megbízóval, akkor az új szerződőnek át kell vennie a dolgozót, az előzővel azonos szerződési feltételekkel.
- A szolgálati idő maximum 12 óra vagy ennél rövidebb, a megrendelő igénye szerint.
- Az Egyesült Királyságban az ünnepnapokat duplán fizetik (ez évente kb. nyolc napot jelent). Egyes cégeknél a vasárnapi szolgálati időre is plusz pénzt fizetnek, ez azonban nem általános.
- A munkaadók gondoskodnak a megfelelő munkafeltételekről (munkaruha, védőital).
- Igen gyakori a munkahelyek ellenőrzése, és az észlelt hiányosságokat szigorúan szankcionálják. A vagyónőrök szerződésében pontosan meg vannak határozva a munkavégzés helyének sajátosságai és a vagyónőr kötelező feladatai.

Statisztikai adatok⁶

A 2015/2016 évi engedély-adatok alapján, melyet a SIA éves beszámolója tartalmaz (URL9), az Egyesült Királyságban 132 035 engedélyt adtak ki, 131 olyan jogsértésről számoltak be, amikor engedély nélküli munkavégzés történt. A 2016/2017 évben 103 484 engedélyt adtak ki, 1422 engedélyt vontak vissza, 39 cég nem felelt meg a felállított sztenderdeknek (visszavont approved contractor-státusz) és 152 esetben tapasztaltak engedély nélküli munkavégzést (URL10). A 2019/2020 évi jelentés szerint 124 173 engedély került kiadásra, összesen 984 igazolványt vontak vissza, 35 cégtől vonták meg az approved contractor-státuszt, és 36 esetben történt engedély nélküli munkavégzés (URL11).

6 A SIA elnöke által kiadott „Raising Standards and Protecting the Public” című dokumentum szerint (SIA, 2019, 13.14.).

Magyarországon a kutatáshoz 2016 októberében rendelkezésemre bocsátott adatok alapján 2016. június 30-i állapot szerint mindösszesen 117 021 érvényes igazolvány volt kiadva, amelyből a személy- és vagyoni igazolványok száma 112 681 volt. A 2015. december 31-i adatok alapján mindösszesen 118 495 igazolvány volt, melyből 114 245 volt a személy- és vagyoni igazolvány. Az összizagolvány szám fél év alatt 1,25%-os csökkenést mutat, ezen belül a személy- és vagyoni igazolványok száma 1,37%-kal lett kevesebb. Ez a csökkenés az öt évig érvényes igazolványok megújításának elmaradásával van összefüggésben. A legfrissebb 2020. december 31-ei adatok szerint ezen a napon összesen 106 143 érvényes igazolvány volt kiadva, ebből 91 923 volt a személy- és vagyoni igazolványok száma. Látható, hogy a csökkenő tendencia folytatódik.

Az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály Rendészeti Osztály magánbiztonsággal kapcsolatos tevékenysége

Az Országos Rendőr-főkapitányság országos hatásköri jellegéből adódóan ellátja a magánbiztonsági terület szakirányítását. Egy fő magánbiztonsági referenshez rendelték a különböző tevékenységi körök.

A biztonsági szolgáltatást nyújtó cégeknek különféle szűrőkön kell keresztül menni az engedély kiadását megelőzően:

- a vállalkozást a bíróság ne tiltsa el jogerős határozattal az adott tevékenységtől;
- a gazdasági társaság ellen ne legyen kiszabott felügyeleti bírság a benyújtást megelőző két évben, illetve igazolni tudja, hogy teljesítette fizetési kötelezettségét;
- a kérelmezőnek rendelkeznie kell felelősségbiztosítási szerződéssel;
- a vezető tisztségviselő nem lehet büntetett előéletű, és nem állhat a tevékenység gyakorlását kizáró rendelkezés hatálya alatt.⁷

A rendőrség a működés öt éve alatt folyamatosan figyeli, ellenőrzi a feltételek fennállását. Angliában ezzel szemben lazább a szabályozás, és a rendőrhatalóság nem monitorozza az engedélyeket a működés három éve alatt. Itt csak természetes személyek számára kötelező az engedély kiváltása, a vállalkozásoknak önkéntes alapú a regisztrációjuk. Ha szeretnénk megvizsgálni, hogyan

7 2005. évi CXXXIII. törvény 5. § (1) bek. a.) és b.) pontja.

történik Magyarországon a rendőrség területi és helyi szerveinek a magánbiztonsági szakirányítása, akkor sorra kell venni az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály Rendészeti Osztályának feladatait, amelyek két nagy csoportba sorolhatók: ellenőrzés-felügyelet, valamint közigazgatási hatósági eljárások lefolytatása.

Ellenőrzés, továbbképzés, egységes jogalkalmazói gyakorlat kialakítása

Az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály magánbiztonsági tevékenységgel összefüggő főbb feladatai a következők.

- Magánbiztonsági kérdésekben jogi állásfoglalás kiadása. Ez általában megkeresésre történik, nagyobb volumenű jogszabályváltozások esetén az Igazgatásrendészeti Főosztály körlevelet ad ki az egységes jogértelmezési és eljárásjogi gyakorlatról.
- Iratfelkéréssel és helyszíni ellenőrzéssel ellenőrzi a területi és helyi szervek munkáját. Megnézi a Robotzsaru, SZEVAPOl és egyéb nyilvántartások használatát.
- Elrendelheti egy megyének vagy egy adott rendőrkapitányság igazgatásrendészeti tevékenységének ellenőrzését.
- Évente továbbképzést tart, ennek során a kiemelt főreferens értékeli az előző évi tevékenységet, anonim módon ismerteti az ellenőrzések tapasztalatait, és tájékoztatást ad a fontosabb jogszabályi változásokról. Fontos, hogy a hibás joggyakorlatot megszüntessék. A területi szervek előzetesen, írásban megfogalmazzák kérdéseiket és elküldik a Rendészeti Osztály részére. A szakmai napon ezek a kérdések is megválaszolásra kerülnek.

Közigazgatási hatósági eljárások lefolytatása

A fenti feladatkörök mellett másik nagy csoport a közigazgatási eljárások lefolytatása, a SZEVAPOl nyilvántartáshoz kapcsolódó adattovábbítási kérelmek teljesítése. Az adattovábbítási kérelem teljesítése közhiteles nyilvántartásból történik. A teljesítésnek három feltétele van:

- csak olyan szervek igényelhetik, amelyeknek van törvényi felhatalmazása;
- meg kell jelölni a felhasználás célját;
- meg kell jelölni a kért adatot.

Kétféle döntés lehetséges, helyt adnak vagy elutasítják a kérelmet. Negatív illetékeségi összeütközés esetén szintén az ORFK dönt. Az ORFK kezdeményezhet jogszabály-módosítást, szakmailag véleményez kormánytervezeteket. Régebben

együttműködtek a Személy- és Vagyonvédelmi Magánnyomozói Szakmai Kamarával, és évente egy alkalommal, március 31-ig értékelték az együttműködést. Ennek megfelelően a helyi szervek megküldték jelentésüket a megyei szerveknek, és ebben értékelték a néhány helyi szakmai kamarai képviselettel való együttműködést. A megyei főkapitányságok a területükön lévő területi szakmai kamarai képviselettel való együttműködést értékelték, ezeket a jelentéseket felterjesztették az ORFK-ra, ahol végül elkészült az egész országra vonatkozó értékelés. Megállapítható, hogy 2012. január 1-je óta jelentősen lazult a szakmai kamarával való kapcsolat, mivel jogharmonizációs eljárás során megszűnt a kötelező kamarai tagság, és ennek következtében drasztikusan lecsökkent a kamarai tagok száma. Korábban a kötelező kamarai tagsággal összefüggésben rendszeres volt az információcsere. A kamarával való megállapodás teljes megszűnése 2019. augusztus 15. napján történt meg, Balogh János rendőr altábornagy, országos rendőrfőkapitány és Fialka György kamaraelnök által aláírt megállapodással⁸.

Engedély és hatósági bizonyítvány

Fontos kiemelni, hogy más jogi kategóriába tartozik a személy- és vagyonőri munka, valamint a vagyonvédelmi szerelő-tervező, illetve a magánnyomozói tevékenység. A személy- és vagyonvédelem esetén a vállalkozásnak öt évre adják ki a működési engedélyt, ezzel szemben a magánnyomozói és a vagyonvédelmi szerelő-tervező tevékenység bejelentéshez kötött. Nem engedélyez a hatóság, hanem a tevékenységet nyilvántartásba veszi és erről hatósági bizonyítványt ad, ami visszavonásig hatályos. Az egyéni igazolmányok kiadásának személyi feltételeit a 2012. évi CXX. törvény és a 2005. évi CXXXIII. törvény együttesen tartalmazza. A személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló törvény 6. § (2) bekezdését – amely az igazolmány kiadásának feltételeit tartalmazza – alkalmazni kell a személy- és vagyonőrre, az előéleti feltételek vonatkozásában azonban a 2012. évi CXX. törvény 5. § (2) és (3) bekezdésében foglalt alkalmazási feltételeknek kell megfelelnie. Személy- és vagyonőr lehet az a magyar állampolgár vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy, aki tizennyolcadik életévét betöltötte, cselekvőképes, a feladata ellátásához a fenti törvényben és jogszabályban előírt képzési feltételekkel rendelkezik. Kizáró okot képez a büntetett előélet, akit

8 A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara jövőbeni helyéről, szerepéről és lehetséges szervezetfejlesztési irányairól a rendészeti igazgatási modell feladatrendszerének szempontjából készült kutatás adhat támpontokat, amelyek segítségével a kamara szerepvállalása megújításra kerülhet (Szabó, 2018).

a törvényben felsorolt bűncselekmények miatt elítéltek és még nem rehabilitáltak, valamint, ha az egyén foglalkozástól eltiltás hatálya alatt áll a személy- és vagyonőri munka tekintetében. Egyes bűncselekmények esetén a mentesítés beálltától számított 1-4-5-8 év elteltével lehet valaki személy- és vagyonőr.

Összegzés

Megállapíthatjuk, hogy az angol gyakorlathoz képest hazánkban szigorúbb a jogi szabályozás és a magánbiztonsági tevékenységekhez kapcsolódó engedélykiadás, mert több garanciális szűrőt épített be a jogalkotó. A közelmúltban a SIA vezetői több európai országban – köztük hazánkban is – jártak, hogy megismerjék az egyes országok szabályozását és a levonható gyakorlati tapasztalatokat. Az engedélykiadás területén az Egyesült Királyságban is a szigorítás felé kívánnak elmozdulni. Láttuk, hogy jelenleg csak természetes személyek számára kötelező az engedély kiváltása, a vállalkozásoknak önkéntes alapú a jóváhagyotti regisztrációjuk, ami a szolgáltatás színvonalára utal. Míg Angliában három évre szól az engedély (kivéve a vehicle immobilizing), addig Magyarországon öt évre adja ki a rendőrhatalóság, viszont nálunk folyamatosan monitorozzák a követelmények fennállását, ami – tekintve a cégek magas számát – nem kis terhet ró a rendőrhatalóságra. Véleményem szerint elősegítené az átláthatóságot, ha az angol példa alapján, egy nyilvános platformon a rendőrség hozzáférhetővé tehetné a vállalkozások és igazolványosok körét. A jelenlegi szabályozás szerint a rendőrségi nyilvántartásból csak törvényi felhatalmazással lehet adatot továbbítani. Sok esetben a megrendelő cég előzetesen ellenőrizni szeretné a vállalkozásokat, hogy melyik rendelkezik hatályos engedéllyel. Kriminálpreventív szempontból is előnyös lenne a nyilvános regiszter. Magyarországon az engedélyezés a helyi rendőrkapitányságok hatáskörébe tartozik, másodfokon pedig a területi rendőri szervek járnak el. Érdekes rendelkezés, hogy az adatszolgáltató kizárólag az ORFK. Az adatokat az engedélyező hatóság rögzíti a nyilvántartásba, az adattovábbítási kérelmeket viszont az ORFK bírálja el. Ha az engedélyező hatóság lenne adatszolgáltató jogkörrel felruházva, akkor egyszerűbb és gyorsabb lenne az ügymenet és tehermentesítené az ORFK-t. Az Egyesült Királyságban nem jellemző az alvállalkozók foglalkoztatása, úgy mint hazánkban, azonban ez nem a szakma sajátossága, hanem inkább gazdasági oka van, mert az itthoni hosszú teljesítési határidők miatt csak a tőkeerős cégek képesek fennmaradni. Ellentétben a magyarországi viszonyokkal az Egyesült Királyságban a rendőri munka mellett a személy- és vagyonőri munkának is van becsülete,

s megkapják a kellő tiszteletet az állampolgároktól. Az angol személy- és vagyonőrök esetében ez azért is érdekes, mert valójában semmilyen jogkörrel nem rendelkeznek, mégis megvan a tekintélyük. A vagyonőrnek nincs több joga, mint az egyszerű állampolgárnak. A helyi sajátosságokból adódóan nincs fegyveres szolgálat sem. Ők is a PACE 1984. évi törvény 24. szakasza alapján (URL1) tartják vissza a tetten ért elkövetőt a rendőrség helyszínre érkezéséig, ahogy az állampolgárok. A morális megbecsülés mellé társul az anyagi elismerés is, relative jó fizetéssel rendelkeznek, ami nem mondható el a hazai vagyonőrökről.

Felhasznált irodalom

- Christián L. (2018). A magánbiztonság és önkormányzati rendészet egyetemi szintű képzése. *Belügyi Szemle*, 66(11), 81-88. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.11.8>
- CoESS General Secretariat – ALMEGA Private Security (2009). *Second White Paper, Private and public security in the Nordic countries*, 44. Wemmel - Stockholm
- Collins English Dictionary Complete and Unabridged* (2014). 12th Edition. Harper Collins Publishers
- France, E. (2019). *Raising Standards and Protecting the Public*. Security Industry Authority. <https://www.nationalpubwatch.org.uk/wp-content/uploads/2019/03/SIA-Liz-France.pdf>
- Harrington, J. (2008). *SIA: 7,000 illegal workers*. www.morningadvertiser.co.uk/Legal/Legislation/SIA-7-000-illegal-workers
- Szabó Cs. (2019). A magánbiztonság működésének összehasonlítása a V4-országokban. In Christián L, Major L. & Szabó Cs. (Szerk.), *Biztonsági vezetői kézikönyv* (pp. 40-43). Ludovika Egyetemi Kiadó
- Szabó Cs. (2018). A Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara helye, szerepe és lehetséges szervezetreformációs irányai a rendészeti igazgatási modell feladatrendszerének szempontjából. *Belügyi Szemle*, 66(12), 134-152. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.12.10>

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Police and Criminal Evidence Act 1984*. www.legislation.gov.uk/ukpga/1984/60/section/24
- URL2: *Key holding licence*. www.gov.uk/key-holding-licence
- URL3: Hems, N. (2018). *Knowing the Difference Between a Door Supervisor and a Security Guard*. <https://securityinsured.co.uk/knowledge-hub/knowing-the-difference-between-a-door-supervisor-and-a-security-guard/>
- URL4: *Vehicle Immobilization – DUI Foundation*. <https://www.nysdwi.com/dui-foundation/legalguide/finespenalties/vehiclesanctions/immobilization.php>

URL5: *British Security Industry Association*. www.bsia.co.uk/

URL6: *Security Industry Authority*. https://en.wikipedia.org/wiki/Security_Industry_Authority

URL7: *Security Industry Authority - Organisations*. www.sia.homeoffice.gov.uk/Pages/licensing-rolh.aspx

URL8: *KeyPlus – Patrol & Response*. <https://keyplus.co.uk/>

URL9: *Security Industry Authority. Annual Report and Accounts 2015/16*. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/600252/SIA_Annual_Report_12th.pdf

URL10: *Annual Report and Accounts 2016/17*. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/675547/SIA_Annual_Report_2016-17.pdf

URL11: *Security Industry Authority. Annual Report and Accounts 2019/20*. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/902335/SIA_Annual_Report_and_Accounts_2019-20.pdf

A cikkben található jogszabályok

2007 No.810 SECURITY INDUSTRY The Private Security Industry Act 2001 (Licences) Regulations 2007.

Police and Criminal Evidence Act 1984, c. 60 Part III, Section 24

2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól

2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról

22/2006. (IV. 25.) BM rendelet a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény végrehajtásáról

52/2013. (XII. 16.) ORFK-utasítás a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységre vonatkozó jogszabályokból a rendőrségre háruló feladatok végrehajtására

487/2017. számú Korm. rendelet a személy- és vagyonőr, a magánnyomozó, az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységével, valamint a fegyveres biztonsági őrsgéggel kapcsolatos közigazgatási hatósági eljárások eltérő- és kiegészítő szabályairól

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Rottler V. (2021). Magánbiztonsági tevékenységek végzésének engedélyezése az Egyesült Királyságban, valamint a magyar magánbiztonsági szakirányítás működésének vázlatja. *Belügyi Szemle*, 69(3), 487-503. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.8>

KÖNYVISMERTETÉS

Szabó Csaba

A közelség végtelen

A mediáció mint problémamegoldó
a PTC tükrében

Proximity is endless

Mediation as problem solver in the light of PTC

Absztrakt

Az interperszonális megegyezés egyidős az emberiség történetével. A formája azonban végtelenül sokszínű. Kontinensről-kontinensre, korszakokról-korszakokra változott és jelenleg is folyamatosan változik. A mediáció, azaz a harmadik fél általi közvetítés és támogatás a megegyezés folyamatában már szintén évezredes múltra tekint vissza. Jelenleg is választhatjuk, mint teljesen legálisan a magyar és az EU-s jogszabályokhoz illeszkedve létező legitim hivatalos megegyezési formát. A könyv ennek az alternatív vitarendezési és megegyezési formának mutatja be a történetiségét, mai legitim típusait gyakorlati példákon és a participációs kommunikációs elmélet keretrendszerén keresztül.

Kulcsszavak: egyéni és közösségi konfliktuskezelés, problémamegoldás, mediáció tipológiája, participációs elmélet, esettanulmány elemzés, alternatív vitarendezés

Abstract

Interpersonal agreement is of the same age as human history. However, its shape is infinitely diverse. It has changed from continent to continent and from era to era and is still changing. Mediation, i.e., mediation and support by a third party in the process of conciliation, also has a millennial history.

We can still choose that today as a legitimate form of conciliation that is legally full in line with Hungarian and EU law. The book presents the historicity of this alternative form of dispute resolution. Current legitimate types are introduced by practical examples through the Participatory Communication Theory framework.

Keywords: individual and community conflict management, problem solving, typology of mediation, participatory theory, case study analysis, alternative dispute resolution

Bevezetés

Az interperszonális konfliktusok rendezésére jellemzően a jogrendszer eszközei jelentik a megoldást. A mediáció az alternatív vitarendezés egyik elemeként része a magyar és az EU-s jogrendszernek. Mindemellett a mediáció egy kommunikációs protokoll is, amely a konfliktus rendezését a részt vevő felek aktív részvételével oldja meg. Ennek a vitarendezési eljárásnak a kommunikációs vetülete eddig csak nagyon kis mértékben került elemzésre és bemutatásra a magyar szakirodalomban. Jelen könyv ezt a hiányt pótolja, lehetőséget biztosítva ezzel a mediációval foglalkozó különböző diszciplínák képviselőinek a közös platformon történő együttműködésre, fejlesztésre: „*A konfliktuskezelés kutatása azóta számos diszciplínával együttműködik. Ilyen például a jog, a logika, vagy éppen a nyelv.*” (Németh, 2020, 7.). A szerző a Budapesti Corvinus Egyetem és a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem után jelenleg a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen oktat. Több mint egy évtizedes mediációs, szervezetfejlesztési és kommunikációtudományi tapasztalatai segítették a kötet megírásában. A könyv előzményeként a „*Mediation as Problem -Solving Scene in the Light of PTC*” (2014); „*A mediáció mint problémamegoldó színtér a PTC tükrében*” (2015); „*A mediáció jellemzői felhasználási területei szerint*” (2018); és a „*Mediáció a kommunikáció participációra alapozott fel-fogása szerint*” (2019) című tanulmányok tekinthetők.

Áttekintés

A könyv 214 oldalon, két logikusan felépített szerkezeti egységbe rendezve mutatja be a mediációt, mint kommunikációs jelenséget. Az első részben a mediáció történeti formálódásán vezet végig az olvasót; az ókori kultúráktól,

Szent István dekrétumán keresztül a modern kori mediáció kialakulásáig. A történeti áttekintés mellett az ide vonatkozó filozófiai, logikai, kommunikációs és neurobiológiai háttér is bemutatásra kerül részletes forrásanyag feldolgozással. A könyv második részében a mediáció típusait a participációs elmélet egységes fogalmi rendszerén keresztül mutatja be a szerző. Külön elemzésre kerülnek a mediáció lehetséges alkalmazási területei, konkrét, gyakorlati esettanulmányokon keresztül. Az írás második részéből egyértelművé válik, hogy számos tudományág együttműködése segíti a mediáció széles körű megismerését és felhasználását.

A fejezetek tartalmi bemutatása

A könyv első részében a konfliktus, mint megoldandó probléma kerül bemutatásra. Az első fejezetben az interperszonális konfliktus történetisége kerül áttekintésre, illetve a konfliktus folyamatának különböző megközelítései a különböző történelmi korokban. Érdekes jelenség, hogy nem minden korban és kultúrában tekintették a konfliktus negatívumnak; Kínában például a lehetőség és a konfliktus szavakat egyazon írásjellel jelölik (Németh, 2020, 23.). A második fejezetben a konfliktusra adott ösztönös és tanult emberi reakciók neurobiológiai, illetve szociális driverek működését ismerhetjük meg. Itt megismerkedhetünk azzal a feltételrendszerrel, amely megvalósulása esetén a humánum képes a legjobb döntéseit meghozni, még hozzá a folyamatban érintett másik féllel kooperálva. A következő fejezetben az együttműködés nyeresége a logika, pontosabban a játékelmélet módszerével kerül alátámasztásra. Jelesül a másik félbe vetett bizalom fenntartása hozza meg a legnagyobb nyereséget a feleknek: *„mert ilyenkor a felek egymással fenntartják a korábbi bizalmi viszonyt a nehéz körülmények ellenére is.”* (Németh, 2020, 45.). A harmadik fejezetben az alternatív vitarendezési módokat elemzi a szerző, amelyek közös jellemzője, hogy a jogi szabályozáshoz való igazodás helyett, a felek aktív részvételével a nyertes-nyertes kimenetel elérésére törekszenek. Az alternatív vitarendezésnek több típusa ismert, amelyek a múlt század közepén kezdtek kibontakozni. Az első ilyen a döntőbíráskodás intézménye volt, amely egyfajta átmenetet képez a bírósági eljárás és a mediáció között. A felek a döntőbíráskodás (arbitráció) során már maguk választhatnak bírót/döntnököt. Azonban a folyamat továbbra is egy harmadik féltől függ, még akkor is, ha mindkét fél önként választotta ezt a folyamatot. A mediációban már nem csak a részvétel önkéntes, de a harmadik fél – a mediátor – semleges a tartalmi döntések kérdésében. A negyedik fejezet a mediáció kialakulásáról, annak fejlődéséről szól az ókortól napjainkig.

Részletes betekintést ad mind a külhoni, mind a magyar mediáció alakulásáról Attilától, Szent István dekrétumán át a romani cris-ig, a cigánység döntőbíróságáig. Az első hivatalos nemzetközi mediátor a harminc éves háború lezárásában működött közre. Ennek a modern kori megfelelője a Camp David-i békemegállapodás. A mai mediációt az EU-val jogharmonizációban Magyarországon is törvény szabályozza és számos esetben biztosítja ezt a problémamegoldási formát az ország állampolgárainak – hasonlóan az Unió többi országához. A fő törekvés a jogalkotók részéről a mediáció alkalmazásának kiszélesítésével elsősorban a jogrendszer tehermentesítése és a felek gyorsabb megállapodásának elősegítése.

A kötet második felében a mediációt, mint mindannyiunk számára elérhető kommunikációs eszközt, illetve kommunikációs szemléletmódot ismerhetjük meg részletesen: „*A mediációs folyamatban az ágensek maguk aktivizálják erőforrásaikat, készségeiket, felkészültségüket a mediátor, illetve a folyamatban résztvevő ágensekkel folytatott kommunikáció hatására.*” (Németh, 2020, 72.). A participációs rendszer egységes taxonómiája könnyen érthetővé és átláthatóvá teszi ezt a konfliktuskezelési folyamatot az olvasó számára. Az első fejezetben megismerkedhetünk a részt vevő felek kommunikációs felkészültségeinek lehetséges típusairól. A második fejezetben pedig a mediátor szerepkörébe és a folyamat közbeni aktivitásába nyerünk bepillantást. A harmadik fejezetben a mediációval, mint protokollal, az egyes lépéseivel, határaival és érvényességi területeivel ismertet meg minket a szerző. A következő fejezetben a felhasználási területek szerinti, gyakorlati példákon keresztül elemzi a mediációt, úgy, mint családi, munkahelyi, egészségügyi, közösségi, kortárs mediáció. A hatodik fejezetben a mediáció fejlődése során kialakult típusok kerülnek bemutatásra: facilitatív, kértékelő, narratív, és transzformatív. Az első három a problémamegoldást tekinti célnak, azaz a probléma leggyorsabb eliminálását. Ezzel szemben a legújabb és leggyakrabban használt mediációs típus – a transzformatív mediáció – a felek általi közös helyzetfelismerésre és az ebből következő közös megoldás kialakítására helyezi a hangsúlyt: „*a transzformatív mediáció tehát arra törekszik elsődlegesen, hogy az ágensek kerüljenek olyan érzelmi és szellemi állapotba, hogy nemcsak az aktuális, de a későbbiekben felmerülő problémát is képesek legyenek közösen, nyitottan, a másik szempontjait figyelembe véve közös színtéren a közös sajátvilág színterén gondolkodni. Ennek az egyik következménye, hogy megállapodás születik.*” (Németh, 2020, 164.).

A második rész végén a mediációs folyamatot támogató kommunikációs technikák, eszközök kapnak említés szintjén helyet – hiszen ez a terület önmagában is egy újabb könyvet kívánna.

Összegzés

Az összefoglaló részben egy világos és jól áttekinthető kivonatát kapjuk a könyvnek, kiemelve a főbb megállapításokat és névumokat. A könyv jól kiválogatott mediációs forrásokra épít mind kommunikációelméleti, mind a szakmai gyakorlati példák bemutatásának tekintetében. Bármelyik fejezetét önmagában is érdemes tanítani akár az egyetemi kommunikációs, akár a mediatori képzésben. Mindemellett ez az írás nem csak a hallgatóknak, de az interperszonális konfliktuskezelést, mediációt kutatóknak egyaránt hasznos forrást jelenthet a további kutatásokhoz.

Felhasznált irodalom

- Németh V. (2020). *A közelség végtelen, a mediáció mint problémamegoldó a PTC tükrében*. Globe Edit Kiadó
- Németh V. (2019). Mediáció a kommunikáció participációra alapozott felfogása szerint. *JEL-KÉP: Kommunikáció Közvélemény Média*, 8(1), 16-33. <https://doi.org/10.20520/JEL-KEP.2019.1.17>
- Németh V. (2018). A mediáció jellemzői felhasználási területei szerint. *Kultúra és Közösség*, 9(2), 21-35.
- Németh V. (2015). A közelség végtelen. A mediáció mint problémamegoldó színtér a PTC tükrében. In Demeter M. (Szerk.), *Konstruált világok. I. kötet* (pp. 57-69). Typotex Kiadó Kft.
- Németh, V. (2014). Mediation as Problem -Solving Scene in the Light of PTC. *KOME An International Journal of Pure Communication Inquiry*, 2(1), 3-13. <https://doi.org/10.17646/KOME.2014.12>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Szabó Cs. (2021). A közelség végtelen - A mediáció mint problémamegoldó a PTC tükrében. *Belügyi Szemle*, 69(3), 505-509. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.9>

INTERJÚ

Hornyik Zsuzsanna

Vízügyi igazgatás a mindennapokban

Interjú Láng Istvánval, az Országos
Vízügyi Főigazgatóság vezetőjével

Water management in everyday life

Interview with István Láng, leader
of the General Directorate of Water Management

Absztrakt

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság jelenlegi szervezeti felépítésében 2012 januárjától működik, a belügyminiszter irányítása alá tartozó, országos hatáskörű szervként. Közel 240 munkatársa között vannak vízügyi szakemberek, mérnökök, közgazdászok, informatikusok is, akik az általuk képviselt szakterületről hozott tudással, gyakorlattal járulnak hozzá a Főigazgatóság

szerteágazó feladatainak eredményes végrehajtásához. A sokrétű tevékenységek közé tartozik többek között a regionális vízügyi igazgatóságok irányításán keresztül a felszíni vizek, vízfolyások és csatornák, vízgazdálkodási rendszerek és védművek fenntartása, üzemeltetése, a felszín alatti vízkészletekkel való gazdálkodás, a lehetséges víznyerő területek távlati ivóvízbázissá nyilvánítása, a vizek kártételei elleni védelem ellátása, számos csatornán, különböző szinten történő nemzetközi kapcsolattartás a vízvédelem, az árvíz kockázat kezelésének területén. A vízügyi igazgatás speciális terület, amely nem a hagyományos értelemben vett közigazgatási egységekre, hanem a vízgyűjtőkre szerveződik. Arról, hogy milyen összetett feladatokat jelent mindez a hétköznapi életben, hogyan készülnek a téli hónapokra a vízvédelem terén, valamint milyen kihívások elé állította a 2020. év és a járványhelyzet a szervezetet, kérdeztük Láng István főigazgató urat, akinek a kérdéseket Hornyik Zsuzsanna tette fel.

Kulcsszavak: interjú, vízügyi igazgatás, vízkészletgazdálkodás, COVID-19

Abstract

The General Directorate of Water Management has worked in the present organisational structure since January 2012 as an organisation with nationwide competence, controlled by the minister of interior. Among the nearly 240 colleagues are water management specialists, engineers, economists, computer scientists - who help to fulfil the wide-ranging tasks of the general directorate by their knowledge and practice in their professional areas. To the manifold activities belong among others, through the management of the regional directorates of water management, maintenance and operation of surface waters, streams and water canals, water management systems and ramparts; the perspective declaration to water basis of possible water gaining areas, the protection against damages on waters, keeping international contacts with water management companies through several channels and at several levels in the topics of water protection and flood risks' management. Water management is a special field which is not organised according to traditional public administration units but according to drainage basins. About complexity of the tasks in the everyday, about preparations of water management for the winter season and about the challenges of the year 2020 and the pandemic situation we asked general director Mr. István Láng. The questions were put by Zsuzsanna Hornyik.

Keywords: interview, water management, water supply management, COVID-19

Főigazgató úr, milyennek tartja Magyarország vízügyi helyzetét, vízkészlet-gazdálkodását nemzetközi viszonylatban?

Azt gondolom, hogy vízügyekben egyedülállóan változatos ország vagyunk, szélsőséges árvízi és aszályjelenségekkel, de komoly ivóvízvagyonnal, hasznosítható vízkészletekkel. A mi feladatunkat úgy fogalmaznám meg, hogy a káros szélsőségeket elviselhetővé kell szelídítenünk, a megfelelő minőségű vizekhez való hozzáférést pedig maximálisan biztosítanunk kell. Ez egy fontos kihívás, hiszen a víz életünk alapeleme. Visszaulva hazánk sajátos vízrajzára, nem véletlen, hogy Magyarország vízügyi területen nemzetközileg is elismert szakembereket nevelt ki. Az ágazatnak jelentős feladatokat kellett megoldania először a mezőgazdaság területén, megszervezni az ár- és belvízvédelmet, az öntözést, majd a városok növekedésével előtérbe került az ivóvízellátás, szennyvízkezelés, emellett megjelentek az ipari vízigények is. Számptalan nagyírú vízügyi mérnökünk volt Kvassay Jenőtől Mosonyi Emilig. A magyar vízügyi tudás még az 1980-as években is világviszonylatban erős, exportképes termék volt. A nyolcvanas évek végén azonban a hazai termelés visszaesésével arányosan mérséklődtek a vízigények, alig voltak ár- és belvízi jelenségek, és a Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer építése kapcsán a környezetvédelmi törekvések közepette a vízügy célkeresztbe került. A vízügyi ágazat feldarabolásával jöttek létre a természetvédelmi és a környezetvédelmi szervezetek. Az ágazat létszáma 75%-kal csökkent. Ennek köszönhetően elmaradtak a szükséges fenntartási munkák, súlyosan gyengült a védképességünk, vízszolgáltatási kapacitásunk. Az első figyelmeztető jel az 1999-es Tisza-árvíz volt. Nem a víz volt sok, hanem a helye kevés. Gyakorlatilag mindenhol megfigyelhető volt az árvízszintek emelkedése, amit követtek a rendkívüli események: 3-3 rekordárvíz a Tiszán és a Dunán, egy a Sajón és a Hernádon (2010), majd a Murán (2014). 2012-re szervezetenként tarthatatlanná vált a működés. Szerencsés egybeesés volt, hogy ekkor erősödött meg a közfoglalkoztatási program, az elmaradt fenntartások nyomán munkát tudtunk biztosítani a program résztvevőinek. Ennek köszönhetően az ágazat két részletben a BM irányítása alá került: 2012-2014 között először Papp Károly akkori helyettes államtitkár, majd Hoffmann Imre helyettes államtitkár alá. Fegyelmezett és következetes vezetésükkel lehetővé vált a vízügyi ágazat működésének illesztése a Belügyminisztériuméhoz. Előtérbe került a szakmai tudás, lehetővé vált az oktatás, a továbbképzés, az elvesztett utánpótlás megszervezése. Az elmúlt 8 évben az ágazat megerősödött. Létszámunk jelenleg több mint 4700 fő. Figyelembe véve a futó és az előttünk álló projekteket, 5000 főnél nagyobb szervezetet nem tartok indokoltnak, szemben a valamikori 10 000 fővel. Nemzetközi kapcsolatainkat

a szomszédos országokkal meg tudtuk tartani a határvízi bizottságok révén, amelyeket kormány-meghatalmazottként vezetnek az országok delegáltjai. Úgy gondolom, hogy a következő években már lehetőségünk nyílik exportálni is a szakmai tudásunkat. El lehet mondani ugyanakkor, hogy az elmúlt 8 év alatt a szakmai elvárások is változtak. A mezőgazdaság fejlődése és az aszályok elleni védekezés előtérbe helyezte az öntözést, ez pedig magasabb szintű vízszolgáltatást követel meg tőlünk. A vízre itt akkor van szükség, amikor kevés van, vagyis a vízvisszatartás, a vízkészlet-gazdálkodás válik hangsúlyosává. Van még hova fejlődünk.

Milyen mértékű az együttműködés a Belügyminisztérium alá tartozó többi országos hatáskörű szervezettel?

„Bajban ismerszik meg a barát”, tartja a mondás. Alighogy a BM-be kerültünk, szembe kellett néznünk egy dunai jeges árral, majd 2013-ban jött a Duna-, míg 2014-ben a Mura-árvíz. Ezeknél az árhullámoknál már nem csak az volt a baj, hogy nem volt helyük, hanem az is, hogy hozamukban rekordokat döntöttek. Ha lehet ilyet mondani, nagyon jó volt úgy védekezni, hogy a szakmai döntéseink végrehajtását a rendőrség, a katasztrófavédelem, a polgárőrség vagy éppen a TEK fegyelmezetten segítette. Jó kapcsolatok alakultak ki közöttünk. Talán ezért is van az, hogy az egyébként igen veszélyes Mura-árvízét már sokan elfelejtették. Akkor ezek a kapcsolatok már működtek, a feladatok és hatáskörök tisztázódtak, és nem utolsósorban a kulcsszemélyek már ismerték egymást. A feladatok megkivánták az együttműködést a többi belügyi szervezettel is, így például a büntetés-végrehajtással, ahonnan a bútorainkat és egyenruháinkat rendeljük, de közös közfoglalkoztatási programot is indítottunk. Azt gondolom, hogy mára valamennyi belügyi szervezettel kialakítottuk azt a kapcsolatrendszert, ami feladataink ellátásához szükséges.

Mennyire működik hatékonyan hazánkban az Európai Unió önkéntes alapú uniós polgári védelmi mechanizmusa?

Amikor baj van, az emberek segítőkészsége, támogatása megnyílik. Hihetetlen volt az a támogatás, amit 2020 végén Szigetszentmiklóson a helyi lakosoktól kaptunk a Ráckevei-Soroksári Dunaág súlyos olajszennyezésének eltávolítása alatt. Én személy szerint minden védekezésnél azt tapasztaltam, hogy az emberek segíteni akarnak a baj elhárításában. Ugyanakkor az is természetes, hogy nem mindenki érti, tudja, mit kell tenni. Egy árvízi védevalon emiatt szakmai vezetést kell biztosítani a civileknek, nehogy rosszul süljön el a segíteni akarás, ahogy erre már volt példa a praxisomban. Ezért tartunk közös gyakorlatokat elsősorban a katasztrófavédelemmel, és kötöttünk

szövetséget a polgárőrséggel, akik az ismeretek birtokában egyeztetik velünk és biztosítják a szakmai vezetést. Akkora szervezetet békeidőben nem tudunk fenntartani, mellyel a védekezést a vízügy egyedül meg tudná oldani. Pláne nem egy szélsőséges árvízkor. Így ezekre a szervezetekre szükségünk van, és megfelelő irányítással nagyon sokat tudnak segíteni, ahogy ezt tették is 2013-ban és 2014-ben.

Milyen kihívások elé állította a vízügyi igazgatást a járványhelyzet?

A járvány kialakulása során vezető kollégáinkkal úgy kalkuláltunk, hogy ez elsősorban azokat a szervezeti egységeket érintheti, ahol többen dolgoznak egy helyen, vagyis a szakaszmérnökségeken, az igazgatóságokon és az OVF-ben. Azzal számolva, hogy a vírus fertőzőképessége 10 nap után megszűnik, kifejezetten a terjedés sebességének csökkentésére készültünk. Kézfertőtlenítőket helyeztünk el, és maszkokat biztosítottunk. Ha felmerült, hogy egy munkatársunk fertőző, megoldottuk a PCR tesztelést. Veszélyeztetett (pl. immunhiány-betegséggel küzdő) kollégák esetében engedélyeztük a home office-t. Célunk az volt, hogy a robbanásszerű terjedést megelőzzük. Kollégáim a kezdeti bizonytalanság után – amikor a vírus hatását egyesek még túl-, mások alábecsülték – kifejezetten fegyelmezetté váltak a védőeszközök használatában. A működőképességet így állandóan biztosítani tudtuk, miközben többen – én magam is – már túl vannak a vírus leküzdésén és fertőzőképességük megszűnt.

Hogyan készülnek a közlő téli hónapokra, milyen megelőző intézkedéseket foganatosítanak az illetékes szervezeti egységek?

Ha nincs árvíz, a vízügyi ágazat életében az ősz a csúcsidezőszak. Ilyenkor történnek meg az átfogó ellenőrzések: az árvízvédelmi töltésektől kezdve a szivattyútelepeken keresztül, a vízrajzi hálózatiig mindent, hagyományosan helyszíni bejárás során ellenőriznek, a helyzetet kiértékelik, arról jegyzőkönyvet és az alapján intézkedési tervet készítenek a kollégáink. Nem véletlenül november 1-jét tartjuk a „hidrológus szilveszternek”: ekkor kezdődik és hivatalosan a következő év április 30-áig tart a vízkészletek felhalmozódása, vagyis a jellemzően csapadékosabb időszak. Mi ekkor kezdünk minden évben új életet, új kihívásokkal. Persze vannak kiemelt téli feladataink is. Ezek közül kiemelném a jégtörő hajóink melegen tartását a Dunán, a Tiszán és a Bodrogon. A jeges árvíz az egyik legkegyetlenebb károkozó. A hajóparkunk is azért jött létre az évtizedek alatt, hogy még egy olyan esemény, mint az 1956-os, amikor egy jégtorlasz miatt árvíz alakult ki Baján, ne következhesen be. 2017-ben a Dunán és a Tiszán egyszerre alakult ki a jeges

ár veszélye. A sikeres védekezés bebizonyította a hajópark használhatóságát, a technika szükségességét, ennek köszönhetően hajóink gépészetileg felújítva várják állomáshelyükön a jeget március 15-éig.

Kérem, összegezze szervezete 2020. évi tevékenységének tapasztalatait, jövő évi kiemelt feladatait!

Azt gondolom, 2020 a COVID-19 vírus miatt minden szervezet számára kihívásokat jelentett. Emellett még négy jelentős káreseménnyel is meg kellett küzdenünk: a Zala és Somogy megyében kialakult villámárvizekkel, a balatoni algavirágzás okozta vízminőségi problémákkal, a Sajó árvizével, és a Ráckevei-Soroksári Dunaág olajszennyezésével. Az öntözésfejlesztés keretében az állami főműveken elindultak azok a rekonstrukciók, amelyek lehetővé teszik a többlet vízhozamok biztosítását. Az üzemeltetési és fenntartási feladataink mellett fejlesztési projektjeink kezelése is nagy kihívás. 65 projektünk van folyamatban, több mint 350 milliárd forint értékben, az ár- és belvízvédelem, a vízpótlások és a kármentesítések területén. Ezek közül kiemelném, hogy elindult a Tisza-Túr tározó megvalósítása, és megkezdődtek a balatoni fejlesztéseink is. A tavalyi évben adtuk át a századik olyan aszálymonitoring állomásunkat, amely online képes adatokat szolgáltatni a talaj vízháztartási állapotáról. Emellett elindítottuk a települési vízgazdálkodási programunkat, melynek keretében a villámárvizekkel kívánjuk felvenni a harcot. Ennek első lépése, hogy csaknem 50 év után újra, modernebb formában, elkészült Magyarország csapadékinzintitás térképe és az erre alapuló tervezési segédlet. Megemlíteném még, hogy elkészítettük vízfolyásaink felmérési tervét, amelynek adatszolgáltatása az alapja a modellalapú digitális vízgazdálkodásnak. Nagy valószínűséggel 2021 sem fog eltelni káresemény nélkül, ezért a szervezetünk tudását, memóriáját gyakorlatokkal frissítjük. Növeljük elvárásainkat a védelmi és vízpótló rendszereink fenntartásánál. Egy fejlesztés csak akkor lehet gazdaságos, ha a tervezett ciklusra kitölti feladatát. Ez megfelelő fenntartás és üzemeltetés nélkül nem lehetséges. Projektjeinkben már készülünk az EU 2021-2027 közötti finanszírozási ciklusára. Emellett kiemelten figyeljük a nemzetközi pályázatokat is. Szakmai feladatainkat alapvetően meghatározzák majd az informatikai lehetőségek. Tekintettel arra, hogy a sikeres vízgazdálkodásnak az előrejelzés az alapja, a modellalapú vízgazdálkodás irányába indultunk el. Ez már teljeskörűen működik folyóvizeink vízjárásának előrejelzésén. Az idei évben szeretnénk véglegesíteni azt a több mint 70 lokalizációs modellt, amellyel meg tudjuk becsülni, hogy egy töltésszakadás esetén az egyébként mentesített területet hogyan és milyen ütemben, kiterjedésben önti el a víz. Ez nagy segítséget

nyújt nekünk is és a társszerveknek is, például a kimenekítési tervek készítésénél. Ugyancsak az idén fogjuk beüzemelni azt a 12 vízkészlet-gazdálkodási modellt, amellyel napi szinten lehet aktualizálni a rendelkezésre álló készleteket. Ezt azért tartjuk fontosnak, mert a jelenleg alkalmazott éves átlag nem képes követni a napi igényeket, így amikor a valóságban van szabad készlet, az az éves engedélyek alapján nem adható ki. A vízkészletek előrejelzése több évet vesz majd igénybe, de a működő modellek tapasztalatai már megkönynyítik a folytatást. Elindultunk ezen az úton a talajnedvesség előrejelzésében is, ami meghatározó az öntözéshez szükséges vízkészlet becsléséhez. A saját aszálymonitoring rendszerünk segítségével az állomásokon már előre tudjuk jelezni a talajnedvességet, így a vízhiányt is. Ez az állomások között egyszerű interpolációval nem lehetséges, csak modellezéssel. Ez nagy segítség lesz nekünk és a gazdáknak egyaránt. Árvízvédelem területén nagy kihívást jelent majd a hullámterek levezető képességének és ökológiai restaurációjának összehangolása. Tavaink kezelésében választ kell adnunk a káros algajelenségek megelőzésének kérdéseire. És nem utolsósorban jelentős feladat az EU vízgazdálkodási keretirányelveinek betartása csakúgy, mint az árvízi kockázatkezelési és a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek elkészítése. Azt gondolom, van feladatunk bőven, ezért az év végén azt kívántam kollégáimnak, hogy 2021 egy boldog új év legyen, amelyben nem szimplán dolgozni járunk be, hanem új és izgalmas feladatokat megoldani!

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Hornyik Zs. (2021). Vízügyi igazgatás a mindennapokban. Interjú Láng Istvánnal, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetőjével. *Belügyi Szemle*, 69(3), 511-517. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.3.10>

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A Belügyi Szemle kiemelten a Belügyminisztérium felügyeleti és szervezeti rendszeréhez illeszkedő olyan tudományos közleményeket fogad be és jelentet meg, amelyek elsősorban a rendvédelemmel, a közrenddel és a közbiztonsággal, a biztonságpolitikával, az önkormányzatisággal összefüggő kérdésekkel, a társadalmi devianciákkal, valamint a rendészet kérdéseit kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi és rendészeti szempontból elemzi és értékeli.

A Belügyi Szemle az Open Journal System-Folyóirat Szerkesztő Rendszer alkalmazáson keresztül fogadja a szerzőktől a kéziratokat.

A beküldött közlemény visszaigazolása során a Szerkesztőség tájékoztatja a szerzőket a beküldött kézirat befogadásáról és várható megjelentetéséről. A Szerkesztőség a beérkezett kéziratokat szakmai és tudományos szempontokból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására.

A Szerkesztőség másodközlést nem vállal.

A Belügyi Szemlében megjelent cikkek nem feltétlenül tükrözik a Szerkesztőség álláspontját, azok tartalmáért való felelősség minden esetben a szerzőket terheli. A lap egésze, az egyes cikkeket is beleértve, szerzői jogilag védett, ezeknek a szerzői jogi törvény keretein kívül történő bármilyen felhasználása jogellenes és büntetendő.

A cikkek a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemények, melynek szellemében a cikkek bármilyen médiumban szabadon felhasználhatók, megoszthatók és újraközölhetők, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

A folyóirat megrendelhető a Szerkesztőség e-mail címén vagy telefonon.

Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600

Email: szerkesztoseg@belugyiszemle.hu

Web: www.belugyiszemle.hu

OJS: ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/index

Ára: 530 Ft

